

Pasaulinės fantastikos Aukso fondas

Arthur C. Clarke

TOLIMOSIOS ŽEMĖS DAINOS

© V. DI FATE '96

eridanas

PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

Arthur C. Clarke

TOLIMOSIOS ŽEMĖS DAINOS

Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas", 312 tomas
Serija įkurta 1990 m.

Arthur C. Clarke
THE SONGS OF DISTANT EARTH
New York, Del Rey books, 1986

UDK 820(73)-3
Cl-21

ISBN 9955-10-096-6

TOLIMOSIOS ŽEMĖS DAINOS

Nei visoje kosminėje erdvėje, nei tūkstančiuose pasaulių nebus žmonių, kurie išsklaidytų mūsų vienatvę. Galbūt aptiksime išminties, o gal surasime galios; galbūt galingi prietaisai tik... veltui dairysis į kur nors kosmose plūduriuojančias mūsų nuolaužas lyg vėjo gainiojamus debesis; ir jų savininkus kamuos toks pat ilgesys, koks kamuoja ir mus. Vis dėlto pati gyvybės prigimtis bei evoliucijos principai byloja mums atsakymus. Tik štai apie kažkur kitur, ir dar toliau, gyvenančius žmones atsakymo mums niekad nesulaukti...

Loren Eiseley,
"Didžioji kelionė" (1957)

Parašiau nedorą knygą ir jaučiuosi tyras kaip avinėlis.

Melville'is Hawthorne'ui (1851)

I. TALASA

1. Tarnos paplūdimys

Valtis dar net nespėjo apiplaukti rifo, o Mirisa jau pastebėjo, kad Brantas kunkuliuoja įniršiu. Įtempta poza, kuria jis stovėjo prie vairo - jau nekalbant apie patį faktą, kad užduotis parplukdyti valtį į krantą neatiteko miklioms Kumaro rankoms - akivaizdžiai bylojo, jog Brantui kažkas smarkiai sugadino nuotaiką.

Mirisa išniro iš palmių paunksnės ir neskubriu žingsniu patraukė į pakrantę, šlapias smėlis lipo jai prie kojų. Kai ji atsidūrė prie pat vandens, Kumaras jau vyniojo burę. "Mažylis" jos broliukas - tiesa, ūgiu jau beveik ją pavijęs, tvirtas ir raumeningas - linksmai pamojo seseriai. Ne kartą ir ne du Mirisa susi-

vokdavo apgailestaujanti, kad Brantas smarkiai stokoja Kumaro džiugaus lengvapėdiškumo, kurio, regis, neįveiktų jokia pasitaikiusi krizė...

Brantas net nelaukė, kol valties pirmagalis užšliauš ant smėlio: šoko į gana gilų, juosmenį siekiantį vandenį ir, piktai taškydamas debesis purslų, nubrido į krantą. Rankoje jis laikė sumaigytą metalo lakštą su styrančiomis nutraukytomis vielomis; vos pasiekęs sausumą, atkišo tai Mirisai.

- Tu tik pasižiūrėk! - suriko. - Tik pažiūrėk, ko šitie vėl pridirbo!

Laisvąja ranka jis mostelėjo šiaurinio horizonto link.

- Šįkart... šįkart jie taip lengvai nebeišsisuks! O merė tegul sau šneka, ką tik nori!

Mirisa atsitraukė į šalį, o nedidukas laivelis, tarsi koks pirmykštis jūrų gyvūnas, pirmą kartą sumanęs išlipti į sausumą, lėtai užšliaužė ant smėlėto kranto, pasispirdamas besisukančiais užbortiniais velenėliais. Kai tik jis persiropštė potvynio vandens ribą, Kumaras išjungė variklį ir stryktelėjęs žemėn išdygo prie pat vis dar tebeputojančio kapitono.

- Kalu ir kalu Brantui į galvą, - prašneko jis, - kad tai - tik nelaimingas atsitikimas, nieko daugiau. Galbūt kas nors užkliuvo tempiamu inkaru. Na, pagalvokite patys: kuriems galams šiauriečiai *tyčia* šitaip elgtųsi?

- Sakau ir sakysiu, - atrėžė Brantas. - Ogi štai kodėl: jie tiesiog tingi patys kurti technologijas. Jie bijo, kad mes išgaudysime per daug žuvų. Jie...

Akies kraštu jis pastebėjo, kad Kumaras išsišiepė nuo ausies iki ausies, ir sviedė į jį tą vielų raizginį. Bet vaikinukas nė nemirktelėjęs jį sugavo.

- Šiaip ar taip, net jei tai iš tikrųjų tik nelaimingas atsitikimas, tose vietose jiems nieku gyvu nevalia nuleisti inkaro! Visuose žemėlapiuose ta teritorija paženklinta kuo aiškiausiai, didelėmis raidėmis: NESIARTINTI - MOKSLINIAI TYRINĖJIMAI. Taigi, bet kuriuo atveju ketinu pateikti protestą.

Brantas jau nuleido garą: šiek tiek pakunkuliavęs, atlėgo; kad ir kaip smarkiai įpykdavo, siutas jam visuomet išsivadėdavo per kelias minutes. Baimindamasi išblaškyti pasitaisiusią nuotaiką, Mirisa pirštais perbraukė jam nugarą ir prašneko kuo meiliausiu balsu:

- Na kaip, ar pavyko sugauti maistui tinkamos žuvies?

- Žinoma, ne! - įsiterpė Kumaras. - Juk jam rūpi ne žuvį gaudyti, o rinkti statistiką: visokie kilogramai, kilovatai ir panašaus raugo nesąmonės. Viena laimė, kad susipratau pasiimti meškerę. Taigi, pietums turime tuną.

Jis kyštelėjo ranką į valtį ir iškėlė gero metro ilgio aptakų gražuolį; tiesa, jo spalvos sparčiai bluko, o nereges akis jau aptraukė mirties rūkana.

- Šitokį ištraukti nedažnai pasiseka, - išdidžiai pareiškė vaikinas.

Trejetas vis dar grožėjosi sugautu laimikiu, kai į Talasą nelauktai netikėtai grįžo Istorija, ir tasai paprastas, nerūpestingas pasaulis, kurį jie pažinojo visą, kad ir neilgą, savo gyvenimą, pražuvo negrįžtamai.

Įvykių artėjimo ženklas pasirodė įrašu danguje - galėjai pamanyti, kad milžiniška kažkieno ranka nubrėžė brūkšnį kreida per visą skliauto žydrynę. Trijulei bežiūrint, spinduliuojantis garų pėdsakas pakraščiuose pradėjo irti, virsdamas debesų atplaišomis, ir galų gale ėmė atrodyti, jog kažkas nuo vieno horizonto iki kito nutiesė sniego tiltą.

Galiausiai iš kažkur toli atsirito prislopintas grumėjimas. Šito garso Talasoje niekas negirdėjo jau septynis šimtus metų - tačiau kiekvienas vaikas akimoju būtų atpažinęs, ką jis reiškia.

Nors vakaras buvo šiltas, Mirisa suvirpėjo, jos ranka nejučia susirado Branto ranką. Vaikino pirštai susigniaužė, apglėbdami jos plaštaką, bet jis pats kažin ar tai pastebėjo: vis dar stebeilijo akis įbedęs į perskilusį dangų.

Amą prarado netgi Kumaras, nors kaip tik jis prašneko pirmas:

- Tikriausiai viena iš kolonijų bus mus aptikusi.

Brantas lėtai ir nelabai įtikinamai papurtė galvą.

- O kam jiems vargintis? Juk tikriausiai turi senų žemėlapių, vadinasi, žino, kad visa Talasa - beveik vien vandenynas. Keliauti čionai jiems nebūtų jokios prasmės.

- O gal juos atvedė mokslinis smalsumas? - spėjo Mirisa. - Gal jie įsigeidė pasižiūrėti, kas mus ištiko? Visuomet sakydavau, kad reikėtų suremontuoti ryšių sistemą...

Tai buvo sena ginčų tema - kas keletą dešimtmečių kam nors vis šaudavo į galvą iš naujo iškelti šį klausimą. Kada nors - dėl šito sutarė bent jau dauguma - Talasai iš tikrųjų reikėtų at-

statyti didžiąją lėkštę Rytinėje saloje, tą pačią ryšio lėkštę, kurią prieš keturis šimtus metų sugriovė netikėtai išsiveržęs Krakanas. Bet kaskart paaiškėdavo, jog esama galybės kur kas svarbesnių darbų - ar kur kas smagesnių užsiėmimų.

- Pastatyti erdvėlaivį... juk tai *milžiniškas* darbas, - susimąstęs ėmė svarstyti Brantas. - Nemanau, kad kuri nors kolonija imtųsi šitokio projekto - nebent priverstų būtinybė. Pavyzdžiui, kaip nutiko Žemei...

Jo balsas nutrūko. Nors praslinko jau šitiek amžių, šį vardą vis dar buvo nelengva tarti.

Visi trys kaip vienas pasisuko į rytus, kur per vandenyną artyn sparčiai slinko pusiaujo zonos nakties linija.

Jau užsižiebė keletas ryškesniųjų žvaigždžių, virš palmių viršūnių dangaus skliautu aukštyn kilo puikiai atpažįstamas nedidelis Trikampio žvaigždynas. Trys kampuose mirksinčios jo žvaigždės buvo beveik vienodo ryškio, tačiau netoli pietinės žvaigždyno viršūnės andai kelias savaites švietė dar viena, svetima - gerokai už kitas šviesesnis įsibrovėlis.

Blėstantį jo kevalą vis dar buvo galima įžiūrėti per nelabai galingą teleskopą. Tačiau net patys tobuliausi prietaisai jau nebegalėjo parodyti aplinkui šviesulį besisukančios kibirkštėlės, kuri kadaise buvo Žemės planeta.

2. Bekrūvis, besvoris mažylis

Praslinkus daugiau nei tūkstančiui metų, vienas didis istorikas laikotarpį nuo 1901-ųjų iki 2000-ųjų pavadino “Amžiumi, kai viskas atsitiko”. Ir dar pridūrė, jog tuo metu gyvenę žmonės veikiausiai būtų su juo sutikę - tik dėl visiškai kitokių, ir neteisingų, priežasčių.

Andainykščiai žmonės pirmiausia, neretai - ir su pelnytu pasididžiavimu - būtų pabrėžę išties įspūdingus laikotarpio mokslinius laimėjimus: oro erdvės užkariavimą, atomo energijos pažabojimą, svarbiausiųjų gyvybės dėsnių išaiškinimą, perversmą elektronikos bei ryšių srityje, sukurtas pirmąsias dirbtinio intelekto užuomazgas, o svarbiausia - Saulės sistemos tyrinėjimus bei pirmąjį nusileidimą Mėnulyje. Bet, kaip tiksliai pastebėjo minėtasis istorikas (nors apie jį ir galima sakyti: gudrus po laiko), tais laikais tikriausiai nebūtų atsiradę net ir vieno iš tūkstančio,

kuris būtų bent viena ausimi girdėjęs apie atradimą, gerokai pranokusį visus anksčiau minėtus pasiekimus vien jau tuo, kad dėl jo iškilo tokia grėsmė, jog visa kita tapo nebesvarbu.

Iš pradžių jis atrodė toks pat nekenksmingas ir esąs toli nuo bet kokių kasdienių žmogiškųjų reikalų kaip ir ta pajuodinta fotoplokštelė Bekerelio laboratorijoje, kuri, praslinkus vos penkiasdešimčiai metų, galiausiai baigėsi atominiu grybu virš Hirosimos. Iš tiesų šis atradimas irgi buvo tų pačių tyrinėjimų šalutinis produktas - ir pradžioje atrodė toks pat nekaltas.

Gamta - nepaprastai griežtas sąskaitininkas, jos buhalterinėse knygose negalimos nė menkiausios paklaidos. Tad fizikai neapsakomai suglumo aptikę, jog po tam tikrų branduolinių reakcijų, susumavus visas sudedamąsias dalis, paaiškėdavo, jog vienoje lygybės pusėje kažko trūksta.

Tad mokslininkai, lygiai kaip ir tas sąskaitininkas, paskubomis įnešantis į sąskaitą nedidelę sumą grynųjų, kad padengtų trūkumą ir vienu žingsniu aplenktų auditorius, buvo priversti skubiai sukurti naują elementariąją dalelę. O tam, kad tąja dalele būtų įmanoma užpildyti trūkumą, ji turėjo būti labai jau ypatinga: neturėti nei elektrinio krūvio, nei masės, užtat būti neįtikėtinai skvarbi - tokia skvarbi, kad be jokių pastebimų trikdžių pralėktų kiaurai *milijardų* kilometrų storio švininę sieną.

Ši paslaptingoji dalelė buvo pavadinta "neutrinu": sudūrus du žodžius: neutronas ir bambino - tai yra mažylis. Atrodė, kad nėra ko nė tikėtis kada nors aptikti tokią smulkią ir vinklią kruopelytę, tačiau 1956-aisiais, didvyriškų pastangų dėka, fizikams galų gale pavyko sugauti keletą pavyzdžių. Drauge tai buvo ir teoretikų triumfas: pagaliau pasitvirtino neįtikėtini jų apskaičiavimai.

Tuo tarpu visas pasaulis ničnieko apie tai nenutuokė, paprastam žmogui tai visiškai nerūpėjo - nors kaip tik tada ir pasidėjo atgalinis skaičiavimas laiko, likusio iki Paskutiniojo teismo dienos.

3. Kaimo taryba

Tarnos vietinis tinklas niekada neveikė daugiau nei devyniasdešimt penkiais procentais pajėgumo - kita vertus, bet kuriuo metu veikė ne *mažiau* kaip aštuoniasdešimt penki jo procentai. Kaip ir didžiąją visos Talasoje esančios įrangos dalį, ryšių siste-

mą projektavo senų laikų kadai išmirę genijai, tad katastrofiški aparatūros gedimai buvo praktiškai neįmanomi. Net jei išeitų iš rikiuotės keletas svarbių komponentų, visa sistema ir toliau funkcionuotų pakenčiamai bent jau tol, kol kas nors susierzintų pakankamai, kad imtųsi šalinti gedimus.

Inžinieriai šią situaciją vadino “švelnia degradacija” - pasak kai kurių cinikų, ši frazė labai jau tiksliai apibūdino ir visą lasų gyvenimo būdą.

Centrinio kompiuterio duomenimis ryšių tinklas šiuo metu dirbo įprastu devyniasdešimties procentų pajėgumu, tačiau merė Voldron, bent dabar, būtų mielai susitaikiusi ir su rimtesniais gedimais. Mat per pastarąjį pusvalandį jai skambino kone visi kaimelio gyventojai, o tarybos salėje susigrūdo mažų mažiausiai penkiasdešimt suaugusiųjų ir vaikų - kur kas daugiau, nei galėjo patogiai sutilpti, o apie sėdimas vietas visiems nebuvo ko nė šnekėti. Eiliniam susirinkimui iki soties pakakdavo dvylikos asmenų; kitąsyk tekdavo netgi imtis drakoniškų priemonių, norint sutempti šitokį skaičių žmonių su kūnu ir krauju į vieną vietą. Visi likusieji penki šimtai šešiasdešimt Tarnos gyventojų buvo linkę stebėti įvykių eigą - ir net balsuoti, jei pavykdavo pakankamai juos sudominti - patogiai išsidrėbę savo namuose.

Be kitų, dukart skambino provincijos gubernatorius, vieno skambučio sulaukta iš prezidento kabineto, dar vieno - iš Šiaurinės salos naujienų agentūros - ir visi, kad ir visiškai be reikalo, prašė to paties. Visi ir gavo tą patį trumpą atsakymą: Taip, savaime suprantama, jei tik kas nors atsitiks, mes tučtuojau jums pranešime... dėkojame, kad domitės.

Merė Voldron negalėjo pakęsti jokių neramumų ar sambrūzdžių - siekiais išvengti jų ir buvo grįsta jos kad ir kukli, bet gana sėkminga, vietinės administratorės karjera. Kartais, žinoma, visiškai išsisukti nuo įvykių nebūdavo įmanoma; tarkime, jokiais draudimais ji negalėjo sustabdyti ’09-ųjų uragano, kuris - iki šios dienos - ir buvo pats ženkliausias šimtmečio įvykis.

- Visi - tylos! - užriko ji. - Ryna, palik ramybėj tas kriaukles, žinok, kai kam teko gerokai paplušėti, kol jas sutvarkė! Be to, tau jau seniai metas į lovą! Bili! Ropškis nuo stalo - *tučtuojau*!

Visi susirinkusieji stulbinančiai greitai nutilo - kas buvo aiškus ženklas, jog bent šį kartą kaimelio gyventojai tikrai netveria

savame kailyje išgirsti, ką pasakys merė. Ši išjungė įkyriai pypsintį riešo telefoną, perjungdama visus skambučius į pranešimų centrą.

- Kalbant atvirai, aš žinau neką daugiau nei jūs - ir dar bent kelias valandas tikriausiai negausime jokios naujos informacijos. Tačiau abejonių nekelia viena: tai iš tikrųjų buvo kažkoks kosminis laivas, kuris, praskrisdamas virš mūsų, vėl - tiesa, abejoju, ar dera sakyti "vėl" - nėrė į atmosferą. Kadangi visoje Talasoje nėra jokios kitos nusileidimui tinkamos vietos, tikėtina, jog tasai laivas anksčiau ar vėliau vėl pasirodys Trijose salose. Jeigu ketina apskrieti visą planetą, užtruks ne mažiau nei kelias valandas.

- Ar bandyta užmegzti radijo ryšį? - paklausė kažkuris.

- Taip, bet kol kas nesulaukėme jokio atsakymo.

- Tik ar vertėjo bandyti? - suabejojo sunerimęs kažkieno balsas.

Patalpoje įsiviešpatavo neilga tyla, paskui patarėjas Simonsas - užkietėjęs įkyruolis, tikra rakštis merės Voldron panagėj - pasibjaurėjęs purkštelėjo.

- Pamanykite. Juk kad ir ką mes darytume, jie sugebės mus aptikti per dešimt minučių. Šiaip ar taip, jie tikriausiai jau seniai tiksliai žino, kur mes esame.

- Visiškai sutinku su patarėjo nuomone, - pareiškė merė Voldron, mėgaudamasi tokia neįprasta galimybe. - Savaime suprantama, bet kuris kolonijų laivas turi Talasos žemėlapių. Net jeigu jie - tūkstančio metų senumo, Pirmojo Nusileidimo vieta juose vis vien pažymėta tiksliai.

- Bet tarkime - pabrėžiu, tarkime - kad jie vis dėlto kokie nors ateiviai...

Merė atsiduso. Ji manė, kad teorijos apie ateivius išsikvėpė dar prieš kelis šimtmečius.

- Jokių ateivių išvis nėra, - tvirtai pareiškė ji. - Ar bent jau nėra tokių išsivysčiusių, kad sugebėtų keliauti į žvaigždes. Žinoma, tvirtinti šito šimtu procentu mes negalime, tačiau Žemė ištisą tūkstantmetį ieškojo jų visais įmanomais prietaisais.

- Reiktų atsižvelgti ir į dar vieną tikimybę, - prašneko Mirisa, stovinti pasienyje drauge su Brantu ir Kumaru. Visi, kas gyvas, tučtuojau sužiuro į ją, tik Brantas mažumėlę suirzo. Kad ir kaip jis mylėjo Mirisą, kartais jam norėdavosi, kad ji nebūtų šitaip pri-

sikimšusi visokiausių žinių; būtų geriau, jei jos šeima nebūtų štai jau penkta karta atsakinga už visus Archyvus.

- Kokia ta tikimybė, mieloji?

Dabar jau atėjo eilė suirzti Mirisai, nors ji gana sėkmingai nuslėpė pasipiktinimą. Jai toli gražu nepatiko, kad su ja šitaip globėjiškai maloningai elgiasi ta, kuriai proto pertekliaus tikrai neprikiši, nors ji neabejotinai gudri, ar net tiksliau būtų sakyti - klastinga. Tai, kad merė Voldron kiekviena pasitaikiusia proga žibina akimis į Brantą, Mirisos nėmaž neerzino, veikiau sukeldavo kreivą šypsenėlę; tam tikra prasme Mirisa vyresniąją moterį galėjo net užjausti.

- Gali būti, kad tai - dar vienas robotas - sėklinis laivas, panašus į tą, kuris Talason atgabeno mūsų protėvių genetinį fondą.

- *Dabar*? Šitaip vėlai?

- O kodėl ne? Juk pirmieji apsėklintojai išvystydavo vos kelis procentus šviesos greičio. Bet Žemė tokius laivus be paliovos tobulino - tobulino iki pat savo žūties. Kadangi vėlesni modeliai skraidė jau kur kas greičiau, maždaug per šimtą metų jie pasivydavo ankstesniuosius; reikia manyti, nemaža jų iki pat šiol vis dar kelyje. Ar nesutinki su manim, Brantai?

Mirisa visuomet pasirūpindavo įtraukti jį į kokią nors diskusiją, jeigu pavykdavo, net apsisukdavo taip, kad Brantas manytų pats ir pasiūlęs temą. Ji puikiai žinojo, kad jis jaučiasi menkesnis už ją, ir visiškai nepageidavo tik dar labiau aštrinti tokių jo jausmų.

Būdama pati protingiausia visoje Tarnoje, Mirisa kartais pasijusdavo vieniša, nors ir palaikė nuolatinius ryšius su pustuziniu tokių pat išsilavinusių Trijų salų asmenų. Vis dėlto akis į akį su jais ji susitikdavo retai, o tokiems susitikimams negalėjo prilygti jokios, netgi tūkstantmečiais tobulintos, ryšių technologijos.

- Mintis įdomi, - atsiliepė Brantas. - Gali būti, kad tavo tiesa.

Nors puikiu istorijos išmanymu Brantas Falkoneris ir negalėjo pasigirti, vis dėlto jam nestigo techninių žinių apie visą tą sudėtingą programą, kuri galiausiai baigėsi sėkmingu Talasos kolonizavimu.

- O ką darysime, - paklausė jis, - jei paaiškės, kad tai - tikrai dar vienas sėklinis laivas su įdiegta programa iš naujo kolonizuoti planetą? Pasakysime jam maždaug: "Labai ačiū, bet gal kitą kartą"?

Keletas susirinkusiųjų nervingai sukikeno; po valandėlės mąsliai prašneko patarėjas Simonsas:

- Esu tikras, jei prispirs būtinybė, su sėkliniu laivu mes sugebėsime susidoroti. Be to, jo robotai turėtų būti pakankamai protingi, kad nutrauktų programą, vos įsitikinę, jog jų užduotis čia jau atlikta.

- Gal ir taip. O jeigu jiems pasirodys, kad jie gali tą patį darbą nuveikti geriau? Vis dėlto, ar tai būtų dar iš Žemės keliaujantis atsilikėlis, ar naujesnio modelio laivas, skrendantis iš kolonijų, reikia manyti, jis - vis vien tos pačios rūšies robotas.

Aiškinti smulkiau nė nereikėjo: visi susirinkusieji puikiai žinojo, kaip sudėtinga ir neapsakomai brangu pritaikyti tarpžvaigždinių skrydžių erdvėlaivį keliauti žmonėms. Nors techniškai ir įmanomas, toks darbas būtų beprasmis. Robotai visus darbus galėjo nuveikti tūkstančius kartų pigiau.

- Ar tai būtų kolonijų robotas, ar atsilikėlis iš Žemės - kaip vis dėlto elgsimės mes? - paklausė vienas kaimelio gyventojų.

- Dar gali atsitikti ir taip, kad tai bus ne mūsų problema, - atsiliepė merė. - Atrodo, visi kažkodėl įsitikinę, jog jis taikysis į Pirmojo Nusileidimo vietą, bet jis juk gali tūpti ir visai kitur. Argi ne taip? Pavyzdžiui, Šiaurinėje saloje - kur kas labiau tikėtina...

Ne taip jau retai paaiškėdavo, kad merė klysta, bet iki šiol dar niekad įrodymų neteko laukti taip trumpai. Tarnos dangų perrėžęs garsas šįsyk buvo ne tolimas, iš jonosferos atsklidęs grumėjimas, o žemai, labai dideliu greičiu skriejančio reaktyvinio aparato variklio veriantis švilpimas. Visi strimgalviais, kas čia toli gražu neįprasta, išpuolė iš tarybos salės, tačiau tik pirmieji suskubo pamatyti iš žvaigždėto skliauto krintantį bukanosį prietaisą trikampiu išlenktais sparnais, kuris kryptingai lėkė paviršiaus lopinėlio, vis dar laikomo šventa, paskutiniąja su Žeme siejančia vieta, link.

Merė Voldron valandėlę uždelsė, kol pranešė apie įvykį į centrą, o paskui prisijungė prie kitų, knibždančių greta pastato lauke.

- Brantai! Tu gali suskubti ten pirmas. Stverk aitvarą.

Vyriausiasis Tarnos mechanikas - inžinierius tik sumirksėjo - pirmąsyk gyvenime jis susilaukė tokio tiesmuko merės įsakymo. Paskui šiek tiek susigėdo.

- Prieš porą dienų jo sparną prakiurdė kokoso riešutas.

Neturėjau kada pataisyti - per akis buvo rūpesčių dėl tų spąstų žuvims. Šiaip ar taip, aitvaras nepritaikytas skraidyti naktį.

Merė nudelbė jį ilgu, sunkiu žvilgsniu.

- Tikiuosi, bent mano automobilis veikia? - sarkastiškai paklausė.

- Žinoma, - užsigavęs atsakė Brantas. - Degalų bakas pilnas, bet kada galima važiuoti.

Judinti merės automobilį iš vietos buvo pakankamai neįprasta: norint pereiti skersai visą Tarną pėsčiomis, visiškai pakaktų ir dvidešimties minučių, o vietiniai maisto bei įrangos išvežiotojai paprastai naudodavosi nedideliais smėlio ratukais. Per septyniasdešimt oficialios tarnybos metų automobilis sukorė mažiau nei tūkstantį kilometrų - ir, jei neįvyks kokia avarija, tikriausiai patikimai tarnaus dar visą šimtmetį.

Lasai pasimėgaudami eksperimentuodavo su daugeliu žmogiškųjų ydų, bet polinkis gadinti ar pereikvoti techniką jiems buvo visiškai svetimas. Dabar, automobiliui išvažiuojant į pačią reikšmingiausią per visą jo gyvavimo laiką kelionę, nė vienam ir į galvą nešovė, jog mašina amžiumi gerokai lenkia visus savo keleivius.

4. Aliarmo varpas

Kai pirmąsyk suskambo Žemės laidotuvių varpas, niekas jo neišgirdo - netgi mokslininkai, padariusieji lemtingą atradimą giliai po žeme, apleistoje Kolorado aukso kasykloje.

Tai buvo drąsus eksperimentas - iki dvidešimto amžiaus vidurio tokio nebuvo įmanoma net įsivaizduoti. Po to, kai pavyko aptikti neutriną, mokslininkai greitai suprato, kad dabar žmonijai veriasi naujas langas į Visatą. Šitokią skvarbią dalelytę, kuriai prasismelkti pro visą planetą ne sunkiau nei šviesos spinduliui - pro skaidrų stiklą, buvo galima panaudoti - ir jos dėka pažvelgti, kas dedasi saulių širdyje.

O ypač - savos Saulės. Astronomai neabejojo supranta, kokios branduolinės reakcijos maitina energija Saulės krosnį, nuo kurios priklausė visa, kas gyva Žemėje. Milžiniško slėgio ir milžiniškų temperatūrų sąlygomis Saulės šerdyje vyko visa eilė reakcijų, vandenilį verčiančių heliu ir atpalaiduojančių neįtikėtinus

energijos kiekius. O drauge su energija - ir netyčinį šalutinį produktą, neutrinus.

Pakeliui pasitaikę trilijonai tonų materijos jiems buvo kliūtis, ne baisesnė už paprasčiausią dūmų sruogą, tad tie Saulės neutrinai iš gimtojo lopšio žiro į visas puses šviesos greičiu. Per dvi sekundes jie prasiskverbdavo į Saulės paviršių ir, išlėkę į atvirą erdvę, pasklisdavo po Visatą. Kad ir kiek žvaigždžių, kad ir kiek planetų pasitaikytų jų kelyje, dauguma vis vien išsisuktų neįstrigę toje vaiduokliškai pralaidžioje "kietoje" materijoje iki pat visa ko pabaigos.

Praslinkus aštuonioms minutėms po išsiveržimo iš Saulės, labai, labai nedidelė Saulės srauto dalis persmelkdavo Žemę - o šios dalies dalelytė patekdavo į Kolorade įsitaisiusių mokslininkų tinklus. Mokslininkai tyčia paslėpė savo įrangą daugiau nei kilometro gylyje po žeme - šitaip jie siekė neprisileisti kitų, ne tokių skvarbių išspinduliuojamų dalelyčių ir užspeisti retuosius, tikruosius Saulės šerdies pasiuntinius. Suskaičiavę sugautus neutrinus, mokslininkai vylėsi smulkiai ištyrinėsią sąlygas, esančias ten, kelias į kur, ką nesunkiai įrodytų bet kuris filosofas, žmogaus pažinimui bei tiesioginiam stebėjimui amžiams užtvertas.

Eksperimentas pavyko; mokslininkai sugaudė Saulės neutrinus. Bet - *jų buvo gerokai per mažai.* Turėjo būti bent tris ar keturis kartus daugiau, nei sugavo visa galinga aparatūra.

Niekam nekilo abejonių, kad kažkas negerai; aštuntajame dvidešimto amžiaus dešimtmetyje Trūkstamų Neutrinų Byla sukėlė nemenką triukšmą mokslo pasaulyje. Visa įranga daugybę kartų tikrinta ir pertikrinta, kruopščiai peržiūrėta visa teorija, dešimtis sykių kartotas ir pats eksperimentas - ir kaskart gautas tas pats gluminantis rezultatas.

Baigiantis dvidešimtam amžiui, astrofizikams neliko nieko kita, kaip susitaikyti su tokia trikdančia išvada, nors tuo metu niekas dar nesuprato, ką tai galėtų reikšti.

Teorija buvo teisinga, nestrigo ir įranga. Bėda slypėjo pačios Saulės širdyje.

Pirmasis per visą Tarptautinės Astronomų Sąjungos istoriją slaptas susirinkimas buvo sušauktas 2008-aisiais, Aspene, Kolorado valstijoje - nelabai toli nuo tos vietos, kur pirmąsyk atliktas eksperimentas, kuris vėliau buvo kartojamas dešimtyse šalių. Po

savaitės TAS išplatintas specialusis biuletenis Nr.55/08, specialiai įvardytas labai jau aptakiu pavadinimu "Kelios pastabos apie reakcijas Saulėje", pasiekė visas Žemės vyriausybes.

Galima pamanyti, kad, lėtai sklindant po truputį nutekančiai informacijai, žinia apie pasaulio pabaigą galiausiai turėjo sukelti nemenką paniką. Bet nieko panašaus neįvyko: iš pradžių visi pritrenkti neteko amo, bet po neilgos tylos tik gūžtelėjo pečiais ir vėl ėmėsi įprastų kasdienių reikalų.

Daugumos vyriausybių ateities planai nesiekė toliau artimiausių rinkimų, o tarp atskirų individų reta buvo tokių, kuriems rūpėtų tolesnė nei jų pačių vaikaičių ateitis. Be to, astronomai juk galėjo ir suklysti...

O net jeigu žmonijai ir iš tikrųjų paskelbtas mirties nuosprendis, egzekucijos data buvo dar labai toli. Saulė dar nesprogs mažų mažiausiai gerą tūkstantį metų, o argi kas ims lieti ašaras dėl keturiasdešimtosios palikuonių kartos lemties?

5. Naktinė kelionė

Kai automobilis su Brantu, mere Voldron, patarėju Simonsu ir dar dviem garbaus amžiaus kaimelio gyventojais pajudėjo pagrindiniu Tarnos keliu, dar nebuvo patekėjęs nė vienas iš dviejų mėnulių. Nors buvo įgudęs vairuotojas ir valdė mašiną be jokių pastangų, Brantas vis dar šiek tiek niršo dėl merės priekaištų. Situacijos nėmaž nešvelnino ir tai, kad putni jos ranka tarsi visai netyčia sviro ant nuogų jo pečių.

Vis dėlto tykus nakties grožis, ritmingai pro šalį prašmėžuojančios automobilio žibintų iš tamsos išplėšiamos palmės greitai padėjo jam atgauti įprastą gerą nuotaiką. Po šimts, argi galima leisti, kad šitokį istorinį akimirksnį temdytų kažkokie asmeniniai jausmeliai?

Dar dešimt minučių, ir jie pasieks Pirmojo Nusileidimo vietą - visos jų istorijos ištakas. Kas jų ten laukia? Abejonių nekėlė viena: atvykėlis orientavosi pagal vis dar veikiantį senojo sėklinio laivo švyturį. Ir net puikiai žinojo, kur jo ieškoti, vadinasi, turėtų būti atkeliavęs ne iš kur kitur, o iš kokios nors kitos žmonių kolonijos, įsikūrusios šiame kosmoso sektoriuje.

Bet, kita vertus... Brantui netikėtai dingtelėjo nerami mintis. Juk to švyturio, atvirai skleidžiančio žinią Visatai, jog čia kadaise

lankytasi protingų būtybių, signalą galėjo aptikti bet kas - kas tik nori. Brantas prisiminė, jog prieš keletą metų kažkam buvo kilusi mintis liautis perdavinėti signalą, mat naudos nepeši jokios, o štai bėdos pridaryti jis gali. Jei šis pasiūlymas ir susilaukė pritarimo, tai nepakankamo - ir galiausiai buvo atmestas: nedidele persvara tokį sprendimą lėmė anaiptol ne logiški, o veikiau sentimentalūs bei jausmingi argumentai. Dabar štai paaiškėjo, kad dėl to Talasai neilgai trukus gali tekti graužtis nagus, tačiau šaukštai jau popiet - nieko nebepakeisi.

Patarėjas Simonsas, įsitaisęs galinėje sėdynėje, pasilenkęs tyliai kuždėjosi su mere.

- Helga, - ištarė jis - Brantas kaip gyvas nebuvo girdėjęs, kad patarėjas kreiptųsi į merę vardu, - kaip manai, ar mes galėsime su jais susišnekėti? Kaip žinai, tos robotų kalbos vystosi ir keičiasi labai sparčiai.

Merė Voldron to nežinojo, bet savo nežinojimą ji visada gebėjo meistriškai nuslėpti.

- Tai pati menkiausia iš mūsų problemų, gal verčiau palaukime, kol ji iš tikrųjų iškils. Brantai, ar negalėtum važiuoti šiek tiek lėčiau? Labai norėčiau nusigauti į vietą gyva.

Brantas šį kelią pažinojo kaip penkis savo pirštus, tad važiuojant dabartiniu greičiu apie pavojų negalėjo būti nė kalbos, bet jis klusniai sulėtino automobilį iki keturiasdešimties kilometrų per valandą. Kažin, dingtelėjo jam, gal merė šitaip stengiasi bent šiek tiek atidėti susidūrimą su atvykėliais? Šitokia atsakomybė iš tiesų gniaužė žadą - juk per visą planetos istoriją čionai atvyksta tik antras žvaigždėlaivis iš tolimų pasaulių! Savaime aišku, visa Talasa stebės įvykius išsižiojusi.

- Tai Krakanas! - išsiplūdo vienas keleivių galinėje sėdynėje. - Ar kas nors pasiėmė fotoaparatą?

- Grįžti jau per vėlu, - atsakė patarėjas Simonsas. - Šiaip ar taip, laiko fotografuoti dar turėsime į valias. Nemanau, kad jie ketina nešdintis iš čia, vos pasilabinę.

Jo balse gana aiškiai skambėjo isteriška gaidelė, ir Brantas nė nemanė dėl to jo kaltinti. Juk niekas nežino, *kas* laukia jų jau už artimiausios kalvos keteros.

- Naujienas pranešiu iš karto, kai tik turėsiu, ką pasakyti, pone prezidente, - merė Voldron kalbėjo automobilio telefonu. O Brantas net neišgirdo skambučio. Pernelyg giliai buvo nugrimz-

dęs į savus apmąstymus. Pirmą kartą gyvenime jam teko gailėtis, kad laiku nepasistengė šiek tiek geriau susipažinti su istorija.

Savaime aišku, svarbiausius faktus jis žinojo puikiai: nė vienas vaikas Talasoje neužaugdavo neprisiklausęs apie tai. Brantas žinojo, kad, negailestingai tiksint laikrodžiui, slinko šimtmečiai, o astronomų diagnozė jau niekam nebekėlė abejonių, jie net be paliovos tikslino būsimosios katastrofos datą. 3600-aisiais - plius minus septyniasdešimt penkeri metai - Saulė turėjo virsti nova. Gal ir nelabai įspūdinga tarp novų, bet pakankamai galinga...

Vienas senų laikų filosofas kadaise taikliai pastebėjo, kad protas žmogaus, sužinojusio, jog kitą rytą jį pakars, įgyja stulbinantį gebėjimą susitelkti. Slenkant paskutiniesiems trečiojo tūkstantmečio metams, kažkas panašaus pasireiškė visai žmonijai. Jeigu reikėtų paskelbti akimirką, kada žmonija galų gale ir su liūdesiu, bet drauge - ir su ryžtu pažvelgė tiesai į akis, ją būtų galima įvardyti visiškai tiksliai: gruodžio trisdešimt pirmosios vidurnaktis, baigiantis 2999-iesiems ir prasidedant 3000-iesiems metams. Visi tie, kurie matė, kaip kalendoriuje skaičių 2 pakeičia 3, nebegalėjo atsikratyti minčių apie tai, kad skaičiaus 3 jau niekad nebepakeis 4.

Vis dėlto žmonijai dar buvo likę daugiau nei pusė tūkstantmečio, o trisdešimt kartų, kurioms dar buvo lemta gyventi ir mirti Žemėje, kaip čia gyveno ir mirė jų protėviai, daug ką galėjo nuveikti. Mažų mažiausiai jos galėjo išsaugoti žinias apie žmonių rasę bei iškiliausius meno kūrinius.

Dar pačiu kosminės eros apyaušriu pirmieji robotų valdomi zondai, išskrieję už Saulės sistemos ribų, gabeno muzikos įrašus, laiškus bei paveikslus, skirtus tam atvejui, jeigu kur nors sutiktų kitų kosmoso tyrinėtojų. Nors gimtojoje galaktikoje žmogus taip niekad ir neaptiko jokios svetimos civilizacijos apraiškų, vis dėlto net labiausiai užkietėję pesimistai tikėjo, kad svetimas protas tiesiog privalo *kur nors* egzistuoti vienoje iš milijardų Visatos salelių, nusidriekiančių į begalybę tiek, kiek aprėpė patys galingiausi teleskopai.

Ištisus šimtmečius daugybė terabaitų žmogiškųjų žinių bei kultūros be paliovos buvo siunčiama Andromedos Ūko bei atokesnių jo kaimynų link. Savaime aišku, niekas ir niekada nesuži-

nos, ar šie signalai ką nors pasiekė - o jei ir taip, ar gavusieji sugebėjo juos suprasti. Tačiau siųsti juos masino motyvas, būdingas daugeliui žmonių - sunkoka atsispirti impulsui po savęs palikti paskutinę žinią: "Žiūrėkite, kadaise gyvenau ir aš!"

Atėjus 3000-iesiems, astronomai nebeabejojo, kad jų milžiniški orbitiniai teleskopai jau surado visas planetų sistemas, esančias ne daugiau nei penkių šimtų šviesmečių atstumu nuo Saulės. Aptikta dešimtys maždaug Žemės dydžio pasaulių, pavyko netgi sudaryti apytikslius kai kurių artimesniųjų žemėlapius. Vieną kitą planetą net gaubė atmosfera su neabejotinu gyvybės tikimybę liudijančiu požymiu - neįprastai dideliu deguonies procentu. Tad lyg ir buvo galima puoselėti viltis, kad žmonės įstengtų tuose pasauliuose išgyventi - jei tik pavyktų juos pasiekti.

Žmonės ten nusigauti negalėjo, bet Žmogus - taip.

Pirmieji sėkliniai laivai buvo dar visai primityvūs, bet netgi jie kone pranoko to meto technologinių galimybių ribas. Dvidešimt šeštajame amžiuje sukurtos variklių sistemos galėjo pasiekti artimiausią planetų sistemą per du šimtus metų - ir pergabenti ten neįkainuojamai vertingą užšaldytų embrionų krovinį.

Vis dėlto ši užduotis buvo lengviausiai įveikiama. Laivams dar reikėjo gabenti ir visą automatinę įrangą, kuri atgaivintų ir išaugintų tuos potencialius žmones - ir dar išmokytų juos išgyventi nepažįstamoje ir veikiausiai priešiškoje aplinkoje. Būtų visai beprasmiška - tiksliau sakant, netgi žiauru - nublokšti nuogus, nieko nenutuokiančius kūdikius į svetimą pasaulį, galbūt tokį pat nuožmų kaip Sachara ar Antarktida. Užgimsiančius persikėlėlius reikėjo apmokyti, duoti jiems įrankių, parodyti, kaip aptikti vietinius išteklius, paaiškinti, kaip jais naudotis. Nusileidęs tolimame pasaulyje sėklinis laivas turėjo virsti Motininiu laivu - ir jam galėjo tekti rūpintis net keliomis savo vaikų kartomis.

Pergabenti reikėjo ne vien tik žmones, bet ir visą tam tikros teritorijos florą ir fauną. Taigi, tarp keleivių neišvengiamai atsidūrė įvairūs augalai (nors niekas negalėjo pasakyti, ar naujojoje vietoje bus dirvožemio jiems sodinti), naminiai gyvūnai, be to, stulbinanti gausybė gyvybiškai svarbių vabzdžių bei mikroorganizmų, reikalingų tam atvejui, jei sustreikuotų įprastos maisto tiekimo sistemos ir tektų grįžti prie paties primityviausio žemės ūkio.

Šitokia nauja pradžia siūlė ir vieną malonią perspektyvą. Vi-

si ligų sukėlėjai, visi parazitai, varginantys žmoniją nuo pat pradžių pradžios, turėjo likti gimtojoje planetoje ir galiausiai pražūti visa ką apvalančiose Nova Solis liepsnose.

Duomenų bankai, "specialistų sistemos", gebančios rasti išeitį bet kokioje įsivaizduojamoje situacijoje, robotai, remonto mechanizmai, sudėtingos atsarginės dalys... visa tai reikėjo suprojektuoti, o paskui dar ir pagaminti. Be viso kito, ši įranga turėjo patikimai funkcionuoti mažų mažiausiai tiek pat laiko, kiek jo praėjo nuo JAV Nepriklausomybės Deklaracijos paskelbimo iki pirmojo žmogaus išsilaipinimo Mėnulyje.

Nors užduotis atrodė beveik neįvykdoma, vis dėlto ji taip įkvėpė žmoniją, kad beveik visi susivienijo šiam darbui. Galų gale atsirado tikslas tolimai ateičiai - *paskutinis* įmanomas tikslas tolimai ateičiai - kuris galėjo suteikti prasmę gyvenimui netgi po to, kai Žemė bus sunaikinta.

Pirmasis sėklinis laivas išskriejo iš Saulės sistemos 2553-aisiais ir pasuko artimiausios Saulės sesės - Kentauro Alfos A - link. Tiesa, egzistavo labai didelė tikimybė, kad Žemės dydžio Pasadenos planetoje klimato sąlygos ne itin palankios, veikiau priešingai, mat ją, reikia manyti, stipriai veikė netolima Kentauro B žvaigždė, tačiau kitą potencialų kelionės tikslą nuo Žemės skyrė beveik dvigubai didesnis atstumas. Į Sirijų X skriejantis laivas kelyje užtruktų daugiau nei keturis šimtus metų, o kai jį pasiektų, Žemės galbūt jau nebebūtų.

Tačiau jeigu sėkmingai pavyktų kolonizuoti Pasadeną, laiko parsiųsti Žemėn gerą žinią pakaktų į valias. Du šimtai metų kelionei, dar penkiasdešimt - apšilti kojas ir pasistatyti nedidelį siųstuvą, o signalui pakaks vos ketverių metų pasiekti Žemę... Vadinasi, jeigu sėkmė nenusigręš, maždaug 2800-aisiais jau galima tikėtis džiaugsmo protrūkio Žemės gatvėse...

Iš tikrųjų žinios sulaukta 2786-aisiais - Pasadena atsiliepė netgi greičiau, nei tikėtasi. Naujienos tiesiog įelektrino žmones, apie puikesnį paskatinimą sėklinimo programos plėtojimui nebuvo ko nė svajoti. Tuo metu jau buvo išsiųsta apie dvidešimt sėklinių laivų, kiekvienas - šiek tiek techniškai tobulesnis už savo pirmtaką. Paskutinieji modeliai jau galėjo išvystyti dvidešimtąją dalį šviesos greičio, tad jų pasiekiamu nuotoliu atsidūrė daugiau nei penkiasdešimt planetų.

Nors Pasadenos švyturys nutilo iškart po to, kai pasiuntė ži-

nią apie sėkmingą nusileidimą, vis dėlto nusivylimas truko neilgai. Juk tai, kas kartą jau padaryta, galima padaryti ir dar, ir dar kartą - ir net su kur kas didesne sėkmės tikimybe.

Dvidešimt aštuntajame amžiuje atsirado galimybė atsisakyti grubios užšaldytų embrionų technologijos. Buvo surastas būdas kur kas lengviau, kur kas saugiau ir net kur kas talpiau į naujausių kompiuterių atmintį suvesti genetinę informaciją, kurią Gamta užkodavo spiralinėje DNR molekulės struktūroje, taigi, vienu sėkliniu laivu, ne didesniu už įprastą, tūkstantį keleivių talpinantį lėktuvą, tapo įmanoma pergabenti milijoną genotipų. Atsivėrė galimybė keliuose šimtuose kubinių metrų sutalpinti visą negimusią tautą drauge su visa atkuriamąja įranga, būtina naujai civilizacijai įkurti, ir išsiųsti į žvaigždes.

Brantas žinojo, jog kaip tik toks laivas ir nusileido Talasoje prieš septynis šimtus metų. Kai kelias pradėjo vingiuoti į kalvą, jie pravažiavo keletą netgi dabar vis dar ryškėjančių randų - kadaise juos čia paliko pirmieji robotai ekskavatoriai, rausę žaliavą dabartinių planetos gyventojų protėviams sukurti. Dar akimirka - ir jie išvys kadai apleistas žaliavų perdirbimo įmones - ir...

- Kas *tai*? - neramiai sukuždėjo patarėjas Simonsas.

- Stabdyk! - įsakė merė. - Išjunk variklį, Brantai. - Ji siektelėjo automobilyje įtaisyto milrofono.

- Kalba merė Voldron. Esame prie septintojo kilometro žymos. Tiesiog priešais mus žiba švieselė - matome ją pro medžių šakas; atrodo, ji - tiksliai Pirmojo Nusileidimo vietoje. Ničnieko negirdime. Vėl pajudame pirmyn.

Nė nelaukęs įsakymo, Brantas švelniai stumtelėjo pirmyn greičio valdymo svertą. Jo laukė išties jaudinantis įvykis - turbūt pats įspūdingiausias per visą gyvenimą, neminint tiesiog ant galvos užgriuvusio ’09-ųjų uragano.

Tiesa, vadinti uraganą jaudinančiu įvykiu - pasakyta gerokai per švelniai; Brantui tąsyk smarkiai pasisekė, kad išvis liko gyvas. Savo ruožtu pavojus galbūt grėsė ir dabar, bet Brantui sunku buvo tuo patikėti. Nejaugi robotai būna priešiškai nusiteikę? Juk atvykėliai Talasoje nė negali ieškoti ko nors kita, nebent žinių ir draugystės...

- Žinote ką? - prašneko patarėjas Simonsas. - Akimirką anksčiau, nei tasai aparatas pasislėpė už medžių, aš spėjau neblogai į jį įsižiūrėti. Galvą guldau: tai - kažkokio tipo lėktuvas.

Sėkliniai laivai, savaime suprantama, niekad neturėdavo sparnų, nebūdavo ir aptakūs. Maža to, šis - labai jau nedidelis.

- Kad ir kas tai būtų, - atsiliepė Brantas, - po penkių minučių viskas paaiškės. Jūs tik pažvelkite į tą švieselę - jie nusileido tiesiog Žemės parke, pasirinko savaime suprantamą vietą. Gal reikėtų sustoti ir likusią kelio dalį eiti pėsčiomis?

Žemės parkas buvo kruopščiai prižiūrimas, žole apaugęs ovalus sklypas rytiniame Pirmojo Nusileidimo pakraštyje; iš atvažiuojančiųjų pusės aikštelę užstojo juoda, masyvi Motininio laivo kolona - pats seniausias ir labiausiai gerbiamas planetos paminklas. Iki pat šiol nėmaž nesudūlėjusio cilindro kraštai žioravo - mat kitapus laivo tvieskė vienas, bet galingas žibintas.

- Sustabdyk automobilį prie pat laivo, - paliepė merė. - Tada mes išlipsime ir iš laivo priedangos užmesime akį į atvykėlius. Išjunk mašinos žibintus, kad jie nepastebėtų mūsų tol, kol patys nepanorėsime pasirodyti.

- Jie - ar kažkas Tas? - mažumėlę isteriškai paklausė vienas keleivių. Niekas nekreipė į jį dėmesio.

Brantas sustabdė automobilį milžiniškame laivo šešėlyje ir apsisuko šimto aštuoniasdešimties laipsnių kampu.

- Kad prireikus galėtume tuoj pat paspnikti, - paaiškino pusiau rimtai, pusiau erzindamas bendražygius; jis vis dar neįstengė patikėti, kad jiems galėtų grėsti pavojus. Tiesą sakant, pasitaikydavo ir tokių akimirkų, kai Brantas suabejodavo, ar visa tai vyksta iš tikrųjų. O gal jis dar neprabudęs iš miego, ir viskas - tik labai ryškus sapnas?

Jie tyliai išsiropštė iš automobilio, prisiartino prie laivo ir slinko palei jį tol, kol pasiekė ryškiai apibrėžtą šviesos sieną. Brantas delnu prisidengė akis ir, prisimerkęs nuo akinančio žėrėjimo, dirstelėjo pro laivo briauną.

Patarėjas Simonsas neklydo. Iš tikrųjų tai buvo kažkoks orlaivis, o gal atmosferoje skraidyti pritaikytas kosminis laivas, ir iš tikrųjų labai mažas. Ar įmanoma, kad tai - šiauriečių skraidyklė? Ne, pati tokia mintis visai absurdiška. Juk Trijų Salų plotas labai ribotas, tad naudotis čia tokia transporto priemone būtų ne tik nepraktiška, bet ir nepatogu, be to, jeigu šiauriečiai būtų kūrę tokį aparatą, šito jie niekaip nebūtų nuslėpę.

Laivas buvo bukanosio strėlės antgalio formos; reikia manyti, nusileido vertikaliai, mat aplink jį žolėje nesimatė visiškai jokio

pėdsako. Šviesa sklido iš vieno šaltinio - išėmos aptakioje laivo nugaroje, o vos vos virš jos blykčiojo nedidelis raudonas švyturėlis. Ir vis dėlto - tik nežinia, ar dėl to reikėtų lengviau atsidusti, ar nusivilti - aparatas atrodė visiškai įprastai. Tokiu vargu ar įveiktum dvylikos šviesmečių atstumą, skiriantį nuo artimiausios žinomos kolonijos.

Staiga pagrindinė šviesa užgeso, valandėlei apakindama stebėtojų grupelę. Kai akys vėl apsiprato su tamsa, Brantas įžiūrėjo, kad priekinėje skraidyklės dalyje įtaisyti langai - pro juos iš vidaus sklido blausus švytėjimas. Oho! Labai jau panašu į transporto priemonę, gabenančią *žmones*, anaiptol ne robotus, kas čiabuviams atrodė taip savaime suprantama.

Merės Voldron galvoje susiformavo lygiai ta pati pribloškianti išvada.

- Juk tai ne robotas - viduje esama žmonių! Nagi, nebegaiškime laiko. Brantai, nukreipk žibintuvėlio spindulį tiesiai į mane, kad jie mus pamatytų.

- Helga! - protestuodamas suspigo patarėjas Simonsas.

- Nebūk toks pusgalvis, Čarli. Eime, Brantai.

Ką ten pasakė žmogus, beveik prieš du tūkstantmečius pirmasis iškėlęs koją į Mėnulio paviršių? “Tik vieną mažą žingsnelį...” Tuo tarpu jie sukorė gal kokius dvidešimt žingsnių - ir tada skraidyklės šone prasižiojo durys, čia pat išsilankstydamos žemyn dribtelėjo kopėčios - ir iš laivo išniro du humanoidai.

Toks buvo pirmasis Branto įspūdis. Bet tuojau pat jis susizgribo, kad jį bus suklaidinusi atvykėlių odos spalva - ar bent spalva tų kūno lopinėlių, kuriuos jis įžiūrėjo per lanksčią, skaidrią plėvelę, dengiančią juos nuo galvos iki kojų.

Atvykėliai nebuvo humanoidai - jie buvo patys tikriausi *žmonės*. Jei Brantas niekad nebeišeitų į saulėkaitą, tikriausiai ilgainiui jo oda nublykštų taip pat, kaip ir tų dviejų.

Merė ištiesė į priekį abi rankas - senas kaip pats pasaulis gestas, bylojantis nepažįstamajam: “Žiūrėk, aš neginkluotas!”

- Nesitikiu, kad mane suprasite, - prabilo ji, - bet sveiki atvykę į Talasą.

Abu atvykėliai nusišypsojo; vyresnysis - gražus žilaplaukis, jau gerokai į septintąją dešimtį įkopęs vyras - atsakydamas irgi ištiesė rankas.

- Kaip tik priešingai, - atsiliepė jis nepaprastai giliu, tobulai

moduliuotu balsu - šitokio Brantas kaip gyvas nebuvo girdėjęs. - Suprantame jus kuo puikiausiai. Labai džiaugiamės jus susitikę.

Valandėlę pasitinkančiųjų grupelė stovėjo it liežuvius prariję, iš nuostabos nevaliodami ištarti nė žodžio. Vis dėlto, dingtelėjo Brantui, kvaila šitaip apstulbti. Juk jie kuo puikiausiai suprasdavo prieš du tūkstančius metų gyvenusių žmonių kalbą. Kai tik buvo išrasta balso įrašinėjimo aparatūra, suskubta amžiams užšaldyti visų kalbų svarbiausius fonetinius junginius. Laikui bėgant, gali išsiplėsti žodynas, gali keistis gramatika ar sintaksė, tačiau tartis išlieka tokia pat ištisus tūkstantmečius.

Merė Voldron pirmoji atgavo žadą.

- O, puiku, vadinasi, išvengsime aibės rūpesčių, - kliūvančiu liežuviu išspaudė ji. - Bet... iš kurgi jūs atkeliavote? Mes čia, bijau, būsime praradę ryšį su... na, su kaimynais... mat mūsų tolimojo kosmoso antena sunaikinta.

Vyresnysis vyriškis pažvelgė į gerokai aukštesnį savo bendražygį; netarę nė žodžio, juodu tarsi pasikeitė kažkokia akimirksnio žinia. Paskui pirmasis vėl atsigręžė į lūkuriuojančią merę.

Kai jis bylojo visiškai neįtikėtiną, kone absurdišką tiesą, gražiame jo balse buvo labai aiškiai justi liūdesys.

- Tikriausiai jums sunku bus tuo patikėti, - sakė jis. - Ir vis dėlto taip yra: mes - anaiptol ne iš kurios nors kolonijos. Mes atkeliaujame tiesiai iš Žemės.

II. “MAGELANAS”

6. Nusileidimas į planetą

Dar nespėjęs net atsimerkti, Lorenas jau visiškai tiksliai žinojo, kur esąs, ir tai gerokai stulbino. Išmiegojus ištisus du šimtus metų, lyg ir derėtų jaustis bent šiek tiek apdujusiam, tačiau jam atrodė, jog paskutinį įrašą laivo žurnale jis darė vos vakar. Nors ir kiek laužė galvą, taip ir neprisiminė, kad būtų ką nors sapnavęs. Ką gi, tuo reikėtų tik džiaugtis.

Vis dar neatsimerkdamas, jis pabandė sutelkti dėmesį į kiekvieną pojūtį atskirai. Išgirdo tylų, raminantį balsų murmėjimą.

Paskui - pažįstamą oro cirkuliacijos prietaiso dūsavimą - jis net pajuto švelnutėlę oro srovelę, drauge su maloniu antiseptiko kvapu glostančią jam veidą.

Vienintelis dalykas, kurio jis taip ir nepajuto, buvo svoris. Be jokių pastangų kilstelėjo dešinę ranką - ši taip ir liko plūduriuoti pakibusi, laukdama kito jo įsakymo.

- Sveiki, pone Lorensonai! - suskambo džiaugsmingas, gal net vos vos pašaipus balsas. - Vadinasi, malonėjote vėl prisijungti prie mūsų? Na, ir kaip jaučiamės?

- Sveiki... daktare. Jaučiuosi puikiai. Tik siaubingai alkanas.

- Apetitas - visuomet geras ženklas. Galite apsirengti, tik kol kas venkite pernelyg staigių judesių. Vėliau nuspręsite, ar norėsite nešioti šitokią barzdą.

Lorenas nukreipė vis dar plūduriuojančią ore ranką smakro link. Sąžalynas, kurį užčiuopė pirštai, jį gerokai nustebino. Kaip ir dauguma vyrų, jis taip ir nepasinaudojo galimybe visam laikui depiliuoti barzdaplaukius - *šia* tema prirašyta nemaža psichologijos traktatų. Galbūt dabar - pats laikas apie tai susimąstyti; net nuostabu - tokia reikšminga akimirka, o į galvą įkyriai lenda visokie niekai apie barzdą.

- Sėkmingai atvykome į vietą?

- Žinoma, priešingu atveju nebūtumėte pabudęs. Viskas klostosi tiksliai pagal planą. Laivas pradėjo žadinti mus prieš mėnesį - jau kuris laikas skriejame Talasos orbita. Laivo priežiūros grupės jau patikrino visas sistemas, o dabar atėjo ir jūsų eilė šį tą nuveikti. Ir dar - turime parengę jums nedidelę staigmeną.

- Tikiuosi, malonią?

- Mes irgi tikimės to paties. Po dviejų valandų kapitonas Bėjus šaukia susirinkimą pagrindinėje salėje. Jei kol kas nenorite niekur judintis, galite stebėti iš čia.

- Ne, į susirinkimą aš eisiu - noriu su visais susitikti. Bet pirmų pirmiausia gal galėčiau papusryčiauti? Senokai neturėjau nė kąsnio burnoj...

Kapitonas Sirdaras Bėjus, iš pažiūros - pavargęs, bet laimingas - pasveikino ką tik atgaivintus penkiolika vyrų bei moterų ir pristatė juos trisdešimčiai atsibudusiųjų anksčiau - iš šių buvo sudarytos darbinės grupės A ir B. Laikantis laivo nuostatų, grupės C nariai šiuo metu turėjo miegoti, tačiau keletas tamsių pavidalų

šmėkliojo susirinkimų salės pasieniais apsimetinėdami, kad jų ten nė būt nėra.

- Labai džiaugiuosi, kad prie mūsų jau prisidėjote ir jūs, - pasveikino kapitonas ką tik pažadintąją įgulos grupę. - Malonu išvysti čia vieną kitą naują veidą. O dar maloniau galų gale išvysti planetą - iš tiesų džiugu sužinoti, kad pirmuosius du misijos šimtmečius laivas įveikė be jokių rimtesnių sutrikimų. Planeta, kurią regime, - Talasa, atvykome tiksliai pagal numatytą grafiką.

Visi išsyk sužiuro į vaizdo displėjų, užimantį beveik visą sieną. Didžiojoje jo dalyje mirgėjo įvairiausi duomenys bei informacija apie laivo būklę, tačiau nemažas segmentas iš pažiūros priminė langą, atsiveriantį tiesiog į kosmosą. Visą ketvirtainį užpildė nepaprasto grožio baltai žydras, beveik visas apšviestas rutulys. Tikriausiai visiems susirinkusiems iš karto krito į akį širdį gniaužiantis planetos panašumas į Žemę, kokia ji kadaise buvo matoma, pakilus aukštai virš Ramiojo vandenyno - beveik vien tik vanduo su vos keliais izoliuotais sausumos lopinėliais.

Šiek tiek sausumos buvo matyti ir čia - kompaktiška trijų salų grupė, pusiau užklota debesų skraiste. Lorenas nejučia pagalvojo apie Havajus - kurių savo akimis niekada nematė ir kurie jau nebeegzistavo. Vis dėlto tarp dviejų planetų buvo vienas esminis skirtumas. Priešingame Havajams Žemės pusrutulyje buvo didžiuliai sausumos masyvai, tuo tarpu kitame Talasos pusrutulyje tyvuliavo *vien tik* plynas vandenynas.

- Taigi, štai ir Talasa, - išdidžiai paskelbė kapitonas. - Viskas - lygiai taip, kaip ir numatė tie, kurie suplanavo mūsų misiją. Vis dėlto vienos detalės jie nenumatė, o mums su ja neišvengiamai teks susidurti - ir neaišku, kaip ji paveiks mūsų operacijas.

Kaip prisimenate, Talasą apsėjo Marko 3A penkiasdešimties tūkstančių vienetų modulis, išskridęs iš Žemės 2751-aisiais ir pasiekę tikslą 3109-aisiais. Viskas klojosi kuo puikiausiai; praėjus dar šimtui šešiasdešimt metų, Žemę pasiekė pirmosios žinios apie koloniją. Po to beveik du šimtmečius žinių iš jų gaudavome nuolat, kol galų gale transliacijos staiga nutrūko - iškart po trumpo pranešimo apie galingą ugnikalnio išsiveržimą. Vėliau iš jų taip ir nebesulaukėme jokios žinios, tad liko manyti, kad mūsų kolonija Talasoje sunaikinta - ar bent jau nusirito iki laukinių lygio, kas, atrodo, nutiko dar keliose kolonijose.

Atsižvelgdamas į ką tik prabudusius, pakartosiu, ką mes čia radome. Savaime suprantama, įskriejęs sistemon mes bandėme

klausytis radijo bangų transliacijų visais įmanomais dažniais. Tačiau taip ir neaptikome nieko - ničnieko, neužfiksavome net kokių nors elektrinių prietaisų liekamojo spinduliavimo.

Vis dėlto kiek labiau prisiartinę iškart supratome, jog tai dar nieko neįrodo. Mat Talasos jonosfera nepaprastai tanki. Net jeigu po ja be paliovos vyktų pokalbiai vidutinėmis ar trumposiomis bangomis, skriedamas orbita virš jonosferos ničnieko neišgirstum. Savo ruožtu mikrobangos, savaime aišku, pro ją prasiskverbtų, tačiau gali būti ir taip, kad vietiniams tiesiog nėra reikalo jomis naudotis, o gal mums tiesiog nepavyko užfiksuoti spindulio.

Šiaip ar taip, ten, planetos paviršiuje, klesti puikiai išsivysčiusi civilizacija. Matėme jų miestų - ar bent jau miestelių - šviesas: išvydome jas, vos pasitaikė proga pasižvalgyti po tamsiąją planetos pusę. Smulkiosios pramonės apraiškų ten gausu, egzistuoja nelabai gausus pakrančių transportas - tiesa, nematėme nė vieno didelio laivo, užtat pastebėjome mažiausiai porą oro transporto aparatų, kurie, judėdami penkių šimtų kilometrų per valandą greičiu, gali nugabenti vietinius į bet kurį jų teritorijos tašką per penkiolika minučių.

Akivaizdu, kad, gyvenant šitokia kompaktiška bendruomene, oro transportas jiems beveik nereikalingas, o sausumos kelių sistema išvystyta tikrai puikiai. Tačiau kokių nors ryšio sistemų taip ir neaptikome. Nėra ir jokių palydovų, netgi meteorologinių, kurie, mąstant logiškai, jiems lyg ir praverstų... nors gal ir ne - jų laiveliai tikriausiai niekad nenuplaukia taip toli, kad pamestų iš akių krantą. Juk jokios kitos žemės, į kurią galėtų plaukti, tiesiog nėra.

Tad štai kokioje padėtyje atsidūrėme. Iš tikrųjų nuostabu - kokia maloni staigmena! Ar bent jau aš viliuosi, kad staigmena tikrai bus maloni. O dabar - gal kas turi klausimų? Pone Lorensonai?

- Ar mes jau bandėme užmegzti su jais kokius nors ryšius?

- Kol kas dar ne. Nutarėme, kad mėginti bendrauti būtų nelabai išmintinga, kol tiksliai nežinome, koks jų kultūros lygis. Kad ir kaip mes pasielgtume, čiabuviams mūsų pasirodymas sukels nemenką šoką bet kuriuo atveju.

- Ar jie žino, kad mes čia?

- Tikriausiai - ne.

- Bet... o mūsų varikliai... juk *šitai* jie tikrai turėjo pastebėti!

Klausimas buvo visai logiškas, mat visu galingumu veikiantis kvantinis tiesiasrovis reaktyvinis variklis sukelia tokį reginį, kokiam joks kitas žmogaus veiklos padarinys negali prilygti. Akinančia šviesa jis nėmaž nenusileidžia branduolinio sprogimo žybsniui, tik trunka kur kas ilgiau - ištisus mėnesius, o ne kelias milisekundes.

- Gal ir taip, bet vis dėlto abejoju. Juk didžiąją stabdymo procedūrų dalį atlikome dar būdami kitapus vietinės saulės. O šios švytėjimas turėjo nustelbti viską, kad ir ką būtume darę mes.

Galų gale kažkas ryžosi balsu ištarti klausimą, kuris sukosi ant liežuvio galo visiems:

- Kapitone, o kaip ši naujiena atsilieps mūsų misijai?

Sirdaras Bėjus mąsliai nužvelgė paklaususįjį.

- Šiuo metu atsakyti tiksliai kol kas dar neįmanoma. Keli šimtai tūkstančių kitų žmonių - ar kiek čia būtų vietinių gyventojų - galėtų žymiai palengvinti mums užduotį. O jei ir ne palengvinti, tai bent padaryti ją žymiai malonesnę. Kita vertus, jeigu jie sutiks mus priešiškai...

Jis išraiškingai gūžtelėjo pečiais.

- Prisiminiau štai vieną gerą patarimą, kurio vienas senų laikų tyrinėtojas nepagailėjo kitam: jeigu iš anksto tikėsies, kad čiabuviai sutiks tave draugiškai, dažniausiai taip ir atsitiks. Ir atvirkščiai.

Vadinasi, kol nepaaiškės, kad yra priešingai, mes manysime, jog vietiniai gyventojai draugiški. O jeigu įsitikinsime, kad vis dėlto yra kitaip...

Kapitono veidas apniuko, bruožai paaštrėjo, o balsas nuskambėjo kaip tikro kapitono, kurio vadovaujamas laivas ką tik įveikė penkiasdešimties šviesmečių atstumą atviru kosmosu.

- Niekada netvirtinau, esą, kieno galia, to ir valia, tačiau mintis, kad galios turi pakankamai, visuomet paguodžia.

7. Paskutiniųjų dienų valdovai

Jam buvo sunku patikėti, kad yra vėl iš tikrųjų, kaip reikiant prabudęs - ir kad jau galima pradėti gyvenimą iš naujo.

Trečiojo rango kapitonas Lorenas Lorensonas puikiai žinojo niekad visiškai nenusikratysiąs tragedijos, aptemdžiusios daugiau nei keturiasdešimties žmonijos kartų gyvenimą ir aukščiausią taš-

ką pasiekusios prie gyvos jo paties galvos, pasekmių. Visą pirmąją naujo gyvenimo dieną jo nė valandėlei neapleido stingdanti baimė. Netgi lūkestis ir apačioje, po "Magelanu", tyvuliuojančio vandens pasaulio paslaptys neužslopino įkyriai lendančios minties: kažin, kas man prisisapnuos, kai šįvakar užmerksiu akis ir pirmąsyk per du šimtus metų nugrimsiu į *natūralų* miegą?

Lorenas savo akimis matė visus tuos vaizdus, kurių nė vienas iš liudininkų niekada neįstengs pamiršti - ir kurie persekios žmoniją per amžius. Per laivo teleskopus jis stebėjo Saulės sistemos mirtį. Savomis akimis regėjo, kaip pirmąsyk per milijardus metų išsiveržia Marso ugnikalniai, matė trumpai valandėlei apsinuoginusią Venerą - jos atmosfera buvo nublokšta į kosmosą akimirką anksčiau, nei praryta pati planeta; jis matė, kaip sprogusios planetos dujinės milžinės virsta iki baltumo įkaitusiais ugnies kamuoliais. Tačiau net visa tai tebuvo nereikšmingas, jokių jausmų nesukeliantis spektaklis, palyginus su tragedija, ištikusia Žemę.

Lorenui teko stebėti ir tai: per lęšius kamerų, kurios tvėrė keliomis minutėmis ilgiau, nei tie ryžtingi, atsidavę žmonės, paskutiniąsias gyvenimo akimirkas paaukoję tam, kad tas kameras įtaisytų. Jis regėjo...

...Didžiąją Piramidę - valandėlę ji dar žioravo, skleisdama duksliai raudoną švytėjimą, o paskui susmuko, virsdama išsilydžiusio akmens kalnu...

...Atlanto vandenyno dugną, nuo karščio sustingusį į vientisą kietą uolieną - ir po kelių akimirkų vėl užlietą, tik šįsyk - lavos, siūbtelėjusios iš suskilinėjusių proplaišų vidur vandenyno...

...Mėnulį, patekantį virš liepsnojančių Brazilijos džiunglių - šviečiantį beveik taip pat skaisčiai, kaip ir prieš kelias minutes paskutinį kartą nusileidusi Saulė...

...Antarktidos žemyną, trumpai valandėlei išsivadavusį iš amžino įšalo gniaužtų, kai per kelias akimirkas išdegė ją kaustęs praamžis, kelių kilometrų storumo ledo luobas...

...didingą Gibraltaro tilto kuprą, tyžtančią čia pat akyse, krintančią žemyn per liepsnojantį orą...

Per paskutinįjį Žemės gyvavimo šimtmetį visą planetą apniko vaiduokliai - ne mirusiųjų šmėklos, o tų, kuriems nebuvo leista gimti. Ištisus penkis šimtus metų gimstamumas visoje Žemėje buvo apribotas taip, kad, atėjus lemtingajai dienai, gyventojų bū-

tų ne daugiau nei keli milijonai. Apleisti liko ištisi miestai - ištisos valstybės - o sutirpusi žmonija laukė galutinės Istorijos užsklandos, susispietusi į vieną kupetą.

Tai buvo keistų paradoksų metas: būsenų svyravimų amplitudė siekė nuo visiškos nevilties iki beprotiškų, karštligiškų linksmybių. Savaime suprantama, nemaža išlikusios žmonijos dalis siekė užmaršties tradiciniais, per amžius išbandytais būdais: svaiginosi narkotikais, seksu, pavojingais žaidimais - įskaitant netgi tokius, kuriuos galima tiesiogine prasme vadinti miniatiūriniais karais su griežtomis taisyklėmis ir kovomis sutartais ginklais. Ne menkesnio populiarumo susilaukė ir ištisa elektroninio katarsio rūšių puokštė: nuo nesibaigiančių kompiuterinių žaidimų, virtualiosios realybės dramų iki tiesioginės malonumo centro smegenyse stimuliacijos.

Kadangi nebeliko jokios prasmės rūpintis *šitos* planetos ateitimi, dabar jau buvo galima be jokio sąžinės graužimo be saiko eikvoti ir Žemės gamtinius išteklius, ir per visus amžius sukauptus lobius. Materialiąja prasme visi Žemės žmonės buvo milijonieriai, jų turtai pranoko net pačias beprotiškiausias protėvių, kurių triūso vaisius jie paveldėjo, fantazijas. Su nemenka karčios ironijos doze, bet ir ne be pasididžiavimo, šitie žmonės vadino save Paskutiniųjų Dienų Valdovais.

Vis dėlto, nors galybė žmonių nebegeidė nieko kita, tik užsimiršimo, dar didesnei žmonijos daliai - kas tam tikrai žmonijos daliai buvo būdinga visais laikais - pasitenkinimą teikė darbas, siekiant tikslų, gerokai tolimesnių už jų pačių gyvenimo trukmės pabaigą. Buvo tęsiami didžiulės apimties moksliniai tyrinėjimai - dabar jiems buvo galima panaudoti visus turimus išteklius, nes jų nebereikėjo niekam kitkam. Jeigu kokiam fizikui prisireikdavo eksperimentui šimto tonų aukso, iškildavo tik nereikšminga transportavimo, bet anaiptol ne finansavimo, problema.

Mokslininkai tęsė tyrinėjimus trimis pagrindinėmis kryptimis. Visų pirma - be paliovos stebėjo Saulėje vykstančius procesus - ne dėl to, kad būtų likę bent menkiausių abejonių, o tam, kad galėtų numatyti sprogimo laiką metų, dienos, valandos tikslumu.

Antra, su nauja jėga atgimė pastangos ieškoti nežemiškos kilmės proto: daugelį šimtmečių tokios paieškos nedavė jokių vaisių ir galiausiai buvo nutrauktos netekus paskutinės vilties, bet dabar, būtinybei spiriant, vėl atnaujintos, tiesa, lygiai taip pat ne-

sėkmingai. Į visus Žmogaus bandymus ką nors prisišaukti, Visata atkakliai atsiliepdavo tik bereikšmiais triukšmais.

O trečia, savaime suprantama, bandyta užsėti kiek įmanoma daugiau artimiausiųjų žvaigždžių - vis dar teberuseno viltis, kad žmonių rasė sugebės išgyventi netgi po to, kai jų Saulė užges. Auštant paskutiniajam Saulės sistemos šimtmečiui, jau buvo pamėginta apsėti geras penkiasdešimt tolimų planetų, į jas skriejo jau kur kas greitesni, kur kas techniškai tobulesni sėkliniai laivai. Kaip ir reikėjo tikėtis, dauguma jų išnyko be pėdsako, tačiau dešimt galiausiai atsiuntė žinių apie bent jau dalinę sėkmę. Dar daugiau vilčių sudėta į paskutiniuosius, dar labiau ištobulintus modelius, tačiau Žemę pražūtis turėjo ištikti gerokai anksčiau, nei jie pasieks savo tolimą kelionės tikslą. Paskutinis šitoks sėklinis laivas galėjo išvystyti jau vieną dvidešimtąją šviesos greičio - ir turėjo nusileisti planetoje po devynių šimtų penkiasdešimties metų. Jei viskas vyks sklandžiai, žinoma.

Lorenas vis dar prisiminė, kaip "Eskaliburas" leidosi į kelionę iš laivų statybos lopšio, įrengto Lagranžo taške tarp Žemės ir Mėnulio. Nors Lorenui tebuvo vos penkeri, jis jau tada žinojo, kad šis laivas - paskutinis iš sėklinių laivų. Vis dėlto jis buvo dar per mažas, kad suprastų, *kodėl* ištisus šimtmečius trukusi programa staiga nutraukiama - ir dar kaip tik tokiu metu, kai laivams pavyko pasiekti techninę brandą. Žinoma, Lorenas negalėjo įspėti ir to, kaip jo paties likimą paveiks tas lemtingas atradimas, kuris visą situaciją apvertė aukštyn kojom, o žmonijai paskutiniaisiais žemiškosios istorijos dešimtmečiais suteikė naują viltį.

Nepaisant nesuskaičiuojamų teorinių studijų, iki šiol taip niekam ir nepavyko surasti patikimo būdo bent iki artimiausios žvaigždės nuskraidinti kosminį laivą *su žmonėmis*. Lemiamas nesėkmių veiksnys buvo anaiptol ne tai, kad šitokia kelionė užtruktų šimtmetį, o gal ir ne vieną - šią problemą hibernacija nesunkiai išspręstų. Žemės palydove įrengtoje Lui Pastero vardo ligoninėje jau beveik tūkstantį metų šaltuoju miegu miegojo žmogbeždžionė, ir prietaisai iki pat šiol teberodė pakankamai normalią jos smegenų veiklą. Nebuvo jokios priežasties manyti, kad hibernacija kaip nors kitaip paveiktų ir žmogų, nors vienintelis pavyzdys - ligonis, kamuojamas ypatingai klastingos vėžio formos - buvo užšaldytas mažiau nei prieš du šimtus metų.

Taigi, biologinė problema buvo išspręsta, tačiau inžinerinė -

tai jau visai kas kita: ši pasirodė neįveikiama. Laivas, galintis pergabenti tūkstančius miegančių keleivių drauge su visa kuo, ko jiems prireiktų naujam gyvenimui kitoje planetoje, dydžiu turėjo mažų mažiausiai prilygti vienam tų milžiniškų keleivinių lainerių, kadaise karaliavusių Žemės vandenynuose.

Jokių neįveikiamų keblumų neiškiltų, norint pastatyti šitokį erdvėlaivį už Marso orbitos, naudojantis daugiau nei pakankamais asteroidų žiedo ištekliais. Tačiau sukurti jam variklius, kurie nugabentų laivą į žvaigždes per sveiku protu suvokiamą laiko tarpą, pasirodė visiškai neįmanoma.

Netgi skriejant dešimtadaliu šviesos greičio, iki daugiausia vilčių teikiančių tikslų tektų kapstytis ištisus penkis šimtus metų. Šitokį greitį pavyko pasiekti robotų valdomiems zondams - jie pramirgėdavo artimiausiomis žvaigždžių sistemomis ir kelias valandas siųsdavo radijo signalais Žemėn stebėjimų ataskaitas. Tačiau jie neturėjo jokios galimybės pasiekti greičio, kad susijungtų vienas su kitu ar kur nors nusileistų: išvengę kokio nors susidūrimo ar kito nelaimingo atsitikimo, tokie zondai per amžius skries Galaktikos platybėmis.

Tai ir buvo esminė problema, kuriant variklius, o sugalvoti kokios nors alternatyvos tolimojo kosmoso varomajai jėgai niekam taip ir nepavyko. Paaiškėjo, kad sumažinti greitį - nė kiek ne lengviau nei įsibėgėti, o būtinybė gabentis didžiulį raketinio kuro kiekį stabdymui problemos sprendimą apsunkino netgi ne *dvigubai*, o *kvadratu*.

Šitokį hibernacijos įranga aprūpintą laivą, galintį išvystyti dešimtadalį šviesos greičio, pastatyti buvo išties įmanoma. Tiesa, jo kurui prireiktų maždaug milijono tonų įvairių egzotiškiausių elementų, taigi, užduotis sunki. Bet - nėra neįgyvendinama.

Tačiau tam, kad, kelionei baigiantis, būtų įmanoma tą greitį deramai sumažinti, išskrendančiam laivui jau nebepakaktų milijono tonų kuro - jo reikėtų milijonų milijonų tonų, protu nesuvokiamo kuro kiekio. O apie tai negalėjo būti net kalbos, tad ištisus šimtmečius apie tokių skrydžių perspektyvą niekas net rimčiau nesusimąstė.

Bet čia istorija nusprendė iškrėsti žmonijai ironijos kartėlio persmelktą pokštą - suteikti raktus, atveriančius duris į Visatą, ir vos šimtą metų - suskubti tais raktais pasinaudoti.

8. Prarastos meilės atminimui

Kokia laimė, mąstė Mozė Kaldoras, kad taip ir nepasidaviau tokiai masinančiai pagundai - tai kvapą gniaužiančiai vilionei, kurios galimybę menas bei technologijos suteikė žmonijai jau prieš gerą tūkstantį metų. Jeigu tik būčiau panorėjęs, galėjau drauge su savimi į tremtį pasiimti ir elektroninę Evelinos šmėklą, įkalintą keliuose programos gigabaituose. Ji pasirodytų bet kuriame iš tų kraštovaizdžių, kuriuos mudu abu andai mėgome, ji kalbėtų su manimi, bendrautų taip įtikinamai, kad nė vienas iš šalies pažvelgęs prašalaitis nė nesusigaudytų, jog iš tikrųjų čia nėra jokio žmogaus... išvis nieko.

Tačiau man pakaktų penkių ar dešimties minučių, kad pajusčiau skirtumą - nebent sugebėčiau apsigauti sąmoningomis valios pastangomis. O tyčia apsigaudinėti negalėčiau. Nors nė pats dorai nesuprantu, kodėl tam šitaip priešinasi mano instinktai, vis dėlto niekada negalėjau pakęsti net minties apie apgaulingą paguodą kalbantis su mirusiuoju. Aš neturiu net paprasčiausio jos balso įrašo.

Juk šitaip kur kas geriau: galiu stebėti ją, tylomis vaikščiojančią sodelyje prie paskutiniųjų mūsų namų - stebėti ir žinoti, kad tai ne išmoningų programuotojų sukurta iliuzija, o tikro, prieš du šimtus metų Žemėje matyto vaizdo prisiminimas.

O vienintelis balsas bus mano, esančio čia ir dabar - balsas, kalbantis su prisiminimu, vis dar tokiu ryškiu mano gyvose, žmogiškose smegenyse.

Privatus įrašas numeris vienas. Kodas Alfa. Automatinio ištrynimo programa.

Tu sakei tiesą, Evelina, o aš klydau. Nors ir esu pats seniausias žmogus laive, vis dėlto atrodo, kad šiam tam dar galiu praversti.

Kai pabudau, greta manęs stovėjo kapitonas Bėjus. Pasijutau pamalonintas - iš karto, kai tik įstengiau išvis ką nors pajusti.

- Ką gi, kapitone, - pasakiau jam, - tai bent netikėtumas. O aš beveik tikėjausi, kad išgrūsite mane į atvirą kosmosą kaip niekam tikusį balastą.

Jis nusijuokė ir atsakė:

- Šitaip dar gali atsitikti, Moze, mūsų kelionė dar nesibaigė.

Tačiau kaip tik dabar tu mums dar ir kaip reikalingas. Patikėk, misijos planuotojai buvo kur kas išmintingesni, nei tau atrodė.

- Jie įtraukė mane į laivo įgulos sąrašą kaip, cituoju, ambasadorių - patarėją, citatos pabaiga. Tad kurių pareigų dabar turėsiu imtis?

- Tikriausiai ir vienų, ir kitų. O gal net savo paties žinomiausio vaidmens, tai yra...

- Jei knieti pasakyti - idėjinio vado, taip ir sakykite nedvejodamas. Tiesa, šis žodis man niekada nepatiko, niekad nesijaučiau ir esąs kokio nors judėjimo lyderis. Visuomet bandydavau išjudinti žmones, kad mąstytų savo galva, nesiekiau, kad kas nors aklai sektų man iš paskos. Istorijoje ir be manęs apstu visokiausio plauko lyderių.

- Taip, tačiau ne visi jų buvo blogi. Prisimink kad ir vieną tokį savo bendravardį.

- Manding, jis gerokai pervertinamas, bet jeigu žavitės juo, aš galiu suprasti. Šiaip ar taip, jums, kaip ir jam, teko užduotis nuvesti benames gentis į Pažadėtąją žemę. Spėju, kad bus iškilusi kokia nors nedidelė problemėlė?

Kapitonas nusišypsojo ir atsakė:

- Džiugu matyti, kad tu jau visiškai žvalus ir budrus. Šiuo metu problemų kol kas nėra, nėra ir priežasčių, dėl kurių jų turėtų iškilti. Tačiau susiklostė tokia situacija, kokios niekas nesitikėjo, o juk tu - mūsų vienintelis oficialus diplomatas. Mums negalėjo nė į galvą ateiti, kad prireiks šitokių tavo sugebėjimų.

Pasakysiu tiesiai, Evelina: *šitai* mane iš tikrųjų pribloškė. Išvydęs, kaip atsiknojo mano apatinis žandikaulis, kapitonas Bėjus tikriausiai labai tiksliai perprato, ką galvoju.

- Ne, ne, - pasiskubino užtikrinti jis. - Nesusidūrėme su jokiais ateiviais! Tačiau paaiškėjo, kad žmonių kolonija Talasoje visgi nebuvo sunaikinta, kaip kad manėme. Tiesą sakant, ji netgi klesti.

Še tau - dar viena staigmena, ir net gana maloni. Talasa - ak, Jūra, Jūra! - tai pasaulis, kurio niekad nesitikėjau išvysiąs savo akimis. Man prabudus, nuo Talasos mus jau turėjo skirti daugybė šviesmečių ir bent keli šimtmečiai.

- Na, ir kaip atrodo tie vietiniai? Ar jau užmezgėte ryšį su jais?

- Dar ne; juk tai - tavo darbas. Tu geriau nei kas kitas žinai

visas klaidas, kurių buvo pridaryta praeityje. Nenorėtume pakartoti jų čia. O dabar, jei jau esi pasirengęs ateiti į tiltelį, parodysiu tau, kaip iš paukščio skrydžio atrodo tie mūsų kadai prarasti giminaičiai.

Tai nutiko prieš savaitę, Evelina; kad tu žinotum, kaip malonu justi, kad tavęs nespaudžia laikas, po to, kai ištisus dešimtmečius pragyvenai žinodamas, jog nenumaldomai artėja galutinis terminas, kurio atidėti jau niekaip nebeįmanoma! Dabar apie talasiečius mes jau žinome daugmaž viską, ką galėjome tikėtis sužinoti, nesusitikdami akis į akį. O susitikti pamėginsime šiąnakt.

Nusileidimui pasirinkome pačią tinkamiausią vietą, kad išsyk parodytume, jog atpažįstame savo gentainius. Pirmojo nusileidimo vieta - ji vis dar aiškiai matoma ir kruopščiai prižiūrima, primena parką, o gal netgi šventyklą. Labai geras ženklas; belieka viltis, kad *mūsų* nusileidimas ten nebus palaikytas šventovės išniekinimu. O gal išvydę nusileidusius ten, jie palaikys mus dievais - tai mums gerokai palengvintų užduotį. Žinoma, jei tik talasiečiai yra susikūrę kokius nors dievus - tai vienas tų dalykų, kuriuos norėčiau išsiaiškinti.

Brangioji mano, aš ir vėl sugrįžtu į gyvenimą. Taip, taip, tu buvai kur kas išmintingesnė nei aš, vadinamasis filosofas! Nė vienas žmogus neturi teisės mirti, kol dar gali kuo nors padėti savo draugams. Buvau tikras savanaudis, trokšdamas ko kita... vildamasis amžiams atgulti šalia tavęs tame sklypelyje, kurį mudu išsirinkome - jau taip seniai... taip toli nuo čia... O dabar aš net galiu susitaikyti su tuo, kad tu išsklaidyta po Saulės sistemą drauge su visa kuo, ką aš mylėjau Žemėje.

Štai, manęs laukia darbas, kurį privalau nuveikti, o kol aš kalbuosi su tavo prisiminimu, tu vis dar gyva.

9. Supererdvės paieška

Iš visų psichologinių smūgių, kuriuos teko ištverti dvidešimtojo amžiaus mokslininkams, ko gero, užvis labiausiai triuškinantį - ir patį netikėčiausią - kirto atradimas, kad niekur kitur nesutiksi šitokios kamšaties, kaip “tuščioje” erdvėje.

Netikėtai paaiškėjo, kad senovinė Aristotelio doktrina, neva Gamta nepakenčianti vakuumo, yra visiškai teisinga. Netgi pašalinus iš tam tikro tūrio visus įmanomus vadinamosios kietos

materijos atomus, jame vis vien likdavo kunkuliuojantis energijų pragaras - ir dar tokio intensyvumo bei masto, kokio žmogaus protas neįstengia aprėpti. Palyginimui galime pasakyti, kad netgi užvis labiausiai suslėgta iš visų žinomų materijos formų - neutroninė žvaigždė, kur slėgis siekia šimtą milijonų tonų į kubinį centimetrą - neįtikėtinai tankioje, bet vis vien putą primenančioje "supererdvės" struktūroje būtų tik neapčiuopiamas vaiduoklis, vos juntamas trikdis.

Klasikiniai Lambo ir Rezenfordo darbai dar 1947-aisiais pirmąsyk atskleidė, jog kosminė erdvė yra kur kas daugiau, nei byloja naivi intuicija. Tyrinėdami patį paprasčiausią elementą - vandenilio atomą - šiuodu mokslininkai pastebėjo, kad, vienišam elektronui skriejant aplink branduolį, dedasi labai jau keisti dalykai. Užuot sklandžiai judėjęs taisyklinga apskrita trajektorija, elektronas mėtėsi į šalis, tarsi be paliovos blaškomas kažkokių nuolatinių, tiesa, sub-sub-mikroskopinio lygio bangų. Nors protas sunkiai taikstėsi su šitokia prielaida, vis dėlto teko pripažinti, jog *netgi pačiame vakuume* vyksta kažkokios fliuktuacijos.

Nuo pat senovės graikų laikų mokslininkai buvo pasiskirstę į dvi pagrindines mokyklas: vieni tvirtino, esą Gamtoje viskas vyksta sklandžiai ir nuosekliai, kiti savo ruožtu ginčijo, kad šitoks įspūdis - tik iliuzija. Pastarųjų nuomone iš tikrųjų viskas vyksta pavieniais šuoliukais ar trūksniais, tokiais smulkučiais, kad kasdieniame gyvenime jų nė nepastebėsi. Atomo teorijos išvystymas buvo tikras antrosios minties pakraipos triumfas, o kai Planko kvantų teorija įrodė, jog net šviesa bei energija sklinda ne vientisais srautais, o neįtikėtinai mažais pliūpsniais, galutinai baigėsi visi ginčai.

Paskutiniųjų analizių duomenimis Gamtos pasaulis buvo pripažintas esąs grūdėtas - tai yra netolydus. Nors žmogui, žvelgiančiam plika akimi, vandens krioklys ir plytų griūtis - du labai skirtingi dalykai, vis dėlto iš esmės ir viena, ir kita - beveik tas pats. Mažulytės H_2O "plytos" pernelyg smulkios, kad jas suvoktum paprasčiausiu regėjimu, tačiau specialiais instrumentais ginkluoti fizikai puikiausiai galėjo jas įžiūrėti.

Paskui tyrinėjimai pasistūmėjo dar per žingsnį pirmyn. Kosminės erdvės grūdėtumą įsivaizduoti buvo šitaip sunku ne vien dėl sub-submikroskopinių dydžių, bet dar ir dėl neįtikėtinos galios jos *siautėjimo.*

Niekas iš tikrųjų negalėtų įsivaizduoti *milijoninės* centimetro dalies, tačiau bent jau pats skaičius - tūkstantis tūkstančių - neretai pasitaiko tokiuose žmogiškuose reikaluose kaip finansinės sąmatos ar gyventojų statistika. Pasakius, kad išrikiuoti greta vienas kito milijonas virusų sudarytų centimetro ilgumo eilutę, šitokį teiginį protas įstengtų aprėpti.

Tačiau jei pamėgintume įsivaizduoti milijoninę milijoninės centimetro dalies dalį? Maždaug tokio dydžio yra elektronas - ir tas dydis jau gerokai per smulkus, kad su juo susidorotų vaizduotė. Protu jį dar gal ir įmanoma suvokti, bet tik ne emocionaliai.

Ir vis dėlto įvykių erdvės struktūroje mastas buvo netgi dar neįtikėtinai smulkesnis netgi už šitai - smulkesnis tiek, kad, palyginus su juo, skruzdė ir dramblys būtų tokio pat dydžio. Jeigu įsivaizduotume erdvę kaip burbuliuojančią, putą primenančią masę (palyginimas kone beviltiškai klaidinantis, bet vis tik esantis arčiausiai tiesos), tuomet jos burbuliukai...

...yra tūkstantoji milijoninės milijoninės milijoninės milijoninės milijoninės...

...centimetro dalies dydžio.

O dabar pamėginkime įsivaizduoti juos be paliovos sproginėjančius - ir sprogimo metu išskiriančius tokį energijos kiekį, kokį išskiria sprogusi branduolinė bomba; paskui tą energiją čia pat sugeriančius, vėl išspjaunančius, vėl sugeriančius - ir taip be galo, be krašto, per amžius.

Maždaug šitaip, tiesa, gerokai supaprastindami, galime perteikti dvidešimtojo amžiaus mokslininkų išsiaiškintą fundamentalią erdvės struktūrą. Tuo metu vien mintis, jog vidinę erdvės energiją įmanoma pažaboti, būtų pasirodžiusi mažų mažiausiai juokinga.

Kita vertus, vos vienu žmogaus gyvenimu anksčiau tokia pat neįtikėtina atrodė ir idėja atpalaiduoti galią, slypinčią neseniai aptiktame atomo branduolyje - ir vis dėlto, nepraėjus nė pusei amžiaus, tai buvo padaryta. Tuo tarpu įkinkyti "kvantines fliuktuacijas", apjungiančias pačios erdvės energijų svyravimus, buvo nepalyginamai sudėtingesnė užduotis - bet ją įveikus ir nauda būtų atitinkamai didesnė.

Be kitų dalykų, pažabojus kvantinę fliuktuaciją, žmonijai atsivertų ir keliai laisvai klajoti po Visatą. Kosminis laivas galėtų kad ir visą amžinybę didinti greitį, kadangi jam išvis nebereikė-

tų jokio kuro. Kad ir kaip paradoksaliai tai skambėtų, bet vienintelė kliūtis, ribojanti kosminio laivo greitį, būtų ne kas kita kaip trintis su jį supančia terpe. Kosminėje erdvėje tarp žvaigždžių esama pakankamai vandenilio bei kitų atomų, galinčių sukelti nemaža rūpesčių gerokai anksčiau, nei laivas pasiektų galutinę greičio ribą, tai yra didžiausią įmanomą - šviesos - greitį.

Nuo pat dvidešimt šeštojo amžiaus pradžios kvantinis variklis galėjo būti sukurtas tiesiog bet kada - ir jei tai būtų įvykę, žmonių rasės istorija būtų visiškai kitokia. Deja, nutiko tai, kas ir anksčiau neretai įvykdavo vingiuotame mokslo raidos kelyje - iškraipyti stebėjimų duomenys ar klaidingos teorijos procesą gerokai pristabdė ir galutinės atradimo formuluotės teko laukti dar tūkstantį metų.

Karštligės krečiamais Paskutiniųjų Dienų šimtmečiais sukurta daugybė išskirtinių - nors neretai ir dekadentiškų - meno kūrinių, tačiau reikšmingesnių mokslinių atradimų nebuvo gausu. Maža to, ilgą bandymų pažaboti kvantines fliuktuacijas istoriją lydėjo tokia įspūdinga nesėkmių virtinė, jog galų gale kone visi įtikėjo, kad įkinkyti kosminę energiją, panašiai kaip ir sukurti amžinąjį variklį, - neįmanoma netgi teoriškai, tad apie praktiką nėra ko nė kalbėti. Vis dėlto - čia ir slypėjo esminis skirtumas nuo amžinojo variklio - kol kas dar nebuvo *įrodyta*, kad tai iš tikrųjų neįmanoma, o neturint tvirtų, nė menkiausios abejonės nepaliekančių įrodymų, šiokia tokia vilties kibirkštėlė vis dar ruseno.

Kai iki visa ko pabaigos liko vos šimtas penkiasdešimt metų, grupė fizikų, dirbusių nesvarumo sąlygomis Lagranžo Vienas mokslinių tyrimų palydove, paskelbė galų gale aptikę tokį įrodymą; jie pranešė, neva esama esminių, nepajudinamų priežasčių, dėl kurių panaudoti milžiniškų supererdvės energijos, nors ši iš tikrųjų realiai egzistuoja, išteklių visiškai neįmanoma. Tiesą sakant, niekas nė nesusidomėjo tuo, jog kažkas sumanė galų gale iškuopti tą beviltiškai prišnerkštą, apsamanojusį mokslo užkaborį.

Vis dėlto po metų iš Lagranžo Vienas pasigirdo sutrikusių mokslininkų krenkštelėjimas - jie aptiko įrodyme įsivėlusią visiškai nežymią klaidelę. Ir anksčiau taip atsitikdavo, netgi labai dažnai, bet šitokių kvapą gniaužiančių pasekmių nebūta dar niekad.

Vienas lyg ir visiškai nereikšmingas minuso ženklas per kažkieno žioplumą netyčia virto pliusu.

Klaida buvo ištaisyta - ir čia pasaulis apvirto aukštyn kojom.

Nelauktai netikėtai atsivėrė kelias į žvaigždes - likus vos penkioms minutėms iki pusiaunakčio.

III. PIETINĖ SALA

10. Pirmasis susitikimas

Tikriausiai reikėjo pranešti jiems šią žinią kaip nors švelniau, tarė sau Mozė Kaldoras, dabar visi jie atrodo gerokai pritrenkti. Ir vis dėlto negali nepripažinti: pati savaime ši aplinkybė gana informatyvi; net jeigu šitie žmonės iš tikrųjų technologiniu požiūriu atsilikę taip, kaip atrodo (jūs tik pažvelkite į tą jų automobilį!), vis vien, reikia manyti, supranta, jog tik inžinerinis stebuklas galėjo padėti mums atskristi į Talasą iš pat Žemės. Pirmiausia jie susidomės, kaip mums tai pavyko, o paskui neišvengiamai parūps, ko mums čia prireikė.

Tiesą sakant, kaip tik pastarasis klausimas pirmų pirmiausia ir dingtelėjo merei Voldron. Reikia manyti, tuodu vyrai, atskridę vienu nedideliu laiveliu, - tik pirmosios kregždės. Orbitoje galėjo likti dar tūkstančiai jų viengenčių... o gal ir milijonai. Tuo tarpu Talasos gyventojų skaičius tik griežto gimstamumo ribojimo dėka vis dar neviršijo devyniasdešimties procentų ekologiškai optimalaus...

- Mano vardas - Mozė Kaldoras, - prisistatė vyresnysis iš dviejų atvykėlių. - O štai čia - trečiojo rango kapitonas Lorenas Lorensonas, žvaigždėlaivio "Magelanas" vyriausiojo inžinieriaus pavaduotojas. Atsiprašome, kad kol kas esame priversti dėvėti šituos apsauginius skafandrus - jie padės apsaugoti ir jus, ir mus. Nors mes atvykstame su pačiais draugiškiausiais ketinimais, mūsų kūnuose gyvuojančios bakterijos gali turėti ir kitokių planų.

Koks gražus jo balsas, tarė sau merė Voldron - ir nenuostabu. Kadaise tai buvo žinomiausias visame pasaulyje balsas, paskutiniaisiais dešimtmečiais prieš Pabaigą guosdavęs - o kartais ir provokuodavęs - milijonus.

Vis dėlto skvarbi merės akis pernelyg ilgai neužsibuvo ties Moze Kaldoru: vyriškis akivaizdžiai buvo įkopęs jau į septintą dešimtį, tad jai - šiek tiek per senas. Savo ruožtu jaunesnysis pa-

tiko jai kur kas labiau, nors merė ir abejojo, ar kada nors pavyktų priprasti prie tokios šlykščiai blyškios jo odos. Lorenas Lorensonas (koks žavingas vardas!) buvo beveik dviejų metrų ūgio, o jo plaukai - tokie šviesūs, kad atrodė kone sidabriniai. Gal jis ir nebuvo toks augalotas kaip... na, sakykime, Brantas, tačiau išvaizdesnis už šį - tai jau tikrai.

Merė Voldron pasižymėjo ypatingu gebėjimu perprasti tiek vyrus, tiek moteris, ir Lorensoną ji perprato labai greitai. Užjuto jame protą, ryžtą, galbūt netgi nuožmumą - šitokio priešo ji nieku gyvu nenorėtų turėti, tačiau toks draugas net labai ją domintų. O gal ir daugiau nei draugas...

Tuo pat metu jai nekilo abejonių, jog Kaldoras - kur kas *geresnis* žmogus. Jo veide ir balse ji jau aiškiai įžiūrėjo išmintį, užuojautą bei nepaprastai gilų liūdesį. Ir nenuostabu, turint omeny tą šešėlį, temdžiusį visą jo gyvenimą...

Jau spėjo prisiartinti ir visi kiti pasitinkančiųjų grupės nariai; merė juos vieną po kito pristatė atvykėliams. Valandėlę kentęs privalomas mandagybes, Brantas tuoj pat patraukė prie lėktuvo ir ėmėsi apžiūrinėti jį nuo vieno galo iki kito.

Lorenas nusekė jam pridurmui; vos išvydęs Brantą, jis uoste užuodė kolegą inžinierių ir nutarė, kad talasiečio reakcijos gali daug ką jam atskleisti. Lorenas nėmaž neapsiriko spėdamas, apie ką bus pirmasis Branto klausimas. Tačiau, sulaukęs jo, vis vien pasijuto užkluptas iš netyčių.

- Kokia varomąja jėga jūs naudojatės? Tos reaktyvinių variklių tūtos labai jau mažos... jei tik iš tikrųjų tai ir yra tai, kas atrodo.

Labai jau įžvalgus pastebėjimas: panašu, kad šitie žmonės - vis dėlto anaiptol ne tokie technologiniai laukiniai, kaip pasirodė iš pirmo žvilgsnio. Tačiau Lorenas nė už ką neketino išsiduoti esąs priblokštas. Verčiau jau imtis geriausios gynybos - puolimo ir smogti priešininkui tiesiai į tarpuakį.

- Tai sumažintas kvantinio tiesiasrovio reaktyvinio variklio modelis, pritaikytas skraidyti atmosferoje ir darbiniu kuru naudojantis orą. Pasitelkiamos Planko fliuktuacijos - na, žinai, dešimtosios minus trisdešimt trečiuoju centimetro dalies svyravimų dažnio. Tad, savaime suprantama, tiek ore, tiek kosmose galima skristi neribotais atstumais. - Lorenas kone su pasimėgavimu ištarė tą "savaime suprantama".

Ir vėl jam teko pripažinti, kad Brantas - ne iš kelmo spirtas; lasas tik mirktelėjo ir net įstengė išspausti: “Labai įdomu”, - tarsi jam iš tikrųjų būtų įdomu.

- Ar galėčiau įlipti vidun?

Lorenas sudvejojo. Vis dėlto, jei imtų spyriotis, čiabuvis tikriausiai palaikytų jį nemandagiu, o juk jie siekia kaip įmanoma greičiau susibičiuliauti su vietiniais. O gal netgi dar geriau, jei čiabuviai išsyk įsitikins, kas čia visapusiškai pranašesnis.

- Žinoma, užeik, - pakvietė Lorenas. - Tik būk atsargus, nieko neliesk. - Brantą taip graužė smalsumas, kad jis nė neatkreipė dėmesio, jog trūksta žodelio “prašau”.

Lorenas nulydėjo savo svečią prie mažyčio kosminės skraidyklės šliuzo. Abu vos sutilpo įsisprausti vidun, o norint įpakuoti Brantą į atsarginį skafandrą, teko kaip reikiant pasirangyti.

- Tikiuosi, ilgai jų dėvėti nereikės, - paaiškino Lorenas, - bet nusivilkti, kol nebaigtos mikrobiologinės analizės, niekaip negalime. Dabar mūsų laukia privalomas sterilizacijos ciklas, tad užsimerk.

Brantas net pro nuleistus vokus įžiūrėjo violetinį švytėjimą; išgirdo, kaip sušnypštė dujos. Tada pagaliau atsivėrė vidinis šliuzo liukas, ir abu įėjo į valdymo kabiną.

Juodu susėdo greta kits kito; ypač tvirta, nors visiškai skaidri, kone nematoma skafandro medžiaga visiškai nevaržė judesių, tačiau atskyrė abu vyrus vieną nuo kito taip pat efektyviai, tarsi jie būtų skirtinguose pasauliuose - daugeliu atžvilgių bent kol kas taip ir buvo.

Lorenui teko pripažinti, kad Brantas iš tiesų nepaprastai greitas visko išmokti. Tik duok jam pasikrapštyti čia kelias valandas - ir jis jau sugebės valdyti mašiną, nors teorijos, kurios pagrindu sukurtas variklis, ir nesupras. Beje, sklido kalbos, kad supererdvės geodinamiką *iš tiesų* kaip reikiant perprato vos keletas Žemės žmonių - o ir tie patys mirę jau prieš kelis šimtmečius.

Labai greitai abu vyrai taip pasinėrė į technines diskusijas, kad kone visiškai užmiršo išorinį pasaulį. Staiga daugmaž nuo valdymo pulto atsklido šiek tiek sunerimęs balsas:

- Lorenai! Kviečia laivas. Kas ten pas jus darosi? Jau visą pusvalandį nesulaukiame jokios žinios.

Lorenas tingiai siektelėjo jungiklio.

- Juk jūs stebite mus šešiais vaizdo ir penkiais garso kana-

lais, tad nuogąstaudami, ko gero, šiek tiek persūdote. - Jis vylėsi, kad Brantas perpras potekstę: mes visiškai kontroliuojame situaciją ir net neketiname aklai jumis pasitikėti. - Perjungiu ryšį Mozei - kaip ir visada, liežuviu darbuojasi jis.

Pro išgaubtus langus jie matė, kad Kaldoras ir merė vis dar šnekasi, protarpiais į pokalbį įsitraukdavo ir patarėjas Simonsas. Lorenas spragtelėjo jungiklį, ir kabiną užtvindė sustiprinti jų balsai, skambantys netgi dar garsiau, nei girdėtum stovėdamas prie pat pašnekovų.

- ...mūsų svetingumo. Bet jūs, savaime aišku, suprantate, kad mūsų pasaulis nepaprastai mažas - turiu omeny sausumos plotus. Kiek, sakėte, žmonių atskrido jūsų laivu?

- Manding, skaičiaus aš nepaminėjau, ponia mere. Kad ir kaip būtų, į Talasą, nors ši ir nepaprastai graži, nusileistų tik labai nedaugelis mūsiškių. Aš kuo puikiausiai suprantu jūsų - na... nuogąstavimus, bet, patikėkite, nerimui nėra visiškai jokio pagrindo. Jeigu viskas klostysis sklandžiai, po metų ar dvejų mes vėl leisimės į kelionę.

Vis dėlto turiu pabrėžti, kad mūsų apsilankymas - anaiptol ne mandagumo vizitas - mes juk net nesitikėjome ką nors čia sutiksią! Supraskite, žvaigždėlaivis, skriejantis puse šviesos greičio, šiaip sau nesuka iš kelio - jeigu taip atsitinka, tam jis turi *ypač* rimtų priežasčių. Jūs turite kai ko, ko reikia mums - o mes savo ruožtu irgi galime kai ką jums pasiūlyti.

- Ar galiu paklausti - ką?

- Jei tik priimsite, mes galėsime palikti jums paskutiniaisiais šimtmečiais žmogaus subrandintus meno bei mokslo vaisius. Vis tik turėčiau jus perspėti - pirmiausia gerai apsvarstykite, kaip šitokios dovanos paveiktų jūsų pačių kultūrą. Galbūt ir neišmintinga būtų priimti viską, ką mes galime padovanoti.

- Iš tiesų vertinu jūsų sąžiningumą - ir supratingumą taip pat. Reikia manyti, jūs turite neįkainojamų vertybių. Tačiau ką mainais galėtume pasiūlyti mes?

Kaldoras užkrečiamai nusijuokė.

- Džiugu, kad galiu drąsiai tvirtinti: tai - tikrai ne problema. Jei tai, ko reikia, mes pasiimtume nesiklausę, jūs net nepastebėtumėte, jog kažko trūksta.

Visa, ko mums reikia Talasoje, - tai šimtas tūkstančių tonų vandens. Tiksliau, *ledo*.

11. Delegacija

Talasos prezidentas pareigas ėjo dar tik du mėnesius - ir vis dar niekaip negalėjo susitaikyti su savo nelaime. Tačiau pakeisti jis negalėjo nieko, turėjo kaip išmanydamas geriau susidoroti su tuo bjauriu darbu, užkrautu jam ištisiems trejiems metams. Savaime aišku, reikalauti rezultatų perskaičiavimo nebuvo jokios prasmės: prezidento rinkimų sistema, kurią sudarė tūkstantženklių atsitiktinių skaičių generavimas, buvo artimiausia grynam atsitiktinumui iš visko, ką galėjo pateikti žmogaus išradingumas.

Egzistavo tik penki būdai išvengti pavojaus būti prievarta įgrūstam į prezidento rūmus (dvidešimt kambarių, vienas - pakankamai didelis, kad sutalpintų beveik šimtą svečių). Galėjai būti jaunesnis nei trisdešimties arba vyresnis nei septyniasdešimties, arba nepagydomas ligonis, galėjai turėti psichikos sutrikimų arba galėjai būti padaręs sunkų nusikaltimą. Labai norėdamas prezidentas Edgaras Faradainas galėjo griebtis nebent pastarojo varianto - ir kurį laiką net rimtai svarstė, ar nepasinaudojus tokia išeitimi.

Vis dėlto, nepaisant visų jam asmeniškai sukeltų nepatogumų, prezidentui teko pripažinti, jog šitokia valdžios forma - tikriausiai pati geriausia iš visų žmonijos išrastų. Senoji planeta motina sugaišo ištisus dešimt tūkstančių metų, kol, bandymų ir klaidų, kitąsyk - net ir labai šiurpių klaidų, metodu galiausiai ištobulino šitokią valdymo sistemą.

Kai tik visi suaugę planetos gyventojai įgijo išsilavinimą, siekiantį jų protinio pajėgumo ribas (o kartais, deja, jas net peržengiantį), galiausiai tapo įmanoma realizuoti tikrą demokratiją. Galutiniam žingsniui tereikėjo sukurti žaibiškų asmeninių ryšių sistemą, sujungtą su centriniais kompiuteriais. Pasak istorikų, pirmoji tikra demokratija Žemėje buvo įgyvendinta 2011-aisiais (Žemės) metais šalyje, vadintoje Naująja Zelandija.

Po to būdas išsirinkti valstybės vadovą tapo nebe toks jau ir svarbus. Kai tik visuotinai buvo priimta nuostata, jog bet kas, *sąmoningai* siekiantis prezidento posto, turi būti automatiškai nušalinamas, vienodai gerai tiko kone kiekviena rinkimų sistema. O iš jų loterija pasirodė esanti pati paprasčiausia.

- Pone prezidente, - pranešė kabineto sekretorė, - svečiai jau laukia jūsų bibliotekoje.

- Dėkoju, Liza. Ar jie jau nusivilko savo apsauginius skafandrus?

- Taip. Visi medicininio personalo nariai vieningai sutaria, kad joks pavojus negresia. Vis dėlto, pone, turbūt reikėtų jus įspėti. Nuo jų - na... nuo jų sklinda *keistokas* kvapas.

- O, Krakanas! Koks tas kvapas?

- Na, nepasakyčiau, kad nemalonus... ar bent jau *man* jis nepasirodė nemalonus. Tikriausiai tai kažkaip susiję su jų maistu; gali būti, kad po tūkstančio metų mūsų biochemija šiek tiek skiriasi nuo jų. "Aromatingas" - štai kaip būtų tiksliausia apibūdinti tą jų kvapą.

Prezidentas nelabai suprato, ką ji turi omeny, ir valandėlę svarstė, ar garsiai ištarti staiga jam dingtelėjusį gluminantį klausimą.

- O kaip tu manai, - galiausiai ryžosi jis, - kokį mūsų kvapą užuodžia *jie*?

Jis lengviau atsiduso, kai įsitikino, kad, pristatomi vienas po kito, penketas jo svečių bent jau akivaizdžiai tikrai nerauko nosies. Vis dėlto jam teko pripažinti, kad sekretorė Elizabeta Išihara išties pasielgė išmintingai, jį perspėdama; dabar jis jau suprato, ką reiškė jos apibūdinimas "aromatingas". Neklydo ji ir tvirtindama, kad tasai kvapas anaiptol nėra nemalonus; prezidentui jis priminė kvapą prieskonių, kuriuos naudodavo jo žmona, kai ateidavo jos eilė gaminti rūmams valgį.

Atsisėdęs pasagos formos konferencijų stalo įlinkyje, Talasos prezidentas susizgribo su kreiva šypsenėle mąstąs apie Atsitiktinumą bei Lemtį, kurie anksčiau niekad per daug nedrumsdavo jam ramybės. Vis dėlto ne kas kitas, o Atsitiktinumas gryniausiu pavidalu ir pasodino jį į prezidento kėdę. O štai dabar tas pats Atsitiktinumas, o gal jo sesė Lemtis smogė dar kartą. Na, argi ne keista, kad *jis*, kuo paprasčiausias kuklus sportinio inventoriaus gamintojas, staiga tapo išrinktas vadovauti šitam istoriniam susitikimui! Vis dėlto kam nors šias pareigas būtinai reikia eiti, o prezidentas netikėtai pajuto, kad nejučia pradėjo mėgautis situacija. Mažų mažiausiai dabar niekas negalėjo sutrukdyti jam rėžti sveikinamosios kalbos...

...kalbos, kuri, tiesą sakant, išėjo visai neprasta, nors gal

kiek ir per ilga netgi šitokia neeiline proga. Baigdamas kalbėti jis pastebėjo, kad, nors svečiai klausosi jo mandagiai susitelkę, jų akys pradeda šiek tiek drumstis, tad jis nutarė šiek tiek sutrumpinti pranešimą apie gamybos rodiklių statistiką ir visai nutylėti žinią apie naujojo elektrinio tinklo bandymus Pietinėje saloje. Galų gale atsisėdęs jis nėmaž neabejojo nutapęs gyvybingos, tobulėjančios, aukšto techninio lygio visuomenės paveikslą. Neverta kreipti dėmesio į paviršutiniškus pirmuosius įspūdžius, kurie galbūt byloja priešingai. Talasa - nei atsilikusi, nei smunkanti, maža to, iki pat šiol čia vis dar puoselėjamos iškiliausios didžiųjų protėvių tradicijos. Ir taip toliau, ir panašiai.

- Labai ačiū, pone prezidente, - po jo kalbos stojusioje pagarbioje tyloje nuskambėjo kapitono Bėjaus balsas. - Mums buvo iš tiesų nepaprastai maloni staigmena rasti Talasą ne tik gyvenamą, bet dar ir klestinčią. Tuo malonesnė turėtų būti mūsų viešnagė čia, ir mes nuoširdžiai tikimės, kad, vėl iškeliaudami, išsivešime ir geriausius jūsų linkėjimus, tuo pačiu palikdami jums savuosius.

- Atleiskite už tiesmukiškumą - galbūt net gali pasirodyti grubu kelti tokį klausimą iš karto, vos atvyksta svečiai - tačiau gal pasakytumėte, kiek laiko ketinate užsibūti pas mus? Norėtume kuo greičiau tai sužinoti, kad galėtume viską tinkamai paruošti.

- Jūsų klausimas, pone prezidente, visiškai suprantamas. Šiuo metu tiksliai atsakyti į jį dar negaliu; iš dalies tai priklauso ir nuo to, kiek mums padėsite jūs. Manau, kad užtruksime čia maždaug vienerius jūsiškius metus - o gal ir dvejus.

Edgaras Faradainas, kaip ir dauguma lasų, nesugebėjo patikimai slėpti emocijų, tad kapitonas Bėjus net išsigando, išvydęs planetos vykdomosios valdžios atstovo veide staiga tvykstelėjusią džiaugsmingą, netgi suktą išraišką.

- Tikiuosi, Jūsų Ekscelencija, tai nesukels kokių nors problemų? - sunerimęs paklausė kapitonas.

- Visai ne, kaip tik priešingai! - dar kiek, ir prezidentas būtų ėmęs trinti rankas iš džiaugsmo. - Gal jūs ir nieko apie tai negirdėjote, tačiau kaip tik po dvejų metų mes rengiame dušimtąsias Olimpines žaidynes. - Jis kukliai kostelėjo. - Kai buvau jaunas, laimėjau olimpinį bronzos medalį tūkstančio metrų bėgimo rung-

tyje, tad organizuoti jubiliejinę Olimpiadą pavesta man. Mes nieku gyvu neatsisakytume pakovoti su varžovais iš svetur...

- Pone prezidente, - įsiterpė kabineto sekretorė, - nesu tikra, kad įstatymas numato...

- Įstatymas, kurį ir priimu *aš*, - tvirtai pareiškė prezidentas. - Taigi, kapitone, malonėkite laikyti tai kvietimu. Arba, jeigu jums taip labiau patinka, - iššūkiu.

Žvaigždėlaivio "Magelanas" kapitonas buvo žmogus, pratęs greitai priimti sprendimus, bet šitoks smūgis žemiau juosmens užklupo jį visiškai nepasiruošusį. Kol jis karštligiškai svarstė, ką galėtų tinkamai atsakyti, jo gelbėti puolė vyriausioji laivo gydytoja.

- Jūs išties nepaprastai malonus, kad pakvietėte mus, pone prezidente, - prašneko trečiojo rango kapitonė, laivo gydytoja Marija Niuton. - Tačiau, būdama medikė, privalau atkreipti jūsų dėmesį, kad visiems mums jau per trisdešimt, be to, dėl treniruočių stokos mūsų sportinė forma visai prasta, o ir Talasos traukos jėga šešiais procentais pranoksta žemiškąją, tad mes atsiduriame labai jau nepalankioje padėtyje. Nebent į jūsų Olimpines žaidynes įtrauktos tokios sporto šakos kaip šachmatai ar kortų žaidimai...

Prezidentas, regis, smarkiai nusivylė, bet greitai atitoko.

- Ką gi... Tuomet, kapitone Bėjau, prašysiu jūsų bent įteikti kai kuriuos apdovanojimus.

- Su didžiausiu malonumu, - pažadėjo kapitonas, jis vis dar jautėsi mažumą apkvaitęs. Pokalbio gijos beviltiškai slydo jam iš rankų, ir jis tvirtai pasiryžo vėl pakreipti kalbą apie reikalus.

- Ar galėčiau paaiškinti, ką mes norėtume čia nuveikti, pone prezidente?

- Žinoma, - lyg ir be didesnio susidomėjimo atsakė šis. Atrodė, kad Jo ekscelencijos mintys vis dar sklando kažkur kitur. Galbūt jis mėgavosi jaunystės triumfo prisiminimais. Galiausiai, akivaizdžiai - ne be pastangų - vėl sutelkė dėmesį į dabartį. - Dėl jūsų apsilankymo mes išties jaučiamės smarkiai pamaloninti, bet drauge ir sutrikę. Manome, kad mūsų pasaulyje nėra beveik nieko, ką vertėtų jums pasiūlyti. Girdėjau, buvo kažkas užsiminta apie *ledą*; neabejoju, kad tai pokštas.

- Ne, pone prezidente, apie ledą mes kalbėjome visiškai rimtai. Ledas - vienintelis dalykas, kurio mums iš tikrųjų reikia

Talasoje, nors dabar, kai paragavome kai kurių jūsų maisto produktų, - ypač mane sužavėjo sūris bei vynas, kuriais vaišinote mus per pietus - bijau, kad mūsų poreikiai gali ženkliai išaugti... Tačiau užvis svarbiausia - *ledas*, jis mums gyvybiškai būtinas. Tuojau viską paaiškinsiu. Prašau parodyti pirmąjį atvaizdą.

Tiesiog priešais nosį prezidentas išvydo ore plūduriuojantį žvaigždėlaivį "Magelanas" - dviejų metrų ilgio. Laivas atrodė toks tikras, kad prezidentui neapsakomai knietėjo ištiesti ranką ir jį pačiupinėti - taip jis ir būtų padaręs, jei ne aplinkui susibūrę svečiai, kurie, savaime aišku, būtų pastebėję tokį naivų jo poelgį.

- Kaip matote, erdvėlaivis yra daugmaž taisyklingo cilindro formos - keturių kilometrų ilgio ir kilometro skersmens. Kadangi mūsų variklių sistema naudoja pačios kosminės erdvės energijas, teoriškai mes galime skristi neribotu greičiu - žinoma, iki ribinio, šviesos, greičio. Bet tik teoriškai, kadangi praktikoje, išvystę maždaug penktadalį šviesos greičio, dėl tarpžvaigždinių dulkių bei dujų sankaupų susiduriame su problemomis. Kad ir kokie išretinti būtų tie telkiniai, vis dėlto objektą, skrodžiantį juos šešiasdešimties tūkstančių kilometrų per sekundę ar dar didesniu greičiu, apdaužo stulbinančiai didelis materijos kiekis. O esant šitokiam greičiui, nemaža bėdos gali pridaryti net vienas vienintelis vandenilio atomas.

Taigi, "Magelanas", lygiai kaip ir pirmieji, dar visai primityvūs kosminiai laivai, skrieja pirmagalį prisidengęs apsauginiu skydu. Jam tinka beveik bet kokia materija, su sąlyga, jei jos turime pakankamai daug. O skydui, skirtam tarpžvaigždinei erdvei, kur temperatūra nekąą tesiskiria nuo absoliutaus nulio, vargu ar rastum ką nors geriau už paprasčiausią ledą. Pigi, lengvai apdorojama ir neįtikėtinai tvirta medžiaga! Štai šitas bukanosis kūgis ir yra mūsų mažytis ledkalnis - taip jis atrodė tada, kai mes prieš du šimtus metų išskridome iš Saulės sistemos. O štai taip laivas atrodo dabar.

Atvaizdas sublykčiojo, užgeso, bet tuoj pat pasirodė vėl. Laivas atrodė nepasikeitęs, tačiau priešais jį plaukiantis kūgis buvo sutirpęs iki plonyčio disko.

- Taip atsitiko todėl, kad mums teko prasigręžti penkiasdešimties šviesmečių ilgio skylę šiame gana dulkėtame Galaktikos sektoriuje. Džiaugiuosi galėdamas pasakyti, kad skydas patikimai saugojo mus, kaip ir numatyta, ne daugiau nei su penkių procen-

tų paklaida, taigi, rimtas pavojus mums nebuvo iškilęs - žinoma, visuomet išlieka šiokia tokia tikimybė, kad įsirėšime į ką nors *iš tikrųjų* didelį. Tačiau jeigu taip atsitiktų, mūsų nebeapsaugotų joks skydas - ar būtų iš ledo, ar iš paties tvirčiausio grūdinto plieno plokščių.

Tokio skydo, koks liko dabar, pakaktų įveikti dar kokius dešimt šviesmečių, bet šito mums maža. Galutinis mūsų kelionės tikslas - Sagano Du planeta, vadinasi, teks sukarti dar septyniasdešimt penkis šviesmečius.

Taigi, pone prezidente, dabar jums aišku, kodėl mes sustojome Talasoje. Norėtume pasiskolinti - ar veikiau prašyti dovanų, nes vargu ar sugebėsime kada nors grąžinti - maždaug šimtą tūkstančių tonų jūsų jūrų vandens. Ten, orbitoje, mums reikia nusilipdyti naują ledkalnį, kuris pašalintų visas kliūtis ir išvalytų mums kelią į žvaigždes.

- Bet kaip įgyvendinti šitokį sumanymą galėtume padėti mes? Neabejoju, techniniu požiūriu jūs lenkiate mus bent keliais šimtmečiais.

- O aš kaip tik tuo abejoju; vienintelis mūsų pranašumas yra kvantinis variklis. Jei leisite, kapitono padėjėjas Malina išdėstys mūsų planus, o tada lauksime, ar jūs jiems pritarsite.

- Prašau, pasakokite.

- Pirmiausia mums reikėtų susirasti tinkamą vietą šaldymo įmonei. Galimybių yra daug - tokiai gamyklai įkurti tiktų bet koks izoliuotas pakrantės ruožas. Įmonė visiškai nesutrikdys ekologinės pusiausvyros, bet, jeigu taip pageidausite, pasistatysime ją Rytinėje saloje - ir vilsimės, kad Krakanas neprabus anksčiau, nei baigsime darbus!

Įmonės projektas jau beveik visiškai parengtas, prireiks tik kelių nereikšmingų pataisų, priklausomai nuo konkrečios vietos, kurią galiausiai pasirinksime. Daugumą pagrindinių komponentų galima pradėti montuoti kad ir dabar pat. Visos detalės labai paprastos - siurbliai, šaldymo sistemos, šilumos cirkuliacijos blokai, keltuvai - žodžiu, senos geros antrojo tūkstantmečio technologijos.

Jeigu viskas klostysis sklandžiai, pirmąjį ledo luistą užšaldysime po devyniasdešimties dienų. Ketiname gaminti standartinio dydžio blokus - plokščias šešiakampes plokštes, sveriančias še-

šis šimtus tonų - kažkoks aštrialiežuvis kartą pavadino jas snieguolėmis, ir tas pavadinimas prilipo joms kaip čia buvęs.

Kai tik pradėsime gamybą, kasdien pakelsime į orbitą po vieną tokią snieguolę. Ten ir surinkinėsime skydą, jungdami snieguoles vieną prie kitos. Nuo pirmosios pakėlimo iki galutinio konstrukcijos išbandymo turėtų praeiti du šimtai penkiasdešimt dienų. Tada jau būsime pasirengę iškeliauti.

Kai kapitono padėjėjas užbaigė aiškinti, prezidentas Faradainas valandėlę sėdėjo tylėdamas, padūmavusios jo akys žvelgė kažkur į tolį. Paskui jis ištarė - kone nuolankiai:

- Ledas... O aš kaip gyvas nesu matęs jokio ledo - nebent gėrimo taurės dugne...

Kai atsisveikindamas spaudė rankas išvykstantiems svečiams, prezidentas Faradainas ūmai suvokė, jog įvyko kažkas keista. Jis beveik visiškai nebeužuodė jų skleidžiamo aromatingo kvapo.

Galbūt tiesiog spėjo prie jo priprasti? Ar kažkas atsitiko uoslei?

Nors abu šie atsakymai buvo teisingi, daugmaž apie vidurnaktį prezidentas jau būtų patikėjęs tik antruoju. Jis netikėtai prabudo - apsiašarojęs ir tokia užsikimšusia nosimi, kad buvo sunku kvėpuoti.

- Kas nutiko, mielasis? - sunerimusi pasiteiravo ponia prezidentienė.

- Kuo skubiau kviesk - apčyyyy! - gydytojus, - atsakė vykdomosios valdžios atstovas. - Ir mūsiškius, ir tą, iš laivo. Po šimts, nė truputėlio netikiu, kad jie sugebės padėti, bet - apčyyyy! - bet nors tiesiai išklosiu, ką apie juos galvoju! Tikiuosi, bent tau šitai neprilipo!

Prezidento žmona jau žiojosi tarti vieną kitą paguodos žodį, bet ją pačią pertraukė čiaudulys.

Abu atsisėdo lovoje ir nusiminę sužiuro į kits kitą.

- Man regis, kadaise šitai praeidavo per septynias dienas, - sušniurkštė prezidentas. - Bet ką gali žinoti - galbūt per pastaruosius kelis šimtmečius medicinos mokslas šiek tiek pažengė į priekį.

Jo viltys išsipildė, tiesa, labai jau nežymiai. Didvyriškomis

pastangomis, nepraradus nė vienos gyvybės, epidemiją pavyko pažaboti - per šešias toli gražu ne džiaugsmingas dienas.

Taigi, beveik po tūkstančio metų susitikusių žvaigždžių išskirtų giminaičių naujo bendravimo pradžia buvo ne kažin kokia.

12. Paveldas

Jau dvi savaitės kaip mes čia, Evelina, nors tuo ir sunkoka patikėti, mat Talasos laiku praėjo tik vienuolika dienų. Anksčiau ar vėliau mums teks atprasti nuo senojo kalendoriaus, bet mano širdis visuomet plaks tuo pačiu Žemės ritmu.

Tos dienos buvo kupinos veiklos ir prabėgo gana maloniai. Iškilo viena vienintelė - medicininio pobūdžio - problema. Nors mes nėrėmės iš kailio, stengdamiesi apsidrausti, vis dėlto karantiną atšaukėme per anksti, ir maždaug dvidešimt procentų lasų pasigavo galaižin kokį virusą. Lyg tyčia, tarsi vien tam, kad mus dar pasiučiau užgraužtų kaltė, nė vienam iš mūsų nepasireiškė visiškai jokie infekcijos simptomai. Dar laimė, kad nė vienas čiabuvių nenumirė, nors vietinių gydytojų nuopelnas dėl tokios sėkmingos baigties, bijau, smarkokai abejotinas. Kas jau kas, o medicinos mokslas čia - išties žemo lygio; čiabuviams tiesiog į kraują įaugę pasitikėti automatinėmis sistemomis, tad su kokiais nors nukrypimais nuo normos jie tiesiog nepajėgia susidoroti.

Vis dėlto už infekcijos protrūkį mums buvo atleista; lasai - nepaprastai geraširdė, nerūpestinga tauta. Jiems tiesiog neapsakomai - gal netgi per daug - pasisekė su planeta; kai pagalvoju apie Saganą Du, kontrastas tiesiog bado akis, ir mūsų perspektyvos atrodo gana niūrios.

Vienintelė rimta lasų problema - ypatingas sausumos stygius, bet jiems pakako išminties riboti gimstamumą taip, kad gyventojų skaičius niekad nepasiektų ribinio. O jei kada nors jiems kiltų pagunda ženkliau pagausinti savo tautą - ką gi, jie gali įrašuose pasižiūrėti, kaip atrodė Žemės miestų lūšnynų rajonai, ir šitokio šiurpaus perspėjimo turėtų pakakti.

Lasai - tikrai labai graži, pasigėrėtina tauta, ir dėl to sunku atsispirti pagundai padėti jiems, užuot leidus patiems vystyti savo kultūrą. Juk tam tikra prasme jie - mūsų vaikai, o bet kuriam tėvui ar motinai anaiptol nelengva susitaikyti su mintimi, jog anks-

čiau ar vėliau ateis toks metas, kai jiems nebederės kištis ir nurodinėti vaikui, kaip gyventi.

Žinoma, iki tam tikros ribos į jų gyvenimą mes vis dėlto kišamės - tai neišvengiama jau vien dėl paties mūsų buvimo čia. Mes jų planetoje esame labai jau netikėti - ir, laimė, ne itin nepageidaujami - svečiai. Ir jie nė akimirkai neužmiršta, kad orbitoje, iškart virš atmosferos, skrieja "Magelanas" - paskutinis pasiuntinys iš jų pačių protėvių pasaulio.

Aš dar kartą apsilankiau Pirmojo Nusileidimo - visų jų gimimo - vietoje ir pasivaikščiojau ten, kur bent kartą gyvenime užklysta kiekvienas lasas. Tai savotiškas muziejaus ir šventyklos derinys, vienintelė tokia vieta visoje planetoje, kurią bent sąlyginai galima vadinti "šventa". Per septynis šimtus metų čia niekas nepasikeitė. Nors iš sėklinio laivo belikęs tik tuščias kevalas, atrodo jis taip, tarytum būtų ką tik nusileidęs. O aplink jį išsibarsčiusios nutilusios mašinos - ekskavatoriai, konstruktoriai, cheminio perdirbimo įmonės ir jas aptarnaujantys robotai. Ir dar, žinoma, Pirmosios Kartos lopšeliai bei mokyklos.

Apie tuos pirmuosius dešimtmečius neišlikę beveik jokių įrašų - galimas dalykas, jų tyčia nesistengta išsaugoti. Kad ir kokie išmoningi buvo planuotojai, kad ir kokių atsargumo priemonių ėmėsi, reikia manyti, čia neišvengta biologinių klaidų, kurias negailestingai sunaikino pagrindinė programa. O laikotarpiu, kai tiems, kurie neturėjo biologinių tėvų, teko užleisti vietą juos turintiems, reikia manyti, netrūko visokiausių psichologinių traumų.

Tačiau nuo Pradėjimo tragedijų bei liūdesio dabartinę lasų kartą skiria jau keli šimtai metų. Kaip ir pionierių kapus bet kur kitur, čia naujos visuomenės kūrėjai lengva širdimi užmiršo Pirmosios Kartos atstovus.

Išties būčiau laimingas, jeigu galėčiau nugyventi čia visą likusį gyvenimą; Talasoje apsčiai užtektų medžiagos visai armijai antropologų, fiziologų, visuomenės mokslų specialistų. Nieko kita taip nenorėčiau, kaip susitikti vieną kitą iš kadai mirusių savo kolegų ir papasakoti jiems, jog galų gale atsakyta į daugelį klausimų, dėl kurių mes nuolat įsiveldavome į nepabaigiamus ginčus.

Pasirodo, įmanoma sukurti racionalią ir humanišką kultūrą, tuo pačiu ir visiškai laisvą nuo bet kokių antgamtinių suvaržymų grėsmės. Nors iš principo aš nepateisinu cenzūros, vis dėlto atrodo, jog tiems, kurie ruošė archyvus Talasos kolonijai, pavyko

įgyvendinti beveik neįvykdomą užduotį. Jie kruopščiai išravėjo dešimties tūkstančių metų laikotarpio istoriją bei literatūrą - ir rezultatas pateisino jų pastangas. Tad mums teks būti itin apdairiems, jei imsimės atkūrinėti tai, kas prarasta - kad ir kokie gražūs, kad ir kokie jaudinantys meno kūriniai tai būtų.

Talasiečiai niekad nebuvo apnuodyti yrančiomis mirusių religijų liekanomis, o per ištisus septynis šimtus metų čia taip ir neužgimė nė vienas pranašas, kuris imtųsi skelbti naują tikėjimą. Netgi Dievo sąvoka beveik visiškai išnykusi iš jų žodyno; kai ji išsprūsta kuriam nors iš mūsų, jie gerokai nustemba ir kraipo galvas - o gal jiems tai atrodo juokinga.

Mano bičiuliai mokslininkai mėgsta kartoti, esą vienas pavyzdys - tai dar anaiptol ne statistika, tad nejučia susimąstau: ar visiškai jokios religijos nebuvimas šioje visuomenėje ką nors įrodo? Taip pat žinoma, jog būsimųjų Talasos gyventojų genofondas buvo atrinktas ypač kruopščiai, siekiant išvengti nepageidaujamų visuomenės charakteringų bruožų - tiek, kiek bus įmanoma. Taip taip, ir pats žinau, kad tik penkiolika žmogaus elgesio modelio procentų lemia genai - tačiau ta, kad ir nedidelė, dalis visgi yra *labai* svarbi! Atrodo, lasams apskritai svetimos tokios žmogiškosios ydos kaip pavydas, nepakantumas, kerštavimas, pyktis. Nejaugi tai - vien tik kultūrinio poveikio rezultatas?

Kaip aš norėčiau sužinoti, kas ištiko tuos sėklinius laivus, kuriuos dvidešimt šeštame amžiuje į žvaigždes išsiuntė įvairios religinės grupuotės! Mormonų "Šventraščio Arka", dar - "Pranašo kardas" - jų buvo geras pustuzinis. Kažin, ar bent vienam jų pavyko įkurti koloniją, o jeigu taip - kokią reikšmę jų sėkmei ar nesėkmei turėjo religija? Galbūt vieną gražią dieną, kai įkursime vietinį ryšių tinklą, ir pavyks išsiaiškinti, kokia lemtis ištiko tuos ankstyvuosius pirmeivius.

Dėl šitokios visuotinės bedievystės lasai gerokai stokoja keiksmažodžių. Jei lasas užsimeta kokį griozdą ant kojos ir skaudžiai nusimuša pirštą, žodžių staiga ima ir pristinga. Ne kažin kiek jiems naudos ir iš tokio mums įprasto kai kurių kūno funkcijų paminėjimo - tokie dalykai jiems atrodo savaime suprantami ir nekelia jokio pasibjaurėjimo. Daugmaž vienintelis keiksmažodis, vartojamas čia visais atvejais, yra "Krakanas", o ir tas pats - jau gerokai nuvalkiotas. Vis dėlto tai pakankamai aiškiai byloja, kokį neišdildomą įspūdį čiabuviams paliko vietinio ugnikalnio

Krakano išsiveržimas, nors tai įvyko jau prieš keturis šimtus metų. Tikiuosi, dar nutaikysiu progą jį aplankyti.

Iki išvykimo liko dar daugybė mėnesių, bet mintys apie kelionę man jau kelia baimę. Ne, baiminuosi anaiptol ne galimo pavojaus - jeigu kas nors atsitiks laivui, aš juk niekad to nesužinosiu. Man spaudžia širdį tai, jog iškeliavus iš čia, nutrūks dar viena su Žeme siejusi grandis - o tuo pačiu, mano brangiausioji, ir su tavim.

13. Specialiosios paskirties būrys

- Prezidentui tai visiškai nepatiks, - ne be pasitenkinimo pareiškė merė Voldron. - Jis iš kailio neriasi, kad tik iškrapštytų jus į Šiaurinę salą.

- Žinau, - atsakė kapitono padėjėjas Malina. - Labai gaila, kad teks jį nuvilti - jis iš tikrųjų stengėsi mums padėti. Tačiau Šiaurinė sala pernelyg uolėta, o vieninteliai mūsų tikslui tinkami pakrantės ruožai jau užimti. Tuo tarpu čia, vos devyni kilometrai nuo Tarnos, esama visiškai apleistos įlankos su nuolaidžiu paplūdimiu - tiesiog ideali vieta.

- Skamba pernelyg jau patraukliai, kad būtų tiesa. O *kodėl* tas paplūdimys apleistas, Brantai?

- Jis buvo skirtas mangrovių plantacijos projektui. Visi medžiai išmirė - kodėl, šito mes nežinome iki šiol - tačiau niekam neužteko smarvės ten apsikuopti. Vaizdas baisokas, o kvapas - dar baisesnis.

- Vadinasi, ten šiaip ar taip ekologinės katastrofos zona! Tad pirmyn, kapitone! Atrodo, ten jūs galite nebent šį tą pataisyti, o ne pakenkti.

- Užtikrinu, kad mūsų įmonė visai neatrodys bjauriai ir nė truputėlio neterš aplinkos. O išvykdami mes, savaime suprantama, ją išmontuosime. Nebent patys norėtumėte, kad paliktume jums.

- Ačiū už pasiūlymą, bet aš smarkiai abejoju, ar mes turėtume kur kasdien panaudoti po kelis šimtus tonų ledo. O tuo tarpu sakykite, kokias paslaugas galėtų suteikti jums Tarna? Turbūt reikės jus apgyvendinti, užtikrinti maitinimą ar transportą? Tik pasakykite, mes su malonumu jums pasitarnausime. Tikriausiai nemažai jūsiškių persikels dirbti čionai?

- Tikriausiai apie šimtą. Labai dėkoju jums už svetingumą. Tačiau bijau, kad būtume siaubingi svečiai: mums nuolat reikės tartis su laivu - bet kurią valandą, dieną ir naktį. Taigi, turime laikytis visi drauge - kai tik pasistatysime iš anksto paruoštą surenkamą kaimelį, visi ir įsikursime jame. Atleiskite, jei jums atrodo, kad elgiamės nemandagiai, tačiau tvarkytis kaip nors kitaip būtų tiesiog nepraktiška.

- Tikriausiai jūsų tiesa... - merė atsiduso. Ji jau svarstė, ar nebūtų kaip nors įmanoma apeiti protokolo reikalavimus ir savo namuose vietoj kapitono padėjėjo Malinos apgyvendinti žavingąjį trečiojo rango kapitoną Lorensoną. Ši problema jai atrodė neišsprendžiama, o dabar paaiškėjo, kad ji, deja, iš viso neiškils.

Merė jautėsi tokia nusiminusi, kad kone susigundė paskambinti į Šiaurinę salą paskutiniajam oficialiam savo partneriui ir pasikviesti jį atostogoms. Tačiau tasai šunsnukis tikriausiai vėl ją atstumtų, o šito ji jau tiesiog nepajėgtų ištverti.

14. Mirisa

Netgi tada, kai visiškai suseno, Mirisa Leonidas vis dar tiksliai prisiminė tą akimirką, kai jos žvilgsnis užkliuvo už Loreno. Nė apie vieną kitą žmogų ji nebūtų galėjusi pasakyti to paties - nė apie vieną, netgi Brantą.

Naujumo įspūdis čia visai niekuo dėtas: prieš susidurdama su Lorenu, Mirisa spėjo susipažinti su keliais kitais vyrais iš Žemės - ir nepajuto jiems nieko neįprasto. Dauguma jų netgi niekuo nesiskirtų nuo bet kurio laso, jei tik paliktum juos bent kelioms dienoms pasideginti saulėkaitoje.

Tačiau Lorenas buvo kitoks. Jo oda nė truputėlio nepatamsėjo, o tie bauginantys plaukai netgi dar ryškiau sužvilgo sidabru. Žinoma, kaip tik jo plaukai ir prikaustė Mirisos dėmesį tą akimirką, kai jis drauge su dar dviem saviškiais išniro iš merės Voldron kabineto. Visų trijų veiduose buvo matyti gerai pažįstamas nevilties šešėlis - šitaip atrodydavo kone kiekvienas, iš arčiau susidūręs su letargiška ir nepajudinama Tarnos biurokratija.

Jų akys susidūrė - bet tik sekundės dalelytei. Mirisa žingtelėjo dar kelis žingsnius, bet čia pat, netgi anksčiau, nei spėjo suvokti, ką daranti, sustojo lyg įbesta ir grįžtelėjusi pažvelgė per

petį - ir išvydo atvykėlio akis, įsmeigtas tiesiog į ją. Jau tą valandėlę abu žinojo, kad ir vieno, ir kito gyvenimas negrįžtamai pasikeitė.

Tą patį vakarą, tik gerokai vėliau, pasimylėjusi su Brantu, Mirisa netikėtai jo paklausė:

- Ar jie sakė, kiek laiko užsibus mūsuose?

- Tu amžiais sugebi pasirinkti pokalbiui patį netinkamiausią metą, - pro miegus suniurzgė Brantas. - Mažiausiai metus. O gal ir dvejus. Labanakt - *antrą kartą*.

Mirisa puikiausiai žinojo, kad mėginti dar ko nors kamantinėti - visiškai nebeverta, nors jos pačios miegas jau neėmė. Ilgai ji gulėjo plačiai atmerktomis akimis, stebėdama, kaip grindimis šmaižioja greiti artimesniojo mėnulio metami šešėliai, o mylimas žmogus greta jos tuo tarpu vis giliau grimzdo į miegą.

Prieš Brantą ji pažinojo ne vieną vyrą, tačiau po to, kai juodu apsigyveno drauge, visiems kitiems ji liko absoliučiai abejinga. Tad kodėl ją šitaip smarkiai sudomino - ji vis dar bandė save įtikinti, jog tai ne daugiau kaip paprasčiausias susidomėjimas - kažkoks nepažįstamasis, kurį ji matė vos kelias sekundes ir kurio net vardo nežinojo? (Vis dėlto kaip tik tai rytoj ir reikės išsiaiškinti pirmų pirmiausia.)

Mirisa didžiavosi esanti sąžininga ir įžvalgi; ji žvelgė šiek tiek iš aukšto į tas moteris - o ir vyrus taip pat - kurie leidžiasi užvaldomi emocijų. Dabar ji net neabejojo, kad bent iš dalies ją patraukė šviežumos dvelksmas, atsiveriančių naujų plačių horizontų spindesys. Tik pamanykite: galimybė pasišnekėti su tuo, kuris kadaise savomis kojomis vaikščiojo po Žemės miestus... kuris savo akimis regėjo paskutiniąsias Saulės sistemos valandas... kuris dabar štai keliauja ieškoti naujų saulių... taip, žinoma, tai tikras stebuklas, pranokstantis pačias drąsiausias jos svajones. Mirisa nebe pirmą kartą suvokė, kaip smarkiai jos netenkina mieguistas Talasos gyvenimo ritmas, nors su Brantu ji ir jautėsi tikrai laiminga.

O gal ji anaiptol ne laiminga, o tik paprasčiausiai patenkinta? Tad ko gi ji *iš tikrųjų* nori? Nežinia, ar tai, ko trokšta širdis, įmanoma surasti tarp tų atklydėlių iš žvaigždžių, bet Mirisa tvirtai nusprendė suskubsianti pabandyti, kol jie dar neiškeliavo iš Talasos visiems laikams.

Tos pačios dienos rytą pas merę Voldron apsilankė ir Brantas - kai jis nudrėbė savųjų spąstų žuvims skivytus ant jos stalo, ši pasisveikino su juo jau nebe taip maloniai ir šiltai, kaip sveikindavosi visada.

- Žinau, dabar tau galvą kvaršina kur kas svarbesni dalykai, - pasakė jis, - bet vis dėlto: ką darysime su *šituo*?

Merė be jokio entuziazmo dėbtelėjo į sumaigytų vielų raizginį. Po svaiginančio tarpžvaigždinės politikos aptarinėjimo toli gražu nebuvo lengva sutelkti dėmesį į kasdienius rūpesčius.

- O kaip *tu* manai, kas ten atsitiko? - paklausė ji.

- Plika akimi matyti, jog kažkas padarė tai tyčia - tu tik pasižiūrėk: štai šią vielą kažkas kantriai lankstė tol, kol ji perlūžo. Maža to, kad tinklas suniokotas, nemenką jo sklypą kažkas dar ir išsinešė. Esu tikras: niekas iš Pietinės salos negalėjo prikišti nagų. Kuriems galams jiems šitaip elgtis? Anksčiau ar vėliau aš būtinai išsiaiškinsiu, kieno tai darbelis, ir...

Reikšmingu nutylėjimu Brantas aiškiai davė suprasti, kas bus tada.

- Ir ką tu įtari?

- Nuo pat tos dienos, kai pradėjau eksperimentuoti su elektriniais spąstais, man pagalius į ratus kaišioja ne tik Tausotojai, bet dar ir ta kuoktelėjusi publika - na, tie, kurie ambrija, neva *visas* maistas privalo būti tik sintetinis, mat žiauru vartoti maistui gyvus padarus, tokius kaip gyvūnai ar netgi augalai.

- Tiesą sakant, Tausotojai gal ir ne visiškai niekus porina. Jeigu tavieji spąstai išties bus tokie efektyvūs, kaip žadi tu pats, gali sutrikti ekologinė pusiausvyra, apie kurią tik ir kalba jie.

- Mes reguliariai tikrinsime, ar nesumažėjo žuvies ties rifu, tad, jei iškils koks nors pavojus, iškart ir sužinosime. Tada kuriam laikui spąstus išjungsime. Šiaip ar taip, iš tiesų mane domina atviros jūros gyventojai - atrodo, mano įjungtas elektrinis laukas privilioja juos net iš trijų ar keturių kilometrų nuotolio. O netgi jei visi, kas gyvas Trijose salose, staiga liautųsi valgę viską, išskyrus žuvį, vandenyno populiacijos mes, švelniai tariant, vis vien neišnaikinsime.

- Neabejoju, kad sakai tiesą - ypač apie tas vietines pseudo žuvis. Tik štai naudos iš jų - jokios, dauguma - pernelyg nuodingos, kad vertėtų su jomis terliotis, apie perdirbimą nėra ko nė šnekėti. O ar esi tikras, kad saugios liks žemiškosios žuvys? Ar

neatsitiks taip, kad tu būsi tas paskutinis lašas, kaip sakydavo senovėje?

Brantas pažvelgė į merę su pagarba; ji amžinai priblokšdavo jį kokiu nors įžvalgiu klausimu - kad ir tokiu kaip šis. Jam niekad nė nedingtelėjo, kad ji tikrai šitaip ilgai neišsilaikytų pareigose, jei nebūtų kur kas daugiau, nei matyti plika akimi.

- Bijau, kad tunai anksčiau ar vėliau pasmerkti išnykti - praeis dar bent keli milijardai metų, kol vandenynai jiems taps pakankamai druskingi. Tačiau upėtakiai ir lašišos gyvuoja kuo puikiausiai.

- Ir jie, be jokios abejonės, nepaprastai gardūs; galbūt net padėtų įveikti moralinius Sintetininkų skrupulus. Vis dėlto negaliu tvirtinti, kad visiškai tikiu tokia įdomia tavo teorija. Tie žmonės tik mala liežuviais, bet daryti nieko nedaro.

- Prieš porą metų jie išleido laisvėn visą bandą galvijų iš tos eksperimentinės fermos.

- Nori pasakyti - *bandė* išleisti, mat karvės tiesiu taikymu patraukė atgal namolio. Visi juokėsi susiriesdami, tad jiems išgaravo noras imtis dar kokių nors veiksmų. Tiesiog negaliu įsivaizduoti, kad jie ryžtųsi šitaip vargintis. - Ji mostelėjo į sudraskytą tinklą.

- Tai padaryti ne taip jau sunku - pakaktų poros narų. Išplauktų naktį mažyte valtele... Vandens gylis ten siekia vos dvidešimt metrų.

- Ką gi, gerai, aš paklausinėsiu. O kol kas noriu, kad patenkintum du mano prašymus.

- Kokius? - paklausė Brantas. Jis labai stengėsi, kad klausimas nenuskambėtų įtariai, bet jam visiškai neišdegė.

- Sutaisyk tą tinklą - technikos sandėlyje gausi visko, ko tik tau prireiks. O antra: liaukis žarstytis kaltinimais, kol nebūsi įsitikinęs visu šimtu procentų. Mat jeigu paaiškės, kad suklydai, liksi kvailio vietoje, žiūrėk, dar teks ir atsiprašinėti. O jeigu tavo tiesa, nelaikydamas liežuvio už dantų išbaidysi nusikaltėlius anksčiau, nei spėsime juos pričiupti. Viskas aišku?

Brantui net žandikaulis atvipo: kaip gyvas nebuvo matęs merės šitaip aršiai nusiteikusios. Jis susiglobė savo eksponatą ir pasišalino kone pabrukęs uodegą.

Gal būtų ir dar labiau susigūžęs - o gal tik šyptelėjęs į ūsą -

jei būtų nutuokęs, jog merės Voldron meilė jam jau gerokai atvėsusi.

Vyriausiojo inžinieriaus pavaduotojas Lorenas Lorensonas tą rytą padarė gilų įspūdį daugiau nei vienai Tarnos gyventojai.

15. Terra Nova

Šitoks ausį rėžiantis priminimas apie Žemę vargu ar galėjo būti sėkmę nešantis pavadinimas kaimui; niekas net neprisiėmė atsakomybės pavartojęs jį pirmas. Ir vis dėlto toks pavadinimas skambėjo bent šiek tiek gražiau nei paprasčiausiai "bazinė stovykla", tad netrukus kaimo niekas kitaip ir nevadino.

Iš paruoštų konstrukcijų sumontuotų trobelių kompleksas išdygo stulbinančiu greičiu - per vieną naktį tiesiogine žodžio prasme. Tarnos gyventojams pirmąsyk pasitaikė proga stebėti žemiečius - ar veikiau Žemės robotus - dirbančius, ir tai paliko jiems gilų įspūdį. Netgi Brantas, visuomet manęs, kad iš robotų daugiau bėdos nei naudos ir kad šie tinkami nebent pavojingiems ar itin monotoniškiems darbams, dabar jau lyg ir linko persigalvoti. Tarp kitų buvo vienas elegantiškas, daugiafunkcinis mobilus statybininkas, kuris triūsė tokiu stulbinančiu greičiu, kad akis ne visada suskubdavo sekti jo judesius. Kad ir kur jis traukdavo, jam iš paskos visąlaik kurnėdavo tuntas mažųjų lasų. Jeigu koks mažylis pasipindavo jam po kojomis, robotas nutraukdavo bet kokius darbus ir mandagiai palaukdavo, kol kelias bus laisvas. Brantas nutarė, kad jam šitoks padėjėjas dar ir kaip praverstų; galbūt, jei labai pasistengtų, jam pavyktų įtikinti svečius, kad...

Baigiantis savaitei, Terra Nova jau buvo nepriekaištingai funkcionuojanti didžiojo, virš atmosferos skriejančio laivo ląstelė. Kaimelyje įrengti visai paprasti, tačiau patogūs būstai šimtui įgulos narių: čia buvo ne tik visko, ko reikia normaliam gyvenimui, bet dar ir biblioteka, sporto salė, baseinas ir netgi teatras. Visa tai lasai labai greitai įvertino ir ėmė naudotis - netgi su užmoju. Baigėsi tuo, kad Terra Novoje gyventojų paprastai būdavo bene dvigubai daugiau nei numatytasis šimtas.

Dauguma į svečius traukiančių čiabuvių, tiek kviestų, tiek ir nekviestų, netvėrė savaime kailyje norėdami padėti ir kaip įmanydami stengėsi, kad atvykėliai jaustųsi taip patogiai, kaip tik įmanoma. Žemiečiai labai džiaugėsi tokiu draugiškumu ir jį verti-

no, nors pernelyg dažnai pasitaikydavo ir keblių situacijų. Lasai buvo nepasotinamai smalsūs, o privatumo sąvoka jiems buvo kone visai negirdėta. Kortelę "Prašome netrukdyti" jie neretai suvokdavo kaip asmeninį iššūkį, kas kitąsyk baigdavosi įdomiomis komplikacijomis...

- Visi jūs esate gana aukšto rango pareigūnai, be to, suaugę ir protingi žmonės, - bylojo kapitonas Bėjus per paskutinįjį įgulos susirinkimą laive. - Tad to, ką ketinu, jums gal nė nereikėtų sakyti. Pasistenkite neįsivelti į jokius... na... artimus santykius - bent jau tol, kol tiksliai nesužinosime, ką apie tokius dalykus mano lasai. Iš pažiūros jie atrodo labai nerūpestingi, netgi lengvabūdžiai, bet šitoks įspūdis gali būti apgaulingas. Ar ne tiesą sakau, daktare Kaldorai?

- Kapitone, mes čia praleidome dar nedaug laiko, tad neapsimetinėsiu, jog gerai perpratau lasų papročius. Vis dėlto reikėtų paminėti kai kurias įdomias istorines paraleles - prisiminkime, kas nutikdavo senaisiais laikais, kai laivai po ilgų kelionių Žemės jūromis, galų gale įplaukdavo į uostą. Spėju, kad dauguma jūsų matėte tos klasikinės senienos "Maištas "Bountyje" įrašą?

- Tikiuosi, daktare Kaldorai, nebandote manęs lyginti su kapitonu Kuku - tiksliau sakant, su Blajumi*.

- Tai anaiptol nebūtų įžeidimas: tikrasis Blajus buvo išties puikus jūrininkas, labai jau nepelnytai apšmeižtas. O mums visiems šiuo metu, savaime aišku, reikia pasitelkti sveiką protą, geras manieras ir, kaip jūs pats užsiminėte, nepamiršti atsargumo.

Nejaugi sulig pastarąja pastaba Kaldoras metė žvilgsnį *mano* pusėn? - net nutirpo Lorenas. Negali būti, tai tikrai dar niekam negalėjo kristi į akis...

Šiaip ar taip, eidamas oficialias pareigas, Lorenas susidurdavo su Brantu Falkoneriu bene dešimt kartų per dieną. Tad susitikimų su Mirisa jis niekaip negalėjo išvengti - net jeigu būtų norėjęs.

Iki šiol jie dar nė minutės nebuvo likę vieni, tepersimetė vos

*Viljamas Blajus (William Bligh) (1754.09.09 Kornvalio grafystė - 1817.12.17 Londonas) - anglų jūrininkas. Paskutinės Dž. Kuko ekspedicijos (1776 - 80) dalyvis. Nuo 1787 m. - krovininio laivo "Bounty" kapitonas. Po maišto laive (1789.04.28) valtimi su jam ištikimais jūrininkais nuplaukė 5800 km nuo Tongos salyno iki Timoro salos. Nuo 1805 Naujojo Pietų Velso (Australija) gubernatorius.

keliais mandagumo žodžiais. Tačiau jau dabar jiems nė nebereikėjo sakyti ką nors daugiau.

16. Žaidimai žaidimėliai

- Tai mažas vaikas, vadinamas kūdikiu, - paaiškino Mirisa. - Nepaisant dabartinės išvaizdos, vieną gražią dieną jis užaugs visiškai normaliu žmogumi.

Ji šypsojosi, tačiau akys sudrėko. Išvydęs kūdikį, Lorenas buvo pakerėtas, ir Mirisai tik dabar dingtelėjo, kad mažyčiame Tarnos kaimelyje vaikų tikriausiai daugiau nei buvo visoje Žemės planetoje tais paskutiniaisiais dešimtmečiais, kai gimstamumo lygis smuko beveik iki nulio.

- Ar tasai padarėlis... tavo? - tyliai paklausė Lorenas.

- Visų pirma, tai anaiptol ne padarėlis, o vaikas, berniukas. Branto sūnėnas, Lesteris - mes prižiūrime jį, kol jo tėvai svečiuojasi Šiaurinėje saloje.

- Koks gražus. Ar galima paimti jį ant rankų?

Lyg tyčia tą pat akimirką Lesteris pratrūko klykti.

- Kažin, ar tai geras sumanymas, - nusijuokė Mirisa ir stvėrusi vaiką į glėbį nuskubėjo artimiausios vonios link. - Jau išmokau atpažinti jo signalus. Kol laukiame kitų svečių, verčiau apsidairyk drauge su Brantu ir Kumaru.

Lasai nepaprastai mėgo pobūvius ir nepraleisdavo nė menkiausios progos juos rengti. O “Magelano” atvykimas buvo tiesiog neįtikėtina proga - antros tokios nepasitaikys per visą gyvenimą, ką ten, per daugelio kartų gyvenimą. Jeigu svečiams apsisuktų galvos taip, kad jie ryžtųsi priimti kiekvieną gaunamą kvietimą, tuomet ištaikytų nebent vieną kitą valandėlę nusnausti, o visą kitą laiką tik ir slampinėtų iš vieno oficialaus ar neoficialaus priėmimo į kitą. Neapsikentęs kapitonas Bėjus suskubo paskelbti vieną savųjų kad ir nedažnų, bet itin griežtų įsakų - “Bėjaus perkūnijų” ar paprasčiausiai “Bėrkūnijų”, kaip kad juos kandžiai praminė kažkoks aštrialiežuvis - apribojančių įgulos pasilinksminimus iki vieno vakarėlio per penkias dienas. Vis dėlto buvo ir tokių, kurie, savo kailiu patyrę, kiek prireikia laiko, norint atsigauti nuo lasų vaišingumo, manė, kad šis apribojimas - dar gerokai per švelnus.

Leonidų būstas, kuriame šiuo metu gyveno Mirisa, Kumaras

ir Brantas, buvo didelis žiedo formos pastatas - tai buvo jau šeštos tos pačios šeimos kartos namai. Vienaaukštis - Tarnoje dviaukščių ar dar aukštesnių namų išvis beveik niekas nestatė - pastatas supo žole apaugusį, maždaug trisdešimties metrų skersmens vidinį kiemelį. Pačiame jo centre tyvuliavo nedidelis tvenkinys - netgi su mažyliuke sala viduryje, į kurią vedė išmoningai suręstas medinis tiltelis. O saloje augo vieniša palmė, tiesa, gana nugeibusi.

- Medį tenka nuolat persodinti, - lyg ir atsiprašydamas paaiškino Brantas. - Kai kurie Žemės augalai čia tiesiog klesti, o kiti vysta, nors tu ką, nepadeda ir cheminės trąšos, kad ir kiek jų naudotume. Su ta pačia problema susidūrėme ir pabandę užveisti žuvis. Žinoma, gėlavandenių žuvų fermos laikosi kuo puikiausiai, bet joms mes neturime pakankamai vietos. Tiesiog neviltis ima pagalvojus, kad vandenynai suteiktų mums milijonus kartų daugiau vietos, jei tik sugebėtume jais pasinaudoti.

Loreno asmenine nuomone, užsivedęs kalbėti apie jūrą, Brantas Falkoneris virsdavo tikru nuoboda. Kita vertus, teko pripažinti, kad Brantas - kur kas saugesnis pašnekovas nei Mirisa, kuri štai jau susitvarkė su Lesteriu ir dabar sveikinosi su ką tik atvykusiais kitais svečiais.

Ar galėjau kada bent miglotai nujausti, klausė savęs Lorenas, kad įklimpsiu į tokią padėtį? Tiesa, jis jau ne kartą buvo įsimylėjęs, tačiau visi prisiminimai, netgi vardai, išskydo ir susiliejo palaimingoje užmarštyje - tuo pasirūpino ištrynimo programa, kuria pasinaudoti teko jiems visiems, dar prieš amžiams išvykstant iš Saulės sistemos. Lorenas net nebandė gaivinti praeities vaizdinių; kuriems galams kankinti save prisiminimais iš tų laikų, kurie negrįžtamai nugarmėjo į nebūtį?

Netgi Kitani veidas jo sąmonėje gerokai išbluko, nors jis matė ją vos prieš savaitę - miegančią hibernacinėje kameroje. Kitani buvo dalis tos ateities, kurią juodu ketino kurti drauge - bet kurios galėjo niekad ir nesulaukti. Savo ruožtu Mirisa buvo čia ir dabar, kupina gyvybės ir juoko, nesukaustyta pusę tūkstantmečio trunkančio miego. Jos dėka jis vėl pasijuto gyvas ir vientisas, vėl pažino džiaugsmą suvokęs, kad Paskutiniųjų Dienų įtampa ir išsekimas vis dėlto nepagrobė iš jo jaunystės.

Kaskart, vos susidūręs su Mirisa, Lorenas pajusdavo tvinksnį, bylojantį, kad jis - vėl vyras; jis puikiai suvokė, kad tol, kol ne-

ras būdo atpalaiduoti pulsuojančią įtampą, niekur negalės rasti ramybės - tai jam netgi trukdė efektyviai atlikti pareigas. Pasitaikydavo, kad Mangrovių įlankos žemėlapį ar jūros srovių diagramas staiga užklodavo Mirisos veidas - Lorenui tekdavo skubiai nuspausti "PAUZĖS" klavišą, ir tik po geros valandėlės jis atitokęs įstengdavo pratęsti pokalbį su kompiuteriu. Jam neretai tekdavo praleisti valandą kitą kone ištiestos rankos atstumu nuo jos, ir tai buvo ypatinga kankynė, kadangi nieko negalėdavo jai pasakyti, nebent kokią mandagią banalybę.

Lorenas lengviau atsiduso, kai Brantas staiga atsiprašė ir nuskubėjo sau. Tuojau pat paaiškėjo ir tokio jo elgesio priežastis.

- Trečiojo rango kapitone Lorenai! - pragydo merė Voldron.
- Tikiuosi, Tarnoje jūs viskuo patenkintas?

Širdies gilumoje Lorenas sudejavo. Žinojo privaląs elgtis su mere mandagiai, tačiau pats niekada nebuvo idealiu visuomeninių mandagybių pavyzdžiu.

- Ačiū, viskas tikrai puiku. Man atrodo, jūs dar nepažįstama su šiais ponais...

Per visą vidinį kiemą jis šūktelėjo keliems tik ką atvykusiems įgulos nariams - šūktelėjo gerokai garsiau, nei būtinai reikėjo. Šįsyk jam pasisekė: visi jie buvo leitenantai, o aukštesnis rangas šį tą reiškė net ne tarnybos metu, tad Lorenas nedvejodamas tuo ir pasinaudojo.

- Mere Voldron, leiskite pristatyti jums leitenantą Flečerį - ar tik ne pirmą kartą lankaisi planetoje, Ouvenai? Čia - leitenantas Verneris Ng, leitenantas Randžitas Vinsonas, leitenantas Karlas Boslėjus...

Tipiški marsiečių klano atstovai, pagalvojo Lorenas, - amžiais laikosi drauge lyg surišti viena virve. Taigi - puikus taikinys, be to, visi keturi buvo išvaizdūs jauni vyrukai. Lorenas vylėsi, kad merė net nepastebėjo jo strateginio atsitraukimo.

Dorina Čeng kur kas mieliau būtų pasikalbėjusi su pačiu kapitonu, bet šis pasirodė tik simboliškai: atšvilpė, "užsiregistravo", susivertė taurę gėrimo, atsiprašė šeimininkų ir vėl išgaravo.

- Kodėl jis vengia pasikalbėti su manim? - paklausė ji Kaldoro, kuris, priešingai, visiškai nesikuklino ir jau užpildė tiek eterio laiko, kad būtų pakakę kelioms dienoms.

- Kapitonas Sirdaras Bėjus, - paaiškino jis, - yra privilegijuo-

tas asmuo. Jam nereikia niekam aiškintis - ir už nieką atsiprašinėti: ne taip, kaip mums, visiems likusiems.

- Jūsų balse justi šiokia tokia sarkazmo gaidelė, - pastebėjo Talasos Transliuotojų Korporacijos naujienų laidos žvaigždė.

- Šaipytis visai neketinau. Aš nepaprastai žaviuosi kapitonu - ir net sutinku su jo nuomone apie mane, su tam tikromis išlygomis, žinoma. O... ar jūs įrašinėjate pokalbį?

- *Dabar* - ne. Pernelyg daug triukšmo fone.

- Jums pasisekė, kad aš - toks patiklus žmogus. Juk jeigu ir įrašinėtumėte - aš neturėčiau kaip patikrinti.

- Prižadu, į eterį tai tikrai neišeis, Moze. Tai ką jis mano apie jus?

- Jis džiaugiasi, galėdamas naudotis mano nuomone bei patirtimi, tačiau nevertina manęs labai rimtai. Aš netgi žinau kodėl. Štai ką jis kartą man pasakė: "Moze, tave traukia galia, bet ne atsakomybė. O aš mėgaujuosi jomis abiem." Nepaprastai įžvalgus pastebėjimas. Šitaip jis keliais žodžiais tiksliai nusakė, kuo mudu skiriamės.

- Ir ką jūs jam atsakėte?

- O ką galėjau atsakyti? Juk jis pasakė gryną tiesą. Vienintelis kartas, kai iš tikrųjų įsivėliau į politiką... ką gi, gal ir nebuvo baisi nelaimė, bet patikti man visiškai nepatiko.

- Kalbate apie Kaldoro Kryžiaus Žygį?

- Ak štai kaip, jūs, pasirodo, apie tai žinote? Baisiai jau kvailas įvardijimas, mane jis erzina. Beje, tąsyk mudviejų su kapitonu nuomonės vėl kategoriškai nesutapo. Jis manė - neabejoju, ir iki šiol tebemano taip pat - kad Direktyva, draudžianti mums artintis prie *visų* planetų, kuriose esama gyvybės potencialo, yra tik sentimentalių nesąmonių kratinys. Pacituosiu jums dar vieną gerojo kapitono pasakymą: "Įstatymą aš suprantu. Tačiau metaįstatymas - jau tik tušti pliauškalai."

- Nuostabu. Kada nors būtinai turėsite leisti man tai įrašyti.

- Nieku gyvu. O kas ten dedasi?

Dorinai Čeng atkaklumo tikrai nestigo, bet ji uoste užuosdavo, kada pašnekovo mygti nebėra prasmės.

- A, ten mėgstamiausia Mirisos dujų skulptūra. Neabejoju, kad turėjote tokių ir Žemėje.

- Savaime aišku. Jeigu jau pokalbio tikrai neįrašinėjate, tai pasakysiu: nelaikau to menu. Bet vis vien gražu pažiūrėti.

Vienoje vidinio kiemelio dalyje didžiosios šviesos buvo išjungtos, ir koks tuzinas svečių susispietė aplink sferą, panašią į milžinišką, beveik metro skersmens muilo burbulą. Eidami artyn, Čeng ir Kaldoras išvydo jo viduje besiformuojančias pirmąsias sūkuriuojančių spalvų gijas - tarsi čia pat, jų akyse, užgimtų spiralinis ūkas.

- Ši skulptūra vadinasi "Gyvybė", - paaiškino Dorina. - Jau du šimtus metų ji priklauso Mirisos šeimai. Vis dėlto panašu, kad dujos po truputį nuteka - prisimenu, anksčiau spalvos buvo kur kas ryškesnės.

Ir vis vien kūrinys buvo išties įspūdingas. Visą elektronų šaudyklių bei lazerių bateriją, įtaisytą jos pagrinde, kažkoks kantrus, jau kadaise miręs menininkas užprogramavo generuoti geometrinių figūrų kontūrus, kurios lėtai augdamos pamažu virto organinėmis struktūromis. Sferos centre formavosi dar sudėtingesni pavidalai, jie plėtėsi, kol visai išnykdavo, o jų vietą užimdavo nauji. Viena žaisminga seka pademonstravo vienaląsčius padarėlius, kopiančius spiraliniais laiptais - išsyk atpažįstamu DNR molekulės atvaizdu. Sulig kiekvienu žingsniu sutvėrimams prisidėdavo kas nors nauja, ir šitaip per kelias minutes kūrinys aprėpė visą keturių milijardų metų trukmės kelią nuo amebos iki žmogaus.

Paskui menininkas bandė eiti ir dar toliau, bet Kaldoras jau nebesuvokė, ką regi. Švytinčių dujų sruogos išsikraipė, raizginiai tapo pernelyg sudėtingi, pernelyg abstraktūs. Galbūt peržiūrėjus tą patį procesą dar kelis kartus ir pavyktų įžvelgti kokį nors piešinį...

- O kas nutiko garsui? - paklausė Dorina, kai kunkuliuojančių spalvų verpetai rutulyje staiga užgeso. - Anksčiau vaizdą lydėdavo muzika - labai graži, ypač pabaigoje.

- Taip ir bijojau, kad kas nors gali šito paklausti, - Mirisa kaltai šyptelėjo. - Mes patys nesuprantame, ar kažkas išklibo garso atkūrimo mechanizme, ar užstrigo pati programa.

- Juk turėtumėte turėti ir atsarginį įrašą!

- Žinoma, turime. Bet atsarginis modulis prasmegęs kažkur Kumaro kambaryje, tikriausiai palaidotas po kauge jo kanojos detalių. Neišvydę jo irštvos, niekad dorai nesuprasite, kas iš tikrųjų yra entropija.

- Tai visai ne kanoja, o kajakas! - pasipiktino Kumaras, ką

tik iš kažkur išlindęs drauge su dviem dailutėmis mergaitėmis, įsikibusiomis jam į abi parankes. - O kas ta entropija?

Vienam iš jaunųjų marsiečių pakako kvailumo imtis aiškinti - norėdamas vaizdžiai iliustruoti žodžius, jis į tą pačią stiklinę pripylė dviejų, skirtingų spalvų, gėrimų. Tačiau anksčiau, nei pats spėjo beviltiškai susipainioti, jo balsą nustelbė muzikos gūsis, siūbtelėjęs iš dujinės skulptūros.

- Na matote! - akivaizdžiai didžiuodamasis šūktelėjo Kumaras, perrėkdamas net muzikos griausmą. - Brantas gali pataisyti *bet ką*!

Bet ką? - pagalvojo Lorenas. Tai jau kažin... kažin...

17. Valdymo grandinė

Siuntėjas: kapitonas

Gavėjas: visi įgulos nariai

LAIKO MATAVIMAS

Kadangi dėl laiko matavimo jau kilo aibės niekam nereikalingų nesusipratimų, norėčiau aiškiai įvardyti kai kurias nuostatas šia tema:

1. Visi laivo įrašai bei tvarkaraščiai ir toliau iki pat kelionės pabaigos bus registruojami Žemės laiku - pataisos įvedamos atsižvelgiant į reliatyvumo efektus. Visi laivo laikrodžiai bei laiko matavimo sistemos ir toliau veiks Žemės laiku.

2. Patogumo dėlei planetoje išsilaipinusi įgula prireikus naudosis Talasos laiku (TL), bet įrašuose įvykius fiksuos Žemės laiku (ŽL), skliaustuose nurodydami ir TL.

3. Primenu, kad:

Vidutinė Talasos paros trukmė yra 29,4325 Žemės valandos.

Talasos žvaigždinius metus sudaro 313,1561 Talasos dienos. Metai skirstomi į vienuolika mėnesių po dvidešimt aštuonias dienas. Sausis iš vietinio kalendoriaus išnyko, o tos penkios dienos, kurių trūksta iki viso skaičiaus - 313, priskaičiuojamos iš karto po paskutinės, dvidešimt aštuntosios gruodžio dienos. Per šešerius metus susidaro viena papildoma diena, tad kas šešti metai

būna keliamieji, trunkantys 314 dienų, bet mums būnant čia, jų nepasitaikys.

4. Kadangi Talasos diena trunka 22% ilgiau nei Žemės, o dienų skaičius metuose - 14% mažesnis, Talasos metai trukme viršija žemiškuosius tik maždaug penkiais procentais. Kaip patys puikiai žinote, dėl to mums gana patogu orientuotis gimimo datose. Chronologinis žmogaus amžius daugmaž sutampa matuojant ir Žemės, ir Talasos metais. Dvidešimtmetis talasietis bus pragyvenęs maždaug tiek pat, kiek dvidešimt vienerių metų Žemės žmogus. Laiką lasai skaičiuoja nuo Pirmojo Nusileidimo - jų kalendoriaus pirmieji metai sutampa su 3109 Žemės metais. Dabar čia - 718-ieji TL, kitaip sakant, nuo Pirmojo Nusileidimo praslinko 754 Žemės metai.

5. Ir pagaliau - dėl to galime tik džiaugtis - Talasoje tėra viena vienintelė mums svarbi laiko juosta.

Sirdaras Bėjus (kapitonas)
3863.02.27 21:30 ŽL
718.00.02 15:00 TL

- Kas galėtų pamanyti, kad tokie paprasti dalykai iš tiesų šitokie sudėtingi! - nusijuokė Mirisa, peržiūrėjusi spausdintą lapelį, prismeigtą Terra Novos skelbimų lentoje. - Ar tik šitai nebus viena garsiųjų Bėrkūnijų? O koks iš tiesų žmogus tasai jūsų kapitonas? Man iki šiol taip ir nepasitaikė proga persimesti su juo bent pora žodžių.

- Jis - ne iš tų, kuriuos lengva perprasti, - atsakė Mozė Kaldoras. - Kažin, ar pats esu kalbėjęs su juo akis į akį daugiau nei kokį tuziną kartų. Be to, jis - vienintelis žmogus laive, į kurį kiti kreipiasi “pone” - *visada*. Na, gal nebent kapitono padėjėjas Malina - ne, ir tai tik tada, kai juodu lieka vienu du... Beje, šito skelbimo nieku gyvu negalima vadinti tikra Bėrkūnija - pernelyg specialus pranešimas. Spėju, kad jį iš tikrųjų bus sukurpusios mokslo darbuotoja Varlej ir sekretorė LeRoi. Kapitonas Bėjus puikiai išmano inžinerijos principus - kur kas geriau nei aš - bet pirmų pirmiausia jis - administratorius. O kartais, kai prispaudžia būtinybė, tampa ir vyriausiosios vadovybės įsikūnijimu.

- Aš negalėčiau ištverti šitokios atsakomybės.

- Tai toks darbas, kurį kas nors būtinai turi nudirbti. Kasdie-

nes problemas dažniausiai galima išspręsti pasitarus su vyresniaisiais įvairių sričių bendradarbiais ar pasiknaisiojus kompiuterio duomenų bankuose. Bet pasitaiko ir tokių atvejų, kai sprendimą privalo priimti vienas asmuo - toks, kuriam pakanka galios priversti visus kitus su juo sutikti. Štai tam ir reikalingas kapitonas. Kokia nors vadovybės taryba laivui vadovauti negali - bent jau ne visada.

- Manding, kaip tik tokia yra valdžios sistema ir Talasoje. Ar galite įsivaizduoti mūsiškį prezidentą Faradainą *ko nors* kapitonu?

- Iš tiesų nuostabūs persikai, - mandagiai pareiškė Kaldoras, imdamas dar vieną vaisių, nors ir puikiai suprato, kad jie skirti Lorenui. - Vis dėlto jums labai pasisekė: per ištisus septynis šimtus metų - nė vienos rimtesnės krizės! Ar tik ne vienas jūsiškių kažkurią dieną pasakė: “Talasa neturi istorijos - tiktai statistiką”?

- Ką jūs kalbate! Nejaugi pamiršote Krakano išsiveržimą?

- Tai buvo stichinė nelaimė - ir iš esmės netgi be katastrofiškų padarinių. O aš turėjau omeny, na, politines krizes: visuomenės neramumus ir panašius reiškinius.

- Už tai mes turėtume dėkoti Žemei. Iš jūsų mes perėmėme Džefersono Trečiąją Konstituciją - kažkas išvadino ją utopija, sutalpinta dviejuose megabaituose - ir ji veikia čia stebėtinai sėkmingai. Programos nekeičiame štai jau trys šimtai metų. Iki pat šiol tebegalioja Šeštoji Pataisa.

- Ir lai galioja dar antra tiek! - karštai šūktelėjo Kaldoras. - Baisu net pagalvoti, kad, jeigu jums teks priimti septintąją, atsakomybė už tai kristų ant mūsų galvų.

- Net jeigu iš tikrųjų taip atsitiks, pataisos variantas pirmiausia bus visapusiškai patikrintas Archyvų duomenų bankuose. Sakykite, kada dar kartą mus aplankysite? Norėčiau parodyti jums begalę dalykų.

- Ir vis vien dar ne tiek daug, kiek norėčiau pamatyti pats. Reikia manyti, čia esama labai daug ko, kuo mes galėtume pasinaudoti Sagane Du, nors tas pasaulis ir smarkiai skiriasi nuo jūsiškio. - Ir, švelniai tariant, toli gražu ne toks patrauklus, pridūrė jis mintyse.

Kol juodu kalbėjosi, į svečių kambarį tyliai įslinko Lorenas; akivaizdu: jis traukė iš sporto salės į dušą. Mūvėjo tik trumputė-

les sportines kelnaites, užsimetęs ant nuogų pečių, nešėsi rankšluostį. Išvydus jį tokį, Mirisai pakirto kojas.

- Kaip kažin ką, vėl būsi nušlavęs visus iš eilės, - tarstelėjo jam Kaldoras. - Nejaugi tau dar nelenda per gerklę?

Lorenas kreivai šyptelėjo.

- Kai kuriems jauniesiems lasams sekasi visai neblogai, jie daro pažangą. Vienas štai ką tik atėmė iš manęs tris taškus. Tiesa, aš, savaime aišku, žaidžiau kaire ranka.

- Jei jis iki pat šiol nepasigyrė tau pats, kuo labai sunku patikėti, - Kaldoras grįžtelėjo į Mirisą, - teks pasakyti man: Lorenas kadaise buvo stalo teniso Žemės čempionas.

- Na jau, nepersūdyk, Moze. Buvau viso labo gal koks penktas, o ir žaidėjų lygis į pabaigą smarkiai smuko. Bet kuris trečiojo tūkstantmečio Kinijos tenisininkas būtų sutrynęs mane į miltus.

- Tikriausiai tau nešovė į galvą mintis pamokyti žaisti ir Brantą? - šelmiškai mirktelėjo Kaldoras. - Būtų įdomu.

Stojo neilga tyla. Paskui Lorenas atsakė - ne be pasitenkinimo savimi, bet trumpai ir aiškiai:

- Būtų nesąžininga.

- Beje, - įsiterpė Mirisa. - Brantas norėtų kai ką parodyti *tau*.

- Štai kaip?

- Sakei, kad niekad nesi plaukiojęs valtimi.

- Tikrai nesu.

- Tuomet perduodu tau kvietimą: rytoj, pusę devynių ryto, nueik į trečiąją prieplauką, ten susitiksi su Brantu ir Kumaru.

Lorenas atsigręžė į Kaldorą.

- Kaip manai, ar galėsiu tokiame žygyje jaustis saugiai? - apsimestinai rimtai paklausė. - Juk aš nemoku plaukti.

- Tavim dėtas, nesukčiau sau galvos, - paslaugiai atsakė Kaldoras. - Jeigu jie numatė tau kelionę tik į vieną pusę, koks skirtumas, moki tu plaukti ar ne.

18. Kumaras

Visą Kumaro Leonido gyvenimą - ištisus aštuoniolika metų - temdė viena vienintelė tragedija: iki trokštamo ūgio jam visuomet trūko kokių dešimties centimetrų. Nieko nuostabaus, kad jį

slapčia pravardžiuodavo "Mažuoju Liūtu" - tiesa, niekas nedrįsdavo šitaip pavadinti jo į akis.

Siekdamas kompensuoti ūgio trūkumą, Kumaras be paliovos plūkėsi, stengdamasis ištobulinti jeigu ne aukštį, tai ilgį bei plotį. Mirisa ne kartą bandė bartis - suirzusi, bet vis vien su šypsena: "Kumarai, jei smegenų lavinimui tu skirtum tiek pat laiko, kiek sugaišti treniruodamas kūną, jau dabar būtum neprilygstamas Talasos proto bokštas." Tačiau kai ko ji niekada jam nesakė - nelabai tenorėjo prisipažinti net pačiai sau, kad, stebint kasrytinę jo mankštą, krūtinėje jai neretai sukyla toli gražu ne seseriški jausmai, o drauge gnybteli ir šioks toks pavydas visiems tiems gerbėjams, kurie susirinkdavo paspoksoti. Dauguma jų būdavo maždaug paties Kumaro amžiaus. Ir, nors pavyduolių skleidžiami gandai, neva Kumaras jau spėjęs pasimylėti su visomis Tarnos mergaitėmis ir gera puse vaikinų, buvo smarkiai perdėti, visgi tiesos grūdas juose slypėjo - ir nemenkas.

Vis dėlto, nors Kumarą nuo sesers ir skyrė neįveikiama intelektualinė praraja, nebuvo jis ir koks beviltiškai bukas raumenų kalnas. Jeigu rimtai kuo nors susidomėdavo, vaikinas nenurimdavo tol, kol neišsiaiškindavo visko iki panagių, kad ir kaip ilgai tai truktų. Jau dabar jis buvo puikus jūrininkas, be to, retsykiais pagalbon pasitelkdamas Brantą, bene antrus metus rentė elegantišką kajaką. Laivelio korpusas buvo jau baigtas, bet meistrauti viršaus Kumaras dar net nepradėjo.

Kada nors ateis tokia diena, saikstėsi vaikinas, kai jis paleisiąs kajaką į vandenį, ir tada pasprings visi tie pašaipūnai, kurie dabar iš jo juokiasi. O tuo tarpu frazė "Kumaro kajakas" tvirtai įsišaknijo vietinių žodyne - ji reiškė bet kokį nebaigtą darbą, o tokių Tarnos apylinkėse buvo anaiptol nemažai.

Be polinkio amžiais viską vilkinti bei gaišuoti, kas būdinga daugumai lasų, Kumarui nebuvo svetimos ir kai kurios kitos ydos: jis buvo užkietėjęs nuotykiautojas, be to, neatsispirdavo pagundai iškrėsti kokį nelabai gražų pokštą, kartais - netgi pavojingą. Visų aplinkinių manymu, per šitokius juokus vaikinas anksčiau ar vėliau galėjo įklampoti į rimtą bėdą.

Tačiau niršti net dėl pačių bjauriausių jo išdaigų buvo stačiai neįmanoma, mat Kumaras krėsdavo jas be lašelio pykčio. Jis buvo absoliučiai atviras, kone skaidrus; niekas negalėjo net įsivaiz-

duoti jį meluojantį. Kaip tik už tai visi už daug ką galėdavo jam atleisti, kas dažniausiai ir nutikdavo.

Svečių iš Žemės apsilankymas, savaime aišku, tapo labiausiai jaudinančiu įvykiu jo gyvenime. Vaikiną pakerėjo jų įranga, jų atsigabenti garso, vaizdo bei jutiminiai įrašai, jų pasakojamos istorijos - trumpiau tariant viskas, kas siejosi su jais. O kadangi dažniau nei bet kurį kitą jis matydavo Loreną, tad nenuostabu, jog prie jo ir prisirišo.

Savo ruožtu Lorenas toli gražu neliko sužavėtas tokiu įvykių posūkiu. Jei kas nors ir gali būti dar blogiau už nepageidaujamą partnerį, tai tik tradicinis kliuvinys - tarsi lapas prilipęs įkyrus mažasis broliukas.

19. Gražutė Polė

- Vis dar neįstengiu patikėti, Lorenai, - kraipė galvą Brantas Falkoneris. - Tu niekad, *niekad* neplaukiojai valtimi? Nei laivu?

- Na, lyg ir prisimenu: kadaise, rodos, mažyte gumine valtele yriausi per kažkokią balą. Man tuomet buvo gal kokie penkeri.

- Vadinasi, dabar patirsi tikrą malonumą. Jūra rami - nė bangelės, taigi pavojus, kad skrandis ims lipti per gerklę, negresia. Galbūt mums net pavyks tave įtikinti nerti į gelmę drauge su mumis.

- Na jau ne, ačiū. Vienam kartui man pakaks ir vieno naujo įspūdžio. Be to, jau kadai įsikaliau į galvą taisyklę: kai žmonės dirba, nesipainiok jiems po kojų.

Brantas nesuklydo: Lorenui iš tikrųjų vis labiau patiko plaukti mažyčiu trimaranu, kurį hidroreaktyviniai varikliai beveik be garso stūmė rifo link. Tačiau kai, vos įlipęs į laivelį, išvydo sparčiai tolstančią saugaus ir tvirto kranto liniją, akimirkai jį užvaldęs jausmas labai jau panėšėjo į tikrą paniką.

Nedaug trūko, kad būtų surengęs jiems tikrą spektaklį ir beviltiškai apsijuokęs; Loreną išgelbėjo tik tai, kad spėjo suvokti, kokia iš tiesų komiška ši situacija. Jis sukorė penkiasdešimt šviesmečių - patį didžiausią atstumą, kokį kada nors yra tekę įveikti žmogui - ir galiausiai pasiekė šį tašką. O štai dabar šiurpsta dėl niekingų kelių šimtų metrų, skiriančių jį nuo artimiausio kranto!

Vis dėlto nepriimti šio iššūkio jis irgi negalėjo. Atsipalaidavęs

Lorenas išsitiesė laivugalyje ir užsižiūrėjo į stovintį prie vairo Falkonerį (iš kur tas baltas randas, skersai kertantis jo pečius? Ak taip, juk pats užsiminė prieš daugelį metų patyręs avariją su mikroskraidykle...). Įdomu, svarstė Lorenas, kokios mintys šiuo metu sukasi laso galvoje?

Sunku buvo patikėti, kad gali egzistuoti bet kokia žmonių visuomenė, tegul ir labai išsilavinusi, labai nerūpestinga, kuri būtų visiškai išsivadavusi iš pavydo bei vienokio ar kitokio seksualinio savininkiškumo. Tiesa, bent jau kol kas, kad ir kaip gaila, Brantui ir nėra dėl ko pavyduliauti.

Lorenas abejojo, ar išvis yra ištaręs Mirisai daugiau nei šimtą žodžių; beveik visada jie tik persimesdavo viena kita fraze, ir tai - dažniausiai jos vyro akivaizdoje. Na, ne visai taip: Talasoje vyro ir žmonos sąvokos pradedamos vartoti tik tada, kai gimsta pirmasis kūdikis. Jeigu tai būna berniukas, motina dažniausiai - nors ir ne visada - prisiima vyro pavardę. O jei pirmagimis būna mergaitė, abiem tėvams tenka motinos pavardė - mažų mažiausiai tol, kol gims antrasis, ir paskutinis, vaikas.

Buvo išties labai nedaug tokių dalykų, kurie galėjo pašiurpinti lasus. Vienas jų - žiaurumas, ypač - žiaurus elgesys su vaikais. O kitas - trečias nėštumas šitame pasaulyje, kuriame visas sausumos plotas siekia vos dvidešimt tūkstančių kvadratinių kilometrų.

Kūdikių mirtingumas buvo toks menkas, kad, norint išlaikyti stabilų gyventojų skaičių, visiškai pakakdavo retkarčiais gimstančių dvynukų ar trynukų. Tiesa, kadaise buvo vienas plačiai pagarsėjęs ir iki šiol neužmirštas atvejis - vienas vienintelis per visą Talasos istoriją - kai šeima sulaukė, nežinia, palaiminimo ar prakeikimo - dviejų penketukų. Vargu bau dėl to galima kaltinti vargšę motiną, tačiau jos atminimą gaubė tokia pat absoliutaus, neįtikėtino ištvirkimo aura, kokia kadaise Žemėje supo Lukrecijos Bordžijos, Mesalinos ar Faustinos vardus.

Teks suktis labai, labai atsargiai, tarė sau Lorenas. Jam jau nebuvo paslaptis, kad Mirisą jis irgi traukia. Tai aiškiai bylojo jos veido išraiška, balso intonacija. Buvo ir dar rimtesnių įrodymų: retsykiais ji lyg netyčia užkliudydavo jį ranka ar praeidama brūkštelėdavo kūnu - ir tokie prisilietimai užtrukdavo vos vos ilgėliau nei neišvengiamai būtina.

Jie abu žinojo, kad anksčiau ar vėliau tai turi įvykti. Žinojo ir

Brantas - ar bent jau Lorenas tuo nėmaž neabejojo. Ir vis dėlto, nepaisant abiejų jaučiamos įtampos, kol kas vyrai bendravo pakankamai draugiškai.

Prislopintas variklių pulsavimas visai nutilo; dar šiek tiek slystelėjusi vandens paviršiumi, valtis sustojo netoli didelio skaidraus, švelniai siūbuojančio plūduro.

- O štai ir mūsų elektros energijos atsargų saugykla, - paaiškino Brantas. - Mums visiškai užtenka kelių šimtų vatų, tad puikiausiai išsiverčiame su saulės baterijos elementais. Tuo ir pranašesnės mūsų beveik gėlavandenės jūros. Žemėje tai niekaip nebūtų įmanoma. Jūsų vandenynai pernelyg druskingi - surytų begalę kilovatų.

- Ar tikrai nepersigalvosi, dėde? - išsišiepė Kumaras.

Lorenas papurtė galvą. Iš pat pradžių jis gerokai suglumo, bet dabar jau apsiprato, kad jį, kaip ir visus kitus vyresniuosius, jauni lasai tituluoja dėde. Netikėtai paaiškėjo, kad visai malonu nei iš šio, nei iš to staiga įgyti dešimtis dukterėčių bei sūnėnų.

- Ne, ačiū. Verčiau liksiu čia ir žiūrėsiu pro povandeninį langą - dėl viso pikto, jei kartais jus sužiaumotų rykliai.

- Ak, rykliai... - ilgesingai atsiduso Kumaras. - Nuostabūs, nuostabūs gyvūnai! Būtų išties puiku, jei čia turėtume bent vieną kitą. Tada ir nardyti būtų žymiai smagiau.

Lorenas su techniko susidomėjimu stebėjo, kaip Brantas ir Kumaras tvarko įrangą. Palyginus su visa amunicija, kurią tenka tempti ant kupros atvirame kosmose, narų apranga atrodė stulbinančiai paprasta - o suslėgto oro talpykla buvo toks mažytis žaisliukas, kad nesunkiai galėjo tilpti delne.

- Tai bent deguonies talpykla, - pratarė jis. - Nė manyt nepamanyčiau, kad jos užtenka ilgiau nei porai minučių.

Brantas ir Kumaras nudelbė jį priekaištingais žvilgsniais.

- Deguonis! - purkštelėjo Brantas. - Deguonis dvidešimties metrų gylyje - mirtini nuodai. Šitas butelaitis pripildytas oro, be to, tai atsarga, skirta nelaimės atvejui - jos užtenka penkiolikai minučių.

Jis dūrė pirštu į kažkokį darinį, primenantį žiaunas, įtaisytą kuprinėje, kurią Kumaras jau buvo spėjęs užsiversti ant pečių.

- Jūros vandenyje išsiskaidžiusio deguonies yra į valias, tereikia sugebėti jį išgauti. Bet tam būtina energija, taigi, privalai neštis maitinimo bateriją siurbliams bei filtrams. Apsirūpinęs šita

įranga, jei panorėčiau, galėčiau tūnoti po vandeniu kad ir ištisą savaitę.

Jis patapšnojo miniatiūrinio kompiuterio displėjų, žalsvai švytintį ant kairiojo riešo.

- Štai šis daikčiukas suteikia man visą būtiną informaciją: nurodo gylį, maitinimo baterijos būklę, išnėrimo laiką, sustojimus slėgio sumažinimui...

Lorenas ryžosi prasižioti dar vienam kvailam klausimui.

- O kodėl tu dėvi apsauginę kaukę, kai Kumaras tuo tarpu - ne?

- Aš irgi su kauke, - Kumaras išsišiepė. - Tik pažiūrėk atidžiau.

- A... taip, matau. Labai sumanu.

- Užtat nepatogu, - atsiliepė Brantas. - Nebent kone apsigyventum vandenyje - štai kaip Kumaras. Sykį išbandžiau kontaktinius lęšius ir aš, bet jie man graužia akis. Tad verčiau dėvėsiu seną gerą apsauginę kaukę - kur kas mažiau vargo. Na kaip, pasiruošęs?

- Pasiruošęs, škiperi.

Abu vienu metu persirito vienas - per kairįjį, kitas - per dešinįjį bortą; judesiai buvo suderinti taip tiksliai, kad valtis beveik nė nesusiūbavo. Per storą stiklo plokštę, įtaisytą dugne valties pirmagalyje, Lorenas stebėjo, kaip tuodu be jokių pastangų slysta žemyn, prie povandeninių uolų. Jis žinojo, kad rifą nuo paviršiaus skiria geri dvidešimt metrų, tačiau žiūrint iš valties uolos atrodė žymiai arčiau.

Įrankiai bei vielos ritiniai jau buvo nugramzdinti ten anksčiau, tad abu narai nedelsdami kibo taisyti sutraukytus tinklus. Protarpiais jie persimesdavo vienu kitu paslaptingu skiemeniu, bet daugiausiai triūsė išvis tylėdami. Abu puikiai išmanė savo darbą - ir taip pat puikiai pažinojo vienas kitą, tad kalbėtis jiems nė nereikėjo.

Lorenui laikas bėgo greitai; jis jautėsi žvelgiąs į visiškai naują pasaulį, kaip iš tikrųjų ir buvo. Nors buvo matęs begales filmuotos medžiagos iš Žemės vandenynų gelmių, vis dėlto čia beveik visos apačioje judančios gyvybės formos buvo jam nepažįstamos. Jis pastebėjo kažkokių sūkuriuojančių diskų ir pulsuojančių drebutienos krešulių, banguojančių kilimų ir spiralių, susisukusių tarsi kamščiatraukis - tačiau tokių padarų, kuriuos, pasitel-

kus vaizduotę, bent iš mandagumo galėtum pavadinti žuvimis, beveik išvis nepasitaikė. Tik vieną vienintelį kartą akies kraštu užkliudė greitai judančią aptakią torpedą, kurią lyg ir atpažino. Jei tik nesuklydo, ji, kaip ir jis pats, irgi buvo tremtinė iš Žemės.

Lorenas jau manė, kad Brantas ir Kumaras visiškai jį užmiršo, tad net krūptelėjo, išgirdęs balsą povandeninio interkomo ryšiu.

- Išneriame. Po dvidešimties minučių būsime pas tave. Viskas gerai?

- Viskas puiku, - atsakė Lorenas. - Ar toji visai neseniai praplaukusi žuvis - tikrai iš Žemės?

- Nepastebėjau jokios žuvies.

- Dėdė neapsiriko, Brantai - prieš penketą minučių praplaukė gerų dvidešimties kilogramų upėtakis mutantas. Išbaidei jį savo elektriniu suvirinimo lanku.

Jie jau atitrūko nuo jūros dugno ir palengva kilo aukštyn palei liauną inkaro grandinę. Kai iki paviršiaus liko kokie penki metrai, narai sustojo.

- Pati nuobodžiausia kiekvieno panėrimo dalis, - pareiškė Brantas. - Teks palūkėti čia penkiolika minučių. Prašau, nustatyk antrąjį kanalą... ačiū. Tik gal ne taip garsiai...

Muziką, skirtą prasklaidyti dekompresijos nuobodulį, parinko veikiausiai Kumaras; nervingas, trūkčiojantis ritmas visiškai nederėjo su povandeninės scenos ramybe. Lorenas iš visos širdies džiaugėsi, kad mirkti ten nereikia jam pačiam; ne mažiau apsidžiaugė ir išjungdamas muziką - tą pat akimirką, kai abu narai vėl pajudėjo aukštyn.

- Šįryt visai neblogai padirbėjome, - pareiškė Brantas, vos įsiropštęs į valtį. - Įtampa normali, srovė teka tvarkingai. Galime ramiai sukti namolio.

Lorenas padėjo jiems išsipakuoti iš kostiumų - nors, dėl patirties stokos, ir labai negrabiai, bet Brantas ir Kumaras su dėkingumu priėmė jo pagalbą. Abu narai buvo pavargę ir sušalę, bet greitai atsigavo, išmaukę po kelis puodelius karšto, saldaus skysčio, kurį lasai vadino "arbata", nors jis niekuo nepriminė jokio taip pat vadinamo Žemės gėrimo.

Kumaras užvedė variklį ir stojo prie vairo, o Brantas tuo tarpu ėmė raustis įrangos, sumestos valties dugne, krūvoje, kol galiausiai iškapstė nedidelę, ryškiai nudažytą dėžutę.

- Ne, ačiū, - atsisakė Lorenas, kai Brantas pasiūlė jam silpno narkotiko piliulę. - Nenorėčiau įjunkti į kokius nors vietinius džiaugsmus, nuo kurių paskui sunku būtų atprasti.

Jis pasigailėjo ištaręs šią frazę tą pat akimirksnį, kai ji nusprūdo nuo liežuvio; ar tik nebus jos pakišęs koks nors užgaidžios pasąmonės impulsas - o gal gnybtelėjęs kaltės jausmas? Tačiau Brantas, regis, jokios potekstės nepastebėjo - ramiai išsitiesė aukštielninkas, sunėrė rankas po galva ir užsižiūrėjo į giedrą, be menkiausio debesėlio dangų.

- Dienos metu galima pamatyti "Magelaną", - paskubomis išbėrė Lorenas, norėdamas kuo greičiau pakeisti temą. - Tik reikia tiksliai žinoti, kur žiūrėti. Vis dėlto aš pats niekad nebandžiau jo ieškoti.

- O Mirisa žvalgosi į jį, ir net gana dažnai, - įsikišo Kumaras. - Ir net mane išmokė. Tereikia paskambinti į Astronomijos centrą, paklausti, kokiame tiksliai taške laivas yra, o tada išeiti į lauką ir atsigulti ant nugaros. Jis atrodo kaip ryški žvaigždė tiesiai virš galvos ir atrodo, kad visiškai nejuda iš vietos. Bet jeigu vos akimirkai nukreipsi žvilgsnį, paskui nebegalėsi jo surasti.

Netikėtai Kumaras pristabdė variklį, kelias minutes dar slydo pirmyn mažiausiu galingumu, o paskui ir visai sustabdė valtį. Lorenas apsidairė, norėdamas perprasti, kur jie atsidūrė, ir gerokai nustebo išvydęs, kad nuo Tarnos juos skiria jau geras kilometras. Čia pat vandenyje sūpavosi dar vienas plūduras su didele raide P ir plazdančia raudona vėliavėle.

- Kodėl sustojome? - paklausė Lorenas.

Kumaras sukikeno ir kliūstelėjo už borto nedidelio kibirėlio turinį. Laimė, iki pat šiol kubiliukas buvo sandariai uždengtas - tiršta pliurė jame įtartinai priminė kraują, tik dvokė kur kas baisiau. Lorenas pasistengė atsitraukti tiek, kiek buvo įmanoma ankštoje valtyje.

- Norime prisišaukti vieną seną bičiulę, - labai tyliai paaiškino Brantas. - Dabar sėdėk ir nebruzdėk, ir nekelk triukšmo. Ji mažumą nervinga.

Ji? - nepatikėjo savo ausimis Lorenas. Kas čia dedasi?

Geras penkias minutes nieko neįvyko; Lorenas nė už ką nebūtų patikėjęs, kad Kumaras sugebės šitaip ilgai pratūnoti nekrustelėdamas. Paskui už kelių metrų nuo valties jis pastebėjo tamsią išlenktą juostą - visai arti, po pat vandens paviršiumi.

Slysdamas ja žvilgsniu Lorenas įsitikino, jog tai žiedas, apjuosęs juos uždaru ratu.

Maždaug tuo pat metu jis suvokė ir dar kai ką: Brantas su Kumaru nė žiūrėt nežiūri į reiškinį vandenyje - juodu stebi *jį*. Vadinasi, paruošė man kažkokią staigmeną, tarė sau Lorenas, nagi, žiūrėsime, kas čia bus.

Nors, rodos, nusiteikė viskam, kas blogiausia, vis dėlto Lorenui prireikė nemaža valios pastangų, kad užgniaužtų siaubo riksmą, kai iš jūros išniro galažin kas, iš pažiūros primenantis blizgančios - ne, *pūvančios* - rausvos mėsos sieną. Srūdama vandens čiurkšlėmis, siena iškilo daugmaž sulig puse žmogaus ūgio, suformuodama aplink juos neperžengiamą barjerą. O kas užvis baisiausia, visas viršutinis jos paviršius rangėsi nesuskaičiuojamų, ryškiai raudonų bei mėlynų gyvačių knibždėlynu.

Atrodė, kad iš gelmių išniro milžiniška, čiuptuvais apsikaišiusi burna, kuri štai jau taikosi juos praryti...

Vis dėlto pavojus jiems lyg ir negrėsė - tai labai jau aiškiai bylojo abiejų čiabuvių veido išraiška.

- Po šimts velnių... tai yra Krakanų... kas gi čia? - sušnibždėjo Loranas, iš paskutiniųjų tvardydamasis, kad nevirpėtų balsas.

- O tu sureagavai iš tiesų šauniai, - susižavėjęs pareiškė Brantas. - Kai kurie kiti tučtuojau neria slėptis į valties dugną. Čia juk Polė - nuo žodžio "polipas". Gražutė Polė. Kolonijinis bestuburis - milijardai tarpusavyje susijusių ir prisitaikiusių ląstelių. Žemėje kadaise gyveno labai panašūs padarai, tik nemanau, kad užaugdavo šitokie dideli.

- Tokie - tikrai ne, - paskubomis išbėrė Lorenas. - Vis dėlto norėčiau paklausti... o kaip mes iš čia išsikrapštysime?

Brantas linktelėjo Kumarui, kuris čia pat įjungė variklį visu pajėgumu. Stulbinančiu šitokiam milžinui greičiu dar ką tik juos supusi gyvoji siena nugrimzdo atgal į gelmę, palikdama paviršiuje tik riebalais žvilgantį raibulį.

- Ją išgąsdino vibracija, - paaiškino Brantas. - Pasižiūrėk pro valties dugno langą - pamatysi tą padarą visą.

Tiesiog po jais į jūros dugną grimzdo kažkas panašaus į dešimties metrų storumo medžio kamieną. Tik dabar Lorenas suprato, kad paviršiuje jo matytos knibždančios "gyvatės" - iš tiesų ne kas kita kaip liauni čiuptuvėliai; dabar, atsidūrę gimtoje

aplinkoje, jie vėl siūbavo tarytum visiškai besvoriai, ieškodami gelmėje ko nors, tinkamo maistui.

- Tai bent pabaisa! - kvėptelėjo Lorenas, galų gale atsipalaiduodamas po nebežinia kiek įtampos minučių. Jį užliejo šilta pasididžiavimo - netgi kone pakylėjimo - banga. Jis suprato išlaikęs dar vieną išbandymą - pelnęs palankią Branto ir Kumaro nuomonę, už ką jautėsi nuoširdžiai dėkingas.

- Nejaugi tasai padaras... *nepavojingas*? - paklausė jis.

- Savaime aišku, pavojingas - kam kitam būtume įtaisę perspėjantį plūdurą?

- Tiesą sakant, man niežėtų nagai jį pribaigti.

- Kodėl? - paklausė gerokai priblokštas Brantas. - Kuo jis tau užkliuvo?

- Na... šitokio dydžio išpera, reikia manyti, suryja labai daug žuvies.

- Taip, bet jis ryja tik vietinius, Talasos jūrų gyvius - o ne žuvis, kurios tinka maistui *mums*. Beje, kaip tik jis pakišo mums vieną įdomią mintį. Ilgą laiką niekaip negalėjome suprasti, kaip jis sugeba priversti žuvis, netgi pačias kvailiausias, plaukti tiesiog jam į ryklę. Galų gale išsiaiškinome, kad jis išskiria tam tikrą cheminę medžiagą, kuri ir privilioja jam aukų. Tada ir susimąstėme apie elektrinius spąstus. Ak tiesa, būčiau ir užmiršęs...

Brantas ištiesė ranką prie ryšio aparato.

- Tarna-Trys kviečia Tarną-Automatinį atsakiklį; kalba Brantas. Tinklą sutaisėme. Viskas funkcionuoja normaliai. Atsakymas nebūtinas. Pranešimo pabaiga.

Vis dėlto atsakymo jie sulaukė - ir tuojau pat, kas gerokai nustebino visus tris. Kalbėjo gerai pažįstamas balsas:

- Sveiki, Brantai, daktare Lorensonai. Džiugi žinia. Tačiau ir aš turiu jums įdomių naujienų. Norite tuoj pat jas ir išgirsti?

- Žinoma, mere, - atsakė Brantas; abu vyrai persimetė susidomėjimo kupinais žvilgsniais. - Įdėmiai klausomės.

- Centrinis Archyvas iškapstė stulbinančių dalykų. Pasirodo, tai, kas įvyko dabar, kartą jau buvo įvykę ir anksčiau. Prieš du šimtus penkiasdešimt metų netoli Šiaurinės salos jau buvo mėginta sukurti dirbtinį rifą, įelektrinant nuosėdas - šis būdas kadaise neblogai praversdavo Žemėje. Tačiau vos po kelių savaičių po vandeniu nutiesti lynai pradėjo trūkinėti, ne šiaip trūkinėti - kai kurie buvo *pavogti*. Niekas net nebandė aiškintis, kas iš tik-

rųjų atsitiko, nes eksperimentas šiaip ar taip visiškai nepavyko. Vandenyje tiesiog per mažai mineralų, kad vertėtų prasidėti su nuosėdomis. Tad štai - ko gero, Tausotojus būsi apkaltinęs be reikalo. Anais laikais dar nė kvapo nebuvo jokių Tausotojų.

Branto veide atsispindėjo tiek įvairiausių apstulbimo laipsnių, kad Lorenas prapliupo kvatoti.

- O tu dar bandei apstulbinti mane! - pasišaipė jis. - Ką gi, pripažįstu: išties įrodei, kad jūroje esama tokių padarų, kokių aš negalėjau net įsivaizduoti.

Bet dabar pradeda atrodyti, jog yra ir tokių dalykų, kurių nė sapnuot nesapnavai ir *tu*.

20. Idilė

Visi, kas gyvas Tarnoje, leipo juokais ir apsimetinėjo nė už ką nepatikėsią.

- Iš pradžių tu porini, neva niekad nesi plaukiojęs valtimi - o dabar dar tvirtini, kad ir dviračiu važiuoti nemoki?

- Gėda pelėda, - patraukė jį per dantį Mirisa žybčiodama akimis. - Juk tai pati efektyviausia iš visų kada nors išrastų transporto priemonių - o tu nesi jos net išbandęs!

- Žvaigždėlaivyje dviračiu nepasivažinėsi, o dideliame mieste - pernelyg pavojinga, - atrėmė Lorenas. - Be to, argi čia yra ko mokytis?

Labai greitai jis įsitikino, kad mokytis tikrai yra ko - paaiškėjo, kad važiuoti dviračiu kur kas sunkiau nei atrodo iš pirmo žvilgsnio. Nors ir reikėjo ypatingų sugebėjimų, norint nudribti nuo to nesudėtingo mechanizmo mažais ratais ir žemai įtaisytu svorio centru (Lorenui tai pavyko net kelis kartus), vis dėlto keli pirmieji bandymai stūmė jį į visišką neviltį. Jam labai magėjo tiesiog spjauti į tą pusę, bet jis atsispyrė pagundai ir atkakliai mokėsi, mat Mirisa užtikrino, jog kaip tik važinėjant dviračiu užvis geriausia artimiau susipažinti su sala - o jis pats vylėsi tuo pačiu artimiau susipažinsiąs ir su Mirisa.

Dar porą kartų nusivožęs žemėn, Lorenas galiausiai perprato gudrybę: suprato, kad užvis geriausia tiesiog nekreipti dėmesio į važiavimą ir palikti su užduotim susidoroti kūno refleksams. Išvada pakankamai logiška: jeigu eidamas žmogus imtųsi svarstyti, kaip žengti kiekvieną žingsnį, paprasčiausias vaikščiojimas taptų

neįveikiama užduotimi. Nors protu Lorenas suvokė tai kuo puikiausiai, vis dėlto turėjo praeiti dar šiek tiek laiko, kol jis įsidrąsino pasikliauti savo instinktais. O sykį pralaužęs ledus, pažangą jis ėmė daryti labai sparčiai. Ir pagaliau įvyko tai, ko jis ir vylėsi: Mirisa pasisiūlė parodyti jam atokiausius salos takelius.

Būtų visiškai nesunku patikėti, kad juodu - vieninteliai žmonės visame pasaulyje, ir vis dėlto nuo kaimo juos skyrė vos kokie penki kilometrai. Savaime aišku, iš tikrųjų jie sukorė kur kas daugiau, mat siauras dviračių takelis vingiavo per pačias gražiausias salos vietas, tad kelias išėjo gana ilgas. Nors Lorenas galėjo pasinaudoti rankiniu komu vietos nustatymui, jis nė nemanė to daryti. Smagu buvo jaustis beviltiškai pasiklydusiu.

Mirisa būtų tik dar labiau apsidžiaugusi, jei Lorenas išvis nebūtų pasiėmęs rankinio komo.

- Kuriems galams visur tampaisi tą griozdą? - klausė ji, rodydama į mygtukais pasišiaušusią juostą ant kairiojo jo riešo. - Retsykiais visai neprošal pabėgti nuo žmonių.

- Visiškai sutinku, tačiau laivo taisyklės labai griežtos. Jeigu manęs skubiai prireiktų kapitonui Bėjui, o kviečiamas neatsiliepčiau...

- Na, ir ką jis tau padarytų? Sukaustytų grandinėmis?

- Turbūt verčiau jau rinkčiausi grandines, o ne tą paskaitą, kurią neabejotinai tektų išklausyti. Šiaip ar taip, nustačiau komą pasyviu režimu. Tad jei laivo komo šaukiniai vis dėlto mane pasieks, tai reikš kokią nors iš tikrųjų rimtą nelaimę - o tokiu atveju ir pats norėčiau žinoti, kas vyksta.

Kaip ir beveik kiekvienas kitas paskutiniojo tūskantmečio, jei ne daugiau, Žemės žmogus, Lorenas būtų sutikęs jau geriau vaikščioti nuogas nei be rankinio komo. Žemės istorija žinojo begalę šiurpių atsitikimų, ištikusių lengvabūdžius ar pernelyg narsius individus, kurie paguldė galvas, neretai - netgi vos per kelis metrus nuo išsigelbėjimo, vien todėl, kad negalėjo pirštu pasiekti raudono PAVOJAUS mygtuko.

Dviračių takas akivaizdžiai buvo nutiestas neišlaidaujant, taigi, visiškai nepritaikytas transporto spūstims. Jo plotis nesiekė nė metro, tad patirties smarkiai stokojantis Lorenas iš pradžių jautėsi važiuojąs ištempta virš bedugnės virve. Visą dėmesį jam

teko sutelkti į priekyje minančios Mirisos nugarą (ne tokia jau ir nemaloni prievolė...), kad nenusiverstų į šabakštynus. Vis dėlto, įveikęs kelis pirmuosius kilometrus, jis šiek tiek įgudo ir įgijo pasitikėjimo savimi, tad jau galėjo mėgautis ne vien tuo vienu, bet ir kai kuriais kitais vaizdais. Jeigu jiems tektų susidurti su kuo nors, važiuojančiu priešinga kryptimi, ir vieniems, ir kitiems tektų nulipti nuo dviračių; mintis apie susidūrimą, riedant penkiasdešimties kilometrų per valandą greičiu, atrodė tokia siaubinga, kad nesinorėjo apie tai nė galvoti. Labai jau tolimas būtų kelias atgal, jei tektų eiti pėsčiomis ir dar neštis sumaigytus dviračius...

Beveik visą laiką jie mynė apgaubti tylos, tik retsykiais ją sudrumsdavo Mirisa, parodydama kokį nors įdomesnį medį ar ypač gražią kertelę. Šitokios tylos Lorenas nebuvo patyręs per visą gyvenimą; Žemėje jį visą laiką supo garsai, o laive nė akimirkai nenutrūkdavo raminančių mechaninių dūzgesių simfonija, retsykiais perplėšiama kraują stingdančios pavojaus sirenos.

Tuo tarpu čia medžiai užklojo juos nematoma, garsus sugeriančia antklode; atrodė, jog kiekvienas žodis, vos ištartas, tą pat akimirką išsisklaido tyloje. Iš pradžių Loreną žavėjo pats pojūčio naujumas, bet paskui jis ėmė kone skausmingai ilgėtis bent ko nors, kas užpildytų tą akustinį vakuumą. Net gundėsi pasiieškoti rankinio komo imtuve kokios nors ramios foninės muzikos, bet susilaikė: neabejojo, kad Mirisa tam nepritartų.

Tad jis net krūptelėjo iš netikėtumo, išgirdęs dabar jau gerai pažįstamą talasietišką šokių muziką, atsklindančią iš priešaky žaliuojančių medžių guoto. Kadangi siauras takelis driekdavosi tiesia linija ne daugiau nei du ar tris šimtus metrų, Lorenas nematė muzikos šaltinio - iš kur ji sklinda, išvydo tik tada, kai įveikė staigų posūkį ir atsidūrė akis į akį su kažkokiu grojančiu mechaniniu siaubūnu, kuris, apsižergęs kelią per visą plotį, pamažu artėjo pėsčio žmogaus greičiu. Užvis labiausiai gremėzdas priminė vikšrinį robotą. Tik tada, kai jie nulipo nuo dviračių palaukti, kol prietaisas nužvangės pro šalį, Lorenas susizgribo, jog tai - ne kas kita, o automatinis kelio remontininkas. Važiuodamas jis ne kartą pastebėjo tako nelygumų, net keletą išdaužų dangoje; prisiminė tuomet dar pagalvojęs: kažin, kada Pietinės salos komunalininkai išsijudins tiek, kad imtųsi taisyti duobėtą taką?

- Kam reikia tos muzikos? - nustebęs paklausė jis. - Iš pa-

žiūros neatrodo, kad šis mechanizmas būtų iš tų, kuriems smagiau dirbti su muzika.

Vos jis spėjo juokais išsakyti savo pastabą, robotas griežtai prašneko:

- Prašau nelipti ant kelio šimto metrų atstumu nuo manęs - paviršius dar nesukietėjęs. Prašau nelipti ant kelio šimto metrų atstumu nuo manęs - paviršius dar nesukietėjęs. Ačiū.

Išvydusi Loreno veido išraišką, Mirisa nusijuokė.

- Žinoma, tavo tiesa, tas mechanizmas nelabai protingas. Muzika skirta perspėti kitus, važiuojančius šiuo keliu.

- Argi nebūtų efektyviau, jei jis kaip nors pypsėtų, ar ką?

- Gal ir taip, bet būtų labai jau... *nedraugiška*.

Juodu nustūmė dviračius į šalikelę ir palaukė, kol pro šalį praslinks šarnyrais sujungtų rezervuarų, valdymo prietaisų bei paviršių lyginančių mechanizmų virtinė. Lorenas neatsispyrė pagundai pirštu bakstelėti ką tik paklotą dangą: ši buvo šilta, šiek tiek stangri ir atrodė drėgna, nors palietus nesijautė visiškai jokios drėgmės. Vis dėlto po kelių akimirkų ji sukietėjo ir tapo tvirta kaip akmuo; Lorenas pastebėjo vos įžiūrimą savo piršto atspaudą ir kreivai šyptelėjęs pagalvojo: štai ir palieku savo žymę Talasoje - ji išliks tol, kol šiame kelyje vėl pasirodys remonto robotas.

Kelias netrukus ėmė rangytis į kalvą, ir Lorenas juo toliau, juo labiau ėmė jausti, kad dėmesio reikalauja tokie šlaunų ir blauzdų raumenys, kurių jis nė nežinojo turįs. Jam būtų smarkiai pravertusi kokia nors nedidelė papildoma varomoji galia, tačiau Mirisa dar prieš kelionę su panieka išpeikė elektrinius dviračių modelius pareikšdama, jog šiek tinka tik išlepėliams. Ji mynė kaip mynusi, nė kiek nemažindama greičio, tad Lorenui neliko nieko kita, tik giliau alsuoti ir stengtis neatsilikti.

Iš kur tas vos girdimas, prislopintas grumėjimas priekyje? Juk visiškai negali būti, kad pačioje Pietinės salos širdyje kam nors būtų šovę į galvą mėginti raketinius variklius! Jie važiavo pirmyn, ir maurojimas vis labiau stiprėjo; garso šaltinį Lorenas atpažino vos akimirka anksčiau, nei jį pamatė.

Žemės mastais krioklys nebuvo itin įspūdingas - gal šimto metrų aukščio ir dvidešimties - pločio. Putomis kunkuliuojančio tvenkinėlio, į kurį krito vandens srautas, krantus jungė siauras metalinis tiltelis, tviskantis žaižaruojančiais purslais.

Mirisa nulipo nuo dviračio (Lorenas paslapčia lengviau atsiduso) ir gudriai šypsodamasi pažvelgė į jį.

- Ar nepastebi nieko... *ypatingo*? - paklausė, mostelėdama į sceną priekyje.

- Kuria prasme? - pasitikslino Lorenas, mėgindamas užčiuopti bent kokią nors užuominą. Jis nematė nieko kita, tik medžiais bei krūmokšniais apaugusį kraštovaizdį - ir į jį kitapus krioklio neriantį kelią.

- Pažvelk į medžius! Medžiai, medžiai!

- Na... medžiai kaip medžiai. Aš - ne botanikas.

- Aš irgi ne botanikė, bet tai juk išsyk turėtų kristi į akį! Pažiūrėk į juos įdėmiau.

Vis dar gerokai suglumęs Lorenas žvilgsniu naršė medžius. Ir pagaliau suprato: juk medžiai - gamtos inžinerijos dalis, o inžinierius buvo ir jis pats.

Anapus krioklio iš tiesų darbuotasi kito projektuotojo. Nors Lorenas negalėjo įvardyti nė vieno iš tų medžių, tarp kurių stovėjo dabar, vis dėlto jie atrodė tarytum kažkur matyti - Lorenas neabejojo, kad visi jie - žemiškos kilmės... Na žinoma, štai šis - ne kas kita kaip ąžuolas, o kažkada, šiek tiek anksčiau, jis tikrai matė tą pažįstamą neaukštą krūmokšnį, apsipylusį gražiais ryškiai geltonais žiedais.

Tuo tarpu tiltelis vedė į visiškai kitą pasaulį. Medžiai - ar tikrai juos galima vadinti medžiais? - buvo kažkokie tarsi grubaus darbo, lyg būtų palikti nepabaigti... Vieni - tik neaukšti, statinaitės pavidalo kamienai, atkišę retas, spygliuotas šakeles; kiti - šiek tiek panašūs į peraugusius paparčius; dar kiti - primenantys milžiniškus kaulėtus pirštus su šeriuotomis apykaklėmis ties sąnariais. Ir - niekur nė menkiausios gėlytės...

- *Dabar* suprantu. Juk tai vietinė, Talasos augmenija.

- Taip! Vos prieš kelis milijonus metų išbridusi iš jūros ir prisitaikiusi gyventi sausumoje. Šią vietą mes vadiname Didžiąja Takoskyra. Tačiau ji labiau primena fronto liniją, skiriančią dvi armijas, ir niekas nežino, kuri iš jų nugalės. Arba - nelaimės nė viena, jei tik mums pavyks išvengti bet kurios iš jų pergalės! Atvežtinė, Žemės augmenija kur kas labiau išsivysčiusi, tačiau vietinė - žymiai geriau prisitaikiusi prie sąlygų planetoje. Protarpiais viena jų prasibrauna į antrosios valdas, bet čia, apsiginklavę kastuvais, įsikišame mes - anksčiau, nei augalai suspės kaip reikiant įsišaknyti ne savo teritorijoje.

Kaip keista, galvojo Lorenas, kol jie varėsi dviračius siauručiu tilteliu. Pirmąsyk po nusileidimo Talasoje jaučiuosi iš tikrųjų pakliuvęs į svetimą pasaulį...

Štai šitokie negrabūs medžiai, drambloti paparčiai galėjo tapti žaliava tiems akmens anglies klodams, kurie gerokai vėliau taps vienu iš svarbiausių veiksnių, lėmusių Pramoninę Revoliuciją - kuri įvyko kone paskutinę akimirką, kad dar suskubtų išgelbėti žmonių giminę. Lorenas galėjo nesunkiai įsivaizduoti kokį dinozaurą, kuris, žiūrėk, bet kurią akimirką dar ims išgrumės iš tankių šabakštynų, bet tuoj pat prisiminė, jog tais laikais, kai Žemėje klestėjo šitokie augalai, iki tų milžinų driežų pasirodymo dar buvo likę bene šimtas milijonų metų...

Jie jau buvo vėl besėdą ant dviračių, bet Lorenas ūmai suriko:

- Krakanas ir velniai parautų!

- Kas atsitiko?

Lorenas susmuko ant tarsi tyčia jam patiesto storo ir elastingo stangrių samanų kilimo.

- Mėšlungis, - sudejavo pro sukąstus dantis, mėgindamas gniaužyti sutrauktus blauzdos raumenis.

- Leisk man, - tarstelėjo Mirisa kiek susirūpinusi, bet neprarasdama pasitikėjimo savimi.

Maloniai, nors ir ne itin išmaniai masažuojama koja atsipalaidavo, spazmai po truputį atlėgo.

- Ačiū, - po valandėlės ištarė Lorenas. - Man jau kur kas geriau. Bet, prašau, tik nenustok...

- Nejaugi manei, kad liausiuos? - sukuždėjo ji.

Ir pagaliau, takoskyroje tarp dviejų pasaulių, juodu susiliejo į viena.

IV. KRAKANAS

21. Akademija

Talasos Mokslų Akademijai galėjo priklausyti tik griežtai ribojamas narių skaičius; išreikštas dvejetainėje sistemoje, jis atrodė labai gražiai - 100000000, o tiems, kurie linkę skaičiuoti

pirštais, Akademijos narių buvo 256. "Magelano" mokslų darbuotoja šitokį prašmatnumą įvertino - tai bylojo apie pakankamai aukštus standartus. Akademija skrupulingai saugojo savo gerą vardą ir skirtas pareigas vertino labai rimtai; prezidentas viešniai net prisipažino, jog tikrųjų narių šiuo metu esama tik 241, mat į likusias laisvas vietas taip ir neatsiradę pakankamai kvalifikuotų darbuotojų.

Iš tų du šimtai keturiasdešimt vieno asmeniškai dalyvavo ne mažiau nei šimtas penki nariai, dar šimtas penkiolika prisijungė komo ryšiu. Kitaip sakant, klausytojų susirinko rekordiškai daug, ir dėl to daktarė Ana Varlej jautėsi ypač pamaloninta, nors ir neįstengė visiškai užgniaužti smalsumo, kur galėjo prašapti tie dvidešimt, kurių trūko.

Ją šiek tiek trikdė ir tai, kad buvo pristatyta kaip viena iškiliausių Žemės astronomių - nors, deja, tuo metu, kai "Magelanas" pakilo į žvaigždes, tai jau buvo šventa teisybė. Tik Laikas ir Atsitiktinumas suteikė šiai paskutiniajai - paskutiniosios - Šklovskio Mėnulio observatorijos direktorei unikalią progą išgyventi. Ji pati puikiausiai suprato, kad, palyginti su tokiais milžinais kaip Akerlėjus, Čandrasekaras ar Heršelis, ji tebūtų daugmaž vidutinio lygio specialistė, o vertinant pagal Galilėjaus, Koperniko ar Ptolemėjaus standartus - nesiektų nė tiek.

- Tai štai, - pradėjo ji. - Neabejoju, kad visi jūs jau matėte šį Sagano Du žemėlapį - sudarėme jį kiek įmanoma tikslesnį pagal radiohologramas bei atvaizdus, kuriuos persiuntė prie planetos priartėję zondai. Detalumas, savaime aišku, labai menkas, net geriausiu atveju užfiksuotų reljefo detalių dydis siekia ne mažiau dešimties kilometrų, tačiau ir to pakanka, norint suprasti esminius faktus.

Planetos skersmuo - penkiolika tūkstančių kilometrų, taigi, ji šiek tiek didesnė už Žemę. Itin tanki atmosfera, sudaryta beveik vien tik iš azoto. Ir nė menkiausio deguonies pėdsako - *visa laimė.*

Čia ji visada ištardavo "visa laimė" - ši frazė visuomet prikaustydavo klausytojų dėmesį, net apsnūdusiems išblaškydama visus miegus.

- Jūsų nuostaba visiškai suprantama; juk išankstine daugelio žmonių nuomone, nieko negali būti svarbiau už galimybę kvėpuoti. Tačiau per kelis paskutiniuosius dešimtmečius, likusius iki Di-

džiojo Kraustimosi, atsitiko nemaža įvykių, kurie iš esmės pakeitė mūsų požiūrį į Visatą.

Tai, kad Saulės sistemoje niekada nebūta jokių kitų gyvų būtybių, o taip pat ir visos, nepaisant atkaklių pastangų, per šešiolika šimtmečių patirtos nežemiško proto paieškų nesėkmės įtikino iš esmės visus, jog gyvybė Visatoje - reiškinys ypač retas ir dėl to nepaprastai vertingas.

Iš čia sekė nuostata, jog gerbti ir puoselėti būtina kiekvieną gyvybės formą. Buvo netgi tokių, kurie tvirtino, esą nevalia naikinti netgi patologijas lemiančių virusų ar ligų sukėlėjų - juos neva irgi reikia išsaugoti griežtai izoliavus ir parūpinus patikimą apsaugą. "Pagarba gyvybei" buvo viena populiariausių frazių Paskutiniosiomis Dienomis - ir tik labai nedaugelis taikė ją išimtinai žmogaus gyvybei.

Patvirtinus biologinio nesikišimo principus, nebebuvo įmanoma išvengti tam tikrų praktinių pasekmių. Jau seniai buvo nuspręsta, kad mums nevalia net mėginti įsikurti tokioje planetoje, kurioje esama mąstančių gyvybės formų; žmonija spėjo pakankamai pasišiukšlinti ir gimtojoje planetoje. Laimei - ar nelaimei - praktiškai su šitokia situacija mes niekad ir nesusidūrėme.

Vis dėlto ši tema dar anaiptol nebuvo išsemta. Nueita netgi dar toliau: o kaip reikėtų elgtis tuomet, jeigu aptiktume planetą, apgyventą vos pradėjusių vystytis gyvūnų? Ar ir tada mums derėtų atsitraukti ir leisti evoliucijai tvarkytis savo nuožiūra, remiantis tikimybe, jog po galažin kiek megametų čia gali įsižiebti proto kibirkštėlė?

Ir tai dar ne viskas: o kas, jei planetoje gyvuotų tik augalai? O jei - tik vienaląsčiai pirmuonys? Mikrobai?

Gal jums ir pasirodys keista, kad tokiu metu, kai ant plauko pakibo pati žmonijos egzistencija, žmonės dar suko galvas ginčydamiesi dėl tokių moralinių bei filosofinių abstrakcijų. Tačiau Mirtis kaip tik ir nukreipia mūsų dėmesį į iš tikrųjų reikšmingus klausimus: kodėl mes esame ir ką turėtume daryti?

Tuo metu nepaprastai išpopuliarėjo ir "Metaįstatymo" koncepcija - neabejoju, šią sąvoką visi esate girdėję. Ar įmanoma suformuluoti tokį teisinį bei moralinį kodeksą, kurį būtų galima taikyti *visoms* protingoms būtybėms, o ne vien dvikojams, oru kvėpuojantiems žinduoliams, neilgą laiką dominavusiems Žemės planetoje?

Beje, daktaras Kaldoras buvo vienas aktyviausių tų debatų dalyvių. Ir pakankamai nepopuliarus tarp tų, kurie tvirtino, neva dėl to, kad *Homo sapiens* yra vienintelė žinoma mąstančių būtybių rasė, jos išlikimo klausimas yra svarbesnis už bet kokius kitus svarstymus. Kažkas net sukurpė plačiai pasklidusį šūkį: "Jei reikia rinktis tarp Žmogaus ir Dumblinių Pelėsių, aš balsuoju už Žmogų!"

Laimė, jokių tiesioginių susidūrimų iki šiol taip ir nepasitaikė - bent kiek mums žinoma. Tiesa, praeis tikriausiai dar keli šimtmečiai, kol sulauksime žinios iš visų paleistų sėklinių laivų. O jei vienas kitas jų niekada neatsilieps - ką gi, galbūt tai reikš, kad vis dėlto laimėjo dumbliniai pelėsiai...

3505-aisiais, per paskutiniąją pasaulio Parlamento sesiją, galiausiai buvo nubrėžtos konkrečios būsimojo planetų kolonizavimo gairės - suformuluota garsioji Ženevos Direktyva. Dauguma manė, jog šie principai - pernelyg idealistiniai, be to, net ir neįmanoma sugalvoti būdo, kaip juos griežtai pritaikyti. Tai buvo tiesiog įvardyti ketinimai - paskutinioji geros valios Visatos atžvilgiu apraiška, Visatos, kuri šito galbūt niekada nesugebės įvertinti.

Tiktai viena iš direktyvos gairių tiesiogiai siejasi su mumis - kaip tik dėl jos ginčytasi užvis daugiausiai, kadangi jos laikantis, tektų atsisakyti keleto pačių perspektyviausių pasaulių.

Jei planetos atmosferoje esama kiek daugiau nei kelių procentų deguonies, tai laikoma patikimu įrodymu, jog planetoje egzistuoja gyvybė. Deguonis - pernelyg aktyvus reagentas, tad laisvų jo molekulių nė negali būti, jeigu jų kiekio nuolat nepapildo augalai ar koks nors augalų atitikmuo. Žinoma, deguonies perteklius dar visiškai nereiškia, jog planetoje yra *gyvūnų*, bet jo buvimas sudaro sąlygas jiems vystytis. Ir net jei remsimės prielaida, kad gebėjimą mąstyti gyvūnai įgyja ypač retai, vis tiek teks pripažinti, kad iki šiol nebuvo mėginta net kurti jokios kitos proto išsivystymo teorijos.

Taigi, laikantis Metaįstatymo reikalavimų, kelias į visas atmosferoje deguonies turinčias planetas mums užkirstas. Atvirai šnekant, aš smarkiai abejoju, ar šitoks drastiškas sprendimas kada nors būtų priimtas, jei kvantinis variklis nebūtų suteikęs mums galimybės įveikti beveik neribotus nuotolius - ir beveik neribotos galios.

O dabar norėčiau išdėstyti, kokių veiksmų ketiname imtis, pasiekę Saganą Du. Kaip matyti žemėlapyje, daugiau nei pen-

kiasdešimt procentų planetos paviršiaus dengia ledas, apytiksliais apskaičiavimais jo storis siekia maždaug tris kilometrus. Neįtikėtina deguonies saugykla - šitiek mes niekad neįstengsime iškvėpuoti!

Taigi, įskriejęs į stacionarią orbitą, "Magelanas" įjungs kvantinius variklius - tik visai nedidelę maksimalaus pajėgumo dalelę - kad suveiktų kaip deglas. Jis ištirpins ledą, tuo pat metu skaidydamas garus į laisvą deguonį ir vandenilį. Vandenilis greitai išgaruos į atvirą kosmosą; jeigu prireiks, mes patys padėsime jam specialiai sureguliuotais lazeriais.

Pakaks vos dvidešimties metų, kad Sagano Du atmosferoje susikauptų dešimt procentų deguonies; tiesa, joje vis dar tebebus pernelyg daug azoto oksidų bei kitų nuodingų dujų, kad tiktų kvėpuoti. Maždaug tuo metu planetoje pradėsime diegti tam tikras specialiai išaugintas bakterijas, galbūt netgi augalus, ir šitaip paspartinsime procesą. Tačiau planetoje vis dar bus gerokai per šalta, kad galėtume gyventi: temperatūra laikysis žemiau nulio visur, išskyrus nebent siaurą pusiaujo juostą - ir tai sušils tik kelioms valandoms, maždaug apie vidurdienį.

Štai tada mums teks vėl pasinaudoti kvantiniais varikliais - galbūt paskutinį kartą. "Magelanas", visą savo amžių praleidęs kosmose, galiausiai pirmą kartą nusileis ant planetos paviršiaus.

O tada, maždaug penkiolikai minučių kasdien, tiksliai nustatytu metu, mes įjungsime variklius - maksimaliu galingumu, kokį tik įstengs atlaikyti paties laivo konstrukcija ir pamatinės uolienos, ant kurių jis stovės. Kol neatlikti pirmieji bandymai, neįmanoma pasakyti, kiek laiko truks ši operacija; gali atsitikti ir taip, kad teks perkelti laivą į kitą vietą, jei paaiškėtų, kad pirminis pagrindas geologiškai nestabilus.

Apytikriai apskaičiavimai leidžia spėti, kad šitaip kasdien jungti variklius mums teks maždaug trisdešimt metų - kol planetos judėjimas sulėtės ir ji priartės prie vietinės saulės tiek, kad susiformuotų vidutinių platumų klimatas. Dar dvidešimt penkerius metus naudosime variklius tam, kad stabilizuotume taisyklingą planetos orbitą. Tačiau didžiąją visų tų dešimtmečių dalį Saganas Du jau bus tinkamas gyventi - žinoma, kol planeta galutinai įskries į stabilią naująją orbitą, žiemos bus iš tikrųjų nuožmios.

Taigi, galų gale turėsime nelytėtą, negyvenamą planetą -

šiek tiek didesnę už Žemę, su maždaug keturiasdešimt procentų ploto užimančiais vandenynais ir vidutine dvidešimt penkių laipsnių oro temperatūra. Deguonies atmosferoje, palyginus su žemiškąja, bus apie septyniasdešimt procentų, bet šis kiekis pamažu augs. Štai tada ir ateis metas pažadinti devynis šimtus tūkstančių hibernacinėse kamerose vis dar miegančių žmonių - ir pasveikinti juos naujajame pasaulyje.

Štai tokį veiksmų planą esame numatę ir ketiname jo laikytis, jeigu nesutrukdys kokie nors netikėtumai - arba nauji atradimai nepakiš kokių kitų sumanymų. O jeigu atsitiktų blogiausia...

Daktarė Varlej sudvejojo, paskui niauriai šyptelėjo.

- Ne - kad ir kas atsitiktų, čia mūsų jūs nebepamatysite. Jei galutinai paaiškės, kad Sagane Du tikrai nieko nepešime, teks keliauti toliau - už dar trisdešimties šviesmečių yra kita potencialiai tinkama planeta. Galbūt netgi geresnė.

Gali atsitikti ir taip, kad ilgainiui mes kolonizuosime jas abi. Bet tai jau parodys tolima ateitis.

Diskusijos įsisiūbavo ne iš karto: dauguma akademikų atrodė visiškai priblokšti, nors jų aplodismentai buvo neabejotinai nuoširdūs. Ledus pralaužė prezidentas, kuris, ilgametės patirties pamokytas, visuomet iš anksto pasiruošdavo bent kelis klausimus.

- Gal tai ir nelabai svarbu, daktare Varlej, bet vis tik smalsu: kieno vardu pavadinta Sagano Du planeta?

- Ta pavarde vadinosi vienas mokslinės fantastikos rašytojas, gyvenęs trečiojo tūkstantmečio pradžioje.

Pirmasis žingsnis žengtas: kaip ir tikėjosi prezidentas, dabar išsijudino ir kiti.

- Daktare, minėjote, kad aplink Saganą Du sukasi mažiausiai vienas palydovas. Kas nutiks jam, kai pakeisite planetos orbitą?

- Nieko, išskyrus nebent nežymius paviršiaus virpesius. Palydovas pasislinks drauge su pačia planeta.

- O jeigu toji... kokių ten metų? 3500-ųjų?.. direktyva...

- 3505-ųjų.

- Taigi, jei toji direktyva būtų ratifikuota anksčiau, ar mes dabar gyventume čia? Turiu omeny, Talasa juk atsidurtų tarp tų draudžiamųjų pasaulių.

- Geras klausimas; mes patys ne kartą jį aptarinėjome.

2751-ųjų sėklinimo misija - tai yra jūsų Motininio laivo nusileidimas Pietinėje saloje - be jokios abejonės, neatitiktų direktyvos nuostatų. Laimė, ši problema taip ir neiškilo. Kadangi čia nėra jokių sausumos gyvūnų, nesikišimo principai pažeisti nebuvo.

- Tokie svarstymai labai jau teoriniai, - prašneko vienas jauniausiųjų akademikų, tuo sukeldamas šypseną daugeliui vyresniųjų. - Tarkime, deguonis atmosferoje išties yra patikimas gyvybės liudytojas. Bet kaip jūs galite tvirtinti, kad teisingas ir atvirkščias teiginys? Juk gali egzistuoti pačių įvairiausių gyvybės formų - netgi mąstančių - ir tokiose planetose, kur deguonies nėra; jų gali būti ir ten, kur išvis nėra atmosferos. Sakykime, evoliucijos eigoje žmogaus įpėdiniu taps kokios nors mąstančios *mašinos* - tokią hipotezę ne kartą siūlė filosofai. Be jokios abejonės, joms netgi dar labiau tiktų tokia atmosfera, kurioje jos nerūdytų. Ar jūs bent numanote, kokio amžiaus yra Sagano Du planeta? Galbūt deguonimi kvėpuojančių biologinių būtybių laikotarpis ten - jau praeitas etapas, gal jūsų ten laukia mašinų civilizacija?

Vienas kitas tarp klausytojų pasitaikęs atskalūnas išraiškingai sudejavo, kažkas akivaizdžiai pasibjaurėjęs burbtelėjo: “Mokslinė fantastika!” Daktarė Varlej luktelėjo, kol aprims sujudimas, tada pernelyg neišsiplėsdama atsakė:

- Dėl to mes labai nesukame galvos. O jeigu iš tikrųjų susidursime su mašinų civilizacija, kažin, ar nesikišimo principai dar ką nors reikš. Tada jau reikėtų rūpintis, ką jos padarys *mums*, o ne atvirkščiai.

Kambario gale, pačiame pasienyje, lėtai ėmė stotis kažkoks senis - pats seniausias žmogus iš visų, kuriuos daktarei Varlej teko regėti Talasoje. Pirmininkas paskubomis kažką paskrebeno ant popieriaus skiautės ir padavė pranešėjai. Daktarė Varlej perskaitė: “Profesorius Derekas Vinsleidas - 115 - T. mokslo DSŽ - istorikas.” Kelias sekundes ji laužė galvą, ką galėtų reikšti santrumpa DSŽ, kol netikėtas įžvalgos tvyksnis pakuždėjo jai, jog tai - “Didis Senas Žmogus”.

Būtų netgi labai iškalbinga, pagalvojo ji, jeigu visam Talasos mokslui vadovautų istorikas. Per septynis šimtus istorijos metų Trys salos subrandino vos saujelę savų mąstytojų.

Vis dėlto kažin ar dėl to tikrai dera juos kritikuoti. Lasai juk buvo priversti kurti civilizacijos infrastruktūrą nuo nulio tiesiogine prasme; ne kažin kiek buvo paskatų, akstinų ar pagaliau - progų

užsiimti kokiais nors tyrinėjimais, kurių negalėjai čia pat panaudoti praktiškai. Be to, egzistavo ir dar viena, rimtesnė ir kur kas subtilesnė - gyventojų skaičiaus - problema. Bet kuriuo duotuoju metu nė vienoje mokslo šakoje Talasoje nebuvo ir nebus tiek darbuotojų, kad susiformuotų "kritinė masė" - minimalus skaičius pagaulių protų, kurie įpliekstų fundamentalių tyrinėjimų kibirkštį kokioje nors naujoje žinių srityje.

Retų šios taisyklės išimčių protarpiais pasitaiko nebent matematikoje - arba muzikoje. Vienišas genijus, toks, kaip Ramanudžanas arba Mocartas, galėjo išdygti tarytum iš niekur ir vienas pats plaukti nesuvokiamomis minties jūromis. Garsiausiu tokios išimties pavyzdžiu Talasos moksle laikytinas Frensis Zoltanas (214 - 242); jo vardas vis dar buvo gerbiamas net ir praslinkus penkiems šimtams metų po jo mirties, tačiau daktarė Varlej netgi neabejotinus jo talentus vertino su išlygomis. Jai atrodė, kad niekas taip ir nesugebėjo iš tikrųjų suprasti jo atradimų hipertranzityvinių skaičių srityje, tad juo labiau niekas nesiėmė ir tęsti jo pradėtų darbų - o kaip tik tyrinėjimų tąsa paprastai ir būna pats patikimiausias didžių perversmų moksle patvirtinimas. Iki pat šiol niekas nepasirūpino nei įrodyti, nei tvirtai paneigti jo "Paskutiniosios Hipotezės".

Ji įtarė - nors buvo pernelyg taktiška, kad bent puse lūpų užsimintų apie tai savo bičiuliams lasams - kad dėl ankstyvos tragiškos Zoltano mirties jo reputacija išaugo kaip ant mielių, o prisiminimus apie jį užpildė jau niekad neišsipildysiančios svajonės apie tai, kas galėjo būti. Netgi jo žūties aplinkybės - jis dingo jūroje, išplaukęs iš Šiaurinės salos - tapo dirva, kurioje suvešėjo visa puokštė romantiškų mitų bei teorijų: kalbėta apie nelaimingą meilę, pavydžius varžovus, nesugebėjimą rasti esminių įrodymų, pačios hiperbegalybės baimę - nors nė vienos šių versijų niekas negalėjo pagrįsti jokiais faktais. Visa tai gerokai prisidėjo prie iškiliausio Talasos genijaus, kurį mirtis pakirto pačiame jėgų žydėjime, populiarumo.

Ką ten kalba senasis profesorius? O Dievulėliau... Kai tik ateina metas klausimams, visuomet būtiniausiai turi išlįsti koks nors tipas, kuris imasi narstyti absoliučiai pašalinę temą arba pasinaudoja proga viešai išdėstyti kokią niekam neįdomią teoriją. Per ilga daktarė Varlej sukaupė nemaža patirties, kaip susidoroti su tokiais įsibrovėliais ir net pasijuokti jų sąskaita. Tačiau su

DSŽ, apsuptu didžiai jį gerbiančių kolegų, ir dar jo paties teritorijoje, teks elgtis mandagiai.

- Profesoriau - eee... Vinsdeilai, - “Vinsleidas” - primygtinai sukuždėjo pirmininkas, bet ji nutarė, kad pasitaisydama tik dar labiau pablogintų situaciją, - jūsų užduotas klausimas iš tiesų labai įdomus, tačiau tai turėtų būti kitos paskaitos tema. Ar net viso paskaitų ciklo - ir netgi tuomet kažin ar mums pavyktų temą išsemti.

Vis dėlto į pirmąją jo dalį mėginsiu atsakyti. Panašių priekaištų mums jau teko išgirsti, bet iš tikrųjų jie visai nepagrįsti. Mes net nebandėme, jūsų žodžiais tariant, “įslaptinti” kvantinio variklio. Visa teorinė medžiaga apie jį saugoma laivo Archyvuose - ir yra tarp kitos informacijos, kurią mes perkeliame į jūsiškius.

Vis dėlto nenorėčiau, kad, remdamiesi šiais mano žodžiais, imtumėte puoselėti tuščias viltis. Tiesą pasakius, šiuo metu dirbančioje laivo įguloje nesama nė vieno tokio, kuris iš tikrųjų suprastų variklio sandarą. Mes tiesiog mokame juo naudotis - štai ir viskas.

Tiesa, hibernacinėje kameroje užšaldyti miega trys mokslininkai - patyrę variklio specialistai. Tačiau nepasiekę Sagano Du, mes juos pažadintume tik tuo atveju, jei pakliūtume į rimtą bėdą.

Žmonės kitąsyk išprotėdavo, mėgindami vaizdžiai įsivaizduoti geometrodinaminę supererdvės struktūrą ir svarstydami, kodėl pirminė visata egzistavo vienuolikoje matmenų, o ne, tarkime, dešimtyje ar dvylikoje - juk porinis skaičius atrodytų lyg ir gražiau. Kai aš pati nutariau išklausyti varomosios jėgos pagrindų kursą, instruktorius man pasakė štai ką: “Jeigu sugebėtum perprasti kvantinį variklį, tavęs čia nebūtų - sėdėtum Lagranže Vienas, aukštesnio lygio studijų institute.” Ir dar pateikė labai pravartų palyginimą - jis padėjo man vėl ramiai užmigti naktimis kaip tik tada, kai mane kamavo košmarai, bebandant įsivaizduoti, kas iš tikrųjų yra viena dešimtoji minus trisdešimt trečiuoju laipsniu centimetro dalis.

“Visa, ką reikia žinoti “Magelano “ įgulai - tai kaip variklis *veikia*, - bylojo man instruktorius. - Pamėginkime palyginti įgulos narius su inžinieriais, atsakingais už elektros paskirstymo tinklą. Jeigu jie puikiai išmano, kaip perjunginėti elektros srovę, jiems

visai nereikia žinoti, kaip ji generuojama. Tarkime, jų elektros energijos šaltinis - koks nors visiškai paprastas, na, kad ir naftos kurą naudojantis generatorius arba saulės baterija, arba vandens turbina. Inžinieriai, savaime aišku, supras, kaip šitie prietaisai veikia - tačiau, norint tobulai atlikti savo darbą, to jiems nė nereikės.

Tačiau elektros energiją gali generuoti ir sudėtingesni įrenginiai - pavyzdžiui, branduolinis ar termobranduolinis reaktorius arba miuonų katalizatorius, arba Penrouzo mazgas, arba Hokingo-Švarcšildo branduolys - supranti, ką turiu omeny? Anksčiau ar vėliau mano išvardytoje grandinėje jiems tektų palaidoti visas viltis suprasti elektrą gaminantį mechanizmą; tačiau ir nesuprasdami to, jie vis vien liktų puikiai savo darbą išmanančiais inžinieriais ir sugebėtų nukreipti elektros srovę tada ir ten, kur tik reikėtų."

Lygiai taip pat ir mes galime nukreipti "Magelaną" iš Žemės į Talasą ir, tikiuosi, iš Talasos - į Saganą Du, nors iš tikrųjų patys dorai nežinodami, ką darome. Vis dėlto kada nors ateis tokia diena - galbūt labai negreit, gal po kelių šimtmečių - kai mūsuose užgims nauji genijai, galintys prilygti tiems, kurie sukūrė kvantinį variklį.

O gal - kas žino? - gal jums pavyks tai padaryti pirmiems. Galbūt ateityje Talasoje atsiras naujas Frensis Zoltanas. Ir tada jau *jūs* atkeliausite aplankyti mūsų.

Pati daktarė Varlej nelabai tuo tikėjo. Tačiau šitokia paskaitos pabaiga buvo ideali - ir susilaukė griausmingų aplodismentų.

22. Krakanas

- Tai padaryti mes galime, ir net be didesnio vargo, - susimąstęs pasakė kapitonas Bėjus. - Planavimo darbai iš esmės jau baigti, - atrodo, kompresorių vibracijos problemą pavyko išspręsti - sklypas irgi ruošiamas pralenkiant grafiką. Taigi, galime skirti ir žmonių, ir įrangos, dėl to neverta abejoti. Bet ar sumanymas iš tikrųjų toks geras?

Jis apžvelgė penkis vyresniuosius bendradarbius, susėdusius aplink ovalų stalą Terra Novos personalo pasitarimų kambaryje; lyg susitarę visi jie sužiuro į daktarą Kaldorą, kuris tik atsiduso ir bejėgiškai skėstelėjo rankomis.

- Vadinasi, problema - ne vien techninė. Sakykite man viską, ką turėčiau žinoti.

- Štai kokia situacija, - prašneko kapitono padėjėjas Malina. Šviesos prigeso, ir virš stalo išryškėjo Trys salos, pakibusios per centimetrą nuo stalo paviršiaus tarsi koks kruopščiai, iki smulkiausių detalių atkurtas modelis. Vis dėlto tai buvo ne modelis - pakankamai išdidinus vaizdą, čia būtų galima stebėti ir pačius lasus, šmirinėjančius savais reikalais.

- Manding, lasai vis dar baiminasi Krakano, nors tasai ugnikalnis elgiasi labai kultūringai - galų gale jis net nėra nieko *nužudęs*! O jis - visos tarpsalinių ryšių sistemos centras. Jo viršūnė siekia šešis kilometrus virš jūros lygio - savaime aišku, tai pats aukščiausias planetos taškas. Taigi, vieta įtaisyti antenas - kuo puikiausia, apie geresnę nėra ko nė svajoti; bet koks didesniu atstumu sklindantis signalas nukreipiamas čionai, o paskui - atgal į kitas dvi salas.

- Niekaip negaliu atsistebėti, - ramiai įsiterpė Kaldoras. - Per ištisus du tūkstančius metų mes taip ir nesugebėjome išrasti nieko geriau už radijo bangas.

- Taip jau nutiko, kad Visata susiprato apsirūpinti tik vienu elektromagnetinių bangų spektru, daktare Kaldorai, tad mums ir tenka kuo geriau juo pasinaudoti. O lasams netgi labai pasisekė: net atokiausius Šiaurinės ir Pietinės salų taškus skiria ne daugiau kaip trys šimtai kilometrų, tad Krakano kalne įtaisyta antena aprėpia visą plotą. Jie gali kuo puikiausiai išsiversti ir be ryšio palydovų.

Vienintelė rimta problema - į Krakaną sunku nusigauti, be to, trukdo ir orai. Vietiniai kartais juokauja, jog Krakanas - vienintelė vieta visoje planetoje, kur jų išvis yra. Kas keletą metų kam nors vis tenka įsiropšti į kalną, suremontuoti keletą antenų, pakeisti vieną kitą saulės baterijos elementą - ir, žinoma, nukasti baisybę sniego. Iš esmės užduotis ne tokia jau kebli - tiktai daugybė sunkaus fizinio darbo.

- Kurio, - įsiterpė vyriausioji laivo gydytoja Niuton, - lasai kiekviena proga stengiasi išvengti. Tiktai nepamanykite, kad kaltinu juos taupant energiją kur kas svarbesniems užsiėmimams, pavyzdžiui, sporto varžyboms.

“Ir mylėjimuisi”, - magėjo pridurti jai, tačiau daugeliui jos

kolegų tai jau buvo jautri tema, tad šitokia pastaba jiems vargu ar patiktų.

- O kodėl jiems tenka *kopti* į kalną? - paklausė Kaldoras. - Kodėl jie nepakyla į pačią viršūnę lėktuvu? Juk turi vertikalaus kilimo skraidyklę.

- Tiesa, tačiau viršukalnėje oras labai išretintas - o ir tas pats, kiek jo dar liko, pernelyg mėgsta įsisiautėti. Dėl dažnų audrų lasai ten jau patyrė keletą rimtų avarijų, tad po to nutarė verčiau rinktis sunkesnį, bet patikimesnį kelią.

- Suprantu, - mąsliai numykė Kaldoras. - Vėl susiduriame su sena gera nesikišimo problema. Ar mes tikrai susilpnintume jų pasitikėjimą savimi? Sakyčiau: net jeigu ir taip, tai visiškai menkai, neverta apie tai net kalbėti. Užtat jeigu *atsisakysime* patenkinti tokį kuklų prašymą, jie tikriausiai įsižeis. Ir visai pagrįstai, turint omeny, kaip jie padeda mums ledo įmonės statybose.

- Aš manau lygiai taip pat. Gal kas nors nori prieštarauti? Ką gi, puiku. Pone Lorensonai, gal imsies viską organizuoti? Imk bet kurį kosmolėkį, kuris tau pasirodys tinkamas, jei tik šiuo metu jis nereikalingas operacijai "Snieguolė".

Mozė Kaldoras visuomet žavėjosi kalnais; kalnuose jis pasijusdavo atsidūręs arčiau Dievo, kurio nebuvimas kartais jį vis dar piktindavo.

Nuo didžiulės kalderos briaunos jis galėjo apžvelgti lavos jūrą - jau kadai sustingusią, bet pro gausius įtrūkius vis dar protarpiais spjaudančią dūmų sruogas. O dar toliau, vakarų pusėje, aiškiai matyti abi kitos salos, dunksančios horizonte tarsi tamsūs debesys.

Stingdantis šaltis ir pastangos, kurių kaskart prireikdavo norint įkvėpti, tarsi aštriu prieskoniu pagardino kiekvieną akimirką. Kadaise, kažkokioje senovinėje kelionių ar nuotykių knygoje, Kaldoras aptiko frazę: "Oras kaip vynas". Tąsyk jam labai magėjo paklausti autoriaus, kiek vyno šis prisikvėpavęs pastaruoju metu, bet dabar šis pasakymas jau nebeatrodė toks keistas.

- Viskas iškrauta, Moze. Mes pasiruošę skristi atgal.

- Ačiū, Lorenai. Man labai knieti pabūti čia iki vakaro, kol atskrisi paimti darbininkų, bet šitaip ilgai kiurksoti tokiame aukštyje gali būti pavojinga.

- Inžinieriai, be abejo, atsigabeno deguonies talpyklas.

- Turėjau omeny ne vien tai. Mano bendravardis ant kalno sykį jau įklimpo į rimtą bėdą.

- Atleisk, nieko nesupratau.

- Nesvarbu. Šiaip ar taip, tai įvyko jau labai, labai seniai.

Kai kosmolėkis atitrūko nuo kraterio briaunos, darbininkų grupė smagiai pamojavo jiems atsisveikindami. Dabar, kai visi įrankiai bei prietaisai jau buvo iškrauti, jie ėmėsi to, be ko Talasoje nepradedamas joks rimtesnis darbas - kažkas ruošė arbatą.

Lorenas atsargiai pilotavo kosmolėkį aukštyn, stengdamasis neužkliudyti nė vienos iš miško kone visų žinomų modelių antenų. Visos jos buvo nukreiptos į dvi salas, dūluojančiais ties vakariniu horizontu. Jei kylantis aparatas sutrikdytų pluoštą antenų siunčiamų spindulių, negrįžtamai pražūtų ištisi gigabaitai informacijos, ir lasai smarkiai pasigailėtų išvis prašę Loreno pagalbos.

- Neketini sukti į Tarną?

- Tuojau pat. Bet pirmiau noriu užmesti akį į kalną. Aha - na štai!

- Kas? Ak taip, supratau. Krakanas!

Iš čiabuvių perimtas keiksmas čia pritiko netgi dvigubai. Apačioje, tiesiog po jais, perplyšusioje žemėje žiojėjo gilus, gal šimto metrų pločio tarpeklis. O jo dugne kunkuliavo pats pragaras.

Šio jauno pasaulio širdyje siaučiančios liepsnos čia vis dar veržėsi į paviršių, ugnies jūra burbuliavo visai negiliai. O tarpeklio dugnu jūros link tingiai plaukė švytinti geltona srovė, nutaškyta ryškiai raudonais purslais. Kas gali būti tikras, dingtelėjo Kaldorui, kad ugnikalnis iš tiesų nurimo, o ne paprasčiausiai snūduriuoja, telkdamas jėgas naujam išsiveržimui?

Tačiau sudomino juos ne lavos upė. Kiek tolėliau jos žiojėjo nedidelis, gal kilometro skersmens krateris, o ant jo briaunos styrojo vienišas sugriuvusio bokšto strampas. Priskridę kiek arčiau, jie įžiūrėjo, jog šitokių bokštų kadaise būta trijų, vienodais tarpais išdėstytų aplink visą kalderą, bet iš kitų dviejų buvo likę tik pamatai.

Kraterio dugne rangėsi daugybė susiraizgiusių kabelių, mėtėsi metalo lakštai - neabejotinai visa, kas liko iš kadaise čia buvusio didžiulio veidrodinio radijo teleskopo. Pačiame viduryje gu-

lėjo sumaigyta siųstuvo-imtuvo įranga, iki pusės nugrimzdusi ežerėlyje, kurį suformavo dažnai kalną skalbiančios liūtys.

Juodu apsuko ratą aplink tą paskutiniąją sąsają su Žeme; nei vienas, nei kitas nesiryžo drumsti antrojo apmąstymų. Galiausiai tylą nutraukė Lorenas:

- Tai bent šiukšlynas, meška koją išsisuktų... bet viską pataisyti nebūtų labai sunku. Saganas Du vos dvylika laipsnių šiauriau - jis arčiau pusiaujo, nei buvo Žemė. Įtaisius antenos atšaką, nukreipti spindulį ten būtų netgi dar lengviau.

- Puiki mintis. Kai tik užbaigsime montuoti skydą, galėsime padėti jiems bent pradėti darbus. Tiesa, kažin kiek pagalbos jiems nė nereikės, mat skubėti tikrai nėra ko. Šiaip ar taip, iš mūsų žinių jie gali sulaukti ne anksčiau kaip po keturių šimtų metų - net jeigu pradėtume transliuoti, vos atvykę į vietą.

Lorenas kruopščiai nufilmavo vietovę ir pasiruošė skristi palei kalno šlaitą žemyn, prieš sukdamas Pietinės salos link. Vos spėjo nusileisti gal tūkstantį metrų, prašneko gerokai suglumęs Kaldoras:

- Pažvelk, kokie ten dūmai šiaurės rytuose? Labai panašu į kažkokį signalą.

Daugmaž pusiaukelėje iki horizonto į akinančiai žydrą Talasos dangų kilo plonytis baltas stulpas. Vos prieš kelias minutes jo ten nebuvo - tai nekėlė jokių abejonių.

- Gal užmeskime akį, kas ten? Bene kokia nors valtis bus pakliuvusi į bėdą?

- Žinai, ką man tai primena? - paklausė Kaldoras.

Lorenas atsakė tik tylomis gūžtelėdamas pečiais.

- Banginio čiurkšlę. Iškilę į paviršių įkvėpti oro, šie milžinai išsvirkšdavo vandens garų fontaną. Atrodydavo labai panašiai.

- Teorija įdomi, bet joje akis bado dvi stambios klaidos, - atšovė Lorenas. - Šito stulpo aukštis jau siekia gerą kilometrą. Tai bent banginiukas!

- Pripažįstu. Be to, banginių čiurkšlės išsisklaidydavo per kelias sekundes - o šitas stulpas rūksta be pertrūkių. O kokia antroji klaida?

- Sprendžiant pagal žemėlapį, stulpas kyla ne iš atviro vandens. Taigi, su pakliuvusios į bėdą valties prielaida irgi galime atsisveikinti.

- Ką tu kalbi, juk visa Talasa - išvien atviras vandenynas...

ak taip, supratau. Didžioji Rytinė prerija. Taip, matau jos pakraštį. Beveik galėtum patikėti, kad po ja - sausuma.

Jų link sparčiai artėjo plūduriuojantis žemynas - milžiniškas susiraizgiusių jūržolių kilimas, kokie dengė nemaža dalį Talasos vandenynų ir buvo beveik viso planetos atmosferoje esančio deguonies šaltinis. Didžiulė, vientisa ryškiai žalia, kone akį rėžianti paklodė iš pažiūros buvo tokia tvirta, kad, atrodė, galėtum saugiai ja vaikščioti. Apie tikrąją plūduriuojančio žolių kilimo prigimtį bylojo tik tai, kad jis buvo visiškai lygus - nei kalvų, nei kokio kauburėlio.

Tačiau dabar plaukiojančioje prerijoje aiškiai matėsi gal kilometro pločio sklypas, kuris nebebuvo nei lygus, nei vientisas. Po pat paviršiumi kažkas burbuliavo; protarpiais pliūpčiojo didžiuliai garų tumulai ar išrautų susipynusių žolių gniūžtės.

- Turėjau iškart prisiminti, - pasakė Kaldoras. - Krakano vaikas.

- Na žinoma, - atsiliepė Lorenas. - Po mūsų atvykimo jis taip suaktyvėjo pirmą kartą. Juk kaip tik šitaip ir užgimė visos trys salos.

- Taip... vulkaninės sąnašos be paliovos lėtai slenka į rytus. Galbūt po kelių tūkstančių metų lasai jau turės visą archipelagą.

Juodu dar kelias minutes suko ratus danguje, o paskui nuskrido atgal, Rytinės salos link. Daugumai stebėtojų šis povandeninis, dar tik besistengiantis gimti vulkanas būtų buvęs išties bauginantis reginys.

Daugumai - bet tik ne tiems, kurie savo akimis regėjo visos Saulės sistemos žūtį.

23. Ledo diena

Prezidentinė jachta, kitaip dar vadinama Pirmuoju Tarpsaliniu Keltu, plaukiojo jau ištisus tris šimtmečius, tačiau dar nė viena proga nebuvo taip prašmatniai išpuošta. Dabar ji ne tik plazdėjo vėliavėlių girliandomis, bet puikavosi ir baltutėliu, ką tik perdažytu korpusu. Nelaimei, šiek tiek anksčiau, nei darbas buvo galutinai užbaigtas, išseko ar dažai, ar dažytojų entuziazmas, tad kapitonui teko nežiopsoti ir prisišvartuoti taip, kad nuo kranto matytųsi tik dešinysis bortas.

Nuo jachtos neatsiliko ir pats prezidentas Faradainas, ta

proga išsipustęs pritrenkiančiais pašvitais (jais pasirūpino ponia prezidentienė); dabar jis vienu metu priminė ir senovės Romos imperatorių, ir vieną iš pirmųjų astronautų. Vis dėlto neatrodė, kad šitaip išsigražinęs jis jaustųsi itin jaukiai; kapitonui Sirdarui Bėjui liko tik džiaugtis, kad jos paties šventinę uniformą sudaro paprasčiausios baltos trumpkelnės, marškiniai atviru kaklu, antpečiai ir auksu siuvinėta kepurė, kuri tiko jam kaip čia buvusi ir nėmaž nevaržė, nors kapitonas nė nebeprisiminė, kada paskutinį kartą ją dėvėjo.

Nepaisant to, kad prezidentas nuolat klupinėjo, primynęs togos kraštą, oficialioji kelionė praėjo itin sklandžiai; dailus nedidukas šaldymo įmonės modelis denyje irgi veikė be priekaištų. Jis neribotais kiekiais tiekė plokščius šešiakampius ledokšnius - kaip tik tokio dydžio, kad tilptų į gaivaus gėrimo taurę. Kažin, ar galima kaltinti svečius dėl to, kad nesugebėjo įvertinti taiklaus pavadinimo “Snieguolė” - sniegą ar snaiges išvis mačiusius lasus buvo galima suskaičiuoti ant rankos pirštų.

Ikvaliai pasimėgavę modeliu, visi patraukė apžiūrėti tikrosios įmonės, užėmusios kelis hektarus Tarnos pakrantės. Truko gana ilgai, kol prezidentas su visa svita, kapitonas Bėjus bei jo personalas ir kiti jachta atplaukę svečiai išsilaipino į krantą. Bet dabar, lėtai blėstančioje vakaro šviesoje, visi pagarbiai stovėjo išsirikiavę palei šešiakampio, dvidešimties metrų skersmens ir dviejų metrų storio ledo luistą. Šitokios milžiniškos sušalusio vandens masės dar niekad nebuvo matęs nė vienas čiabuvių, maža to, ko gero, tai buvo pati didžiausia ledo lytis visoje planetoje. Netgi ašigaliuose ledo lyčių beveik nepasitaikydavo. Planetoje nebuvo jokių didelių žemynų, taigi, niekas neužtverdavo kelio vandens judėjimui ir sraunios, nuo pusiaujo atplūstančios povandeninės tėkmės sparčiai ištirpindavo dar tik pradėjusius formuotis ledkalnius.

- Kodėl jų forma būtent tokia? - paklausė prezidentas.

Kapitono padėjėjas Malina atsiduso: neabejojo, kad šitai jau aiškinta ne vieną kartą.

- Užduotis padengti bet kokį paviršių identiškomis plokštėmis - jau labai sena, - kantriai ėmė dėstyti jis. - Rinktis galima tik iš trijų variantų: plokštės turi būti keturkampės, trikampės arba šešiakampės. Mūsų atveju šešiakampio forma šiek tiek efektyvesnė už kitas, be to, šešiakampes plokštes ir sumontuoti lengviau.

Daugiau nei du šimtus tokių plokščių, kurių kiekviena sveria šešis šimtus tonų, jungsime vieną su kita, suformuodami skydą. Tai bus kažkas panašaus į ledinį trisluoksnį sumuštinį. Kol laivas didins greitį, visos plokštės susilydys į visumą - į vieną milžinišką diską. Ar, tiksliau sakant, bukanosį kūgį.

- O, man šovė į galvą viena mintis! - Pirmąsyk per visą popietę prezidentas taip pagyvėjo. - Talasoje mes dar niekad neturėjome čiuožyklos. O juk dailusis čiuožimas kadaise buvo išties žavi sporto šaka. Tiesa, dar buvo ir žaidimas, vadinamas ledo rituliu, bet kai prisimenu, ką mačiau įrašuose, kyla abejonių, ar tikrai norėčiau atgaivinti ir jį... Vis dėlto būtų išties nuostabu, jeigu Olimpiadai įrengtumėte mums čiuožyklą. Kažin, ar tai įmanoma?

- Reikia pagalvoti, - lyg prismaugtas išspaudė kapitono padėjėjas Malina. - Sumanymas tikrai labai įdomus. Tikiuosi, pranešite, kiek ledo jums prireiks.

- Su didžiausiu malonumu. Be to, ir norėdami nerastumėte geresnio būdo panaudoti visą tą šaldymo įrangą, kai ji jau bus atlikusi savo tiesioginį darbą.

Netikėtas sprogimas išgelbėjo Maliną nuo būtinybės atsakyti. Supoškėjo fejerverkai, ir po to ištisas dvidešimt minučių dangus virš salos žaižaravo įvairiaspalviais kibirkščių spiečiais.

Lasai dievino fejerverkus ir mėgaudavosi jais kiekviena pasitaikiusia proga. Kibirkščiuojančių šviesų spektaklį paįvairino ir lazeriu kuriami paveikslai - dar įspūdingesni ir neabejotinai saugesni, tačiau stokojantys to užburiančio parako kvapo.

Kai šventė pagaliau baigėsi ir vietinė valdžia grįžo į laivą, susimąstęs prašneko kapitono padėjėjas Malina:

- Prezidentas išties kupinas staigmenų, nors jo mąstymas ir plaukia viena vaga. Tos jo prakeiktos Olimpinės žaidynės man jau lenda per gerklę, bet išlieti čiuožyklą - mintis tikrai nuostabi; be kita ko, šitaip pelnytume dar daugiau čionykščių palankumo.

- Vis dėlto lažybas aš laimėjau, - pareiškė trečiojo rango kapitonas Lorensonas.

- Dėl ko lažinotės? - susidomėjo kapitonas Bėjus.

Malina nusijuokė.

- Nė už ką nebūčiau patikėjęs! Kartais atrodo, kad lasams apskritai svetimas bet koks *smalsumas* - viskas jiems atrodo savaime suprantama. Turbūt turėtume pasijusti tik pamalonінti dėl

to, kad jie šitaip pasitiki mūsų technologiniu išprusimu... Tikriausiai jie mano, kad mes sugebėjome įvaldyti antigravitaciją!

Tai Lorenas pakišo mintį, jog per informacinę paskaitą apie tai užsiminti nebūtina - ir ką gi, neklydo. Prezidentui Faradainui net į galvą neatėjo paklausti to, ko aš būčiau klausęs pirmų pirmiausia: kaip mes ketiname užkelti į "Magelaną" šimtą penkiasdešimt tūkstančių tonų ledo.

24. Archyvai

Mozė Kaldoras nepaprastai mėgavosi tomis valandomis ir net ištisomis dienomis, kai, atsiplėšęs nuo kitų darbų, vienumoje nugrimzdavo į Pirmojo Nusileidimo šventovės ramybę. Čia jis tarytum vėl grįždavo į jaunystę, atsidūręs priešais neaprėpiamus žmonijos žinių bei meno lobynus. Džiugaus jaudulio apimtas, jis vis tik jausdavosi ir prislėgtas: jo pirštų galiukų liečiama, vėrėsi ištisa visata, tačiau ta jos dalelytė, kurią jis pajėgtų ištyrinėti kad ir per visą gyvenimą, buvo tokia neįsivaizduojamai menka, jog kitąsyk Mozė sunkiai nusikratydavo kaustančios nevilties. Jis buvo tarsi išbadėjęs vargeta, netikėtai atsidūręs puotoje, kur vaišėmis lūžtantis stalas tęsėsi tiek, kiek aprėpė akys - ir nuo tokios kvaitinančios gausos jam išvis prapuolė apetitas.

Vis dėlto visi šie išminties bei kultūros turtai tebuvo tik menka žmonijos palikimo dalelė. Čia trūko labai daug ko, ką Mozė Kaldoras pažinojo ir mėgo - ir šitą stoką, ką jis puikiai žinojo, lėmė ne koks nelemtas atsitiktinumas, o kruopšti ir apgalvota atranka.

Prieš tūkstantį metų genialūs ir gerų norų kupini žmonės perrašė istoriją ir peržiūrėjo ištisas Žemės bibliotekas spręsdami, ką reikėtų išgelbėti, o ką - palikti liepsnų valiai. Atrankos kriterijai buvo visai paprasti, nors kitąsyk - labai sunkiai pritaikomi. Į sėklinių laivų atmintį turėjo pakliūti tik tie literatūros kūriniai ar praeities įrašai, kurie galėjo pasitarnauti išgyvenimui naujuose pasauliuose ir kuriant ten socialinį stabilumą.

Užduotis, savaime suprantama, buvo ir neįvykdoma, ir nepaprastai skausminga. Su ašaromis akyse atrankos grupės šlavė lauk Vedas, Bibliją, Tripitaką ir Koraną, ir visą tą milžinišką grožinės ir negrožinės literatūros, sukurtos remiantis šiomis knygomis, sankaupą. Nepaisant visų šių veikalų grožio bei išminties

perlų, nebuvo galima leisti, kad šitos knygos užkrėstų nelytėtas planetas religine neapykanta, tikėjimu antgamtiniais reiškiniais ir pamaldžiu veblenimu, kuo anais laikais guosdavosi nesuskaičiuojami milijardai vyrų bei moterų, tuo pačiu jaukdami sau protą.

Į didįjį naikinimo katilą pakliuvo ir kone visi didžiųjų rašytojų, poetų, dramaturgų veikalai, kurių šiaip ar taip neįmanoma suprasti be filosofinio bei kultūrinio konteksto. Homeras, Šekspyras, Miltonas, Tolstojus, Melvilis, Prustas - iškiliausias tų laikų, kol elektroninė revoliucija dar nebuvo prarijusi spausdinto žodžio, rašytojas... Visa, kas liko iš jų kūrybos, buvo keli šimtai tūkstančių kruopščiai atrinktų puslapių. Į Archyvus stengtasi neįsileisti nieko, kas būtų susiję su karais, nusikaltimais, smurtu bei destruktyviomis aistromis. Jeigu iš naujo perkurti - ir, kaip buvo tikimasi, geresni - *Homo sapiens* įpėdiniai patys atrastų tokius dalykus, jie, be jokios abejonės, patys prirašytų ir atitinkamos literatūros. Nebuvo jokio reikalo skatinti juos tam iš anksto.

Savo ruožtu muzikai - išskyrus operą - pasisekė labiau; taip pat ir vaizduojamiesiems menams. Ir vis tiek vien medžiagos apimtis buvo tokia, kad atranka tapo neišvengiama, nors neretai atrinkinėtojai savavališkai vadovaudavosi vien subjektyvia nuomone. Ateities kartos daugelyje pasaulių tikriausiai dar ilgai laužys galvas, kur galėjo pradingti pirmosios trisdešimt aštuonios Mocarto simfonijos, antroji ir ketvirtoji - Bethoveno ar keturios Sibelijaus - nuo trečiosios iki šeštosios.

Mozė Kaldoras giliai suvokė savo atsakomybę, bet tuo pat metu ir žinojo nepajėgsiąs - nepajėgtų joks žmogus, kad ir koks būtų talentingas - tinkamai susidoroti su laukiančia jo užduotimi. Orbitoje skriejančio “Magelano” neaprėpiamuose duomenų bankuose buvo saugoma daugybė Talasos žmonėms niekad negirdėtų žinių, gausybė informacijos, kurią jie godžiai stvertų ir pasimėgaudami tyrinėtų netgi tuo atveju, jei nepajėgtų iki galo suprasti. Štai kad ir tobulai dvidešimt penktame amžiuje perkurta “Odisėja”, karinė klasika, kupina kančios net žvelgiant per pusę tūkstantmečio trukusios taikos atstumą, Šekspyro tragedijos - puikus Feinbergo vertimas į bendrąją kalbą, Li Čou “Karo ir taikos” versija - norint vien išvardyti visas galimybes, prireiktų ištisų valandų, netgi dienų.

Retsykiais, betūnant Pirmojo Nusileidimo Komplekso bibliotekoje, Kaldorą apnikdavo pagunda įsijausti į dievo vaidmenį ir

mažumėlę sujudinti šituos pakankamai viskuo patenkintus ir jau kadai nekaltybę praradusius žmones. Kartais jis imdavosi lyginti vietinių duomenų bankų įrašus su laivo Archyvais fiksuodamas, kurios medžiagos dalys išbraukytos ar sutrumpintos. Nors iš esmės jokios rūšies cenzūra nebuvo jam prie širdies, neretai Kaldoras nori nenori turėdavo pripažinti, jog kai kurie epizodai pašalinti labai apgalvotai - išmintingas sprendimas bent jau tiems laikams, kai kolonija dar tik kūrėsi. Tačiau dabar ji jau sėkmingai įsišaknijusi ir klestinti, tad gal jai visai nepakenktų, jei kas šiek tiek sudrumstų vandenį ar įlietų trupučiuką kūrybingumo...

Protarpiais kas nors sutrukdydavo ir jam: skambučiai iš laivo arba jaunų lasų grupelės, drauge su vadovais apžiūrinėjančios savosios istorijos ištakas. Dėl tokių trikdžių Kaldoras nepykdavo, o vieno gaišintojo netgi nekantriai laukdavo pats.

Beveik kiekvieną popietę, išskyrus tas, kai sutrukdydavo kokie nors neatidėliotini darbai Tarnoje, aplankyti Kaldoro prisistatydavo Mirisa, raita ant savo dailaus sarčio Bobio. Atvykėliai gerokai nustebo išvydę Talasoje dar ir arklių, mat nebuvo matę jų gyvų netgi Žemėje. Tačiau lasai mylėjo gyvūnus ir atkūrė daugybę jų rūšių, pasinaudoję paveldėtais gausiais genetinės informacijos failais. Kitąsyk užsiveisdavo ir tokių gyvūnų, iš kurių nebuvo jokios naudos, netgi atvirkščiai - sakykime, žaviosios nedidukės voverinės beždžionėlės kartais gerokai užerzindavo vagiliaudamos - stverdavo bet kokius po ranka pasipainiojusius smulkius daiktus, netgi iš namų.

Mirisa visuomet atgabendavo kokių nors skanėstų: dažniausiai vaisių arba kurio nors iš daugybės vietinių rūšių sūrio. Kaldoras su dėkingumu priimdavo vaišes. Bet dar labiau nei gardėsiai jį džiugino Mirisos draugija; kas galėjo numatyti, kad žmogus, neretai kalbėdavęs penkiems milijonams klausytojų - daugiau nei pusei paskutiniosios kartos atstovų! - dabar taip džiaugsis turėdamas bent vieną...

- Kadangi esi kilusi iš bibliotekininkų dinastijos, - kalbėjo Mozė Kaldoras, - tu ir mąstai megabaitais. Vis dėlto norėčiau priminti, kad pati bibliotekos sąvoka kildinama iš žodžio, kuris reiškia “knygą”. Ar Talasoje jūs turite knygų?

- Savaime aišku, turime, - pasipūtė Mirisa; ji iki pat šiol taip ir neišmoko atskirti, kada Kaldoras juokauja. - Turime milijonus

knygų... na, gal tūkstančius. Šiaurinėje saloje gyvena žmogus, kuris spausdina knygas - maždaug po dešimt per metus, kiekvienas leidimas - keli šimtai egzempliorių. Jo knygos nepaprastai gražios... ir, žinoma, labai brangios. Dažniausiai būna skirtos dovanoti kokia nors ypatinga proga. Vieną tokią aš ir pati gavau dovanų, kai man sukako dvidešimt vieneri - "Alisą stebuklų šalyje".

- Kada nors labai norėčiau ją pamatyti. Man visuomet patikdavo knygos, laive ir pats turiu jų gal šimtą. Turbūt todėl, vos išgirstu ką nors kalbant baitais, mintyse padalinu iš milijono - ir tada galiu galvoti apie vieną knygą... Vienas gigabaitas atitinka maždaug tūkstantį knygų - ir taip toliau. Tai vienintelis būdas, padedantis man suprasti, kas iš tikrųjų turima omeny, kai kas nors kalba apie duomenų bankus bei informacijos perkėlimą. Sakyk, kokio dydžio jūsų biblioteka?

Mirisa įdėmiai tebežiūrėjo į Kaldorą, o jos pirštai jau lakstė valdymo pulto klaviatūra.

- Štai šito aš irgi taip ir nesugebėjau išmokti, - susižavėjęs ištarė jis. - Kadaise kažkas pasakė, kad, baigiantis dvidešimt pirmajam amžiui, žmonija pasidalijo į dvi rūšis: Žodininkus ir Skaitmenininkus. Žinoma, būtinybės prispirtas, klaviatūra galiu naudotis ir aš, bet man kur kas labiau patinka kalbėtis su elektroniniais kolegomis.

- Pastarojo kasvalandinio surašymo duomenimis, - pranešė Mirisa, - šeši šimtai keturiasdešimt penki terabaitai.

- Hmmm... beveik milijardas knygų. O kokia buvo pradinė bibliotekos apimtis?

- Galiu atsakyti net nežiūrėjusi. Šeši šimtai keturiasdešimt.

- Vadinasi, per septynis šimtus metų...

- Taip, taip - mes sugebėjome išleisti tik kelis milijonus knygų.

- Nepamanyk, kad kritikuoju; šiaip ar taip, kokybė - kur kas svarbiau nei kiekybė. Labai norėčiau, kad supažindintum mane su tais lasų literatūros kūriniais, kurie, tavo manymu, geriausi. Literatūros... taip pat ir muzikos. Supranti, mums reikia apsispręsti, ką galėtume jums duoti - tai rimta problema. "Magelano" viešojo naudojimo duomenų bankuose mes saugome daugiau nei tūkstantį megaknygų. Ar supranti, ką tai reiškia?

- Jei atsakyčiau: taip, atimčiau tau malonumą man paaiškinti. Nesu tokia žiauri.

- Labai ačiū, brangioji. O jeigu rimtai, tai siaubinga problema, neduodanti man ramybės jau daugelį metų. Kartais man atrodo, kad Žemė buvo sunaikinta pačiu laiku: žmoniją šiaip ar taip baigė sutraiškyti jos pačios generuojamos informacijos kiekis.

Antrojo tūkstantmečio pabaigoje visoje Žemėje per metus buvo išleidžiamas tik - tik! - toks informacijos kiekis, kuris atitiktų daugmaž milijoną knygų. Ir tai dar kalbu vien apie tą informaciją, kuri buvo laikoma turinti išliekamąją vertę, taigi, neribotam laikui patalpinama į saugyklas.

Įsibėgėjus trečiajam tūkstantmečiui, šis kiekis išaugo mažiausiai šimtą kartų. Nuo tų laikų, kai išvis buvo išrastas raštas, iki pat Žemės žūties, apytikriais apskaičiavimais išleista dešimt tūkstančių milijonų knygų. Kaip jau minėjau, maždaug dešimt procentų to kiekio mes gabenamės laive.

Jeigu visą šį gausybės ragą mes išverstume jums ant galvų - tarkime, jūsų Archyvų pajėgumai visa tai sutalpintų - jūs tiesiog paskęstumėte informacijoje. Iš mūsų pusės tai toli gražu nebūtų geras darbas - jūsų pačių kultūrinis bei mokslinis augimas visiškai sustotų. Maža to, didžioji dalis mūsų medžiagos jums išvis nieko nereikštų; sugaištumėte ištisus šimtmečius, kol atskirtumėte grūdus nuo pelų...

Keista, pats sau tarė Kaldoras, kažkodėl anksčiau šitokia analogija net neatėjo į galvą. O juk tai - lygiai tas pats pavojus, kurį nuolat pabrėždavo Nežemiškojo Proto Paieškos grupės priešininkai. Ką gi, mums taip niekad ir nepavyko užmegzti ryšio su jokiu nežemiškos kilmės protu - nepavyko netgi jo aptikti. Tačiau tai, kas neišdegė mums, nutiko lasams - o ateiviai esame *mes*...

Vis dėlto, nepaisant absoliučiai skirtingos kilmės, juodu su Mirisa turėjo daug ką bendro. Jos smalsumas ir guvus protas buvo tokie bruožai, kuriuos derėjo skatinti; netgi tarp įgulos narių nedaug teatsirastų tokių įdomių pašnekovų, su kuriais bendraudamas Kaldoras jaustų šitokį įkvėpimą. Kartais, atsakinėdamas į jos klausimus, jis pats įklimpdavo į tokią keblią padėtį, kad likdavo vienintelė išeitis - pereiti į kontrpuolimą.

- Labai keista, - sykį užsipuolė jis pats, nebeištvėręs ypač atkaklios jos kvotos apie Saulės sistemos politiką, - kad tu nepe-

rėmei pareigų iš tėvo ir nepradėjai visą laiką dirbti čia. Šitoks darbas tarsi sugalvotas specialiai tau.

- Gundžiausi taip ir padaryti. Bet tėtis visą gyvenimą neveikė nieko kita, tik atsakinėjo į visokiausius klausimus ir rinko informaciją Šiaurinės salos biurokratams. Jam niekada nelikdavo laiko užsiimti kokiu nors širdžiai mielu darbu.

- Na, o kaipgi tu?

- Man patinka gliaudyti ir rūšiuoti faktus, bet dar labiau mėgstu savo akimis pamatyti, kaip jie panaudojami. Štai kodėl mane paskyrė Tarnos vystymo projekto direktoriaus pavaduotoja.

- Tik štai bijau, kad mūsų operacijos šį jūsų projektą pristabdys. Ar bent jau šitaip man sakė pats direktorius, kai susidūriau su juo merės kabineto tarpduryje.

- Puikiai žinai, kad Brantas kalbėjo nerimtai. Mūsų projektas ilgalaikis, tik apytiksliai esame numatę datas, kada reikėtų baigti darbus. O jei čia išties prasidės Olimpinės ledo arenos statybos, planus iš viso gali tekti peržiūrėti - ir, daugelio mūsiškių nuomone, iš to pešime tik naudos. Žinoma, šiauriečiai pageidauja, kad ledo arena būtų statoma pas juos - mano, kad mums turėtų visiškai užtekti ir Pirmojo Nusileidimo vietos.

Kaldoras sukikeno; jis žinojo apie iš kartos į kartą perduodamą konkurenciją tarp dviejų salų.

- Argi ne jų tiesa? O dabar jūs turite ir dar vieną įžymybę - mus. Tad nebūkite tokie goduoliai.

Juodu jau taip puikiai pažinojo - ir mylėjo - vienas kitą, kad galėjo be jokių skrupulų pokštauti ir apie Talasą, ir apie "Magelaną". Nebebuvo tarp jų ir paslapčių: jie atvirai pasišnekėdavo apie Loreną ir Brantą, o galiausiai Mozė Kaldoras pajuto įstengsiąs kalbėti ir apie Žemę.

- ...darbų aš pakeičiau tiek daug, Mirisa, kad net skaičių pamečiau, šiaip ar taip, dauguma jų nė nebuvo itin reikšmingi. Užvis ilgiausiai dėsčiau politinius mokslus Kembridžo universitete Marse. Negali net įsivaizduoti, kokia dėl to amžiais kildavo painiava, mat buvo ir kitas, senesnis universitetas Kembridže - Žemėje, Masačiusetse - ir netgi dar vienas, dar senesnis - irgi Kembridže, Anglijoje.

Vis dėlto, artėjant pabaigai, mudu su Evelina vis labiau įsi-

traukėme į griūvančias ant galvos visuomenines problemas bei pasiruošimą Didžiajam Kraustymuisi. Atrodo, buvau apdovanotas šiokiu tokiu - na... oratoriaus talentu, tad galėjau padėti žmonėms susitaikyti su ta vienintele ateitimi, kurios jie dar galėjo tikėtis.

Vis dėlto mes taip ir neįstengėme *iš tikrųjų* suvokti, jog sulauksime galo dar prie gyvos savo galvos - argi kas pajėgtų tai įsisąmoninti! Ir jei kas nors būtų pasakęs man, kad paliksiu Žemę ir visa, ką mylėjau...

Akimirkai jo veidas persikreipė iš skausmo; Mirisa, kupina užuojautos, tylėdama laukė, kol jis atitoks. Ji troško užduoti tokią daugybę klausimų, kad jam, ko gero, gyvenimo neužtektų atsakyti į juos visus, o laiko ji teturėjo vos metus - po to "Magelanas" vėl iškeliaus į žvaigždes...

- Kai man pranešė, kad esu reikalingas laive, aš pasitelkiau visą savo filosofinę galią, visus sugebėjimus įtikinėti - ir bandžiau įrodyti, jog šitaip manantieji klysta. Tvirtinau esąs jau per senas. Be to, visos mano sukauptos žinios saugomos duomenų bankuose... be to, kiti galį atlikti tą patį darbą kur kas geriau nei aš... Vienu žodžiu, išklojau viską, ką galėjau - išskyrus *tikrąją* priežastį.

Baigėsi tuo, kad Evelina apsisprendė už mane. Žinai, Mirisa, tiesa, kad moterys kartais būna žymiai stipresnės už vyrus - bet argi turėčiau sakyti šitai *tau*?

"Tu jiems reikalingas, - bylojo paskutinis jos laiškas. - Mudu pragyvenome kartu keturiasdešimt metų - o dabar liko tik mėnuo. Keliauk, ir tave lydės mano meilė. Net nebandyk manęs ieškoti."

Taip niekad ir nebesužinosiu, ar ji regėjo Žemės žūtį, kaip ją regėjau aš - tuo metu, kai jau buvome išskrieję už Saulės sistemos ribų.

25. Skorpionas

Jis jau buvo matęs Brantą pusnuogį - anąsyk, kai jie išplaukė į tą atmintiną kelionę valtimi - bet tada kažkodėl nesuvokė, kokie grėsmingi jaunesniojo vyro raumenys. Nors Lorenas visuomet stengėsi pernelyg neapleisti kūno, vis dėlto po to, kai išvyko iš Žemės, progų mankštintis ar sportuoti pasitaikydavo ne kažin

kiek. Savo ruožtu Brantas tikriausiai kiekvieną mielą dieną lavino kūną sunkiu fiziniu darbu - ir tai buvo aiškiai matyti. Lorenas prieš jį neturi jokių šansų - nebent pasitelktų kurį nors iš garsiųjų senosios Žemės kovos menų... apie nė vieną kurių niekad ničnieko neišmanė.

Visas renginys atrodė perdėm absurdiškas. Lorenas matė susispietusius įgulos narius - visi stovėjo išsišiepę nuo ausies iki ausies kaip kokie avigalviai. Buvo čia ir kapitonas Bėjus, rankoje jis gniaužė chronometrą. Buvo ir Mirisa - labai jau patenkinta savimi, kitaip jos veido išraiškos nė nepavadinsi.

- ...dvi ...viena ...nulis... PIRMYN! - užbaubė kapitonas. Brantas šaute šovė pirmyn lyg kertanti kobra. Lorenas bandė išvengti smūgio, bet čia su siaubu pajuto, kad visiškai nebevaldo kūno. Atrodė, sulėtėjo pats laikas... Kojos, tarytum pripiltos švino, atsisakė paklusti... Netrukus, jau labai greitai, jis praras ne tik Mirisą, bet ir savo vyriškumą...

Kokia laimė - tą akimirksnį jis pabudo, tačiau sapno slogutis niekaip nenorėjo išsisklaidyti. Košmaro priežastys buvo visiškai akivaizdžios, bet tai nėmaž neguodė. Kažin, dingtelėjo Lorenui, ar reikėtų papasakoti apie tai Mirisai?

Brantui, savaime aišku, jis tikrai negalės net užsiminti apie tai - tam pačiam Brantui, kuris tebebuvo toks pat draugiškas kaip ir anksčiau, bet kurio akivaizdoje Lorenas jau neišvengiamai suglumdavo. Vis dėlto šiandien - kitas reikalas, jis netgi laukė susitikimo su Brantu - jeigu nesuklydo, jie, regis, bus susidūrę su kur kas svarbesne problema nei smulkūs jų asmeniniai rūpesčiai.

Lorenas netvėrė savame kailyje, nekantraudamas išvysti, kaip sureaguos Brantas, pamatęs naktį netikėtai juos aplankiusį svečią.

Kanalas, betonu sutvirtintomis sienomis, kuriuo jūros vanduo atitekėdavo į šaldymo įmonę, buvo šimto metrų ilgio ir baigėsi apskritu tvenkiniu, kuriame vandens tilpo kaip tik tiek, kiek reikėjo vienai snieguolei. Kadangi grynas ledas buvo neutrali statybinė medžiaga, reikėjo jį sutvirtinti, o ilgapluoščiai Didžiosios Rytinės Prerijos jūrų dumbliai kuo puikiausiai tam tiko, be to, ir jų gavyba beveik nieko nekainavo. Sušaldytas dumblių ir vandens mišinys buvo pramintas ledonu - ir, priešingai nei grynas ledas,

tikrai neturėjo ištirpti per tas savaites bei mėnesius, kol "Magelanas" didins greitį.

- Štai jis, žiūrėk.

Lorenas drauge su Brantu Falkoneriu stovėjo ant tvenkinio kranto ir pro proplaišą susipynusios jūrų augmenijos kilime žvelgė žemyn. Padaras, su pasimėgavimu dorojantis dumblius, kūno sandara šiek tiek priminė žemiškąjį krabą, tačiau dydžio buvo sulig dviem vyrais.

- Ar esi kada matęs bent *ką nors* panašaus?

- Ne, - skubiai atsakė Brantas, - ir tikrai nepasakyčiau, kad dėl to apgailestauju. Tai bent pabaisa! Kaip jūs jį sugavote?

- O mes ir nesugavome. Jis atplaukė - ar atšliaužė pats, kanalu iš jūros. Čia surado dumblių ir nutarė nepraleisti progos užkąsti.

- Nenuostabu, kad jo šitokios žnyplės - dumblių stiebeliai pakankamai tvirti.

- Galime pasiguosti bent tuo, kad jis - vegetaras.

- Nesu tikras, kad norėčiau įsitikinti, ar tikrai...

- Tikėjausi, kad galėsi ką nors apie jį papasakoti.

- Mes nepažįstame nė šimtosios Talasos vandenynų gyvūnijos dalies. Tikiuosi, kada nors pasistatysime povandeninių laivų tyrinėjimams, tada galėsime nusileisti ir į gelmes. Tačiau yra tiek daug svarbesnių darbų, o žmonių, kuriems tai būtų įdomu - pernelyg maža...

Netrukus jų gerokai padaugės, niauriai pagalvojo Lorenas. Nagi palūkėkime, Brantas kai ką turėtų pastebėti pats...

- Mūsų mokslininkė Varlej peržiūrėjo įrašus. Sakė, jog prieš milijonus metų Žemės vandenyse gyveno labai panašus padaras. Paleontologai labai jau taikliai parinko jam vardą - jūrų skorpionas. Reikia manyti, tie senoviniai vandenynai išties buvo pilni visokių įdomybių.

- Kaip tik tokių, kokias Kumarui labai patiktų medžioti, - pareiškė Brantas. - Ką ketinate su juo daryti?

- Apžiūrėsime ir paleisime.

- Bet, kaip matau, jau suskubote jį pasižymėti.

Aha, vadinasi, pastebėjo, pagalvojo Lorenas. Gerai.

- Ne, mes prie jo nė piršto nekišome. Pažiūrėk atidžiau.

Brantas atsiklaupė prie pat tvenkinio krašto, jo veide išsiliejo

nuostaba. Milžiniškas skorpionas nekreipė į jį jokio dėmesio - galingomis žnyplėmis toliau ramiai sau šienavo jūržoles.

Viena tų žnyplių buvo ne visai tokia, kokią sukūrė gamta. Dešiniąją ties sąnariu puošė tarytum kokia grubaus darbo apyrankė - keliskart apie galūnę apvyniota viela.

Brantas atpažino vielą. Jam net žandikaulis atkaro; valandėlę jis nepajėgė išspausti nė žodžio.

- Vadinasi, atspėjau, - vėl prašneko Lorensonas. - Taigi, dabar jau žinai, kas gadino tavuosius žuvų spąstus. Manding, reikėtų kuo skubiau vėl šnektelėti su daktare Varlej - ir, žinoma, su jūsiškiais mokslininkais.

- Juk aš - astronomė! - pasipiktino Ana Varlej; ji sėdėjo savo kabinete “Magelane”. - O jums reikalingas mokslininkas, kuris vienu metu būtų ir zoologas, ir paleontologas, ir etologas - ir dar bent kelių sričių specialistas. Vis dėlto padariau, ką galėjau, sudariau paieškos programą, o rezultatus rasite perkeltus į jūsiškį duomenų banką, faile “SCORP”. Tad dabar jums belieka knaisiotis ten - sėkmės.

Nors ir tvirtino, esą tai visiškai ne jos sritis, daktarė Varlej, kaip visuomet, padirbėjo iš peties naršydama kone neaprėpiamas žinių atsargas, sukauptas laivo pagrindiniuose duomenų bankuose. Pradėjo aiškėti šiokie tokie kontūrai, o tuo tarpu jų dėmesio objektas ir toliau ramiai ganėsi tvenkinyje, iš pažiūros nė nepastebėdamas pulkais plūstančių smalsuolių, ateinančių jo apžiūrinėti ar tiesiog pavėpsoti.

Nors ir labai šiurpios išvaizdos - galėjai pamanyti, jog tos ne mažiau nei pusės metro ilgumo žnyplės vienu čekštelėjimu nesunkiai nugnybtų žmogui galvą - vis dėlto padaras atrodė visiškai neagresyvus. Bėgti jis net nebandė - galbūt dėl to, kad netikėtai aptiko tokį gausų vaišių stalą. Stebėtojai netgi linko manyti, jog kaip tik jūržolėse esančių kažkokių cheminių medžiagų pėdsakas ir atviliojo gyvį čionai.

Jei padaras ir mokėjo plaukti, jis nerodė jokio noro plaukioti - patenkintas ropinėjo sau, remdamasis šešiomis stambiomis gumbuotomis kojomis. Keturių metrų ilgio jo kūną dengė ryškių, besimainančių spalvų segmentinis egzoskeletas - dėl tokios šio sandaros gyvio lankstumas tiesiog stulbino.

Dar vienas žvilgsnį prikaustantis jo bruožas buvo žiedas ūse-

lių, o gal smulkių čiuptuvėlių, supančių snapą primenančias žiotis. Net nejauku buvo žiūrėti: tos ataugos stulbinančiai priminė trumpus, storus žmogaus pirštus, iš pažiūros atrodė ir vikrios kaip tikri pirštai. Nors pagrindinė jų funkcija tikriausiai buvo šluoti į žabtus maistą, čiuptuvėliai neabejotinai galėjo ir kur kas daugiau; susibūrusieji krante užgniaužę kvapą stebėjo, kaip skorpionas manipuliuoja tais savotiškais pirštais, talkindamas jiems žnyplėmis.

Akių jis turėjo dvi poras: vieną - didžiulių ir tikriausiai puikiai prisitaikiusių matyti prietemoje, kadangi dienos šviesoje šios visąlaik buvo užmerktos; reikia manyti, šitokios sistemos dėka padaro regėjimas buvo ypač aštrus. Stulbino ir gausūs, išsivystę organai, skirti tyrinėti aplinką bei manipuliuoti daiktais - o tai juk ne kas kita, kaip pirminė prielaida vystytis mąstymui.

Vis dėlto niekam lyg ir nešautų į galvą įtarti, kad šitoks keistas padaras galėtų būti mąstantis - jeigu ne ta viela, akivaizdžiai tikslingai apvyniota aplink dešiniosios žnyplės sąnarį. Tačiau ir tai dar nieko neįrodė. Įrašai bylojo, jog Žemėje irgi būta gyvūnų, kurie rinkdavo pasipainiojusius, dažnai - žmogaus rankų darbo - daiktus ir panaudodavo juos pačiais netikėčiausiais būdais.

Jei ne tikslūs, įrodymais pagrįsti aprašymai, niekas nė nepatikėtų Australijoje gyvenančio atlasinio šėtrininko ar Šiaurės Amerikos žiurkių manija rankioti ir kaupti blizgančius bei ryškiaspalvius daikčiukus - gyvūnai iš vogtų brangenybių net sudėliodavo tikrus meno kūrinius. Žemėje netrūko visokiausių paslaptingų gyvūnijos pasaulio apraiškų, kurių jau niekad nebelemta išsiaiškinti. Galbūt panašios keistos savybės būdingos ir Talasos skorpionui - ir jų priežastys tokios pat neperprantamos?

Teorijų buvo sukurta net keletas. Pati populiariausia - dėl to, kad užvis mažiausiai priskirianti skorpionui protinius sugebėjimus - bylojo, neva iš vielos susukta apyrankė - tik paprasčiausia puošmena. Tiesa, norint šitaip apvynioti vielą aplink sąnarį, būtinas šioks toks rankų miklumas, tad kilo nemaža ginčų bandant aiškintis, ar gyvis galėjo padaryti tai pats, be niekieno pagalbos.

Padėti jam, savaime aišku, galėjo ir žmogus. Galbūt tas skorpionas - kokio nors ekscentriško mokslininko naminis gyvulėlis, pabėgęs iš namų? Vis dėlto šitokia versija buvo labai jau menkai tikėtina. Talasoje visi pažinojo visus kitus, tad niekam nebūtų pavykę šitokio padaro slapstyti ilgai.

Buvo sukurta ir dar viena teorija, užvis labiausiai neįtikėtina, bet tuo pačiu - ir užvis labiausiai gundanti.

Galbūt toji apyrankė - rangą nurodantis ženklas?

26. Snieguolė kyla

Ypatingo kruopštumo reikalaujančiame leitenanto Ouveno Flečerio darbe nuolat pasitaikydavo ilgų pertraukų, per kurias, neturėdamas ko nusitverti, jis imdavo mąstyti. Tiesą sakant, laiko tokiems apmąstymams jam kliuvo netgi gerokai per daug.

Jis buvo tarytum žvejys, lėtai ant ritės vyniojantis neįtikėtino tvirtumo valą su užkibusiu šešis šimtus tonų sveriančiu laimikiu. Kartą per dieną žemyn, į Talasos paviršių, nuskriedavo automatiškai reguliuojamas čiumpamasis zondas, paskui save velkantis lyną, išsirangantį sudėtinga, trisdešimties tūkstančių kilometrų ilgio spirale. Zondas automatiškai prisitvirtindavo prie laukiančio krovinio, o paskui, kruopščiai viską patikrinus, prasidėdavo kėlimo procesas.

Sudėtingiausi momentai būdavo pati proceso pradžia, kai snieguolę reikėdavo iškelti iš šaldymo įmonės, ir pabaiga, kai ji priartėdavo prie “Magelano” - milžinišką ledo šešiakampį reikėjo sustabdyti vos per kilometrą nuo paties laivo. Snieguolės kelionė aukštyn prasidėdavo vidurnaktį; atstumą nuo Tarnos iki stacionarios orbitos, kurioje stovėjo “Magelanas”, ledo luistas įveikdavo kiek mažiau nei per šešias valandas.

Kadangi ledo pristatymo ir surinkimo metu “Magelanas” būdavo saulėtoje planetos pusėje, visų pirmiausia reikėjo pasirūpinti šešėliu, kad nuožmūs Talasos saulės spinduliai neištirpintų brangiojo krovinio ir neišsklaidytų jo kosminėje erdvėje. Patikimai pridengus snieguolę skydu, saugančiu nuo bet kokių spindulių, darbo imdavosi robotai teleoperatoriai, naguotomis žnyplėmis nulaupantys šilumos nepraleidžiančią plėvelę, į kurią supakuotas ledo luistas keliaudavo orbiton.

Pašalinus apsauginį sluoksnį, reikėdavo atplėšti keliamąjį lopšį ir siųsti jį atgal žemyn - gabenti kito krovinio. Retkarčiais milžiniška metalinė plokštė, forma primenanti šešiakampį prikaistuvio dangtį, sukurptą kažkokio kuoktelėjusio virėjo, prišaldavo prie ledo, tad, norint ją išlaisvinti, reikėdavo prilipusius plotus pakaitinti kruopščiai reguliuojamu šilumos kiekiu.

Galų gale idealiai taisyklingos geometrinės formos ledo lytis nejudėdama pakibdavo per šimtą metrų nuo "Magelano" - o čia ir prasidėdavo pati kebliausia darbo dalis. Šešių šimtų tonų ledo masė ir nesvarumo sąlygos buvo toks derinys, su kuriuo savo protu neįstengtų susidoroti joks žmogus; vien tik kompiuteriai galėjo vadovauti darbams, nurodyti, kokia kryptimi, kokiu stiprumu ir kuriuo metu stumtelėti dirbtinį ledkalnį, kad šis sklandžiai stotų į savo vietą. Vis dėlto visada likdavo tikimybė, jog atsitiks kokia avarija ar iškils nenumatyta problema, pranokstanti net paties sumaniausio roboto galimybes - dėl to Flečeriui ir teko budėti. Tiesa, iki šiol įsikišti jam neprireikė, bet, jeigu taip atsitiktų, jis tam pasiruošęs.

Aš, tarė jis sau, dalyvauju lipdant milžinišką ledo korį. Pirmasis korio sluoksnis buvo jau beveik baigtas - liko sumontuoti dar du. Jei neįvyks kokių nelaimingų atsitikimų, visas skydas bus paruoštas per artimiausias šimtą penkiasdešimt dienų. Tada dar reikės išbandyti jį lėto greitėjimo sąlygomis - įsitikinti, kad visi ledo blokai patikimai susilydė į vientisą konstrukciją. Ir jau tuomet "Magelanas" leisis kelionėn - jo lauks paskutinis žygio į žvaigždes etapas.

Flečeris vis dar sąžiningai dirbo savo darbą - tačiau pasitelkęs tik protą, neįdėdamas širdies. Jo širdį jau pasiglemžė Talasa.

Ouvenas Flečeris gimė Marse - ir šiame nuostabiame, apačioje plytinčiame pasaulyje rado viską, ko taip trūko bergždžioje jo gimtojoje planetoje. Jis savo akimis regėjo, kaip liepsnos praryja daugelio jo protėvių kartų triūsą - tad kuriems galams gaišti dar kelis šimtmečius kelyje ir vėl pradėti viską iš naujo dar kitame pasaulyje, kai Rojus yra visiškai čia pat?

Ir, žinoma, mergina, laukianti jo Pietinėje saloje...

Jis jau beveik apsisprendė: kai tik ateis lemiama akimirka, nešiąs kudašių iš laivo. Tegul žemiečiai sau keliauja, tegul eikvoja savo jėgas bei sugebėjimus, aižydami negyvas Sagano Du uolas, tegul plūkiasi, galbūt bergždžiai, iki visiško kūno bei sielos išsekimo - tiktai be jo. Ouvenas Flečeris linkėjo jiems visa ko geriausio, neketino ir apleisti savo pareigų, bet tvirtai nutarė: jo namai - čia.

Maždaug tuo pat metu trisdešimčia kilometrų žemiau buvo priimtas kitas lemtingas sprendimas.

- Iškeliauju į Šiaurinę salą, - pranešė Brantas Falkoneris.

Kurį laiką - Brantui pasirodė, kad labai ilgai - Mirisa gulėjo tylėdama; galų gale paklausė:

- Kodėl?

Jos balse nebuvo justi nei nuostabos, nei apgailestavimo; taip daug kas spėjo pasikeisti, dingtelėjo jam.

Vis dėlto, anksčiau, nei jis suskubo atsakyti, ji pridūrė:

- Tau ten nepatiks.

- Tikriausiai ten man bus geriau nei čia... kaip čia yra dabar. Tai jau nebe mano namai.

- Čia visada bus tavo namai.

- Kol "Magelanas" vis dar orbitoje - ne.

Mirisa ištiesė ranką į tamsą ir palietė greta gulintį jau visai svetimą žmogų. Šis bent jau nebandė pasitraukti.

- Brantai, - pasakė, - aš tikrai nenorėjau, kad šitaip atsitiktų. Nenorėjo ir Loranas, esu tuo tikra.

- Bet tai nieko nekeičia, argi ne taip? Tiesą sakant, nesuprantu, ką tu jame atradai.

Mirisa vos nenusišypsojo. Kažin, pagalvojo, kiek vyrų per visą žmonijos istoriją sakė lygiai tokius pat žodžius - ir kokiai daugybei moterų? O kiek moterų klausė: "Ir ką tu atradai *joje*?"

Į tokį klausimą, savaime suprantama, nebuvo atsakymo; netgi pabandžius ką nors aiškinti, būtų tik dar blogiau. Vis dėlto, vien savo malonumui, Mirisa retsykiais mėgindavo perprasti, kas juodu su Lorenu šitaip pritraukė vieną prie kito tą pat akimirksnį, kai jie pirmąsyk susidūrė žvilgsniais.

Didžiąja dalimi šį nenumaldomą potraukį lėmė pati paslaptingoji meilės prigimtis, nepasiduodanti jokioms racionalioms analizėms, neįmanoma paaiškinti niekam, neišgyvenančiam tos pačios iliuzijos. Tačiau buvo ir kitų elementų, netgi tokių, kuriuos galima tiksliai įvardyti ir apibūdinti logiškomis sąvokomis. Jas atpažinti, ko gero, net visai naudinga - vieną dieną (kuri ateis netgi pernelyg greitai!) šitokia išmintis galbūt padės ištverti išsiskyrimo akimirką.

Visų pirma, tai buvo ta tragiška pašvaistė, supanti visus žemiečius; Mirisa nenuvertino jos reikšmės, bet, kita vertus, Loreną ji gaubė lygiai tiek pat, kiek ir kitus "Magelano" įgulos narius. Tad kas slypėjo jame, kas buvo ta ypatinga detalė, kurią ji rado jame, o Brante - ne?

Vertinant meilužio sugebėjimus, kažin ar kuris nors iš jų smarkiai lenkė antrąjį: galbūt Lorenas turėjo šiek tiek daugiau vaizduotės, o Brantas buvo kiek aistringesnis, bet... ar tik pastarosiomis savaitėmis jo glamonės netapo šiek tiek mechaniškos, šiek tiek atsainios? Šiaip ar taip, šia prasme Mirisa galėjo jaustis visiškai laiminga ir su vienu, ir su kitu. Ne, priežastis ne ta...

O gal ji ieško kažkokio grūdo, kuris išvis neegzistuoja? Ji taip ir neiškapstė jokio atskiro elemento, matyt, susidėjo ištisa savybių puokštė. Ir jos instinktai, veikiantys už sąmoningų apmąstymų aprėpiamos teritorijos, tiesiog susumavo rezultatus - ir paaiškėjo, kad Lorenas keliais taškais lenkia Brantą. Galėjo būti ir šitaip - visiškai paprasta.

Vis dėlto vienu atžvilgiu Lorenas net labai akivaizdžiai lenkė Brantą. Lorenas buvo kupinas veržlumo, kažkokių paskatų veikti, ambicijų - kaip tik tų savybių, kurių nė su žiburiu neaptiksi Talasoje. Be jokios abejonės, kaip tik dėl šių būdo bruožų jis ir tapo vienu išrinktųjų, patekusių į laivą - per šimtmečius, laukiančius jo ateityje, visa tai jam smarkiai pravers.

Brantas savo ruožtu neturėjo jokių ambicijų, nors sumanymų jam nestigo; ko vertas vien jo vis dar galutinai neįgyvendintas žuvų spąstų projektas. Iš visatos jis nereikalavo nieko kita, tik kad aprūpintų jį įdomiais mechanizmais, su kuriais jis galėtų žaisti; retkarčiais Mirisai pasirodydavo, jog į šią kategoriją galima įtraukti ir ją pačią.

Lorenas, kita vertus, buvo kaip tik iš didžiųjų atradėjų ir nuotykių ieškotojų padermės. Jis - iš tų, kurie patys kuria istoriją, užuot nuolankiai paklusę nusistovėjusiai jos eigai. Ir vis dėlto kartais - o pastaruoju metu vis dažniau - jis galėjo tapti ir šiltas bei žmogiškas. Nors jis į ledą šaldė Talasos jūrų vandenis, jo paties širdis pradėjo atitirpti.

- Ką tu veiksi Šiaurinėje saloje? - sukuždėjo Mirisa. Ji, kaip ir Brantas, jau susitaikė su jo sprendimu.

- Jie kviečia mane padėti įrengti “Kalipso”. Šiauriečiai iš tiesų ne kažin ką nusimano apie jūras.

Mirisa lengviau atsiduso: Brantas ne šiaip sprunka į krūmus - jis iškeliauja dirbti.

O kaip tik darbas užvis geriausiai ir padės jam užsimiršti - iki pat tos dienos, kai, galimas dalykas, ateis metas vėl prisiminti.

27. Praeities veidrodis

Mozė Kaldoras iškėlė modulį prieš šviesą ir ėmėsi skvarbyti žvilgsniu, tarsi galėtų išskaityti jo turinį.

- Man tai visuomet atrodo lyg koks stebuklas, - pasakė. - Tik pamanykite: štai, suspaudęs tarp nykščio ir smiliaus, laikau milijoną knygų! Kažin, ką pamanytų Kakstonas* ir Gutenbergas, jei sužinotų?

- Kas tokie? - paklausė Mirisa.

- Tuodu vyrai, kurie įpratino žmoniją skaityti. Tačiau už šitokį išradingumą dabar mums tenka mokėti. Kartais aš išgyvenu šiokį tokį košmarą įsivaizduodamas, jog viename iš šių modulių esama ypač svarbios informacijos - tarkime, skubiai reikalingų vaistų aprašas, siaučiant epidemijai, - tačiau niekas neberanda nuorodų, kur šios informacijos ieškoti. Taip, gyvybiškai mums būtinos žinios iš tiesų surašytos viename iš šių milijardų puslapių, tik mes nežinome, - kuriame. Jūs tik įsivaizduokite, kokia neviltis apimtų: štai, laikai atsakymą delne, bet negali jo surasti!

- Nesuprantu problemos, - atsakė kapitono sekretorė. Būdama informacijos saugojimo bei paieškos specialistė, Džoana LeRoi talkino perkėlinėjant duomenis iš laivo į Talasos Archyvus. - Juk tikrai žinotum bent vieną kitą svarbiausią tau reikalingos informacijos žodį - o tada liktų tik paleisti paieškos programą. Kompiuteriui pakaktų kelių sekundžių peržiūrėti kad ir milijardą puslapių.

- Sugadinai man visą košmarą. - Kaldoras atsiduso. Bet tuoj pat vėl nušvito. - Vis dėlto neretai atsitinka taip, kad nežinai nė vieno iš tų svarbiųjų žodžių. Nejaugi tau niekad nepasitaikė susidurti su tokiais dalykais, kurių net neieškojai, net nežinojai, kaip labai tau jų reikia, kol neaptikai netyčia?

- O tai jau reiškia prastą organizaciją, - pareiškė leitenantė LeRoi.

Kartais jie mėgdavo šitaip patraukti kits kitą per dantį, ir

---

*Viljamas Kakstonas (William Caxton) (apie 1422 - 1491) - anglų spaudos pradininkas. 1476 įkūrė savo spaustuvę Vestminsteryje, kitais metais išspausdino pirmąją Anglijoje datuotą knygą anglų kalba. Leido mokslinę, religinę, grožinę literatūrą, iš viso - apie 100 pavadinimų knygų.

Mirisa anaiptol ne visada susigaudydavo, kada jie kalba rimtai, o kada - ne. Džoana ir Mozė toli gražu nesistengdavo tyčia atriboti jos nuo pokalbio, tačiau jų ir jos patirtis skyrė tokia praraja, kad Mirisai retsykiais pasirodydavo, jog ji klausosi dialogo jai nesuprantama kalba.

- Šiaip ar taip, abėcėlinę rodyklę sudarinėti baigėme. Dabar jau visi žinome, ką turime čia, ir ką - ten; liko tik - *tik!* - nuspręsti, kurią informacijos dalį perpumpuosime iš laivo į vietinius Archyvus. Užsiimti tuo, kai mus skirs septyniasdešimt penki šviesmečiai, bus mažumą nepatogu... jei nepasakius, kad brangokai kainuos.

- Tiesa, kai ką prisiminiau, - įsiterpė Mirisa. - Tikriausiai neturėčiau jums šito sakyti, bet... aną savaitę susilaukėme delegacijos iš Šiaurinės salos. Atvyko mokslų akademijos prezidentas ir pora fizikų.

- Galiu mėginti spėti? Juos domina kvantinis variklis.

- Visiškai teisingai.

- Na, ir kaip jie reagavo?

- Atrodo, liko labai patenkinti - ir nustebinti - sužinoję, jog aprašas *iš tiesų* yra čia. Pasidarė kopiją, žinoma.

- Ką gi, linkiu jiems sėkmės - ji tikrai bus neprošal. O tu galėtum pasakyti jiems štai ką. Kažkada kažkas pasakė, kad tikrasis kvantinio variklio tikslas - anaiptol ne tokie niekai kaip paprasčiausias kosmoso tyrinėjimas. Iš tikrųjų visos tos energijos vieną gražią dieną mums prireiksią tam, kad sustabdytume kosmoso susispaudimo į pirminę juodąją skylę procesą, po kurio turėtų prasidėti naujas egzistencijos ciklas.

Valandėlei stojo baugi tyla, ją nutraukė prašnekusi Džoana LeRoi:

- Ką gi, valdant *šiai* administracijai, tai dar tikrai negresia. Verčiau kibkime į darbą. Prieš miegą mūsų dar laukia kalnai megabaitų.

Vien darbu gyvas nebūsi; protarpiais ateidavo tokia minutė, kai Kaldorui būtinai prireikdavo pasišalinti iš Pirmojo Nusileidimo bibliotekos skyriaus ir traukti kur nors atsipalaiduoti. Tada jis vaikštinėdavo po dailės galeriją, kompiuterinio gido vadovaujamas pasižvalgydavo po Motininį laivą (tiesa, niekad neidavo į tą pačią vietą antrą kartą - stengėsi aprėpti tokią teritorijos dalį, ko-

kią tik pajėgs) ar leisdavosi muziejaus nunešamas laiku atgal.

Prie Žemės panoramų displėjaus visuomet driekdavosi gana ilga eilė - daugiausia studentų ar vaikų su tėvais. Kartais Mozę Kaldorą gnybtelėdavo sąžinė dėl to, kad, pasinaudojęs privilegijuota padėtimi, užlįsdavo be eilės. Tačiau jis pasiguosdavo mintimi, kad lasai galės visą gyvenimą mėgautis to niekad jų nepažinoto pasaulio vaizdais, o jam pačiam apsilankyti prarastuosiuose namuose liko vos keli mėnesiai.

Mozei Kaldorui toli gražu nebuvo lengva įtikinti naujuosius draugus, kad pats jis niekada negyveno tuose vaizduose, kuriuos jie kartais stebėdavo kartu. Visa tai, ką jie matė, ir pačiam Kaldorui buvo mažų mažiausiai aštuonių šimtų metų praeitis, mat Motininis laivas išskrido iš Žemės 2751-aisiais, o jis gimė tik 3541-aisiais. Ir vis dėlto protarpiais jį nutvilkydavo atpažinimo pojūtis - ir vienas ar kitas prisiminimas siūbtelėdavo kone nepakeliama jėga.

Užvis slėpiningiausias, labiausiai jausmus žadinantis buvo “Lauko kavinės” atrakcionas. Kaldoras pasijusdavo sėdįs prie nedidelio staliuko po brezentine stogine: gurkšnodavo vyną ar kavą, o pro šalį plaukdavo miesto gyvenimas. Ir kol neatsistodavo iš už staliuko, jokiais pojūčiais negalėdavo atskirti įrašo iliuzijos nuo tikrovės.

Toje mažytėje erdvėje atgydavo didieji Žemės miestai. Mozė stebėdavo savais reikalais skubančius verslininkus ar studentus, besižvalgančius turistus, vaikštinėjančius įsimylėjėlius - Romoje, Paryžiuje, Londone, Niujorke - vasarą ir žiemą, dieną ir naktį. Pastebėję, kad juos filmuoja, praeiviai neretai nusišypsodavo jam iš šimtmečių praeities - ir Kaldoras nesusilaikydavo neatsakęs jiems šypsena.

Dar kitose panoramose jis nepamatydavo žmonių, nebūdavo ten išvis jokių žmogaus rankų darbo kūrinių. Kaip ir kadaise, dar aname gyvenime, Mozė Kaldoras vėl žvelgė į lėtai slūgstantį rūką virš Viktorijos krioklio, stebėjo, kaip virš Didžiojo Kanjono kyla Mėnulis, matė Himalajų sniegynus ir Antarktidos ledo uolas. Priešingai nei miestų gyvenimo scenos, visi šie gamtos vaizdai išliko nepasikeitę per tą tūkstantį metų, praslinkusį nuo įrašinėjimo dienos iki tų laikų, kai juos savo akimis regėjo Mozė. Ir, nors jie egzistavo gerokai anksčiau, nei atsirado pirmasis žmogus, šis vis dėlto sugebėjo juos pergyventi.

28. Povandeninis miškas

Atrodė, kad skorpionas visiškai niekur neskuba; per dešimt dienų jis tingiai nurėpliojo penkiasdešimt kilometrų. Ultragarso švyturėlis, kurį, tiesa, ne be vargo, pavyko pritvirtinti prie įpykusio padaro šarvo, netrukus atskleidė vieną įdomų faktą: skorpionas keliavo jūros dugnu visiškai tiesia linija, tarsi gerai žinodamas, kur traukia.

Kad ir koks būtų jo žygio tikslas, atrodė, kad galų gale skorpionas jį pasiekė - dviejų šimtų penkiasdešimties metrų gylyje. Tiesa, ir po to jis nesustojo, bet šįkart judėjo jau labai ribotame plote. Iš ten signalai sklido dar dvi dienas, o paskui be jokio perspėjimo staiga nutrūko.

Aiškinimas, kad skorpioną galėjo suryti koks nors dar stambesnis ir nuožmesnis už jį padaras, atrodė pernelyg naivus. Švyturėlis buvo sumontuotas tvirtame metaliniame cilindre, tad bet kokie nagai, dantys, čiuptuvai ar dar galažin kas jį čiaumodami geriausiu atveju būtų sugaišę bent kelias minutes, o jei koks padaras būtų prarijęs prietaisą su visu cilindru, ultragarso švyturėlis būtų sėkmingai toliau siuntęs signalus iš šio pilvo.

Vadinasi, tikėtinos prielaidos liko dvi, tačiau pirmąją pasipiktinę tučtuojau paneigė Šiaurinės salos povandeninės laboratorijos darbuotojai.

- Sumontavome *kiekvieno*, net paties menkiausio komponento dubliuojančią sistemą, - pareiškė direktorius. - Maža to, vos dvi sekundės prieš nutrūkstant signalui, sulaukėme diagnostinio impulso - viskas veikė be priekaištų. Taigi, apie prietaiso gedimą negali būti nė kalbos.

Tad galima versija liko tik viena. Švyturėlį kažkas išjungė. O norint tai padaryti, būtinai reikėjo pašalinti apsauginį strypelį.

O kad šitaip nutiktų netyčia, buvo visiškai neįmanoma: nulupti apsaugą tegalėjo koks nors smalsuolis, rakinėjantis mechanizmą, - arba tas, kuris ir siekė jį išjungti.

Dvidešimties metrų ilgio "Kalipso" dvigubu korpusu buvo ne tik pats didžiausias laivas visoje Talasoje, bet ir vienintelis, pritaikytas tyrinėti vandenyno gelmes. Nuolatinė jo bazė buvo Šiaurinėje saloje, ir Lorenas kone mėgavosi nuolatiniu apsisvaidymu

kandžiomis, bet nepiktomis replikomis, kurių vieni kitiems negailėjo mokslinės ekspedicijos nariai ir jų svečiai iš Tarnos, kuriuos pirmieji apsimetinėjo laiką paprasčiausiais netašytais žvejais. Savo ruožtu neliko skolingi ir Pietinės salos gyventojai: nepraleisdavo nė menkiausios progos vis pasigirti šiauriečiams, jog skorpionus aptikę kaip tik *jie*. Lorenas nė neketino priminti jiems, jog šis tvirtinimas ne visiškai sutampa su tiesa.

Lorenas patyrė šiokį tokį šoką vėl susitikęs Brantą, nors ir turėjo numatyti tai iš anksto: Brantas juk buvo vienas iš tų, kurie rūpinosi naująja “Kalipso” įranga. Abu vyrai pasisveikino mandagiai, nors gana šaltai, nekreipdami dėmesio į smalsius kitų keleivių žvilgsnius. Talasoje nebuvo beveik jokių paslapčių, tad visi žinojo, kas dabar gyvena Leonidų namų didžiajame svečių kambaryje.

Nedideles, prie juto pritaisytas povandenines roges būtų atpažinęs kone kiekvienas pastarųjų dviejų tūkstantmečių vandenynų tyrinėtojas. Metaliniame jų korpuse buvo sumontuotos trys televizijos kameros ir visas komplektas hidroreaktyvinių variklių, kurių dėka įtaisas galėjo judėti bet kuria kryptimi, o taip pat - vielinis krepšys, skirtas sukrauti pavyzdžius, kuriuos rinko nuotoliniu būdu valdomas čiuptuvas. Specialus robotas tyrinėtojas, vos nuleistas per bortą, galėjo iškart pradėti siųsti į laivą vaizdus bei informaciją, perduodamas juos optinio pluošto kabeliu, ne storesniu už pieštuko šerdį. Visa ši įranga buvo šimtmečių senumo, tačiau vis dar puikiausiai dirbo savo darbą.

Kranto linija galų gale ištirpo tolumoje, ir Lorenas pirmąsyk gyvenime atsidūrė plyname vandenyne, iš visų pusių apsuptas vandens. Jis prisiminė visas savo baimes, apnikusias tada, kai išplaukė su Brantu ir Kumaru, nors tąsyk nutolo nuo kranto ne daugiau nei kilometrą. Šįsyk Lorenas ne be malonumo suprato, kad, nors netoliese sukiojasi varžovas, jis pats jaučiasi kur kas ramiau. Galbūt dėl to, kad plaukė kur kas didesniu laivu...

- Labai keista, - pratarė Brantas. - Kaip gyvas nesu matęs jūros dumblių, želiančių šitaip toli vakaruose.

Iš pradžių Lorenas nieko nepastebėjo, bet netrukus atkreipė dėmesį į priekyje vandenyje tamsuojančią dėmę. Po kelių minučių laivas jau skynėsi kelią per plūduriuojančių jūržolių sąžalynus; kapitonas visai sumažino greitį - dabar jie vos šliaužė.

- Vis vien jau beveik atvykome į vietą, - pasakė jis. - Nėra

prasmės lėkti lyg akis išdegus, šitie dumbliai, žiūrėk, dar užkimš vandens ėmiklius. Neprieštarauji, Brantai?

Brantas patikslino kursorių displėjaus ekrane ir peržvelgė duomenis.

- Taip, atsidūrėme per penkiasdešimt metrų nuo tos vietos, kur praradome švyturėlį. Gylis - du šimtai dešimt. Gal verskime žuvį per bortą.

- Valandėlę! - sulaikė jį vienas šiauriečių mokslininkų. - Tai mašinai mes sugaišome begalę laiko ir išleidome krūvą pinigų, be to, ji - vienintelė tokia pasaulyje. O kas, jeigu ji įsipainios į tuos bjaurybes dumblius?

Visi nutilo ir susimąstė. Bet čia kukliai įsiterpė Kumaras, kuris iki pat šiol tūnojo neįprastai pritilęs ir ramus - matyt, galingos Šiaurinės salos technikos akivaizdoje jį kaustė pagarbi baimė.

- Nėra taip blogai, kaip atrodo iš čia, - pratarė vaikinas. - Dešimties metrų gylyje jau nematyti jokių lapų - tik ilgi stiebai, vietos tarp jų - kiek tik nori. Panašu į mišką.

Visiškai teisingai, pagalvojo Lorenas, povandeninis miškas su žuvimis, šmižinėjančiomis tarp liaunų, susivijusių kamienų. Kol kiti mokslininkai įdėmiai stebėjo pagrindinį ekraną ir daugybę instrumentų displėjų, jis užsidėjo viso vaizdo akinius, kurių dėka jo regėjimo laukas aprėpė tik tą povandeninę sceną, kuri buvo tiesiog priešais lėtai grimztantį robotą. Psichologiškai jis jau anaiptol nebesijautė stovįs "Kalipso" denyje, jam atrodė, kad bendražygių balsai atsklinda iš kažkokio kito pasaulio, su kuriuo jis pats visiškai nesusijęs.

Jis virto tyrinėtoju, kuris lėtai žengia į svetimą visatą, nėmaž nenutuokdamas, su kuo ten gali susidurti. Toji visata buvo griežtai apribota, beveik vienspalvė, vien iš blausiai žalsvų bei žydrų atspalvių, o regėjimo nuotolis nesiekė nė trisdešimties metrų. Kad ir kur nukrypdavo žvilgsnis, jis visąlaik matė kokį tuziną liaunų kamienų: vienodais tarpais aplipę dujų pripildytomis pūslėmis, suteikiančiomis jiems plūdrumo, tie siūbuojantys stiebai tįso iš šešėliuotų gelmių, o jų viršūnės pradingdavo švytinčiame "danguje" virš galvos. Protarpiais jam net pasidingodavo, tarytum ūkanotą, apsiūkusią dieną jis einąs per retai susodintų medžių guotą, bet iliuziją čia pat sugriaudavo šmėkštelėjęs žuvų pulkelis.

- Du šimtai penkiasdešimt metrų, - išgirdo jis kažkieno bal-

są. - Netrukus pamatysime ir dugną. Kaip manote, gal vertėtų įjungti šviesas? Vaizdo kokybė vis labiau prastėja.

Lorenas net nepastebėjo, kad vaizdas drumstųsi, bet tik todėl, kad automatinis valdymas palaikė vienodą apšviestumą. Tik dabar jam dingtelėjo, kad šitokiame gylyje turėtų būti beveik visiškai tamsu - plika akimi žmogus ničnieko nebeįžiūrėtų.

- Ne; kol nėra būtino reikalo, verčiau niekam nedrumskime ramybės. Kol kamera dar veikia, pasitenkinkime tokiu apšvietimu, kokį turime.

- Štai ir dugnas! Gana akmenuotas, smėlio beveik nematyti.

- Savaime suprantama. *Macrocystis thalassi* reikalingas uolėtas pagrindas, kad turėtų kur įsišaknyti - čia jums ne plūduriuojantys *Sargassum*.

Lorenas matė, ką kalbantysis turi omeny. Laibi kamienai apačioje baigėsi šaknų tankumynu - šios raizgėsi aplink uolienų atodangas įsikibdamos taip tvirtai, kad augalų neįstengė išrauti jokios audros ar vandenyno paviršiaus srovės. Atrodo, palyginimas su mišku sausumoje būsiąs netgi dar tikslesnis, nei atrodė iš pradžių.

Robotas žvalgybininkas labai atsargiai skverbėsi gilyn į povandeninį mišką, kabelį vilkdamas iš paskos. Atrodė, kad pavojus įsipainioti į susivijusius, gyvatiškus, į nematomą paviršių tįstančius kamienus tikrai negresia - milžinai augalai stiebėsi gana atokiai vienas nuo kito. Tiesą sakant, net galima pamanyti, kad juos kažkas tyčia šitaip...

Mokslininkai, stebintys vaizdą monitoriaus ekrane, neįtikėtiną tiesą suvokė vos akimirka vėliau nei Lorenas.

- O, Krakenas... - sukuždėjo vienas jų. - Juk tai - anaiptol ne šiaip sau miškas... Tai... tai... *plantacija*!

29. Sabros

Save jie vadino Sabromis - pasiskolino vardą tų pirmeivių, kurie prieš pusantro tūkstančio metų prisijaukino kone tokias pat laukines ir priešiškas teritorijas Žemėje.

Vienu atžvilgiu Marso Sabroms dar pasisekė - jiems bent jau neteko susidurti su žmogiškaisiais priešais, vien tik su nepaprastai nuožmiu klimatu, neįtikėtinai reta atmosfera ir visame planetos paviršiuje siaučiančiomis smėlio audromis. Visus šiuos

sunkumus pavyko įveikti; jie mėgdavo tvirtinti ne šiaip išgyvenę, o plačiai paskildę. Šis posakis tebuvo viena iš daugybės iš Žemės pasiskolintų citatų, bet arši marsiečių nepriklausomybė retai leisdavo jiems tai pripažinti.

Daugiau nei tūkstantį metų jie gyveno saldžios iliuzijos - kone religijos - šešėlyje. Ir šis įsitikinimas, panašiai kaip bet kuri kita religija, iš esmės paveikė jų visuomenę - suteikė tikslų, siekiančių gerokai toliau už juos pačius, o jų gyvenimas įgijo prasmę.

Iki pat tų laikų, kai tiksliais apskaičiavimais buvo įrodyta priešingai, jie tikėjo - ar, mažų mažiausiai, vylėsi - jog Marsui pavyks išvengti Žemės lemties. Žinoma, veikiausiai tik per plauką - papildomas nuotolis negalėjo padėti niekuo daugiau, nebent penkiasdešimčia procentų sumažinti radiaciją - tačiau marsiečiai puoselėjo viltis, kad šito galbūt pakaks. Kilometrų storio senovinių ledynų sluoksnio sergstimi, jie vylėsi išgyvensią ir tada, kai Žemės žmogui išgyventi neliks nė menkiausios galimybės. Vaizduotė nunešė juos netgi taip toli, kad buvo kuriamos teorijos - nors jomis iš tiesų tikėjo nebent vienas kitas romantikas - neva ištirpusios poliarinio ledo kepurės galbūt vėl užpildys vandeniu kadai išdžiūvusių vandenynų duburius. O jau tada ir atmosfera galbūt taps tokia tanki, kad žmonės galės laisvai vaikščioti atvirame ore, apsirūpinę tik paprasčiausia kvėpavimo įranga bei šilumą sulaikančiais kostiumais...

Šios giliai įsišaknijusios viltys gyvavo ilgai, tačiau negailestingi apskaičiavimai galų gale jas palaidojo. Kad ir kokie patyrę ar nagingi būtų Sabros, kad ir kiek pastangų įdėtų, savo jėgomis išsigelbėti jiems nepavyks. Jiems lemta pražūti drauge su protėvių pasauliu, kurį jie kitąsyk demonstratyviai, kad ir apsimestinai, niekino už ištižimą.

Vis dėlto dabar, tiesiog po "Magelanu", plytėjo planeta, įkūnijanti visas paskutiniųjų Marso kolonistų kartų viltis bei svajones. Kaskart, kai Ouvenas Flečeris pažvelgdavo žemyn į tyvuliuojančius beribius Talasos vandenynus, jo galvoje įkyriai sudundėdavo viena vienintelė mintis.

Žvaigždžių zondų duomenimis Saganas Du labai jau smarkiai priminė Marsą - kaip tik dėl to pats Flečeris bei keletas jo tėvynainių ir buvo pakviesti į šią kelionę. Tačiau kuriems galams po trijų šimtų metų ir už septyniasdešimt penkių šviesmečių iš naujo

pradėti niekad nesibaigsiantį mūšį, jei Pergalė laukia čia pat - tiesiog pati prašosi į rankas...

Flečerio jau nebetenkino sumanymas paprasčiausiai sprukti iš laivo - pernelyg daug ko jis tuomet netektų. Žinoma, pasislėpti Talasoje nebūtų labai sunku, bet kaip pasijustų jis pats, kai "Magelanas" išskristų, drauge išsigabendamas ir paskutiniuosius jo jaunystės draugus bei pažįstamus?

Dvylika Sabrų tebemiegojo užšaldyti hibernacinėje kameroje. Su dviem iš penkių pabudusių Flečeris pabandė atsargiai šnektelėti - ir susilaukė palankaus atsako. O jeigu jam pritars ir kiti du, tai neabejotinai reikš, kad jų penketas turi teisę kalbėti ir tuzino miegančiųjų vardu.

"Magelanas" savo kelionę į žvaigždes privalo užbaigti čia, Talasoje.

30. Krakano vaikas

Neskubriu dvidešimties kilometrų per valandą greičiu atgal į Tarną plaukiančioje "Kalipso" beveik niekas nesišnekėjo; visi skendėjo savose mintyje, mąstydami apie reginius, matytus jūros dugne, ir apie tai, ką jie reiškia. Lorenas vis dar tebesėdėjo atsiribojęs nuo išorinio pasaulio; jis taip ir nenusiėmė povandeninio vaizdo akinių - dar ir dar kartą peržiūrinėjo rogių kamerų užfiksuotus nugrimzdusio miško tyrinėjimus.

Verpdamas optinio pluošto kabelį tarsi koks mechaninis voras, robotas lėtai slinko tarp milžiniškų kamienų, kurie tik dėl nepaprasto ilgumo atrodė liauni, nors iš tikrųjų buvo storesni už žmogaus kūną. Dabar jau buvo visiškai akivaizdu, kad jie susodinti lygiais tarpais vienodomis eilėmis, tad niekas pernelyg nenustebo, kai robotas pasiekė aiškų, tarsi nurėžtą miško pakraštį. O čia savojoje povandeninių džiunglių stovyklavietėje, bruzdėjo skorpionai.

Tyrinėtojai išties pasielgė išmintingai, taip ir neįjungę žibintų: gelmių gyventojai net neįtarė, kad, vos per kelis metrus jiems virš galvų beveik visiškoje tamsoje plūduriuoja tylus stebėtojas. Lorenui teko matyti vaizdo įrašų, su užfiksuota skruzdžių, bičių, termitų veikla - ją labai priminė ir tai, ką jis išvydo skorpionų buveinėje. Iš pirmo žvilgsnio sunku buvo patikėti, jog šitokia sudėtinga organizacija gali funkcionuoti be veiksmus kontroliuojančio

proto - ir vis dėlto skorpionų elgesys galėjo būti visiškai instinktyvus kaip ir tų kadaise Žemėje bendruomenėmis gyvenusių vabzdžių.

Keletas skorpionų prižiūrėjo didžiulius kamienus, tįstančius aukštyn, iki pat paviršiaus, kur siurbė gelmėje net nematomos saulės spindulius; kiti šmirinėjo jūros dugnu, nešini akmenimis, lapais ir - taip, kad ir grubaus darbo, bet neabejotinai - tinklais bei krepšiais. Vadinasi, skorpionai gebėjo gamintis bent šiokius tokius įnagius, bet netgi ir tai dar neįrodė jų gebėjimo mąstyti. Kai kurie paukščiai suka lizdus, netgi kur kas sudėtingesnius už tuos negrabius skorpionų įnagius, akivaizdžiai sunarstytus iš visa kur esančių jūros dumblių stiebų ar šakelių.

Jaučiuosi tarsi koks ateivis iš kosmoso tolybių, pagalvojo Lorenas, įsitaisęs virš Akmens amžiaus kaimelio Žemėje tais laikais, kai žmogus dar žengė tik pirmuosius žingsnius žemdirbystėje. Ar iš tokio stebėjimo ateivis sugebėtų tinkamai įvertinti žmogaus mąstymo galimybes? O gal ir jo nuosprendis būtų toks pat: vien tik instinktu pagrįsta veikla?

Zondas vis giliau slinko į skorpionų gyvenvietę; iš visų pusių ją supančio miško netgi nebesimatė, nors artimiausieji kamienai negalėjo likti toliau nei už penkiasdešimties metrų. Maždaug tuo metu kažkuris šiauriečių plokštininkas leptelėjo pavadinimą, kuris prilipo taip, kad vėliau buvo vartojamas netgi mokslinėse ataskaitose: “Centrinis Skorpvilis”.

Paieškojus tikslesnio apibūdinimo, šią povandeninę teritoriją tikriausiai reikėtų vadinti gyvenamąja, o drauge - ir darbo zona. Per visą atvirą plotą vingiavo gal penkių metrų aukščio uolienų atodanga; jos paviršius buvo išvarpytas gausybe tamsių skylių - kaip tik tokio didumo, kad tilptų įlįsti skorpionas. Nors šie urveliai žiojėjo išmėtyti be jokios tvarkos, vis dėlto buvo tokio vienodo dydžio, kad natūrali jų kilmė kėlė rimtų abejonių, o ir visa uola labai jau priminė kažkokio keistuolio architekto projektuotą gyvenamąjį namą.

Skorpionai be paliovos landžiojo pro skyles čia vidun, čia laukan - visai kaip kokie biurų pastato mieste tarnautojai tais laikais, kai dar nebuvo plačiai paplitusios telekomunikacijos, dingtelėjo Lorenui. Jam jų veikla atrodė visiškai beprasmė - bet turbūt lygiai taip ir skorpionams atrodytų kad ir žmonių prekybos centras.

- Ei! - šūktelėjo kažkuris kitas iš "Kalipso" denyje įsitaisiusių stebėtojų. - O kas gi *tai*? Štai ten, dešinėje - ar galima prisislinkti arčiau?

Iš už jo suvokimo sferos ribų netikėtai įsibrovęs balsas supurtė Loreną; akimirkai jis pasijuto išplėštas iš jūros dugno ir nudrėbtas atgal į išorinį pasaulį.

Panoraminis vaizdas staiga pasviro - zondas aštriai pakeitė kryptį. Paskui viskas vėl grįžo į vietas, tik dabar jau kamera lėtai slinko link vienišos akmeninės piramidės, kurios aukštis - palyginus su dviem prie pagrindo tupinčiais skorpionais - galėjo siekti apie dešimt metrų. Piramidės šone žiojėjo viena vienintelė urvo anga. Iš pradžių Lorenas nepastebėjo nieko neįprasto, bet po truputį ėmė suvokti šiokias tokias keistenybes - netikėtas detales, lyg ir ne visai tinkančiais tam Skorpvilio vaizdui, prie kurio akis spėjo priprasti.

Visi kiti skorpionai nesustodami šmižinėjo kažkokiais savais reikalais. Tuo tarpu piramidės papėdėje įsitaisiusi porelė tupėjo net nekrustelėdami, tiktai jų galvos siūbavo pirmyn atgal. Ir dar kažkas...

Šitie skorpionai buvo stambūs. Gelmėje įvertinti dydžius toli gražu nebuvo lengva, tad tik tada, kai pro šalį prasiskubino dar keletas, Lorenas įsitikino, jog šiuodu beveik penkiasdešimčia procentų stambesni už vidutinius.

- Ką jie čia veikia? - sukuždėjo kažkas.

- Nesunku įspėti, - atsiliepė kitas balsas. - Stovi sargyboje.

Sykį ištarta prielaida atrodė tokia akivaizdi, kad niekas nesuabejojo.

- Kažin, ką jie saugo?

- Gal karalienę, jei tokios jų bendruomenėje esama? O gal Skorpvilio Centrinį banką?

- Kaip mums išsiaiškinus? Rogės per didelės, kad įsmuktų vidun - net jeigu jie leistų mums pamėginti.

Nuo tos akimirkos galimybė liko nebent teoriniams ginčams. Robotas-zondas atsidūrė mažiau nei per dešimt metrų virš piramidės viršūnės, tad operatorius įjungė trumpą vieno variklių pliūpsnį, sustabdydamas aparatą, kad šis daugiau nebegrimztų.

Atrodo, variklio garsas, o gal vibracija sukėlė ant kojų sargybinius. Abu vienu metu atsistojo piestu, ir Lorenas tiesiog prieš akis išvydo košmarą iš akių santalkos, siūbuojančių čiuptu-

vėlių bei milžiniškų žnyplių. Kokia laimė, kad iš tikrųjų nesu dugne, nors ir jaučiuosi esąs ten, tarė sau Lorenas. Ir dar mums smarkiai pasisekė, kad tie padarai nemoka plaukti.

Tačiau jei plaukti jie ir nemokėjo, tai karstytis sugebėjo kuo puikiausiai. Stulbinančiu greičiu abu sargybiniai įsiropštė į pačią piramidės viršūnę ir atsidūrė vos per kelis metrus po rogėmis su aparatūra.

- Reikia nešdintis iš ten, kol jiems nešovė į galvą stryktelėti, - perspėjo operatorius. - Tos žnyplės nurėš mūsų kabelį tarsi medvilninį siūlą.

Tačiau šaukštai jau buvo popiet. Vienas skorpionų atsispyrė nuo uolos ir po kelių akimirkų žnyple stvėrė apatinę rogių pavažą.

Vis dėlto žmogiškoji operatoriaus reakcija buvo tokia pat staigi, be to, jam pakluso kur kas pranašesnės technologijos. Tą pat akimirką jis visu galingumu įjungė atbulinę eigą ir antpuoliui nukreipė roboto galūnę. Ir dar, kas, ko gero, padėjo labiausiai, vienu gaistu įjungė visus žibintus.

Reikia manyti, skorpionas liko visiškai apakintas. Jis skėstelėjo žnyplėmis - tokia pritrenkiančiai žmogiška apstulbimo išraiška - ir dribo ant dugno anksčiau, nei mechaninė roboto ranka spėjo įsivelti į kautynes.

Sekundės dalelytei regėjimo neteko ir Lorenas - akiniai visiškai aptemo. Bet tuoj pat automatinės kameros elektros grandinės prisitaikė prie gerokai stipresnio apšviestumo - ir Lorenui visai prieš pat akis šmėkštelėjo priblokštas skorpionas, kuris čia pat išslydo iš regėjimo lauko.

Kažkodėl žmogus nėmaž nenustebo, pastebėjęs dvi metalines juosteles, suveržusias dešiniosios padaro žnyplės sąnarį.

Jis iš naujo peržiūrinėjo šią paskutiniąją sceną, o “Kalipso” neskubėdama plaukė atgal į Tarną. Visi jo pojūčiai buvo taip sutelkti į povandeninį pasaulį, kad Lorenas net nepajuto po laivu pravilnijusios pirmosios nedidelės bangos. Bet tuoj pat išgirdo aplink jį suskardėjusius riksmus ir susizgribo, kad laive kilo nemenka sumaištis; “Kalipso” denis staiga pasviro - laivas staigiai pakeitė kursą. Lorenas nusiplėšė akinius ir valandėlę stovėjo mirksėdamas skaisčioje saulėkaitoje.

Akimirką jis jautėsi visiškai aklas, o paskui, kai akys apsipra-

to su ryškia šviesa, išvydo, kad nuo palmėmis apaugusio Pietinės salos kranto juos skiria vos keli šimtai metrų. Atsitrenkėme į povandenines uolas, dingtelėjo jam. Brantas jau niekad nebesužinos, kuo viskas baigėsi...

Ir čia jis kai ką išvydo - kai ką, sparčiai kopiantį rytiniu horizontu aukštyn; ramioje, taikingoje Talasoje jis nė už ką nesitikėjo pamatyti ko nors panašaus. Tai buvo grybo pavidalo debesis - lygiai toks pat, kokie žmonijai sapnuodavosi košmaruose štai jau du tūkstančius metų.

Po šimts velnių, ką *daro* Brantas? Be jokios abejonės, jis turėtų strimgalviais lėkti į krantą - bet ne, užuot skubėjęs į sausumą, jis staigiausiu įmanomu manevru apsukinėjo "Kalipso", gręždamas ją į atvirą jūrą. Atrodė, kad laivui dabar ir vadovauja jis vienas - visi likusieji prasižioję dėbsojo į rytus.

- Krakanas! - kvėptelėjo vienas šiauriečių mokslininkų, ir Lorenui pasidingojo, kad šis tiesiog plūstasi vieninteliu nuvalkiotu lasų keiksmažodžiu. Bet tuoj pat suprato klydęs, ir visą jo kūną užliejo svaiginantis palengvėjimas. Tik štai - labai jau trumpalaikis.

- Ne, - tarstelėjo Kumaras; Lorenas nė už ką nebūtų patikėjęs, kad vaikinas išvis sugeba šitaip išsigąsti. - Ne Krakanas - per arti. Tai Krakano *vaikas.*

Laivo radijas dabar jau be paliovos plyšojo pavojaus pypčiojimais, retkarčiais pertraukiamais niauriais perspėjančiais pranešimais. Lorenui net nepakako laiko ką nors suprasti - jis pastebėjo, jog kažkas labai keista atsitiko horizontui. *Šis jau buvo nebe ten, kur turėjo būti.*

Viskas susivėlė į vieną raizginį: Lorenas vis dar neįstengė galutinai atitrūkti nuo povandeninio skorpionų pasaulio, be to, žaižaruojančios jūra bei saulė tebetvilkė jam akis - teko nuolat mirksėti. Tikriausiai kažkas bus nutikę su regėjimu. Nors Lorenas būtų ryžęsis galvą guldyti, kad "Kalipso" nesiūbuoja ir visiškai lygiai plūduriuoja ant vandens, vis dėlto akys bylojo, jog laivas garma stačiai žemyn.

Ne - ne laivas garmėjo žemyn, o kilo pati jūra, ir dar taip riaumodama, kad jos balsas užgožė bet kokius kitus garsus. Lorenas nesiryžo net spėlioti, koks galėtų būti aukštis bangos, griūvančios tiesiog ant jų. Tik dabar jis suprato, kodėl Brantas taip

skubėjo išplaukti į gilesnius vandenis, kuo toliau nuo mirtį nešančių seklumų, kuriose cunamis ir išlies visą savo įtūžį.

Milžiniška ranka stvėrė "Kalipso" ir iškėlė pirmagalį aukštyn, tiesiog į dangų. Lorenas pasijuto bejėgiškai slystąs deniu; jis dar bandė įsistverti stovo, bet šis išsprūdo, ir po akimirkos Lorenas pūkštelėjo į vandenį.

Prisimink visas treniruotes, kaip elgtis pavojaus akivaizdoje, karštligiškai kalė jis pats sau. Jūroje, kaip ir atvirame kosmose, galioja tas pats principas. Užvis didžiausią pavojų kelia panika, tad nepamesk galvos...

Pavojus nuskęsti jam negrėsė - nuo to saugojo gelbėjimosi liemenė. Ją tik reikėjo pripūsti - tačiau kur prapuolė pūtimo svertas? Lorenas pirštais ėmė karštligiškai grabalioti tinklelį, kuriuo buvo susijuosęs. Nepaisant viso pasiryžimo, jį persmelkė ledinis šaltis, bet netrukus jis užčiuopė metalinį strypelį. Šis judėjo visiškai lengvai, ir Lorenui akmuo nuo širdies nusirito pajutus, kaip glėbyje jį suspaudžia pampstanti gelbėjimosi liemenė.

Dabar didžiausią pavojų kėlė pati "Kalipso", jei sumanytų užvirsti tiesiai jam ant galvos. Kurgi prasmego tas laivas?

Laivas buvo gerokai per arti, kad šitame kunkuliuojančiame vandenyje pasijustum saugiai; denio kabinos dalis buvo panirusi į vandenį. Vis dėlto įgula, kad ir kaip keista, regis, visa tebebuvo laive. Jie netgi jau rodė pirštais į Loreną, kažkas ruošėsi mesti jam gelbėjimo diržą.

Vandenyje plaukiojo baisybė šiukšlių: kėdės, dėžės, aparatūros nuolaužos; palengva grimzdo ir rogės, iš pažeistos plūdrumo pūslės žerdamos burbuliukų spiečius. Tikiuosi, šitą aparatą jiems dar pavyks išgelbėti, dingtelėjo Lorenui. O jeigu ne, šis žygis bus kainavęs labai jau brangiai - tikriausiai turės praeiti dar daug laiko, kol vėl galėsime leistis tyrinėti skorpionų. Lorenas pajuto, kad didžiuojasi savimi: šitokiomis aplinkybėmis dar sugeba ramiai ir blaiviai vertinti situaciją!

Kažkas brūkštelėjo jam per dešiniąją koją; instinktyviu judesiu Lorenas pabandė nuspirti tą kažką šalin. Nors prisilietimas nemaloniai nubruožė odą, vis tik žmogus labiau suirzo nei išsigando. Jis saugiai plūduriavo vandens paviršiuje, milžinė banga jau praplūdo pro šalį, tad nieko nė nebegali atsitikti.

Lorenas spirtelėjo dar kartą - šįsyk jau atsargiau. Ir tuo pat metu pajuto, jog kažkas bando apraizgyti ir kairiąją koją. Ir da-

bar tai buvo jau ne šiaip prisilietimas: nepaisant plūdrios gelbėjimosi liemenės, galažin kokie pančiai tempte tempė jį gelmėn.

Štai tada Loreną Lorensoną užgriuvo jau tikros panikos pliūpsnis - staiga jis prisiminė uostinėjančius milžino polipo ūselius. Vis dėlto padaro ataugos neabejotinai turėjo būti minkštos, mėsingos - o čia jį pančiojo viela ar metalinė virvė. Na žinoma! Jį gramzdino iš skęstančių rogių nusidriekęs optinio pluošto kabelis!

Gal Lorenui dar ir būtų pavykę išsikapanoti, jei nebūtų gurktelėjęs gerokai vandens - jį užliejo netikėtai siūbtelėjusi banga. Springdamas, kosėdamas jis bandė pravalyti plaučius, tuo pat metu iš paskutiniųjų spurdėdamas, stengdamasis išsivaduoti iš kabelio raizgų.

Dar valandėlė, ir gyvybiškai svarbi riba tarp oro ir vandens - tarp gyvenimo ir mirties - atsidūrė beveik per metrą virš galvos; šitaip arti, bet jos pasiekti jis nebegalėjo.

Šitokią akimirką žmogus nebegalvoja apie nieką kita - tik apie išsigelbėjimą. Lorenas nepatyrė jokių praeities vaizdų blyksnių, jokio apgailestavimo dėl buvusiojo gyvenimo; nešmėkštelėjo nė menkiausia mintis netgi apie Mirisą.

Kai suvokė, kad viskas baigta, jis nepajuto baimės. Paskutinis sąmoningas jo pojūtis buvo kartėlio kupinas įsiūtis: tik pamanykite, jis įveikė penkiasdešimt šviesmečių vien tam, kad čia susilauktų tokio negarbingo, tokio banalaus galo.

Šitaip Lorenas Lorensonas mirė antrą kartą - šiltoje Talasos jūros seklumoje. Jis taip ir nepasimokė iš praeities - tąsyk, prieš du šimtus metų, mirti pirmą kartą buvo kur kas lengviau.

V. „BOUNČIO" SINDROMAS

31. Peticija

Nors kapitonas Sirdaras Bėjus būtų kategoriškai paneigęs turįs organizme bent lašelį prietaringumo, vis dėlto kas kartą, kai viskas klostydavosi pernelyg sklandžiai, jį imdavo graužti nerimas. Iki pat šiol visa kas Talasoje ėjosi taip sėkmingai, kad net sunku patikėti, įvykių eiga pranoko net optimistiškiausius planus.

Ledo skydo konstravimo darbai vyko tiksliai pagal grafiką, o tokių problemų, kurias vertėtų bent paminėti, ir išvis nepasitaikė.

Bet štai dabar ir užgriuvo - vos per dvidešimt keturias valandas...

Savaime suprantama, viskas galėjo būti dar žymiai blogiau. Trečiojo rango kapitonui Lorensonui neapsakomai pasisekė - tiktai to vaikinuko dėka (reiktų pagalvoti, kaip jam atsidėkojus...) Pasak medikų, išsisukti pavyko tik per plauką. Dar minutė kita - ir smegenys būtų jau nebegrįžtamai pažeistos.

Suirzęs, kad leido dėmesiui nuklysti į šalį nuo svarbiausios problemos, kapitonas dar sykį perskaitė laišką, kurį jau mokėjo atmintinai:

> LAIVO TINKLAS:
> DATA NENURODYTA, LAIKAS NENURODYTAS
> GAVĖJAS: KAPITONAS
> SIUNTĖJAS: ANONIMAS
> Pone,
>
> mūsų grupė norime pateikti jums štai šį pasiūlymą, kurį raginame kuo rimčiausiai apsvarstyti. Siūlome mūsų misiją užbaigti čia, Talasoje. Šitaip būtų realizuoti visi misijos tikslai, išvengiant papildomų pavojų, kurie mums grėstų, jei tęstume kelionę į Saganą Du.
>
> Mes labai gerai suprantame, kad, priėmus mūsų pasiūlymą, iškiltų tam tikrų problemų su vietiniais gyventojais, tačiau manome, kad mūsų turimos technologijos padėtų jas nesunkiai išspręsti - ypač tektoninės inžinerijos įranga, kurios dėka įmanoma ženkliai padidinti planetos sausumos plotą. Remdamiesi laivo Nuostatais, 14 skyrius, 24 paragrafas (a), pagarbiai prašome kaip įmanoma skubiau sušaukti laivo susirinkimą ir aptarti šį klausimą.

- Na, kapitone Malina? Ambasadoriau Kaldorai? Ką manote?

Abu erdvių, bet visiškai paprastai apstatytų kapitono apartamentų svečiai tik susižvalgė. Tada Kaldoras vos pastebimai linktelėjo kapitono padėjėjui, ir patvirtino savo nenorą kalbėti pirmas, lėtai, su malonumu gurkštelėdamas nuostabaus Talasos vyno, kuriuo juos aprūpino čiabuviai.

Kapitono padėjėjas Malina, kuris su mechanizmais susikalbėdavo kur kas lengviau nei su žmonėmis, nusiminęs dėbtelėjo į spausdintą lapelį.

- Na, parašyta bent jau labai mandagiai.

- To ir reikėjo tikėtis, - nekantriai atšovė kapitonas Bėjus. - Ar bent nujaučiate, kas galėjo šį laišką atsiųsti?

- Net nenumanau. Atmetus mus tris, bijau, lieka šimtas penkiasdešimt aštuoni įtariamieji.

- Šimtas penkiasdešimt septyni, - įsiterpė Kaldoras. - Trečiojo rango kapitonas Lorensonas turi nepriekaištingą alibi. Jis tuo metu buvo miręs.

- Ką gi, įtariamųjų ratas susiaurėjo, bet ne taip jau ir ženkliai, - kapitonas prisivertė šyptelėti. - Ar gali pasiūlyti kokią nors prielaidą, daktare?

O kaipgi, žinoma, pagalvojo Kaldoras. Kadaise pragyvenau Marse ištisus dvejus ilgus jo metus. Tad jei reikėtų lažintis, drąsiai statyčiau už Sabras. Ir vis dėlto tai - tik nuojauta, gal aš ir klystu...

- Kol kas dar ne, kapitone. Tačiau pasidairysiu, pašniukštinėsiu... ir jei ką nors aptiksiu, tuoj pat jums pranešiu - kiek tai bus įmanoma.

Abu laivo vadai kuo puikiausiai jį suprato. Eidamas patarėjo pareigas, Mozė Kaldoras iš tiesų net nebuvo pavaldus kapitonui. "Magelane" jis buvo lyg ir savotiškas kunigas-nuodėmklausys.

- Tikiuosi, daktare Kaldorai, iš tiesų ir praneši - jei tave pasieks informacija, galinti sukelti pavojų visai mūsų misijai.

Kaldoras sudvejojo, bet paskui linktelėjo. Jis nuoširdžiai vylėsi, kad jam neiškils tradicinė nuodėmklausio dilema: ta, kurią išgyvena kunigas, išklausęs išpažintį žudiko, dar tik planuojančio įvykdyti žmogžudystę.

Ne kažin kiek tos pagalbos, rūgščiai susiraukęs pagalvojo kapitonas. Vis dėlto šitais dviem vyrais pasitikiu besąlygiškai - turiu juk su kuo nors pasišnekėti... net jei galutinį sprendimą vis vien teks priimti pačiam.

- Pirmiausia reikia nutarti štai ką: ar turėčiau atsakyti į šį laišką, ar nekreipti į jį dėmesio? Ir vienas, ir kitas variantas gana rizikingas. Jei tai tik lengvabūdiškas pasiūlymas - galbūt net vieno žmogaus, kuriam tam kartui aptemo protas - tuomet reaguoti rimtai gal ir neišmintinga. Bet jeigu rašė ryžtingai nusiteikusi

grupė, su jais tikriausiai derėtų kalbėtis. Gal šitaip pavyktų nuleisti garą. Be to, taip būtų lengviau išsiaiškinti, kas čia drumsčia vandenį. - O jei sučiupsi tuos drumstėjus už rankos - kas tada? - paklausė kapitonas savęs. - Bene sukaustysi grandinėmis?

- Manau, reikia bandyti su jais kalbėtis, - patarė Kaldoras. - Problemos paprastai niekur neišnyksta, jei nekreipi į jas dėmesio.

- Sutinku, - atsiliepė kapitono padėjėjas Malina. - Vis dėlto esu tikras, kad niekas iš variklį ar generatorius aptarnaujančios įgulos čia neprikišo nagų. Visus juos pažįstu nuo pat universiteto baigimo laikų... ar netgi dar seniau.

Gali būti, kad tavęs laukia viena kita staigmena, tyliai pats sau pagalvojo Kaldoras. Argi kas nors gali iš tikrųjų kiaurai pažinti kitą?

- Ką gi, gerai, - pasakė kapitonas atsistodamas. - Šitaip aš jau nusprendžiau ir pats. Beje, dėl viso pikto būtų neprošal šiek tiek iš naujo pasidomėti istorija. Kiek prisimenu, ir pats Magelanas turėjo kažkokių rūpesčių dėl savo įgulos.

- Taip ir buvo, - patvirtino Kaldoras. - Vis dėlto tikiuosi, *jums* neteks nė vieno jų išlaipinti negyvenamoje saloje.

Arba pakarti ant stiebo kurio nors savo padėjėjų, mintyse pridūrė, bet nebepasakė jis; užsiminti apie šį konkretų istorijos epizodą būtų labai jau netaktiška.

Būtų netgi dar blogiau, jei jam šautų į galvą priminti kapitonui Bėjui - nors jis vargu bau galėjo tai užmiršti! - kad didysis jūrininkas pats buvo nužudytas anksčiau, nei baigė savo kelionę.

32. Ligoninė

Šįsyk sugrįžimas į gyvųjų pasaulį toli gražu nebuvo taip kruopščiai parengtas iš anksto. Prisikelti antrą kartą Lorenui Lorensonui anaiptol nebuvo taip malonu, kaip pirmąjį; priešingai, jis jautėsi taip bjauriai, kad protarpiais net imdavo gailėtis išsprūdęs iš nebūties.

Vos atsitokėjęs, jis greitai panoro vėl kuo skubiau nugrimzti į užmarštį. Jo gerklėje styrojo kažkokie vamzdeliai, o prie rankų ir kojų buvo pritvirtintos vielos. *Vielos!* Jis iškart prisiminė tą neįveikiamą tempimą žemyn, į gelmę, ir akimirkai jį vėl apėmė panika, bet valios pastangomis jis suėmė save į nagą.

Tačiau tuoj pat ir vėl apniko baimė: jam pasirodė, kad jis nekvėpuoja, bent jau nejuto jokių diafragmos judesių. Labai keista... a, turbūt plaučiai vėdinami dirbtinai...

Tikriausiai ligoninės seselė atkreipė dėmesį į prietaisų parodymus - jis išgirdo tylų balsą prie pat ausies, o ant akių vokų, kurių bent kilstelėti jam neužteko jėgų, krito šešėlis.

- Sveikstate kuo dailiausiai, pone Lorensonai. Nėra ko nerimauti. Dar kelios dienos - ir pastatysime jus ant kojų. Tik nebandykite kalbėti.

Ir neketinu, pagalvojo Lorenas. Labai gerai žinau, kas atsitiko...

Tyliai sušnypštė poodinis injektorius; Lorenas pajuto stingdantį šaltį rankoje, o paskui - ir vėl - nugrimzdo į palaimingą užmarštį.

Kitą kartą, didžiam jo palengvėjimui, viskas buvo jau visai kitaip. Vamzdeliai ir vielos išnykę. Nors ir visiškai išsekęs, jis nebejautė jokio diskomforto. Ir dar - suprato vėl kvėpuojąs, ramiai, ritmingai.

- Labas, - iš kažkur visai netoli atsklido sodrus vyriškas balsas. - Sveikas sugrįžęs.

Lorenas pasuko galvą garso link ir lyg per miglą gretimoje lovoje išvydo sutvarstytą išskydusį pavidalą.

- Nesitikiu, kad atpažinsite mane, pone Lorensonai. Aš - leitenantas Bilas Hortonas, komunikacijų inžinierius - ir buvęs banglentininkas.

- O, sveikas Bilai. Ir kurgi *tu* buvai įlindęs... - sukuždėjo Lorenas, bet taip ir neužbaigė klausimo - atskubėjusi seselė nutraukė pokalbį dar viena tiksliai nutaikyta injekcija.

Galų gale jis pasijuto visiškai sveikas ir tetroško vieno: kad jam kuo greičiau leistų keltis. Laivo gydytoja paprastai laikydavosi nuomonės, jog ligoniams dera tiesiai paaiškinti, kas jiems yra, kas daroma ir kodėl. Net jeigu jie nesuprasdavo, tai bent padėdavo juos apraminti, kad be paliovos bruzdėdami netrukdytų sklandžiam ligoninės darbui.

- Gal tu ir *jautiesi* visiškai sveikas, Lorenai, - aiškino ji, - bet tavo plaučiams dar reikia kaip reikiant atsigauti, o kol jie vėl ims dirbti visu pajėgumu, jų nieku gyvu negalima perkrauti. Jeigu Talasos vandenynai būtų tokie, kaip Žemės, nebūtų iškilę tokių pro-

blemų. Tačiau vietinėse jūrose kur kas mažiau druskų - pats žinai, jų vanduo tinkamas gerti, ir tu prisiplempei jo gerą litrą. Kadangi tavo kūno skysčiai sūresni už jūros vandenį, smarkiai sutriko izotoninė pusiausvyra. Taigi, dėl osmosinio slėgio buvo smarkiai pažeista membrana. Mums teko karštligiškai išrausti laivo Archyvus, kol išsiaiškinome, kaip tave lopyti. Žinai, kosmose žmonėms nedažnai pasitaiko skęsti.

- Gerai, aš būsiu klusnus pacientas, - pažadėjo Lorenas. - Ir nuoširdžiai dėkoju už viską, ką man padarėte. Bet... kada mane kas nors galės aplankyti?

- Viena lankytoja jau dabar trypčioja už durų. Leisime jums pasidžiaugti penkiolika minučių. Paskui slaugė išgrūs ją lauk.

- Ir nekreipkite jokio dėmesio į mane, - įsiterpė Bilas Hortonas. - Aš miegu kaip akmuo.

33. Potvyniai ir atoslūgiai

Mirisą nemaloniai pykino, ir dėl to, be jokios abejonės, buvo kalta Piliulė. Tad ji galėjo guostis nebent ta mintimi, jog šitai jai atsitiks daugių daugiausia dar vieną kartą - tada, kai (ir jei!) jai bus leista susilaukti antrojo vaiko.

Kai pagalvoji, tiesiog neįtikėtina, kad visoms kada nors gyvenusių moterų kartoms tenka pusę gyvenimo kęsti tuos kas mėnesį pasikartojančius nepatogumus. Kažin, svarstė Mirisa, nejaugi tai, kad vaisingumo ciklas beveik tiksliai sutampa su vienintelio didžiojo Žemės Mėnulio periodu - vien tik atsitiktinumas? O jeigu pamėginsime įsivaizduoti tokį pat atitikimą ir Talasoje, turinčioje du nelabai tolimus palydovus?.. Gal ir nebūtų visai blogai: juk jūrų potvyniai ir atoslūgiai čia vos juntami. Mintis apie be paliovos netvarkingai persimaišančius penkių ir septynių dienų ciklus Mirisai pasirodė tokia komiškai siaubinga, kad ji neištvėrė nenusišypsojusi - ir kaipmat pasijuto kur kas geriau.

Ji svarstė ištisas savaites, kol galų gale apsisprendė; Lorenui kol kas net neužsiminė apie tai, o juo labiau - Brantui, kuris tebegyveno Šiaurinėje saloje dieną naktį remontuodamas "Kalipso". Kažin, ar ji būtų ryžusis tam, jei jis - nežiūrint viso triukšmo ir bravūros - nebūtų palikęs jos šitaip - tiesiog pabėgdamas, be kovos?

Ne, šitaip manyti nesąžininga, tai primityvi, netgi veikiau

gyvuliška, ne žmogiška reakcija. Ir vis dėlto išrauti šitokius instinktus su šaknimis - ne taip jau lengva. Lorenas kone atsiprašinėdamas prasitarė jai, kad retsykiais juodu su Brantu susiduria kaktomuša jo sapnų užkaboriuose.

Branto ji tikrai negalėjo kaltinti, netgi priešingai, galėjo juo didžiuotis. Toli gražu ne bailumas, o atidumas, domesys kitam išginė jį į Šiaurinę salą sulaukti, kol išsispręs jų abiejų likimai.

Ji apsisprendė toli gražu ne skubotai; tik dabar suprato, jog toks sprendimas, ko gero, jau ištisas savaites pleveno kažkur visai netoli, prie pat suvokimo ribos. Laikina Loreno mirtis priminė jai - tarytum dar reikėtų priminti! - jog labai greitai jiems teks skirtis amžiams. Tad ji žinojo, ką būtina suskubti padaryti anksčiau, nei jis vėl išskris į žvaigždes. Visi instinktai bylojo jai, jog kaip tik šitaip pasielgti bus teisinga.

O ką pasakys Brantas? Kaip sureaguos jis? Ką gi, tai - tik dar viena iš daugybės problemų, su kuriomis dar tik teks susidurti.

Aš myliu tave, Brantai, sukuždėjo ji. Norėsiu, kad sugrįžtum. Ir antrasis vaikas, kurį pagimdysiu, bus tavo.

Tačiau pirmasis - ne.

34. Laivo tinklas

Kaip keista, galvojo Ouvenas Flečeris, aš vadinuosi tokiu pat vardu kaip ir vienas pačių garsiausių visų laikų maištininkų! Kažin, ar įmanoma, kad aš - jo ainis? Nagi, paskaičiuokime. Pitkerno saloje jie išsilaipino daugiau nei prieš du tūkstančius metų... taigi, kad būtų paprasčiau, sakykime - per tą laiką nugyveno šimtas kartų...

Flečeris naiviai didžiavosi savo sugebėjimais skaičiuoti mintinai - nors ir visiškai paprasti, šie apskaičiavimai pritrenkdavo daugelį žmonių ir padarydavo jiems įspūdį, mat jau ne vieną šimtmetį žmogus, prireikus sudėti du ir du, kibdavo maigyti klavišus. Flečeris nepatingėjo įsiminti keletą logaritmų bei matematinių konstantų ir neretai pasitelkdavo juos skaičiuodamas - dėl to jo atliekami veiksmai tapdavo tik dar slėpiningesni tiems, kurie nenutuokdavo, kaip tai padaroma. Savaime aišku, jis rinkdavosi tik tokius pavyzdžius, su kokiais žinodavo susidorosiąs, be to,

nelabai kam ir šaudavo į galvą tikrinti, ar teisingas jo gautas atsakymas...

Šimtas kartų... vadinasi, du šimtai jo paties protėvių. Dviejų logaritmas - nulis kablelis trys nulis vienas nulis... vadinasi, paėmus du šimtus - trisdešimt kablelis vienas... Dievulėliau! Išeina milijonas milijonų milijonų milijonų milijonų *milijonų* žmonių! Ne, kažkur bus įsivėlusi klaida - šitiek žmonių Žemėje išvis negyveno, net jei suskaičiuotum visus, nuo paties pirmojo, dar iš istorijos apyaušrio, iki paties paskutinio... bet galų gale vis vien išeina taip, kad žmonijos genealoginio medžio šakos beviltiškai susiraizgiusios... per šimtą kartų jos turėjo susipinti taip, kad dabar bet kurį gali susieti giminystės ryšiais su bet kuriuo kitu... tiesa, tikriausiai niekad negalėsiu to įrodyti, bet tikrai turėčiau būti tiesioginis Kristiano Flečerio palikuonis... ir ne vieną, o daugybę kartų...

Visa tai labai įdomu, tarė jis sau išjungdamas displėjų - senoviniai įrašai, mirgėję ekrane, tuojau pat užgeso. Tačiau aš - ne maištininkas. Aš esu... esu... *peticijos įteikėjas* - ir mano reikalavimas visiškai pagrįstas. Karlas, Randžitas, Bobas - visi sutinka su mano nuomone... Verneris dar abejoja, bet jis tikrai mūsų neišduos. Kaip gaila, kad negalime pasišnekėti su kitais Sabromis, negalime parodyti jiems to nuostabaus pasaulio, kurį aptikome, kol jie miegojo...

O tuo tarpu reikėtų atsakyti į kapitono laišką...

Kapitonas Bėjus netruko įsitikinti, kad jam vis sunkiau tvarkyti kasdienius laivo reikalus, nežinant nei kas, nei kiek iš jo tarnautojų ar įgulos narių kreipėsi į jį anoniminiu laivo tinklo ryšiu. Norint įvesti į jį informaciją, visai nereikėjo registruotis, taigi, atsekti anoniminio laiško autorių buvo visiškai neįmanoma. Konfidencialumo faktorių kaip stabilizuojantį visuomenės mechanizmą į ryšių tinklą specialiai įdiegė tie jau kadai išmirę genijai, kurie ir projektavo "Magelaną". Kapitonas pabandė atsargiai užsiminti apie autorystės nustatymo galimybes savo vyriausiajam ryšių inžinieriui, tačiau trečiojo rango kapitonas Roklinas atrodė toks priblokštas, kad kapitonas net nebemėgino plėtoti šios temos.

Taigi, dabar jis be paliovos įdėmiu žvilgsniu tyrinėjo veidus, atkreipdavo dėmesį į menkiausius išraiškos pokyčius, klausėsi

balso intonacijų - ir iš paskutiniųjų stengėsi elgtis taip, tarytum nieko nebūtų atsitikę. O juk galėjo būti, kad jis pernelyg jautriai sureagavo į tą laišką - galbūt iš tikrųjų nieko rimto neatsitiko. Vis dėlto kapitonas baiminosi, kad sėkla galėjo kristi į patręštą dirvą, tad neišvengiamai sudygs ir vis labiau augs su kiekviena diena, kol laivas skries Talasos orbitoje.

Atsakymas, kurį jis išsiuntė iškart po ano pasitarimo su Malina ir Kaldoru, buvo pakankamai drungnas:

> Siuntėjas: KAPITONAS
> Gavėjas: ANONIMAS
> Atsakydamas į jūsų nedatuotą kreipimąsi, patvirtinu, kad visiškai neprieštarauju aptarti jūsų pasiūlytą temą laivo tinkle arba oficialioje laivo taryboje.

Iš tikrųjų jis tam nepritarė, dar ir kaip - priešinosi visa savo esybe. Beveik pusę sąmoningo savo gyvenimo jis ruošėsi užsikrauti siaubingą atsakomybę - pergabenti milijoną žmonių kosmine erdve šimto dvidešimt penkių šviesmečių atstumu. Tai buvo jam skirta misija; jeigu žodis "šventas" jam išvis ką nors reikštų, būtent juo jis nedvejodamas apibūdintų savo užduotį. Priversti jį atsisakyti šio tikslo galėtų nebent nepataisomai rimtas laivo gedimas, neįtikėtina žinia, jog Sagano Du saulė netrukus irgi virs Nova - arba kas nors dar baisiau.

O tuo tarpu kelias jam liko tik vienas. Kapitonas suprato, kokių turįs imtis veiksmų. Panašu, kad jo įgula - lygiai kaip ir Blajaus vyrai! - baigia pamiršti, kas yra drausmė, o išglebo - tai jau tikrai. Užgriuvusi cunamio banga šiek tiek apgadino ledo įmonę - ir ką gi? Remonto darbai užtruko dvigubai ilgiau, nei tikėtasi. Ir tokie atvejai jau tapo veikiau taisykle nei išimtimi, lėtėjo visas laivo gyvenimo tempas. Pats metas vėl kartą kitą pliaukštelėti botagu.

- Džoana, - jis išsikvietė savo sekretorę, esančią trisdešimčia tūkstančių kilometrų žemiau jo. - Man skubiai reikia ataskaitos apie skydo surinkimo darbus. Ir dar. Pasakyk kapitonui Malinai, kad norėčiau aptarti ledo luistų kėlimo į orbitą grafiką.

Jis nežinojo, ar techniškai įmanoma užkelti į orbitą daugiau nei vieną sniegulę per dieną. Tačiau pabandyti juk galima.

35. Ligonis sveiksta

Leitenantas Hortonas buvo pakankamai smagus pašnekovas, bet kai elektrofuzijos srovėmis galiausiai pavyko sulipdyti sutrupintus jo kaulus, Lorenas tik džiaugėsi jo atsikratęs. Iki menkiausių, galų gale per gerklę išlindusių smulkmenų jis jau žinojo, kaip atsitiko, kad jaunasis inžinierius susiuostė su Šiaurinės salos žavių pašėlusių vyrukų gauja, kuriems antras didžiausias malonumas gyvenime buvo lakstymas vertikaliomis bangomis banglentėmis su miniatiūriniais hidrovarikliukais. Ne be nuostolių savam kūnui Hortonas netrukus patyrė, jog ši pramoga netgi dar pavojingesnė, nei atrodė iš pažiūros.

- Tiesą sakant, nustebinai, - nutaikęs progą kartą įsiterpė Lorenas į ganėtinai pikantišką pasakojimą. - Būčiau galėjęs drąsiai tvirtinti, kad tu - devyniasdešimčia procentų heteroseksualus.

- Devyniasdešimt dviem - tai įrašyta mano byloje, - linksmai atsakė Hortonas. - Bet kitąsyk visai neprošal patikrinti, kaip iš tiesų esi sukalibruotas.

Leitenantas kalbėjo pusiau rimtai. Kažkur buvo girdėjęs, jog šimtaprocentiniai grynuoliai pasitaikydavo taip retai, kad juos ir derėjo laikyti nukrypimu nuo normos. Kažin, ar pats *iš tikrųjų* tuo tikėjo, tačiau tomis itin retomis progomis, kai išvis apie tai susimąstydavo, jis pajusdavo šiokį tokį nerimo šešėlį.

Galiausiai Lorenas ligoninėje liko vienas ir net įtikino seselę lasę, kad nuolatinė priežiūra jam visai nebūtina - ar bent jau nepageidautina per kasdienius Mirisos apsilankymus. Laivo gydytoja, kuri, kaip ir dauguma medikų, kartais sugebėdavo būti gluminančiai atvira, rėžė jam be jokių užuolankų:

- Praeis dar viena savaitė, kol visiškai atsigausi. Tad jeigu jau tau *būtinai* reikia mylėtis, pasirūpink, kad visą darbą nudirbtų ji.

Savaime aišku, jis sulaukdavo ir daugybės kitų lankytojų. Dauguma jų jį džiugino - išskyrus du.

Merė Voldron galėjo tiesiog sumindyti nedidukę jo slaugę ir įsiveržti pas jį bet kuriuo metu; laimė, jos vizitai niekad nesutapdavo su Mirisos. Kai merė prisistatė pirmą kartą, Lorenas apsimetė kone gulįs mirties patale, bet įsitikino pasirinkęs užvis la-

biausiai nevykusią taktiką iš visų įmanomų, mat vaduodamasis mirtimi jis niekaip negalėjo išvengti aistringų jos bučinių. Kai ji pasirodė antrą kartą - laimė, apie tai jis sužinojo dešimt minučių iš anksto - Lorenas sėdėjo paramstytas pagalvėmis ir visiškai sąmoningas. Deja, keistas atsitiktinumas lėmė, jog kaip tik tuo metu jam buvo atliekami sudėtingi kvėpavimo sistemos tyrimai ir iš burnos kyšojo vamzdelis, tad šnekučiuotis jis negalėjo, kad ir kaip norėdamas. Patikra pasibaigė praėjus maždaug trisdešimčiai sekundžių po to, kai merė pasišalino.

Kartą iš mandagumo jį aplankė Brantas Falkoneris, bet šis susitikimas buvo nemenkas išbandymas jiems abiem. Juodu draugiškai pasikalbėjo apie skorpionus, apie darbų, vykstančių Mangrovių įlankos šaldymo įmonėje, eigą, apie Šiaurinės salos politiką - trumpiau tariant, apie viską, išskyrus Mirisą. Lorenas matė, kad Brantas susirūpinęs, netgi sutrikęs, tačiau ko tikėjosi iš jo visų mažiausiai - tai atsiprašymo. Brantas sugebėjo tai iš savęs išspausti tik prieš pat išeidamas.

- Žinai, Lorenai, - nenoromis pareiškė jis, - kai plūstelėjo ta banga, aš nieko daugiau negalėjau padaryti. Jei būčiau ir toliau plaukęs kranto link, su visu laivu būtume atsitrenkę į rifą ir ištiškę į šipulius. Gaila, nepavyko laiku išvesti "Kalipso" į gilius vandenis.

- Nė trupučio neabejoju, - visiškai nuoširdžiai atsakė Lorenas, - kad su šia užduotimi niekas nebūtų susidorojęs geriau nei tu.

- Aš - eee... man labai malonu, kad tu tai supranti.

Plika akimi buvo matyti: Brantas lengviau atsikvėpė, o Lorenas netikėtai pajuto jam užuojautą, netgi gailestį. Ar tik nebus taip, kad kažkam šovė į galvą suabejoti, ar Brantas - tikrai toks jau patyręs jūrininkas? Jei taip, šiam turėjo būti išties labai skaudu - Brantas nepaprastai didžiavosi savaisiais jūrininko sugebėjimais.

- Kaip suprantu, roges pavyko išgelbėti?

- Taip, netrukus jas sutaisysime - bus kaip naujutėlės.

- Kaip ir aš.

Juodu abu nusijuokė ir trumpą valandėlę vėl kone pasijuto draugais - ir kaip tik tuo metu Lorenui dingtelėjo ironiška mintis.

Kažin, pagalvojo jis, ar Brantas kada nors bent kiek graužėsi dėl to, kad Kumaras - toks narsus?

36. Kilimandžaras

Kodėl jam prisisapnavo Kilimandžaras?

Keistas žodis, neabejotinai, kažkoks vardas, bet - kieno?

Mozė Kaldoras gulėjo skalaujamas blyškiai pilkšvos Talasos priešaušrio šviesos; lėtai bundantį jį pasiekė pirmieji Tarnos garsai. Tiesa, tokią ankstyvą valandą jų buvo nedaug, tik kažkur tolumoje dūzgė smėlio rogės, matyt, skubančios į pakrantę pasitikti grįžtančių žvejų.

Kilimandžaras.

Nors ir nebuvo užkietėjęs pagyrūnas, vis dėlto Kaldoras smarkiai abejojo, ar atsirastų bent vienas kitas žmogus, perskaitęs tokią daugybę senovinių knygų tokiomis įvairiomis temomis. Be to, jis buvo apsirūpinęs ir kelių terabaitų talpos atminties implantu - nors tokiu būdu saugomos informacijos iš tiesų nepavadinsi *žiniomis*, tačiau, prisiminęs priėjimo kodą, iš ten galėjai iškapstyti viską, ko reikia.

Tokiu metu imtis varginti smegenis dar lyg ir truputėlį per anksti, be to, Kaldoras abejojo, ar tai, kas jam parūpo, - iš tiesų svarbu. Vis dėlto ilgainiui jis įprato nenumoti ranka į sapnus; senukas Zigmundas Froidas prieš porą tūkstančių metų išmąstė bent kelias įtikinamas priežastis, kodėl sapnai būna reikšmingi. Be to, užmigti vis vien nebepavyks...

Kaldoras užsimerkė, aktyvavo paieškos funkciją ir ėmė laukti. Nors tai tebuvo gryniausia vaizduotės apraiška - procesas vyko griežtai pasąmoniniame lygmenyje - vis dėlto Kaldorui dingojosi, kad jis įžiūri kažkur smegenų gelmėse žybčiojančius miriadus kilobaitų.

Netrukus kažkas ėmė dėtis su fosfinais, be paliovos netvarkingai bruzdančiais kietai užmerktos akies tinklainėje. Vos vos švytinčiame chaose, tarsi mostelėjus burtų lazdele, susiformavo tamsus langas, jame ėmė ryškėti raidės - ir štai, Kaldoras jau galėjo perskaityti tekstą:

> KILIMANDŽARAS: Ugnikalnis Afrikoje. Aukštis - 5,9 kilometro.
>
> Pirmasis kosminio keltuvo Žemės terminalas.

Oho! Ir ką *tai* galėtų reikšti? Pasitelkęs vaizduotę, Kaldoras ėmėsi narstyti šią šykščią informaciją.

Ar tai kaip nors susiję su kitu ugnikalniu - Krakanu - apie kurį pastarosiomis dienomis mintys sukosi išties pakankamai dažnai? Sąsaja atrodo pernelyg jau pritrempta. Maža to, Kaldoras ir be perspėjimo žinojo, kad tiek pats Krakanas, tiek ir padūkėlė šio atžala gali išsiveržti ir vėl.

Pirmasis kosminis keltuvas? O tai - jau tikrai senovės istorija, savotiškas riboženklis, žymintis pačią planetų kolonizacijos pradžią - kaip tik jis ir atvėrė kelią žmonijai be didesnių kliūčių pasiekti bet kurią Saulės sistemos vietą. Netgi čia, Talasoje, atvykėliai pasitelkė tą pačią technologiją, superatsparios medžiagos kabeliais tempdami milžiniškus ledo blokus į "Magelaną", pakibusį stacionarioje orbitoje ties pusiauju.

Vis dėlto ir šiuo atveju reikėtų gerokai pamiklinti vaizduotę, norint susieti tai su anuo Afrikos kalnu. Ryšys pernelyg jau netiesioginis; Kaldoras nėmaž neabejojo: atsakymo reikėtų ieškoti kažkur kitur.

Taigi, bandymai aiškintis sapną tiesiogiai atsitrenkė į akliną sieną. Liko vienintelis būdas mėginti rasti ryšį - jei tik išvis kada nors pavyks jį rasti - palikti jo paieškas laikui ir atsitiktinumui, ir dar nesuvokiamiems pasąmonės veiklos vingiams.

Tad jis pasistengsiąs užmiršti Kilimandžarą - bent jau tol, kol šis nutaikys tinkamiausią metą išsiveržti jo smegenyse.

37. *In vino veritas*

Po Mirisos pats laukiamiausias - ir pats dažniausias - Loreno svečias buvo Kumaras. Nepaisant pravardės, Lorenui Kumaras vis tik labiau priminė toli gražu ne liūtą, o ištikimą šunį - ar veikiau draugišką šunytį. Tarnoje gyveno koks tuzinas be proto lepinamų šunų; kada nors šunys galbūt apsigyvens ir Sagane Du, šitaip pratęsdami seną pažintį su žmogumi.

Lorenas jau žinojo, kaip smarkiai vaikinas rizikavo, nerdamas gelbėti jo į kunkuliuojančią jūrą. Jiems abiem nepaprastai pasisekė, kad Kumaras niekad nė kojos nekeldavo į jokį laivą, neprisirišęs prie kojos naro peilio; ir vis vien jis geras tris minutes darbavosi po vandeniu, kol perpjovė Loreno kojas apraizgiusį kabelį. "Kalipso" įgula jau net neabejojo, kad nuskendo jie abu.

Nors dabar juodu siejo ypatingas ryšys, Lorenui toli gražu nebuvo lengva kalbėtis su Kumaru. Šiaip ar taip, esama tik riboto skaičiaus būdų, kuriais galima pasakyti "Ačiū, kad išgelbėjai man gyvybę", o juodviejų patirtis bei žinios skyrėsi taip smarkiai, kad tekdavo gerokai pavargti, ieškant bendrų temų, kuriomis galėtų nevaržomai pasišnekėti. Jei Lorenas mėgindavo ką nors papasakoti Kumarui apie Žemę ar laivą, prireikdavo kamuotis aiškinant viską iki menkiausių smulkmenų; netrukus Lorenas susizgribo išvis veltui gaištąs laiką. Priešingai nei jo sesuo, Kumaras gyveno dabarties akimirka - jam svarbu buvo tik tai, kas čia ir dabar vyksta Talasoje.

- Kaip aš jam pavydžiu! - kartą prasitarė Kaldoras. - Šis vaikinas - iš tų, kurie gyvena tik dabartimi - nei jį persekioja praeities šmėklos, nei jis baiminasi ateities!

Lorenas buvo jau beužmingąs - kaip vylėsi pats, paskutinį kartą ligoninėje - kai į palatą įsiveržė Kumaras, nešinas įspūdingo didumo buteliu, kurį triumfuodamas iškėlė virš galvos.

- Atspėk!

- Nė nenutuokiu, - atsakė Lorenas, nors tai vargu bau galėjo būti tiesa.

- Pirmasis šių metų derliaus vynas iš Krakano! Sako, šiųmetinis bus ypač nuostabus.

- Iš kur tu išvis ką nors apie tai nutuoki?

- Mūsų šeima jau daugiau nei šimtą metų turi ten vynuogyną. Liūto prekinis ženklas - pats garsiausias visame pasaulyje!

Kumaras išnaršė kambarį, galiausiai rado dvi stiklines ir į abi nesikuklindamas šliūkštelėjo gėrimo. Lorenas atsargiai gurkštelėjo; vynas jo skoniui buvo kiek per saldus, tačiau labai, labai švelnus, be jokio aitrumo.

- Kaip jis vadinasi? - paklausė Lorenas.

- "Krakano ypatingasis".

- Kartą Krakanas manęs vos nepribaigė - kažin, ar verta rizikuoti gerti?

- Pamatysi, net jokių pagirių nebus.

Lorenas gurkštelėjo dar kartą, šįsyk jau drąsiau. Stiklinė ištuštėjo neįtikėtinai greitai. Bet vėl prisipildė - dar greičiau.

Ar tik nebus tai pats šauniausias būdas praleisti paskutinę naktį ligoninėje? - pagalvojo Lorenas jausdamas, kaip jau įprastas jo dėkingumas Kumarui plečiasi, apglėbdamas visą pasaulį.

Dabar jis nesiraukytų net tuo atveju, jei jį dar kartą aplankytų merė Voldron.

- Beje, kaip laikosi Brantas? Nemačiau jo jau visą savaitę.

- Jis vis dar Šiaurinėje saloje - organizuoja laivo remonto darbus ir kalbasi su jūrų biologais. Visi tiesiog pakvaišo dėl tų skorpionų. Tik niekaip negali nuspręsti, ką su jais daryti. Jei išvis ką nors reikia daryti.

- Žinai, aš lygiai taip pat jaučiuosi Branto atžvilgiu.

Kumaras nusijuokė.

- Nesijaudink. Jis įsitaisė draugę Šiaurinėje saloje.

- Štai kaip. Mirisa žino?

- Savaime aišku.

- Ir neprieštarauja?

- Kodėl turėtų? Brantas juk myli ją ir visuomet sugrįš.

Lorenas lėtai virškino šią informaciją. Tik dabar jam dingtelėjo, kad jis - tik naujas kintamasis ir šiaip jau gana sudėtingoje lygtyje. Kažin, ar Mirisa turi ir kitų meilužių? O jis pats - ar tikrai norėtų tai sužinoti? Ar reikėtų paklausti?

- Šiaip ar taip, - tęsė Kumaras, eilinį kartą pripildamas taures, - iš tikrųjų svarbu yra tik tai, kad jų abiejų genetinis tinkamumas patvirtintas - ir jau užregistruotas leidimas jiems susilaukti sūnaus. Kai jis gims, viskas pasikeis. Jokių kitų nebereikės, jie visiškai pasitenkins vienas kitu. Argi Žemėje būdavo kitaip?

- Kartais būdavo kaip tik taip, - atsakė Lorenas. Vadinasi, Kumaras dar nieko nežino; kol kas tai - vien Mirisos ir Loreno paslaptis.

Aš bent jau pamatysiu savo sūnų, pagalvojo Lorenas, tiesa, būti su juo galėsiu vos kelis mėnesius. Paskui...

Lorenas su siaubu pajuto, kad skruostais rieda ašaros. Kada jis verkė paskutinį kartą? Prieš du šimtus metų, žvelgdamas į liepsnų apsiaustą Žemę...

- Kas tau? - subruzdo Kumaras. - Ar pagalvojai apie savo žmoną? - Jis taip nuoširdžiai susirūpino, kad Lorenas ir norėdamas nebūtų įstengęs įsižeisti dėl tokio tiesmukiškumo - ar dėl to, kad vaikinukas užsiminė apie tai, apie ką neišsakytu abipusiu sutarimu niekad nebuvo kalbama, nes šitai niekaip nesisiejo su visu tuo, kas egzistavo čia ir dabar. Nuo Žemės jį skyrė su šimtai metų į praeitį, o nuo Sagano Du - trys šimtai metų į ateitį - šito-

kio atstumo jo emocijos išvis neįstengė aprėpti, o ypač dabar, kai jis tokios gana apgailėtinos būklės.

- Ne, Kumarai, aš... apie savo žmoną... nepagalvojau...

- Ar tu... ar kada nors... papasakosi jai... apie Mirisą?

- Gal. O gal ir ne. Tiesą sakant, nežinau. Šitaip marina miegas... Nejaugi mudu ištuštinome visą butelį? Kumarai? Kumarai!

Naktį įėjusi seselė neištvėrė nesukikenusi; tramdydama juoką, ji apkamšė juos antklode, kad nė vienas neišsiverstų iš lovos.

Lorenas pabudo pirmas. Net krūptelėjo atpažinęs gulintįjį šalia, bet tuoj pat prapliupo juoktis.

- Kas tau juokinga? - vis dar gerokai apdujęs paklausė Kumaras, rangydamasis iš lovos.

- Jeigu tikrai nori žinoti, štai, klausiu savęs: kažin, ar Mirisa pavyduliaus?

Kumaras kreivai vyptelėjo.

- Gal ir buvau kiek nukaušęs, - pareiškė, - bet esu visiškai tikras: nieko neatsitiko.

- Aš irgi.

Vis dėlto Lorenas suprato, kad iš tikrųjų myli Kumarą - ne dėl to, kad šis išgelbėjo jam gyvybę, ir netgi ne dėl to, kad šis buvo Mirisos brolis - o paprasčiausiai dėl to, kad Kumaras buvo Kumaras. Ir seksas čia visiškai niekuo dėtas - vien mintis apie tai abiem pasirodė ne tiek gluminanti, kiek juokinga. Na ir gerai. Gyvenimas Tarnoje ir be šito pakankamai sudėtingas.

- Pasirodo, - pridūrė Lorenas, - apie "Krakano Ypatingąjį" tu sakei tiesą. Manęs visiškai nekamuoja pagirios. Priešingai, jaučiuosi nuostabiai. Ar galėtum atsiųsti keletą butelių man į laivą? O dar geriau - kelis šimtus litrų.

38. Debatai

Klausimas skambėjo visai paprastai, tačiau atsakymas į jį kažin ar galėjo būti toks pat paprastas: kas nutiks su disciplina "Magelane", jeigu teks balsuoti dėl pačios laivo misijos tikslo?

Savaime aišku, kad ir kokie būtų balsavimo rezultatai, lemiamos reikšmės jie neturės: jei prireiks, kapitonas panaikins juos tiesioginiu savo įsaku. O kaip tik taip jis ir *privalės* pasielgti, jei didžioji įgulos dalis nubalsuos pasilikti (tiesa, jis nė akimirkos

netikėjo, kad šitaip gali iš tikrųjų atsitikti...). Tačiau šitokia baigmė psichologiniam klimatui laive būtų triuškinanti. Įgula suskiltų į dvi priešiškai nusiteikusias stovyklas, o jau tada grėstų ir tokios situacijos, apie kurias jam nė pagalvoti nesinorėjo.

Ir vis dėlto - tikras laivo vadas privalo būti tvirtas, tačiau - ne kietakaktis. Pasiūlymas likti toli gražu nebuvo visai iš piršto laužtas, priešingai - ir pakankamai pagrįstas, ir pakankamai patrauklus. Šiaip ar taip, kapitonas ir pats neatsisakydavo pasimėgauti prezidento svetingumu, o ir su ta mergužėle, dešimtkovės čempione, ketino dar ne kartą susitikti, vos ištaikęs progą. Šitas pasaulis buvo iš tiesų žavingas; juk visai įmanoma, kad jiems pavyktų gerokai paspartinti lėtą žemynų formavimosi procesą taip, kad netrukus vietos čia pakaktų bent keliems papildomiems milijonams gyventojų. Ir padaryti tai - nėra ko nė lyginti - būtų žymiai, žymiai lengviau nei kolonizuoti Saganą Du.

Be kita ko, dar galėjo atsitikti ir taip, kad Sagano Du jie išvis niekada nepasieks. Nors apskaičiuotas laivo funkcinis patikimumas vis dar siekė devyniasdešimt aštuonis procentus, vis dėlto galėjo pasitaikyti tokių išorinių pavojų, kurių niekas neįstengtų numatyti iš anksto. Tik keletas iš pačių patikimiausiųjų įgulos narių žinojo apie ledo skydo luistą, pamestą kažkur keturiasdešimt aštuntajame šviesmetyje. Jei tas tarpžvaigždinis meteoroidas, ar kas ten buvo, būtų skriejęs bent keliais metrais arčiau laivo...

Kažkas išsakė prielaidą, jog tai galėjęs būti kažkada labai seniai iš Žemės paleistas kosminis zondas. Vis dėlto šitokia tikimybė buvo išties astronomiškai menka, o įrodyti tokios ironiškos hipotezės - ir išvis neįmanoma.

Šitie nežinomi peticijos įteikėjai jau spėjo pasivadinti naujaisiais talasiečiais. Kažin, svarstė kapitonas Bėjus, ar tai reiškia, kad jų yra daug, kad jie jau spėjo susivienyti į organizuotą politinį judėjimą? O jeigu tikrai taip, tuomet reikėtų ištraukti juos į dienos šviesą kaip įmanoma greičiau.

Taip, jau pats metas sušaukti Laivo tarybą.

Mozės Kaldoro atsakymas buvo greitas ir mandagus:

- Ne, kapitone, įsitraukti į debatus aš niekaip negaliu - nepasisakysiu nei už, nei prieš. Jei pasielgčiau kitaip, įgula jau niekad nebetikėtų mano bešališkumu. Tačiau sutikčiau eiti pirmininko ar tarpininko pareigas - vadinkite, kaip norite.

- Sutinku, - nedelsdamas atsakė kapitonas Bėjus; nieko daugiau jis iš tikrųjų ir nesitikėjo. - O kas mums pristatys pasiūlymus? Juk negalime viltis, kad naujieji talasiečiai taip ims ir atsiskleis - ir išdėstys savo argumentus.

- Būtų geriausia, jei galėtume iš karto skelbti balsavimą be jokių argumentų ir aptarinėjimų, - nusiskundė kapitono padėjėjas Malina.

Širdies gilumoje kapitonas Bėjus visiškai su juo sutiko. Tačiau įgula - demokratiška bendruomenė, jos nariai - atsakingi, išsilavinę žmonės - ir laivo nuostatuose buvo į tai atsižvelgta. Naujieji talasiečiai prašė sušaukti tarybą, norėdami paviešinti savo požiūrį; neleisdamas jiems to padaryti, jis peržengtų savo įgaliojimus ir nepateisintų pasitikėjimo, suteikto jam Žemėje prieš su šimtus metų.

Sušaukti tarybą toli gražu nebuvo taip paprasta. Kadangi galimybę balsuoti reikėjo suteikti visiems be išimties, teko gerokai paplušėti perorganizuojant darbotvarkę, poilsio režimas irgi buvo sutrikdytas. O dėl to, kad gera pusė įgulos narių dirbo Talasoje, iškilo dar viena problema, su kuria anksčiau neteko susidurti, - saugumo. Kad ir kokie galiausiai būtų rezultatai, kapitonas visiškai nepageidavo, kad lasai nuklausytų, kas bus kalbama debatuose...

Susirinkimui prasidėjus, Lorenas Lorensonas liko vienas - pirmąsyk, kiek tik įstengė prisiminti, užsirakinęs savo kabineto Tarnoje duris. Jis vėl užsimaukšlino viso vaizdo akinius - bet šįkart jau nebeplūduriavo tarp milžiniškų povandeninio miško kamienų. Lorenas atsidūrė "Magelane", puikiai pažįstamoje susirinkimų salėje; jis žvelgė į bendražygių veidus, o kaskart, kai pakeisdavo regėjimo kampą, prieš akis atsidurdavo ekranas, kuriame bus pateikiami kiekvieno komentarai, o galiausiai - ir nutarimas. Kol kas ekrane tebuvo vienas trumpas įrašas:

> SIŪLYMAS: Žvaigždėlaivis "Magelanas" užbaigia misiją Talasoje, kadangi visus numatytus tikslus galima pasiekti čia.

Tai štai kaip, Mozė, pasirodo, laive, pagalvojo Lorenas, peržvelgęs susirinkusiųjų veidus, o aš svarsčiau, kodėl pastaruoju

metu jo niekur nematyti. Atrodo pavargęs, beje, kaip ir kapitonas. Ar tik visa šitai nebus kur kas rimčiau, nei maniau...

Kaldoras pabarbeno pirštais, prašydamas visų dėmesio.

- Kapitone, pareigūnai, bičiuliai įgulos nariai - nors tai pirmasis mūsų susirinkimas, procedūros taisykles žinote visi. Jeigu norėsite kalbėti - pakelkite ranką, ir jums bus suteiktas žodis. Jei norėsite pasisakyti raštu - naudokitės klaviatūra; siekiant užtikrinti anonimiškumą, pasisakančiojo tapatybės nuorodos ištrinamos. Abiem atvejais pasistenkite kalbėti kaip įmanoma trumpiau.

Jeigu klausimų nėra, pradėsime susirinkimą nuo punkto nulis nulis vienas.

Naujieji talasiečiai savo peticiją papildė dar keliais argumentais, bet iš esmės punktas 001 tebebuvo tas pats memorandumas, kuris supurtė kapitoną Bėjų prieš dvi savaites - ir per tą laiką jis nepažengė nė žingsnelio į priekį, stengdamasis išsiaiškinti pareiškimo autorius.

Turbūt pats svariausias papildomas argumentas buvo primygtinai peršama mintis, jog pasilikti Talasoje esanti žemiečių *pareiga* - neva lasams jie reikalingi - techniniu, kultūriniu, genetiniu požiūriu. Tai jau kažin, pagalvojo Lorenas, nors ir jautė stiprią pagundą su tuo sutikti. Šiaip ar taip, juk pirmų pirmiausia turėtume paklausti pačių lasų nuomonės. Mes - ne kokie seno sukirpimo užkariautojai... o gal kaip tik tokie ir esame?

Visiems pakako laiko dar kartą perskaityti memorandumą; paskui Kaldoras vėl pabarbeno, prašydamas dėmesio.

- Niekas taip ir nepaprašė leidimo pasisakyti už šį pasiūlymą; savaime suprantama, progų tam turėsime ir vėliau. Tad prašysiu leitenantą Elgarą išdėstyti argumentus prieš.

Raimondas Elgaras buvo jaunas, amžinai susimąstęs generatoriaus bei ryšių inžinierius - Lorenas jo beveik nepažinojo; Elgaras buvo apdovanotas muzikiniu talentu ir skelbėsi kuriąs epinę poemą apie kelionę. Mygiamas parodyti bent vieną jos eilutę, atsakydavo visada taip pat: “Palaukite, kol atvyksime į Saganą Du - ir dar vienerius metus.”

Buvo visiškai akivaizdu, kodėl leitenantas Elgaras pasisiūlė savanoriu šiam vaidmeniui (jei tik iš tikrųjų pasisiūlė pats). Tam jį neabejotinai paakino poetinės jo pretenzijos; galėjo būti ir taip, kad jis iš tikrųjų kūrė tą epą.

- Kapitone... bičiuliai, bendražygiai... atverkite man savo ausis...

Tai bent frazė! - dingtelėjo Lorenui. Kažin, ar pats sugalvojo?..

- Manau, visi sutiksite, kad mintis pasilikti Talasoje - išties labai patraukli ir protui, ir širdžiai. Vis dėlto būtina apsvarstyti ir šitokias aplinkybes:

Mūsų čia - tik šimtas šešiasdešimt vienas. Ar turime teisę priimti neatšaukiamą sprendimą viso tebemiegančiųjų milijono vardu?

Ir dar - o kaipgi lasai? Buvo išsakyta mintis, kad pasilikdami čia mes jiems padėtume. Bet ar tikrai? Kol nepasirodėme mes, jie gyveno savo gyvenimą - ir, atrodo, buvo visiškai juo patenkinti. Prisiminkite sąlygas, iš kurių kilę mes visi, prisiminkite, ko buvome mokomi - ir pagaliau prisiminkite tikslą, kuriam pasiryžome prieš daugelį metų. Ir tada atsakykite į klausimą: nejaugi tikrai manote, kad milijonas mūsų galėtų sklandžiai įsilieti į Talasos visuomenę, visiškai jos nesugriaudami?

O dar reikėtų paminėti ir pareigą. Ištisos kartos vyrų ir moterų aukojo savo gyvenimus tam, kad ši misija taptų išvis įmanoma - jie suteikė žmonijai šansą išgyventi. Kuo daugiau saulių sugebėsime pasiekti, tuo patikimiau apsidrausime nuo visų galimų katastrofų. Savo akimis matėme, ką sugeba Talasos ugnikalniai - o kas įspės, kokių dar įvykių reikėtų laukti būsimaisiais šimtmečiais?

Taip, girdėjau gražbyliaujant apie tektoninę inžineriją - neva patys sukursime erdvius naujos sausumos plotus, kur ikvaliai užtektų vietos staiga ženkliai pagausėjusiems planetos gyventojams. Norėčiau visiems jums priminti, kad netgi Žemėje, po ištiso tyrinėjimų bei vystimosi tūkstantmečio, tektoninė inžinerija taip ir netapo itin patikimu mokslu. Jūs tik prisiminkite 3167-ųjų Naskos geologinės platformos katastrofą! Man tiesiog netelpa galvoj, ar įmanoma sugalvoti didesnę beprotybę už siūlymą kišti nagus prie Talasos gelmėse įkalintų jėgų!

Manding, daugiau nėra ką pridurti. Šiuo klausimu nutartis gali būti tik viena. Privalome palikti lasus jų pačių lemčiai - o *mes* turime keliauti toliau - į Saganą Du.

Lorenas pernelyg nenustebo išgirdęs vis labiau stiprėjančius aplodismentus. Įdomiausia dabar būtų išsiaiškinti: kažin, kas prie

jų neprisideda? Kiek pats galėjo spręsti, plojantieji ir neplojantieji pasidalijo daugmaž po lygiai. Žinoma, kai kurie dalyvaujančiųjų galėjo šitaip tiesiog išreikšti susižavėjimą itin efektingu pasisakymu - bet tai dar nereiškė, kad jų nuomonė tokia pat.

- Dėkoju, leitenante Elgarai, - vėl prašneko pirmininkas Kaldoras. - Ypač vertiname tai, kad sugebėjote viską išdėstyti taip glaustai. O dabar gal kas nors norėtų išsakyti priešingą nuomonę?

Susirinkusieji neramiai subruzdo, paskui stojo gili tyla. Gerą minutę išvis nieko neįvyko. O paskui ekrane ėmė žiebtis raidės.

002. GAL KAPITONAS GALĖTŲ PATEIKTI MISIJOS SĖKMĖS TIKIMYBĖS PROCENTINĘ IŠRAIŠKĄ - PASKUTINIŲ APSKAIČIAVIMŲ DUOMENIMIS.

003. AR NEREIKĖTŲ PAŽADINTI KELETO MIEGANČIŲJŲ ATSTOVŲ IR PAKLAUSTI JŲ NUOMONĖS?

004. AR NEREIKĖTŲ PIRMIAUSIA PASITEIRAUTI, KĄ APIE TAI MANO LASAI? JUK TAI JŲ PASAULIS.

Visiškai slaptai ir bešališkai kompiuteris įrašinėjo ir numeravo tarybos narių įvedinėjamą informaciją. Per du tūkstančius metų niekas taip ir nesugebėjo išrasti geresnio būdo išklausyti visų grupės narių nuomonę ir išsiaiškinti bendrą požiūrį. Visi vyrai ir moterys, tiek laive, tiek Talasoje, siuntė tekstus, maigydami septynis mažytės, vienai rankai skirtos klaviatūros mygtukus. Tikriausiai pirmasis kiekvieno vaiko išmokstamas įgūdis ir buvo sugebėjimas net nesusimąstant suspaudyti bet kokią reikalingą kombinaciją.

Lorenas apžvelgė susirinkusiuosius ir vos nešyptelėjo išvydęs, jog kone visi rankas laiko taip, kad kiti matytų jas abi. Nė viename veide jis taip ir nepastebėjo tos tipiškos atsiribojimo išraiškos, akivaizdžiai bylojančios, kad paslėpta klaviatūra kam nors vogčiomis siunčiamas slaptas pranešimas. Vis dėlto dauguma dalyvaujančiųjų gyvai šnekėjosi tarpusavyje.

015. O KĄ PASAKYTUMĖTE APIE KOMPROMISĄ?

GALBŪT KAI KURIE IŠ MŪSŲ NORĖTŲ PASILIKTI. O LAIVAS GALĖTŲ KELIAUTI TOLIAU.

Kaldoras vėl pabarbeno pirštais, prašydamas dėmesio.

- Tokio varianto mes net neaptarinėjame, - pasakė. - Vis dėlto pasiūlymas užfiksuotas.

- Atsakau į klausimą nulis nulis du, - prašneko kapitonas Bėjus, tik paskutinę akimirką spėjęs prisiminti, jog prieš kalbant dera sulaukti, kol pirmininkas linktelėjimu suteiks jam žodį. - Procentų skaičius - devyniasdešimt aštuoni. Nelabai nustebčiau sužinojęs, kad mūsų galimybės pasiekti Saganą Du viršija tikimybę, jog Šiaurinė arba Pietinė sala liks virš vandens.

021. NEMININT KRAKANO, PRIEŠ KURĮ ŠIAIP AR TAIP LABAI NEPASISPARDYSI, LASAI STOKOJA PROGŲ BET KOKIAM RIMTESNIAM JĖGŲ IŠBANDYMUI. GAL VERTĖTŲ VIENĄ KITĄ JIEMS PALIKTI? KNR.

KNR - tai galėtų būti... kas? Na žinoma, Kingslis Rasmusenas. Akivaizdu: jis visiškai netrokšta likti inkognito. Jis viešai išsakė mintį, kuri vienomis ar kitomis aplinkybėmis dingtelėjo beveik visiems.

022. MES JAU PASIŪLĖME JIEMS PAMĖGINTI ATSTATYTI TOLIMOJO KOSMOSO ANTENĄ KRAKANE, KAD GALĖTŲ PALAIKYTI RYŠĮ SU MUMIS. RMM.

023. ŠIS DARBAS - NE DAUGIAU NEI DEŠIMČIAI METŲ. KNR.

- Ponai, - kiek nekantriai įsiterpė Kaldoras. - Nukrypome nuo temos.

Kažin, ar galėčiau kuo nors prisidėti ir aš? - pagalvojo Lorenas. Ne, į šituos debatus man verčiau nesikišti; aš matau pernelyg daug argumentų ir už, ir prieš. Anksčiau ar vėliau turėsiu pasirinkti tarp pareigos ir asmeninės laimės. Bet dar ne dabar. Kol kas dar ne...

- Labai keista, - pareiškė Kaldoras po to, kai ekrane ištisas

dvi minutes nebepasirodė naujų įrašų. - Nejaugi niekas nebenori pasisakyti tokia svarbia tema?

Jis viltingai luktelėjo dar minutę.

- Ką gi, gerai. Galbūt norėsite pratęsti diskusijas neoficialiai. Balsavimo kol kas neskelbsime, bet per artimiausias keturiasdešimt aštuonias valandas galite pranešti savo nuomonę įprastu būdu. Ačiū visiems už dėmesį.

Jis dirstelėjo į kapitoną Bėjų, kuris atsistojo taip skubriai, kad plika akimi buvo matyti: jam akmuo nuo širdies nusirito.

- Ačiū, daktare Kaldorai. Laivo tarybos susirinkimą skelbiu baigtą.

Čia pat jis sunerimęs vėl dirstelėjo į Kaldorą: šis spitrijosi į displėjaus ekraną taip, tarsi būtų tik ką jį pastebėjęs.

- Ar gerai jaučiatės, daktare?

- Atleiskite, kapitone... man viskas gerai. Tiesiog ką tik prisiminiau kai ką svarbaus, štai ir viskas.

Iš tikrųjų taip ir buvo. Bene tūkstantąjį kartą Kaldoras sužavėtas nusistebėjo neperprantamais pasąmonės vingių labirintais. Į klausimą jam atsakė punktas ekrane Nr. 021. "Lasai stokoja progų bet kokiam rimtesniam jėgų išbandymui."

Dabar jis jau suprato, kodėl jam prisisapnavo Kilimandžaras.

39. Leopardas sniegynuose

Atleisk, Evelina, jau senokai su tavimi nesikalbėjau. Ar tai reiškia, kad tavo atvaizdas mano atmintyje vis labiau tirpsta, nes vis daugiau ir daugiau mano dėmesio bei energijos pasiglemžia ateitis?

Tikriausiai taip ir yra, ir, mąstant logiškai, aš turėčiau tuo tik džiaugtis. Pernelyg ilgai laikytis įsikibus praeities - ligos požymis, pati dažnai man tai primindavai. Tačiau širdies gilumoje aš vis dar negaliu susitaikyti su šia karčia tiesa.

Tiek daug įvykių nutiko per pastarąsias kelias savaites. Laive pasireiškė tai, ką aš pavadinau "Baunčio" sindromu". Šito reikėjo laukti - tiesa, iš tikrųjų lyg ir numatėme, bet vis nuleisdavome juokais. O dabar tai jau rimta, nors kol kas - dar ne pernelyg rimta. Viliuosi.

Kai kurie įgulos nariai panoro likti Talasoje - kas galėtų dėl

to juos kaltinti? - ir atvirai tai pripažįsta. Savo ruožtu kiti nori užbaigti čia pačią misiją ir apie Saganą Du išvis užmiršti. Nežinome kiek šita grupuotė stipri, kadangi į viešumą jie kol kas neišlenda.

Praslinkus keturiasdešimt aštuonioms valandoms po tarybos susirinkimo, visi balsavome - už ar prieš. Nors balsavimas buvo slaptas, aš nežinau, kiek patikimi jo rezultatai. Šimtas penkiasdešimt vienas pasisakė už tai, kad kelionę tęstume, šeši - už tai, kad užbaigtume misiją čia, keturi susilaikė.

Kapitonas Bėjus liko patenkintas. Jis neabejoja, kad situacija valdoma, bet kai kurių atsargumo priemonių vis tiek ketina imtis. Puikiai supranta, kad, kuo ilgiau užsibūsime čia, tuo stipresnį jausime spaudimą išvis niekur nebekeliauti. Kapitonas nesuka sau galvos dėl vieno kito galimo dezertyro - "Jei patys nenori likti su mumis, man jie juo labiau nereikalingi", - štai ką pasakė jis pats. Tačiau jam nerimą kelią tai, kad nepasitenkinimu gali užsikrėsti ir kiti įgulos nariai.

Taigi, jis spartina skydo montavimo darbus. Dabar, kai sistema jau visiškai automatizuota ir veikia be priekaištų, bandysime per dieną pakelti ne vieną snieguolę, o dvi. Jeigu šis planas išdegs, išvykti galėsime jau po keturių mėnesių. Ši žinia kol kas dar nepaskelbta. Tikiuosi, sužinoję naujienas, niekas neims prieštarauti - nei naujieji talasiečiai, nei kas nors kitas.

O dabar noriu papasakoti tau apie dar vieną dalyką, kuris galbūt visai nesvarbus, bet mane tiesiog pakerėjo. Ar prisimeni, kaip, vos susipažinę, mudu mėgdavome skaityti vienas kitam balsu? Nuostabus būdas patirti, kaip iš tiesų gyveno ir mąstė žmonės prieš tūkstančius metų - tais laikais, kai dar neegzistavo nei sensorinės technologijos, nei netgi vaizdo įrašinėjimo technika...

Kartą tu man skaitei - sąmoningai aš dabar visiškai to nebeprisiminiau - istoriją apie didžiulį kalną Afrikoje keistu pavadinimu - Kilimandžaras. Susiradau šį kūrinį laivo archyve - ir pagaliau supratau, kodėl Kilimandžaras neduoda man ramybės.

Atrodo, aukštai kalno šlaite, ten, kur jį dengia amžini sniegynai, buvo ola. O toje oloje kažkas aptiko sušalusį didžiulės medžiotojos katės - leopardo - kūną. Tai buvo tikras galvosūkis: niekas negalėjo suprasti, ką leopardas veikė tokiame aukštyje, taip toli nuo įprastų medžioklės plotų.

Žinai, Evelina, aš visuomet didžiavausi - daugelis žmonių va-

dindavo tai paprasčiausia tuštybe! - savosios nuojautos galiomis. Štai ir dabar man atrodo, jog čia pasireiškė kažkas panašaus.

Jau ne vieną, o bent kelis kartus stambus ir galingas jūrų gyvūnas buvo aptiktas gana toli nuo savo gyvenamųjų plotų. Pastaruoju metu vieną pavyko sugauti - tai kažkokios rūšies milžiniškas vėžiagyvis, šiek tiek panašus į jūrų skorpioną, neatmenamais laikais gyvenusį Žemėje.

Mes nežinome, ar jie sugeba mąstyti, gali būti, kad šis klausimas išvis beprasmis. Tačiau nekelia abejonių, kad jie - visuomeniški padarai, gyvenantys gerai organizuotomis bendruomenėmis, naudojasi ir primityviomis technologijomis - nors tai jau gal pernelyg stipriai pasakyta. Kiek rodo ligšioliniai mūsų stebėjimai, jų sugebėjimai vargu ar pranoksta bičių, skruzdžių ar termitų, tačiau jų veiklos mastas visai visai kitoks ir gana įspūdingas.

Kas užvis svarbiausia, jie jau aptiko metalą - tiesa, kol kas naudoja jį vien papuošalams, o ir gauti jo gali tik tiek, kiek pasivagia iš lasų. Taip jie padarė jau kelis kartus.

Nelabai seniai vienas skorpionas kanalu atropojo į patį mūsų šaldymo įmonės centrą. Iš pradžių naiviai spėjome, kad jis galbūt ieškojo maisto. Tačiau maisto tikrai netrūksta ir ten, iš kur jis atkeliavo - tai yra už gerų penkiasdešimties kilometrų.

Man iš tiesų smalsu, ką skorpionas veikė šitaip toli nuo namų; širdis jaučia, kad atsakymas į šį klausimą lasams gali būti labai svarbus.

Kažin, ar pavyks jį sužinoti anksčiau, nei man teks nugrimzti į ilgąjį miegą, pakeliui į Saganą Du?

40. Akistata

Vos įžengęs į prezidento Faradaino kabinetą, kapitonas Bėjus išsyk suprato, jog kažkas negerai.

Paprastai Edgaras Faradainas be skrupulų kreipdavosi į jį vardu ir tučtuojau ištraukdavo vyno grafiną. Bet šįsyk nebuvo jokio "Sirdarai" ir jokio vyno - gerai dar, kad pasiūlė svečiui atsisėsti.

- Mane ką tik pasiekė tam tikros gluminančios žinios, kapitone Bėjau. Jeigu neprieštarausite, norėčiau, kad prie mūsų prisidėtų ir ministras pirmininkas.

Negirdėta neregėta: iki šiol, kalbėdamas su kapitonu, prezidentas niekad šitaip negriebdavo jaučio už ragų - kad ir kokiu reikalu norėtų pasikalbėti - be to, kapitonui dar nė karto neteko prezidento kabinete susitikti su ministru pirmininku.

- Tokiu atveju, pone prezidente, gal aš savo ruožtu galėčiau pasikviesti ambasadorių Kaldorą?

Prezidentas dvejojo vos akimirką, paskui skubiai atsakė: "Žinoma". Kapitonas lengviau atsiduso išvydęs tarsi ir šmėkštelėjusią šypseną - tarsi diplomatinio mandagumo reikalavimų pripažinimą. Svečius valia pranokti rangu - bet tik ne skaičiumi.

Ministras pirmininkas Bergmanas, ką kapitonas Bėjus puikiai žinojo, buvo tikroji, sosto šešėlyje slypinti planetos valdžia. Ministro pirmininko užnugarį rėmė kabinetas, o savo ruožtu šį - Džefersono Marko 3 Konstitucija. Šitokia valdžios sistema sklandžiai veikė jau kelis šimtmečius, bet kapitoną Bėjų kamavo negera nuojauta, jog ateina esminių pokyčių metas.

Kaldoras buvo skubiai išvaduotas nuo ponios Faradain dėmesio - ši mėgino pasinaudoti juo kaip bandomuoju triušiu, turinčiu įvertinti jos sumanymus, kaip pakeisti prezidento rūmų apdailą. Po kelių akimirkų prisistatė ir ministras pirmininkas, kaip visuomet užsimaukšlinęs ant veido neperprantamą išraišką.

Kai visi susėdo, prezidentas sunėrė ant krūtinės rankas, atsilošė prašmatniame sukamame krėsle ir kaltinančiu žvilgsniu nudelbė svečius.

- Kapitone Bėjau, daktare Kaldorai - mus pasiekė tam tikros žinios, sukėlusios nemaža nerimo. Tad labai norėtume iš pirmų lūpų išgirsti, ar esama bent kiek tiesos pranešimuose, neva jūs ketinate užbaigti savo kelionę čia - o *ne* Sagane Du.

Kapitonui Bėjui išsyk smarkiai atlėgo, bet tą pat akimirką jis smarkiai suirzo. Po šimts, matyt, saugumo sistema gerokai skylėta - o jis taip vylėsi, kad lasai niekada nesužinos nei apie peticiją, nei apie laivo tarybos pasitarimą. Nors šito tikėtis, ko gero, buvo per daug.

- Pone prezidente, pone ministre pirmininke, jeigu jus pasiekė šitokie gandai, užtikrinu, kad jie visiškai neteisingi. Kaip jūs manote, kodėl mes kasdien keliame į orbitą šešis šimtus tonų ledo ir iš naujo montuojame skydą? Argi mes šitaip vargtume, jeigu ketintume likti čia?

- Gal ir ne. Tačiau jei dėl kokių nors priežasčių netikėtai pa-

keitėte planus, tikriausiai nenutrauksite darbų, kad nesukeltumėte mums įtarimų.

Toks staigus atkirtis valandėlei pribloškė kapitoną - pasirodo, jis gerokai neįvertino šitų tokių draugiškų žmonių. Bet netrukus suprato, kad jie, pasitelkę savo kompiuterius, reikia manyti, jau išanalizavo visas akivaizdžias tikimybes.

- Gal ir jūsų tiesa. Bet štai ką norėčiau pasakyti: - kol kas ši informacija konfidenciali, viešai ji dar nepaskelbta - mes ketiname padvigubinti ledo luistų kėlimo į orbitą tempus, kad greičiau užbaigtume montuoti skydą. Taigi, ne tik neketiname pasilikti čia, bet netgi mėginsime išvykti anksčiau numatyto laiko. Vyliausi pranešiąs tai jums kur kas malonesnėmis aplinkybėmis.

Netgi ministras pirmininkas neįstengė visiškai nuslėpti nuostabos, savo ruožtu prezidentas net nebandė. Nelaukdamas, kol jie atsitokės, kapitonas Bėjus smogė dar vieną smūgį:

- Pone prezidente, iš jūsų pusės būtų sąžininga, jeigu atskleistumėte, kokios priežastys paakino jus sviesti tokį kaltinimą. Kaip mes, to nežinodami, jį paneigsime?

Prezidentas sužiuro į ministrą pirmininką. Ministras pirmininkas pažvelgė į svečius.

- Bijau, kad tai niekaip neįmanoma. Tuo pačiu mes atskleistume ir mūsų informacijos šaltinį.

- Vadinasi, padėtis be išeities. Mes niekaip nesugebėsime jums įrodyti, jog tikrai išvykstame - tuo įsitikinsite nebent patys, kai mes iš tikrųjų išvyksime; pagal naująjį grafiką - po šimto trisdešimties dienų.

Stojo ganėtinai gūdi tyla; ją suardė Kaldoras, pusbalsiu ištaręs:

- Ar galėčiau trumpai šnektelėti su kapitonu akis į akį?

- Žinoma.

Jie pasišalino, ir prezidentas, pasinaudojęs proga, paklausė ministro pirmininko:

- Ar jis sako tiesą?

- Kaldoras tikrai nemeluos, galvą guldau. Bet gali būti ir taip, kad jis ne viską žino.

Pratęsti pokalbio jie nesuspėjo - tuojau pat pas savo kaltintojus grįžo antrosios pusės atstovai.

- Pone prezidente, - iškart prašneko kapitonas, - mudviejų su daktaru Kaldoru nuomonės sutapo: privalome kai ką jums

pasakyti. Vylėmės, kad pavyks tai nutylėti, mat visa tai nedaro mums garbės, be to, mums atrodė, kad viską pavyko sklandžiai sutvarkyti. Vis dėlto gali būti ir taip, kad mes klystame, o tokiu atveju mums, ko gero, prireiks jūsų pagalbos.

Jis trumpai nupasakojo apie tarybos pasitarimą, išdėstė tarybos sušaukimą lėmusius įvykius ir užbaigė tokiais žodžiais:

- Jeigu pageidaujate, aš pasiruošęs tuojau pat parodyti jums susirinkimo įrašą. Mes neturime ką slėpti.

- Šito visiškai nereikia, Sirdarai. - Plika akimi buvo matyti, koks didžiulis akmuo nusirito prezidentui nuo širdies. Vis dėlto ministras pirmininkas vis dar atrodė susirūpinęs.

- Eee... valandėlę, pone prezidente! Vis dėlto mes dar negalime lengva ranka numoti į gautus pranešimus. Kaip prisimenate, skambėjo labai jau įtikinamai.

- Esu tikras, kapitonas sugebės viską paaiškinti.

- Bet tik tuomet, jeigu atskleisite, ką sužinojote.

Vėl stojo tyla. Galų gale prezidentas pasuko prie grafino su vynu.

- Pirmiausia reikėtų išgerti, - linksmai pareiškė. - O jau paskui papasakosiu, kaip mes apie tai sužinojome.

41. Intymūs pašnekesiai

Viskas klostosi pakankamai sklandžiai, tikino save Ouvenas Flečeris. Žinoma, balsavimo rezultatai jį kiek nuvylė, nors jis ir abejojo, ar jie tikrai tiksliai atspindi laive sklandančias nuotaikas. Šiaip ar taip, juk jis pats dviem iš savo bičiulių suokalbininkų liepė balsuoti "prieš" - dėl viso pikto, tam atvejui, jei staiga paaiškėtų, koks kol kas dar silpnas Naujųjų talasiečių judėjimas.

Jį vėl užgraužė ta pati problema: ką daryti toliau? Ouvenas Flečeris buvo inžinierius, ne politikas - nors gana sparčiai judėjo politikos kryptimi - ir niekaip negalėjo sumąstyti, kaip prisivilioti daugiau rėmėjų, neišlendant viešumon.

Galimybės jam liko tik dvi. Pirmoji - ir lengviausiai įgyvendinama - buvo tiesiog palaukti, kol priartės išvykimo laikas, ir tuomet nešdintis iš laivo - o jau tada būtų niekų darbas paprasčiausiai dingti iš akių. Kapitonas Bėjus darbų turės per akis, tad kažin ar, netgi norėdamas, imsis ieškoti Flečerio ir jo bendrų, o net

jeigu ir taip - bičiuliai lasai tikrai padės jiems išsislapstyti tol, kol "Magelanas" išskris.

Tačiau tai būtų dvigubas dezertyravimas - negirdėtas dalykas glaudžiai sumegztoje Sabrų bendruomenėje. Jis pasitrauktų ne tik iš laivo, bet dar ir likimo valiai pamestų miegančius saviškius, tarp jų - netgi savo brolį bei seserį. Ką jie pagalvos apie jį, kai, po trijų šimtmečių pabudę priešiškoje Sagano Du planetoje, sužinos, kad jis galėjęs atverti jiems visiems Rojaus vartus - bet nesugebėjęs to padaryti?

Jis žinojo, kad jį jau labai smarkiai spaudžia laikas. Visi tie kompiuteriniai apskaičiavimai ir dvigubos spartos grafiko derinimai galėjo reikšti tik viena. Nors apie tai Flečeris dar nė puse žodžio neužsiminė draugams, tačiau nematė kitos išeities - tik imtis veikti.

Vis dėlto pats žodis *sabotažas* skambėjo labai jau nemaloniai - jis susigūždavo vien pagalvojęs apie tai.

Roza Kilian kaip gyva nebuvo girdėjusi apie Dalilą, o jei kam šautų į galvą jas palyginti, ji tikrai pasibaisėtų. Roza buvo visiškai paprasta, netgi naivi Šiaurinės salos mergina, kuriai - ir ne jai vienai, o daugeliui jaunų lasų - visai galvą susuko svečių iš Žemės spindesys. Ji užmezgė romaną su Karlu Boslėjumi, ir netrukus tai išaugo į pirmąjį nepaprastai gilų emocinį išgyvenimą - ne tik jai, bet ir jam.

Jiems abiem plyšo širdis vien pagalvojus apie išsiskyrimą. Vieną vėlyvą vakarą, kai Roza karčiomis ašaromis laistė jam petį, Karlas pajuto nebeištversiąs jos sielvarto.

- Prižadėk, kad niekam, *ničniekam* neprasitarsi, - sukuždėjo jis, glostydamas jam ant krūtinės išdrikusias jos plaukų sruogas. - Turiu tau gerų žinių. Bet tai didžiulė paslaptis - kol kas dar niekas apie tai nenutuokia. Laivas niekur nebeišskris. Mes visi liekame čia, Talasoje.

Roza apstulbo taip, kad vos neišgriuvo iš lovos.

- O gal sakai taip vien tam, kad mane pradžiugintum?

- Ne, iš tikrųjų taip ir bus. Tik neprasitark niekam nė žodeliu. Šitos paslapties neturi sužinoti *visiškai* niekas.

- Na žinoma, brangusis.

Tačiau Rozos geriausia draugė Meriona irgi liejo ašaras dėl *savo* mylimojo iš Žemės, tad ją būtinai reikėjo paguosti...

...savo ruožtu Meriona tą nuostabią žinią šnipštelėjo Paulinai... o ši neatsispyrė pagundai papasakoti Svetlanai... o pastaroji paslaptį patikėjo Kristelei...

O Kristelė buvo prezidento duktė.

42. Išgyvenusieji

Bjaurus reikalas, krimtosi kapitonas Bėjus. Ouvenas Flečeris - geras vyras, aš pats patvirtinau jo kandidatūrą kelionei... Kaip jis galėjo šitaip pasielgti?

Tikriausiai priežasties būta ne vienos. Jei jis nebūtų vienas iš Sabrų *ir* jei nebūtų pamilęs tos merginos, gal niekad nė nebūtų taip atsitikę. Kaip vadinasi tas reiškinys, kai sudėjus vieną ir vieną gaunama daugiau nei du? Sin... kaipgi ten? Ak taip, sinergija. Vis dėlto kapitonas niekaip neatsikratė pojūčio, jog čia slypi ir kažkas daugiau - kažkas, ko jis tikriausiai niekada nesužinos.

Jis prisiminė vieną Kaldoro pastabą, - šis, regis, turėjo pasiruošęs po frazę kiekvienam įmanomam atvejui - išsakytą tada, kai juodu kalbėjosi apie įgulos psichologiją.

- Mes visi esame *luošiai*, kapitone, nesvarbu, pripažįstame tai ar ne. Nė vienas iš mūsų, pergyvenusiųjų tuos paskutiniuosius metus Žemėje, negalėjo likti nesužalotas. Ir dar visus mus kamuoja tas pats kaltės jausmas.

- Kaltės? - pakartojo tada kapitonas ir nustebęs, ir pasipiktinęs.

- Taip, kaltės, nors mes patys ir nekalti. Mes juk išgyvenome - *tiktai* mes. O išgyvenusieji visuomet jaučia kaltę dėl to, kad liko gyvi.

Gluminanti pastaba - bet kaip tik ji tikriausiai gali padėti paaiškinti Flečerio elgesį... o taip pat ir daugelį kitų dalykų.

Visi mes esame luošiai.

Kažin, kokia toji tavo žaizda, Moze Kaldorai, ir kaip tu su ja galynėjiesi? Aš savąją gerai žinau - ir sugebėjau panaudoti ją savo gentainių žmonių labui. Jos dėka esu tas, kas esu šiandien, ir galiu tuo didžiuotis.

Galbūt kuriame nors ankstesniame amžiuje būčiau tapęs diktatoriumi ar kokiu karo vadu. Tačiau mūsų laikais sėkmingai panaudojau savo sugebėjimus tarnaudamas Kontinentinės policijos viršininku, paskui tapau erdvėlaivių statybos įmonės vyriausiuoju

apsaugininku ir pagaliau - žvaigždėlaivio vadu. Šitaip mano svajonės apie galią išsipildė sėkmingai sutaurintos.

Jis patraukė prie kapitono seifo, nuo kurio tik jis vienas turėjo raktą, ir kyštelėjo į angą specialiu kodu užprogramuotą metalinį strypelį. Durelės paklusniai atsivėrė - viduje gulėjo tvarkingai sudėlioti popierių ryšuliai, keletas medalių bei kitokių apdovanojimų ir dar - nedidelė plokščia dėžutė su sidabru inkrustuotomis raidėmis S.B.

Kapitonas išėmė dėžutę ir, dėdamas ją ant stalo, pajuto tokį pažįstamą malonų virpulį paslėpsniuose. Paskui nukėlė dangtelį ir užsižiūrėjo į tą blizgantį galios įnagį, jaukiai įsitaisiusį aksomo patale.

Kadaise šitokia užgaida buvo būdinga milijonams. Dažniausiai - pakankamai nekenksminga, primityviose visuomenėse - netgi pravarti. Šitas daikčiukas daugybę kartų keitė istorijos eigą - į gera ar į bloga.

- Žinau, kai kas tave laiko falo simboliu, - sukuždėjo kapitonas. - Bet taip pat tu esi dar ir ginklas. Man jau teko tavimi naudotis - ir jei prireiks, pasinaudosiu dar kartą...

Praeities tvyksnis negalėjo trukti ilgiau nei sekundės dalelytę, tačiau atrodė, kad jis aprėpė daugybę metų. Kai visa nutyko, kapitonas vis dar tebestovėjo prie savo stalo; vos akimirkai šuniui ant uodegos nuėjo visas kruopštus psichoterapeutų darbas, ir vartai į prisiminimus plačiai atsilapojo.

Su kraują stingdančiu siaubu - ir vis dėlto drauge ir su svaiginančiu jauduliu - Sirdaras Bėjus žvalgėsi po tuos paskutiniuosius kunkuliuojančius dešimtmečius, paviršiun išskalavusius visa, kas žmonėse geriausia, ir kas blogiausia. Jis prisiminė, kaip, būdamas dar visai jaunas Kairo policijos inspektorius, pirmąsyk gavo įsakymą šaudyti į maištininkų minią. Šoviniai neva turėję būti ne mirtini, tik išvedantys iš rikiuotės. Bet du žmonės vis tiek mirė.

Dėl ko jie tada maištavo? Bėjus niekada šito nežinojo - paskutiniosiomis dienomis būta neįsivaizduojamai daug visokiausių tiek politinių, tiek religinių judėjimų. Be to, tai buvo tikras aukso amžius aukščiausios kategorijos nusikaltėliams: jie nebeturėjo ką prarasti, neliko jokios ateities, kurie reikėtų rūpintis, tad jie buvo pasiryžę rizikuoti bet kuo. Dauguma jų buvo tikri psichopatai, bet vienas kitas - beveik genialūs. Kapitonas prisiminė Džozefą Ki-

derį, kuriam tik per plauką nepavyko pagrobti kosminio laivo. Niekas nežinojo, kas jam paskui nutiko; retsykiais kapitoną Bėjų apnikdavo košmariška fantazija: O kas, jeigu vienas iš miegančiųjų mano laive *iš tikrųjų yra...*

Priverstinis gyventojų skaičiaus mažinimas, 3600-aisiais priimtas absoliutus draudimas gimdyti, neginčijamas prioritetas, skirtas kvantinio variklio kūrimui bei "Magelano" klasės laivų statybai - visi šie griežti apribojimai drauge su virš galvos pakibusia neišvengiama lemtimi Žemės visuomenėje sukėlė tokią įtampą, kad dar ir dabar tai, jog kai kam vis dėlto pavyko ištrūkti iš Saulės sistemos, atrodė tarsi koks stebuklas. Su neapsakomu pasigėrėjimu ir dėkingumu kapitonas Bėjus prisiminė žmones, paskutiniuosius savo gyvenimo metus paaukojusius projektui, apie kurio sėkmę ar žlugimą jiems niekada nelemta sužinoti.

Prisiminimuose jis labai aiškiai matė paskutiniąją pasaulio prezidentę Elizabetą Vindzor - išsekusi, bet išdidi ji apleido laivą, kurio apžiūrėti buvo atvykusi, ir grįžo į planetą, kuriai gyventi buvo likusios vos kelios dienos. Tačiau prezidentei laiko buvo likę netgi dar mažiau - bomba jos kosmolėkį ištaškė į druzgus kaip tik tuo metu, kai jis turėjo leistis Kanaveralo kosmouoste.

Šitas prisiminimas vis dar stingdė kraują kapitono gyslose: bomba buvo skirta "Magelanui" - laivą išgelbėjo tik paprasčiausia klaida, nustatinėjant sprogimo laiką. Kokia ironija! Atsakomybę už padėtą bombą prisiėmė abu konkuruojantys kultai...

Džonatanas Koldvelas ir vis labiau tirpstanti, bet vis dar balsinga jo pasekėjų gauja, ant kiekvieno kampo plyšojo, neva viskas būsią gerai - neva Dievąs tiktai siunčiąs žmonijai išbandymą, panašiai kaip kadaise buvo išbandomas Jobas. Nepaisant visų Saulėje vykstančių procesų, galų gale viskas stebuklingai susitvarkysią ir žmonija būsianti išgelbėta - jei tik netikintieji Jo gailestingumu neužtrauksią visiems Jo rūstybės. O jeigu taip atsitiksią, Jis galįs persigalvoti...

Savo ruožtu Dievo Valios kultas tikino kaip tik priešingai. Pasak jų, galų gale atėjusi Paskutiniojo teismo diena, ir nevalia dėti jokių pastangų, mėginant jos išvengti. Iš tiesų netgi reikėtų pasitikti ją išskėstomis rankomis, nes vertieji išganymo po Paskutiniojo teismo gyvensią amžinoje palaimoje.

Taigi, nors ir remdamiesi visiškai priešingomis prielaidomis, tiek Koldvelitai, tiek Dievo Valios išpažintojai išvadą priėjo tą

pačią: žmonijai nieku gyvu negalima net bandyti bėgti nuo lemties. Visus žvaigždėlaivius būtina kuo greičiau sunaikinti.

Visiems kitiems tikriausiai smarkiai pasisekė, kad tuodu kultai taip aršiai niovėsi tarpusavyje, jog nesugebėjo derinti veiksmų netgi siekdami bendro tikslo. Po prezidentės Vindzor žūties jų tarpusavio vaidai peraugo į tikrą smurtą. Netrukus pasklido gandas - beveik nekilo abejonių, kad jį paleido Pasaulio saugumo biuras, nors Bėjaus kolegos jam šito niekada neprisipažino - esą bombą padėjo Dievo Valios išpažintojai, o prie taimerio nagus prikišo sabotuotojai koldvelitai. Gana populiari buvo ir atvirkščio gando versija; viena iš jų netgi galėjo būti teisinga.

Visa tai jau buvo istorija, be paties kapitono žinoma tik saujelei žmonių - ir pasmerkta greitai visiškai užmarščiai. Vis dėlto - argi ne keista? "Magelanui" ir vėl grėsė sabotažas.

Sabros gerokai skyrėsi ir nuo Dievo Valios išpažintojų, ir nuo koldvelitų - jiems netrūko kompetencijos, be to, jų proto nenuodijo fanatizmas. Tad ir problemų jie galėjo sukelti kur kas rimtesnių, tačiau kapitonas Bėjus vylėsi jau žinąs, kaip su jais susidoroti.

Tu - geras vyras, Ouvenai Flečeri, niauriai galvojo jis. Tačiau savo laiku man teko žudyti ir dar geresnius. O kai nebūdavo kitos išeities, nepasibjaurėdavau netgi kankinimais.

Kapitonas Bėjus didžiavosi bent tuo, kad kankinimai jam niekad neteikdavo malonumo, o šįkart jų nė neprireiks imtis - esama ir geresnio būdo.

43. Kvota

"Magelanas" įsigijo dar vieną įgulos narį - pažadintas iš šaltojo miego, jis vis dar bandė apsiprasti su naująja aplinka taip pat, kaip ir Kaldoras prieš metus. Šitokių veiksmų buvo galima imtis tik būtinybei spiriant, tačiau kompiuterių įrašai bylojo, kad laive yra vienas vienintelis žmogus - daktaras Markusas Šaineris, buvęs Žemės Tyrimų biuro vyriausias mokslinis bendradarbis - turįs tokių sugebėjimų ir žinių, kokių dabar, deja, prisireikė.

Kadaise, dar Žemėje, draugai neretai klausdavo jo, kodėl jis pasirinkęs tapti kriminologijos profesoriumi. Atsakydavo jis visada taip pat: "Vienintelė alternatyva buvo pačiam tapti nusikaltėliu."

Štaineris sugaišo beveik visą savaitę, kol pertvarkė standartinę ligoninės encefalografo įrangą ir patikrino reikalingas kompiuterio programas. Tuo tarpu ketvertas Sabrų tūnojo uždaryti savo kajutėse ir atkakliai atsisakinėjo pripažinti kaltę.

Ouvenas Flečeris neatrodė labai laimingas, regėdamas visus specialiai jam atliekamus pasiruošimo darbus - visa, ką jis matė, labai jau smarkiai priminė elektros kėdes bei kankinimo įrenginius, kurių nestigo krauju apšlakstytoje Žemės istorijoje. Tačiau daktaras Štaineris greitai jį apramino apsimestiniu patyrusio kvotėjo nuoširdumu.

- Baimintis tikrai nėra ko, Ouvenai - pažadu, tu išvis nieko nepajusi. Netgi pats nežinosi, ką man atsakinėji - tačiau ir nuslėpti tiesos tu niekaip negalėsi. Kadangi esi protingas vyras, aš tau *smulkiai* paaiškinsiu, ką ketinu daryti. Kad ir kaip keista, tai man tik palengvins užduotį; visiškai nesvarbu, tu to norėsi ar ne, bet tavo pasąmonė manimi pasikliaus ir neatsisakys bendradarbiauti.

Niekų šnekos, galvojo leitenantas Flečeris, nejaugi jis tikrai viliasi šitaip lengvai apvyniosiąs mane aplink pirštą? Vis dėlto jis netarė ne žodžio, kai jį pasodino į krėslą, o sanitarai odinėmis juostomis neužverždami apjuosė jo liemenį bei dilbius. Priešintis jis net nebandė: du patys stambiausi iš buvusių jo bendradarbių nejaukiai mindžiukavo pasienyje ir labai stengėsi nesusidurti su juo žvilgsniais.

- Jeigu nori atsigerti arba tau reikia į tualetą - tik pasakyk. Pirmoji apklausa truks lygiai valandą, vėliau gali prireikti keleto trumpesnių. Norėčiau, kad įsitaisytum kuo patogiau ir atsipalaiduotum.

Šiomis aplinkybėmis toks pageidavimas nuskambėjo labai jau kreivai, bet niekam nešovė į galvą net šyptelėti.

- Atleisk, kad teko nuskusti tau galvą, bet kaukolės elektrodai labai nemėgsta plaukų. Be to, turėsime užrišti tau akis, kad netrukdytų klaidinanti tavo gaunama vaizdinė informacija... O dabar pasijusi šiek tiek apkvaitęs, nors išliksi visiškai sąmoningas... Mes uždavinėsime tau klausimus, į kuriuos galimi trys atsakymų variantai: taip, ne arba nežinau. Tačiau atsakinėti pačiam tau nereikės; tai už tave atliks tavo smegenys, o kompiuterio trinarinė loginė sistema supras, ką jos byloja.

- Žinok, kad pameluoti tu neturi nė menkiausios galimybės,

bet jeigu nori pamėginti - labai prašom! Patikėk, šį aparatą išrado vieni žymiausių Žemės protų, o kartą sukūrę, patys nebesugebėjo jo apmulkinti. Gavęs dviprasmišką ar neaiškų atsakymą, kompiuteris paprasčiausiai performuluos klausimą. Na kaip, pasiruošęs? Labai gerai... Prašau paleisti įrašinėjimą visu galingumu... Patikrinkite informacijos išeigą penktuoju kanalu... Leiskite programą.

TAVO VARDAS - OUVENAS FLEČERIS... ATSAKYK - TAIP AR NE...
TAVO VARDAS - DŽONAS SMITAS... ATSAKYK - TAIP AR NE...
TU GIMEI LOVEL SITYJE, MARSE... ATSAKYK - TAIP AR NE...
TAVO VARDAS - DŽONAS SMITAS... ATSAKYK - TAIP AR NE...
TU GIMEI OKLENDE, NAUJOJOJE ZELANDIJOJE... ATSAKYK - TAIP AR NE...
TAVO VARDAS OUVENAS FLEČERIS...
TU GIMEI 3585 KOVO TREČIĄ...
TU GIMEI 3584 GRUODŽIO TRISDEŠIMT PIRMĄ...

Klausimai sekė vienas paskui kitą taip sparčiai, kad, net jeigu ir nebūtų šiek tiek apsvaigintas, Flečeris niekaip nebūtų suskubęs pakišinėti neteisingų atsakymų. O jei tai jam ir būtų pavykę, tai ničnieko nereikštų; per kelias minutes kompiuteris nustatė jo automatinių reakcijų į visus klausimus, į kuriuos atsakymus žinojo pats, modelį.

Retsykiais jis iš naujo patikrindavo kalibravimą (TAVO VARDAS - OUVENAS FLEČERIS... TU GIMEI KEIPTAUNE, ZULULANDE...), o kartais klausimus kartodavo, kad išgautų jau žinomų atsakymų patvirtinimą. Sykį užfiksavus fiziologinius reakcijų į atsakymus TAIP ir NE derinius, procesas tapo visiškai automatinis.

Primityvūs "melo detektoriai" gana sėkmingai susidorodavo su ta pačia užduotimi, bet rezultatai retai kada būdavo visiškai patikimi. Vis dėlto prireikė ne daugiau dviejų šimtų metų, ir ši technologija buvo ištobulinta, o tuo pačiu įvyko ir tikras perversmas teismų - tiek baudžiamųjų, tiek civilinių bylų - praktikoje: po

to teismo procesas retai trukdavo ilgiau nei kelias valandas.

Apklausa priminė veikiau ne klasikinę kvotą, o kompiuterizuotą, su įdiegta apsisaugojimo nuo galimo apgaudinėjimo programa, senovinio žaidimo "Dvidešimt klausimų" versiją. Iš esmės staigiomis TAIP - NE atsakymų serijomis buvo galima išlukštenti *bet kokią* informaciją; kad ir kaip nuostabu, bet, sumaniam žmogui suvienijus pastangas su tokia pat sumania mašina, norint išgauti tikslias žinias, retai kada prireikdavo daugiau nei dvidešimties atsakymų TAIP arba NE į klausimus viena tema.

Kai lygiai po valandos gerokai apkvaitęs Ouvenas Flečeris sverdėdamas pakilo iš krėslo, jis pats nėmaž nenutuokė nei ko buvo klaustas, nei ką atsakė. Vis dėlto buvo tvirtai įsitikinęs, jog ničnieko svarbaus neatskleidė.

Jis mažumėlę nustebo, kai daktaras Štaineris linksmai pranešė:

- Na, štai ir viskas, Ouvenai. Daugiau mums tavęs nebeprireiks.

Profesorius labai didžiavosi tuo, kad jam niekad neprireikdavo nieko kankinti, tačiau geras kvotėjas tiesiog privalo būti bent šiek tiek sadistas - ir įskaudinti auką jei ne fiziškai, tai bent psichologiškai. Be to, šitai tik dar labiau sustiprindavo jo - niekad neklystančio - reputaciją, o tai - jau pusė pergalės.

Daktaras Štaineris luktelėjo, kol Flečeris atgaus pusiausvyrą ir apsauginiai išlydės jį atgal į areštinę.

- A, beje, Ouvenai, - šūktelėjo, šiam jau atsidūrus tarpduryje, - tasai triukas su ledu jums niekaip nebūtų išdegęs.

Tiesą sakant, tasai triukas netgi labai galėjo išdegti, bet tai dabar jau nebebuvo svarbu. Leitenanto Flečerio veido išraiška su kaupu atlygino daktarui Štaineriui už visas įdėtas pastangas.

Dabar jis vėl galėjo nugrimzti į ilgą miegą, truksiantį iki pat Sagano Du. Bet pirmiausia profesorius leis sau atsipalaiduoti ir kaip įmanydamas pasimėgaus tokiu netikėtu atokvėpiu.

Kitą dieną jis ketino keliauti pasidairyti po Talasą, galbūt ir paplaukioti kuriame nors iš nuostabių paplūdimių. O kol kas užvis labiausiai troško malonumo dar kartą pasidžiaugti seno, mylimo bičiulio draugija.

Knyga, kurią jis pagarbiai išsitraukė iš vakuuminės pakuotės, buvo ne šiaip pirmasis leidimas - tai buvo *vienintelis* leidi-

mas. Profesorius atsivertė ją kur pakliuvo - šiaip ar taip kone kiekvieną puslapį mokėjo atmintinai.

Jis sėdo skaityti, ir penkiasdešimties šviesmečių atstumu nuo Žemės griuvėsių Beikerio gatvę vėl užklojo tirštas rūkas.

- Kryžminė apklausa patvirtino, kad įsivėlę tik ketvertas Sabrų, - pranešė kapitonas Bėjus. - Galime tik džiaugtis, kad mums nebereikia apklausti nieko kito.

- Vis dar niekaip nesuprantu, kaip jie vylėsi privirti šitiek košės ir išlipti sausi iš balos, - visai nukoręs nosį prisipažino kapitono padėjėjas Malina.

- Tikriausiai jie nieko ir nebūtų pešę, bet mums pasisekė, kad neteko įsitikinti tuo tiesiogiai. Šiaip ar taip, jie dar nebuvo galutinai apsisprendę.

Plane A jie buvo numatę pažeisti skydą. Kaip žinote, Flečeris dirbo skydo surinkėjų grupėje; jis kurpė planą perprogramuoti paskutinįjį pakėlimo procedūros etapą. Jeigu ledo blokui leistum atsitrenkti į konstrukciją bent kelių metrų per sekundę greičiu... Suprantate, ką turiu omeny?

Būtų gana nesudėtinga apsisukti taip, kad iš pažiūros viskas atrodytų kaip nelaimingas atsitikimas; žinoma, vis vien grėstų pavojus, kad vėlesnė kvota atskleistų, jog nelaimingu atsitikimu čia net nedvelkė. Bet netgi jei pavyktų skydą sugadinti, jį vis vien būtų galima sutaisyti. Flečeris vylėsi, kad, laimėjęs laiko, spėtų pritraukti kur kas daugiau bendraminčių. Galimas dalykas, taip manydamas jis ir neklydo - jei tektų dar ištisus metus praleisti Talasoje...

Planas B - ketinta sabotuoti gyvybės palaikymo sistemas taip, kad neišvengiamai tektų evakuoti visus iš laivo. Šiuo atveju išlieka tos pačios kliūtys.

O planas C glumina užvis labiausiai - jei jiems būtų išdegę tai, neliktų kitos išeities, kaip užbaigti misiją čia. Laimė, nė vienas Sabrų nedirbo prie varomosios jėgos sistemų, tad jiems tikrai nebūtų lengva nusigauti iki variklio...

Žinia pritrenkė visus, bet labiausiai - trečiojo rango kapitoną Rokliną.

- Jeigu jie tvirtai pasiryžtų, nusigauti iki variklio nebūtų neįmanomai sunku, pone. Užvis kebliausia užduotis būtų suveikti

tokį gedimą, kuris *visiems laikams* išvestų iš rikiuotės variklį, bet nepažeistų paties laivo. Labai smarkiai abejoju, ar tam jiems pakaktų techninių žinių.

- Bet ta linkme jie ir dirbo, - niūriai pasakė kapitonas. - Taigi, bijau, mums teks peržiūrėti saugos reikalavimus. Šį klausimą rytoj pat aptarsime vyresniųjų pareigūnų susirinkime - čia, vidudienį.

Galų gale laivo gydytoja Niuton ryžosi užduoti klausimą, kuris sukosi ant liežuvio galo visiems:

- Ar skelbsime karo lauko teismą, kapitone?

- Nėra reikalo; įtariamųjų kaltė aiškiai įrodyta. Laikantis laivo nuostatų, lieka tik paskelbti nuosprendį.

Visi laukė, ką jis dar pasakys. Laukė ir nesulaukė.

- Dėkoju už dėmesį, ponios ir ponai, - pratarė kapitonas, ir visi tylėdami išsiskirstė.

Kapitonas Bėjus liko vienas savo kajutėje, jautėsi įpykęs ir išduotas. Laimė, viskas jau baigėsi; "Magelanas" sėkmingai išplaukė iš žmonių sukeltos audros.

Kiti trys Sabros gal ir nekėlė grėsmės - gal... O ką daryti su Ouvenu Flečeriu?

Kapitono mintys nevalingai krypo į tą mirtiną žaisliuką, tūnantį seife. Jis, Bėjus, - kapitonas, suorganizuoti nelaimingą atsitikimą nebūtų labai sudėtinga...

Valios pastangomis nuramdė įsišėlusią vaizduotę; be jokios abejonės, šitaip jis nė už ką nepasielgs. Kad ir kaip būtų, jis jau apsisprendė - ir neabejojo, kad visi jo sprendimui pritars.

Kažkada kažkas pasakė, jog kiekvieną problemą įmanoma išspręsti pačiu paprasčiausiu, pačiu patraukliausiu - ir klaidingu būdu. Vis dėlto kapitonas neabejojo, kad šiuo atveju jo sprendimas - paprastas, patrauklus ir - visiškai teisingas.

Sabros trokšta pasilikti Talasoje - ką gi, tebūnie taip. Kapitonas buvo tikras, kad jie čia taps išties svarbiais asmenimis - buvo kaip tik tokie, agresyvūs ir valingi, kokių šitai visuomenei taip ženkliai stigo.

Kaip keista - istorija ir vėl kartojasi; jam, kaip ir Magelanui, teks keletą savo žmonių išlaipinti iš laivo.

Tačiau ar tai jiems bus bausmė, ar apdovanojimas - šito jis nesužinos dar tris šimtus metų.

VI. MIŠKAI JŪROJE

44. Žvalgybinis rutuliukas

Šiaurinės salos jūrų laboratorija spyriojosi kaip įmanydama.

- Užtruksime dar visą savaitę, kol suremontuosime “Kalipso”, - aiškino direktorius. - Ir dar mums ypač pasisekė, kad išvis suradome roges. Jos - vienintelės tokios visoje Talasoje, ir mes nebenorime jomis rizikuoti.

Iš tolo atpažįstu simptomus, pagalvojo vyresnioji mokslinė darbuotoja Varlej; netgi paskutiniosiomis Žemės gyvavimo dienomis pasitaikydavo tokių laboratorijos vedėjų, kurie rangydavosi iš paskutiniųjų, kad tik kas nesuterštų jų dailiųjų prietaisų naudojimu pagal paskirtį.

- Jei Krakanas jaunesnysis - arba vyresnysis - vėl neiškrės kokios kiaulystės, pavojų tikrai neturėtų iškilti. O geologai juk žada, kad artimiausius penkiasdešimt metų jie abu turėtų elgtis gražiai, argi ne taip?

- Dėl *šito* galvos kirsti tikrai neduočiau. Bet pasakykite atvirai - kodėl iš tiesų manote, kad tai šitaip svarbu?

Tai bent siauras mąstymas, pagalvojo Varlej. Net jeigu žmogus - *tik* paties vandenyno tyrinėtojas, vis vien juk manytum, kad jį turėtų bent šiek tiek dominti ir jūrų gyvūnija? O gal aš tiesiog jo nesuprantu? Gal jis paprasčiausiai bando perkrimsti mane?

- Po to, kai - laimė, laikinai - žuvo daktaras Lorensonas, visi mes jaučiame bent jau emocinį susidomėjimą. Tačiau jei ir ne tai, skorpionai vis vien atrodo stulbinančios būtybės. Kad ir ką būtų įmanoma išsiaiškinti apie svetimą protą, *bet kokios* žinios kada nors gali pasirodyti gyvybiškai svarbios. Beje, *jums* - kur kas labiau nei mums, juk jie trainiojasi palei jūsų duris.

- Su tuo tikrai nesiginčysiu. Tikriausiai mums pasisekė, kad užimame tokias skirtingas ekologines nišas.

Tik ar ilgai taip bus? - pagalvojo mokslininkė. Jeigu Mozė Kaldoras neklysta...

- Paaiškinkite, kaip veikia tasai žvalgybinis rutuliukas. Pavadinimas skamba išties intriguojančiai...

- Šitokie prietaisai buvo sukurti jau prieš gerus du tūkstant-

mečius - naudojami apsaugai ir šnipinėjimui, galima išvardyti ir daugybę kitų jų paskirčių. Kai kurie būdavo neką didesni už smeigtuko galvutę. Tas, kurį naudotume mes, didumo sulig futbolo kamuoliu.

Varlej ant direktoriaus stalo paskleidė brėžinius.

- Štai šis sukurtas specialiai žvalgybai po vandeniu - keista, kad nieko nesate apie tokius girdėję, mat pirmąkart žmonija išrado kažką panašaus dar 2045-aisiais. Techninių duomenų banke mes radome smulkų prietaiso aprašą ir suvedėme jį į replikatorių. Pirmasis gautas prietaisas kažkodėl neveikė - kodėl, nežinome iki šiol - bet antrasis kuo puikiausiai išlaikė visus bandymus. Štai čia yra akustiniai generatoriai - dešimties megahercų - tad skiriamosios gebos tikslumas siekia milimetrą. Na taip, kokybės su vaizdo įrašais nepalyginsi, bet vis vien ji pakankamai nebloga.

Signalo procesorius - gana protingas įtaisas. Įjungtas žvalgybinis rutuliukas pasiunčia atskirą impulsą, kuris sukuria akustinę hologramą visko, kas yra dvidešimties ar trisdešimties metrų atstumu nuo jo. Informaciją siauru dviejų šimtų kilohercų spinduliu jis perduoda į bują viršutinėje dalyje, kuri savo ruožtu persiunčia ją į bazę. Pirmasis atvaizdas susiformuoja per dešimt sekundžių, tada žvalgybinis rutuliukas siunčia kitą impulsą.

Jeigu situacija nesikeičia, jis pasiunčia tuščią signalą. Bet jei tik kas nors atsitinka, jis tuojau pat perduoda naują informaciją - ir tada generuojamas atnaujintas vaizdas.

Vadinasi, galų gale mes gauname tarytum fotografijas, daromas dešimties sekundžių intervalu - daugeliu atvejų šito visiškai pakanka. Savaime aišku, jei kokie nors įvykiai klostosi itin sparčiai, susiliejusiame vaizde kažin ko neįžiūrėsi. Tačiau juk negalima norėti visko iš karto; ši sistema veiks bet kokiomis sąlygomis, netgi visiškoje tamsoje, be to, prietaisą sunku pastebėti - be to, jis ekonomiškas.

Direktorius akivaizdžiai susidomėjo - ir taip pat akivaizdžiai bandė tai nuslėpti.

- Taip, prašmatnus žaisliukas, mūsų darbe jis tikrai gali praversti. Ar galėsite perduoti mums techninį aprašą ir dar keletą modelių?

- Techninį aprašą jūs, savaime suprantama, gausite, be to, pasirūpinsime, kad jo formatas atitiktų jūsiškį replikatorių - tuo-

met patys pasigaminsite kopijų tiek, kiek tik norėsite. O mes pirmąjį veikiantį modelį - ir galbūt dar kokius du ar tris - norėtume nuleisti į Skorpvilį.

O tada paprasčiausiai sėdėsime ir žiūrėsime, kas bus.

45. Jaukas

Vaizdas buvo grūdėtas ir kitąsyk sunkiai suprantamas, nepaisant dirbtinio spalvinio kodavimo, išryškinančio detales, kurių kitaip akis neįžiūrėtų. Paveiksle matėsi plokščia trijų šimtų šešiasdešimties laipsnių jūros dugno panorama; kairėje pusėje tolumoje buvo matyti jūros dumblių sąvašynai, centre - keletas uolienų atodangų, dešinėje vėl raizgėsi dumbliai. Nors vaizdas priminė nejudančią fotografiją, vis dėlto apie slenkantį laiką bylojo skaičiai, blykčiojantys apatiniame dešiniajame paveikslo kampe; protarpiais scena staigiai krūptelėjusi pasikeisdavo - kai informacijos bloką siunčiantį spindulį sutrikdydavo koks nors krustelėjimas.

- Kaip matome, - trečiojo rango kapitonė Varlej kreipėsi į Terra Novos salėje susirinkusią kviestinę auditoriją, - kai tik atvykome mes, netoliese nebuvo nė vieno skorpiono. Tačiau tikėtina, kad jie išgirdo - arba pajuto - bumbtelėjimą, kai į jūros dugną atsitrenkė mūsų - na... dovana. Štai ir pirmasis žvalgas - prisistatė, praėjus minutei dvidešimčiai sekundžių.

Dabar jau kas dešimt sekundžių paveikslas staigiai pasikeisdavo, kiekviename kadre buvo matyti vis daugiau skorpionų.

- Štai šį kol kas sustabdysiu, - kalbėjo mokslininkė, - kad galėtumėte atidžiau apžiūrėti detales. - Matote štai tą skorpioną - tą, dešinėje? Pažvelkite į kairiąją jo žnyplę - apsivyniojęs ne mažiau nei penkiomis metalo juostelėmis! Atrodo, šis egzempliorius užima gana aukštą padėtį visuomenėje - štai, kituose kadruose kiti skorpionai traukiasi jam iš kelio - o štai čia jis jau tyrinėja nuolaužų krūvą, dribtelėjusią tiesiog iš jų dangaus - o šitas vaizdelis ypač įdomus... pažvelkite, kaip tasai padaras vienu metu manipuliuoja ir žnyplėmis, ir žiočių čiuptuvėliais - vieni šių kūno padargų, matyt, skirti naudotis tada, kai reikia jėgos, kiti - kai tikslumo. Štai, dabar jis bando tempti vielą, bet mūsų dovanėlė per sunki, kad taip paprastai pajudintum iš vietos... nagi, pažvelkite, ką jis daro - galvą guldau, perdavinėja nurodymus, nors mes

taip ir neužfiksavome jokio signalo, galbūt jų skleidžiami garsai - žemiau žmogaus girdimumo ribos... O štai atkėblina dar vienas stambiųjų vyrukų...

Vaizdas staiga pasikeitė, kryptelėdamas neįtikėtinu kampu.

- Aha - pirmyn! Jie tempiasi mus su savimi; jūs neklydote, daktare Kaldorai - jie iš tikrųjų traukia prie to urvo akmeninėje piramidėje... Mūsų kezulas per didelis, į urvo angą netelpa - savaime aišku, to mes ir siekėme... O dabar - ir iš tikrųjų labai įdomu...

Skorpionams skirta dovanėlė buvo gerai apgalvota. Nors ją iš esmės sudarė įvairiausios nuolaužos, tačiau ne bet kokios, o labai kruopščiai atrinktos. Čia buvo plieno, vario, aliuminio bei švino strypų, medžio pliauskų, plastiko vamzdelių bei plokščių, geležinės grandinės ringė, metalinis veidrodis, kelios skirtingo storumo varinės vielos ritės. Visa kaugė svėrė daugiau nei šimtą kilgramų, be to, suraizgyta buvo taip, kad pajudinti ją iš vietos būtų įmanoma tik visą iš karto. Žvalgybinis rutuliukas kukliai tupėjo kamputyje, pritvirtintas keturiais atskirais trumpais kabeliais.

Dabar jau du didieji skorpionai kibo į nuolaužų kezulą - iš pažiūros labai ryžtingai ir gana planingai. Galingos žnyplės sparčiai susidorojo su ryšulį apraizgiusiomis vielomis; ištaršę visą krūvą, skorpionai nedelsdami metė šalin medžio bei plastiko nuolaužas. Plika akimi buvo matyti, kad juos domina tik metalas.

Suradę veidrodį, jie valandėlei liovėsi rausęsi krūvoje. Veidrodis juos sudomino - gana ilgai jie spoksojo į savo atspindį, kurio, savaime aišku, akustinis žvalgybinio rutuliuko signalas neperdavė.

- Mes lyg ir tikėjomės, kad veidrodį jie puls - įmerkus veidrodį į akvariumą su žuvimis, galima sukelti aršias kautynes. Tačiau gali būti ir taip, kad atspindyje jie atpažino save. O tai jau rodytų netgi visai nemenką mąstymo lygį.

Galiausiai skorpionai paliko veidrodį ramybėj, o tai, kas liko iš atliekų krūvos, nusitempė jūros dugnu. Keletas vėlesnių kadrų buvo beviltiškai susilieję. Kai vaizdas vėl stabilizavosi, stebėtojai išvydo jau visai kitą sceną.

- Mus lydėjo sėkmė - viskas susiklostė kaip tik taip, kaip ir tikėjomės. Skorpionai nusitempė žvalgybinį rutuliuką į tą saugomą urvą. Bet ten - anaiptol ne karalienės sosto salė... jei tik iš

tikrųjų egzistuoja kokia nors skorpionų karalienė, kuo aš smarkiai abejoju... Ar kas nors gali pasiūlyti kokią hipotezę?

Visi susirinkusieji tylėdami ilgai apžiūrinėjo keistą paveikslą. Galiausiai kažkas tarstelėjo:

- Juk čia tikras šiukšlynas!

- Taip, atrodo, jie tikrai kaupia čia šiukšles - bet, reikia manyti, ne be tikslo...

- Jūs tik pažiūrėkite! Dešimties kilovatų užbortinis valties variklis! Kažkas neabejotinai bus pametęs...

- Dabar bent jau aišku, kas vagia mūsų inkarų grandines!

- Bet kuriems galams? Nėra jokios prasmės...

- Matyt, jie kažkokią prasmę įžvelgia.

Mozė Kaldoras krenkštelėjo - kaip visuomet, kai prašydavo dėmesio. Šitoks jo krenkštelėjimas nesuveikdavo itin retai.

- Tiesa, tai - dar tik prielaida, - prašneko jis, - tačiau atrodo, kad atsiranda vis daugiau faktų, kuriais galima ją pagrįsti. Turbūt pastebėjote, kad visa, kas čia yra - vien metalo dirbiniai, kruopščiai surinkti iš pačių įvairiausių šaltinių...

Dabar pasvarstykime: juk mąstančiam jūros gelmių padarui metalas turėtų būti ypač paslaptinga medžiaga, visiškai kitokia nei bet kas kita, ką galima aptikti vandenyne. Atrodo, skorpionai vis dar išgyvena savąjį Akmens Amžių - ir jie neturi tokių galimybių žengti toliau, kokias turėjome mes - sausumos gyventojai. Nepažinodami ugnies, jie atsiduria technologinėje aklavietėje.

Manding, mes, ko gero, regime savotišką atkartojimą to, kas kadaise, labai labai seniai, vyko mūsų gimtajame pasaulyje. Ar žinote, iš kur priešistorinis žmogus pirmą kartą gavo geležies? Iš kosmoso!

Nieko keista, kad visi šitaip išsižiojote iš nuostabos. Bet pagalvokime: grynos geležies gamtoje nerasi niekur - ji tiesiog pernelyg greitai rūdija. Tad vienintelis šaltinis, tiekęs pirmykščiam žmogui geležį, buvo meteoritai. Nenuostabu, kad jie buvo garbinami, nieko keista, kad mūsų protėviai tikėjo antgamtinėmis esybėmis, gyvuojančiomis anapus dangaus...

Argi ne kažkas panašaus vyksta ir čia? Primygtinai siūlau jums visiems labai rimtai apie tai pagalvoti. Mes vis dar nežinome, koks gali būti skorpionų mąstymo lygis. Galbūt jie renka metalą vien iš smalsumo, vien susižavėję - ar turėčiau sakyti - magiškomis? - jo savybėmis. Bet ar kada nors jie ras būdą panau-

doti metalą ir kam nors daugiau, ne vien papuošalams? Iki kokio lygio jie gali vystytis, gyvendami po vandeniu? Ir - ar jie taip ir liks gyventi po vandeniu?

Bičiuliai mano, aš manau, kad jums reikėtų sužinoti apie skorpionus viską, ką tik įmanoma. Gali būti ir taip, kad gyvenate kaimynystėje su dar viena mąstančia rase toje pačioje planetoje. Ar bendradarbiausite su ja - o gal kariausite? Net jei iš tikrųjų ir nėra mąstantys, skorpionai gali sukelti mirtiną grėsmę... arba tapti naudingais įrankiais. O gal jums reikėtų juos ugdyti? Beje, istorijos archyvuose pasiieškokite nuorodos Kargo kultas... paraidžiui - K-A-R-G-O K-U-L-T-A-S.

Aš iš tiesų labai norėčiau atsiversti kitą šitos istorijos skyrių. O gal jau netgi dabar tarp šių skorpionų esama filosofų, kurie, susibūrę jūros dumblių giriose svarsto... ką daryti su mumis?

Taigi, labai *prašau*, suremontuokite savąją tolimojo kosmoso anteną, kad galėtume palaikyti ryšį! "Magelano" kompiuteris lauks žinių iš jūsų - lauks, sergėdamas mūsų miegą pakeliui į Saganą Du.

46. Kas galėtų būti dievai...

- Kas yra Dievas? - paklausė Mirisa.

Kaldoras atsiduso ir pakėlė akis nuo šimtmečių senumo displėjaus, kurį apžiūrinėjo.

- O kad tave kur... Kodėl klausi?

- Vakar Lorenas pasakė: "Mozė mano, kad skorpionai galbūt ieško Dievo".

- Tikrai? Taip ir pasakė? Na, duosiu aš jam... O tu, mano jaunoji ponia, prašai manęs paaiškinti tai, dėl ko ištisus tūkstantmečius kvaršino galvas milijonai žmonių, kas generavo daugiau žodžių nei bet kuri kita atskira tema per visą istoriją... Kiek laiko gali skirti man šį rytą?

Mirisa nusijuokė.

- Na, mažų mažiausiai - valandą. Argi ne pats kažkada tvirtinai, jog tai, kas iš tikrųjų svarbu, visuomet galima išreikšti vienu sakiniu?

- Naaa... Per gyvenimą esu susidūręs su keletu neįtikėtinai ilgų sakinių. Taigi... nuo ko čia pradėjus?

Jo žvilgsnis nuklydo į pievą už bibliotekos lango, į tylų - bet

tokį iškalbingą! - joje dunksančio Motininio laivo korpusą. Štai čia prasidėjo žmogiškasis šios planetos gyvenimas - nenuostabu, kad čia taip panašu į Rojų... O aš bene būsiu tasai Žaltys, pasigviešęs atimti jų nekaltybę? Tačiau tokiai protingai mergaitei kaip Mirisa aš juk nė nepasakysiu nieko, ko ji ir šiaip nežinotų - ar bent nenujaustų.

- "Dievo" sąvoką paaiškinti nepaprastai keblu jau vien dėl to, - lėtai pradėjo jis, - kad ji nė vienais laikais netgi dviem skirtingiems žmonėms nereiškė to paties - ypač jei tuodu būdavo mąstytojai. Štai kodėl slenkant trečiajam tūkstantmečiui palaipsniui ją išvis nustota vartoti, o kai kuriose kultūrose ji net virto keiksmažodžiu - pernelyg nešvankiu, kad kas tartų padorioje draugijoje.

Ilgainiui tą vieną sąvoką pakeitė visa virtinė specialiai pritaikytų žodžių. Dėl to žmonės bent jau liovėsi beprasmiškai ginčijęsi paprasčiausiai nesusišnekėdami ir išvengė aibės nesusipratimų, praeityje sukeldavusių bene devyniasdešimt procentų visų konfliktų.

Įasmenintas Dievas, kartais dar vadinamas Vienatiniu Dievu, buvo įvardytas Alfa. Tai buvo hipotetinė esybė, neva nuolat stebėjusi kasdienio gyvenimo reikalus, - kiekvieną žmogų, kiekvieną *gyvūną*! - apdovanodavusi geruosius, bausdama prasikaltėlius, paprastai - miglotai nusakomoje pomirtinėje egzistencijoje. Alfa buvo garbinamas, jam meldžiamasi, jo vardu atliekami sudėtingi religiniai ritualai, jo garbei statomos didžiulės bažnyčios...

O dar buvo Dievas, sukūręs Visatą - o po to gal kartais ir pasižvalgydavęs po ją, o gal ir visiškai ją užmiršęs. Šis vadinamas Omega. Kai galų gale baigė mėsinėti Dievą, filosofai jau buvo sunaudoję visas dvidešimt ar panašiai senovės graikų abėcėlės raidžių, tačiau šiam rytui mums iki soties pakaks ir Alfos bei Omegos. Drįstu tvirtinti, kad sudėjus draugėn visą laiką, kurį žmonės užtruko aptarinėdami vieną ir kitą, išeitų ne mažiau dešimties milijardų metų.

Alfa buvo visapusiškai susisaistęs su religija, ir tai lėmė jo žlugimą. Galbūt jis taip ir būtų sėkmingai gyvavęs iki pat Žemės žūties, jei tarpusavyje nuolat besiniaujančios religijos būtų palikusios vienos kitas ramybėj. Bet šito jos niekaip negalėjo, kadangi kiekviena tvirtino, neva tik ji skelbianti Vienintelę Tikrąją Tiesą. Taigi, varžovus trūks plyš reikėjo sutrypti - kas reiškė siekį iš-

naikinti ne tik visas kitas religijas, bet dar ir savo pačių tikėjimo atskalūnus.

Savaime aišku, aš viską smarkiai supaprastinu; dori vyrai ir moterys dažnai peržengdavo savo tikėjimo ribas, be to, visai tikėtina, kad ankstyvosiose žmonių bendruomenėse religija buvo *būtina*. Be antgamtinės, elgesio normas diktuojančios viršenybės žmonės gal net nebūtų sugebėję rasti bendros kalbos, gal net nebūtų susiklostę jokie ryšiai už savosios genties ribų. Tik tada, kai apsižiojo pernelyg daug valdžios, kai ją iš vidaus pagraužė privilegijos, religija iš esmės tapo griaunamąja jėga, ir viską, ką ji buvo nuveikusi gero, užgožė dar didesnis jos pridarytas blogis.

Tikiuosi, tu niekada nesi girdėjusi apie Inkviziciją, raganų medžioklę ar džihadą. Kažin, ar patikėtum, kad netgi kosminiame amžiuje kai kuriose tautose tebegyvavo kraugeriški papročiai: pavyzdžiui, vis dar buvo galima teisėtai žudyti vaikus už tai, kad jų *tėvai* persimesdavo į kokią nors atskilusią, kitaip sakant - eretišką to paties šalyje pripažįstamo Alfos pasekėjų bendruomenę? Atrodai priblokšta, bet žinok: tokie, o ir kur kas blogesni dalykai vyko nuolat, netgi tais laikais, kai mūsų protėviai pradėjo grįsti kelią į Saulės sistemą.

Žmonijos laimei, Alfos paveikslas žmonių sąmonėje dėsningai ir net nelabai skausmingai ėmė blukti dar dvidešimt pirmojo amžiaus pradžioje. Jį sunaikino tokia pritrenkianti mąstymo kryptis, pavadinta statistine teologija. Kiek man dar liko laiko? Ar Bobis nepradės nekantrauti?

Mirisa pro didelį panoraminį langą dirstelėjo laukan. Jos sartis su pasimėgavimu rupšnojo žolę palei Motininio laivo pagrindą. Arklys atrodė visiškai patenkintas gyvenimu.

- Niekur jis nenuklys - bent jau tol, kol nenuės čia visos žolės. Taigi, kas ta statistinė teologija?

- Kaip tik ji visiems laikams ir išsprendė Blogio problemą. Viskas prasidėjo ypač keisto kulto iškilimu daugmaž 2050-aisiais; jie save vadino Naujaisiais Manichėjais, tik neprašyk, kad paaiškinčiau kodėl. Taip jau atsitiko, kad tai buvo pirmoji "orbitinė religija"; nors ir kitos nesikuklino pasitelkti ryšių palydovų savo dogmų skleidimui, tačiau tik Naujieji Manichėjai naudojosi vien jais. Jie net neturėjo kokios nors kitos susitikimų vietos - tik televizoriaus ekraną.

Nepaisant šios visiškos priklausomybės nuo technologijų, vis dėlto jų tradicija buvo jau labai sena. Jie tikėjo, kad Alfa egzistuoja iš tikrųjų, tačiau esąs absoliutaus Blogio įsikūnijimas, tad svarbiausias žmonijos tikslas - stoti su juo į kovą ir sunaikinti.

Stengdamiesi pagrįsti savo teiginius, jie iš istorijos ir zoologijos prisirankiojo šūsnis pačių šiurpiausių faktų. Ko gero, buvo tikrai ligoniai ir, atrodo, jautė kažkokį iškrypėlišką pasitenkinimą, kaupdami šitokias žinias.

Štai kad ir toks pavyzdys. Vienas mėgstamiausių jų Alfos egzistavimo patvirtinimų buvo vadinamasis Įrodymas, remiantis projektu. Dabar mes jau žinome, kad jis visiškai klaidingas, bet Naujieji Manichėjai pateikdavo jį labai įtikinamai - atrodė, kad neįmanoma jo nuginčyti.

Taigi, imkime kokią nors dailiai suprojektuotą sistemą - jų mėgstamas pavyzdys buvo elektroninis laikrodis. Be jokios abejonės, privalo būti kažkas, kas ją sugalvojo ir sukūrė. O dabar pažvelkime į Gamtos pasaulį...

Tą jie ir padarė - su pasibaisėtinu užmoju. Ypatingai jų išeksploatuota tyrinėjimų sritis buvo parazitologija - beje, tu net nenumanai, kaip šia prasme jums pasisekė, kad Talasoje nesiveisia visokie parazitai! Nekankinsiu tavęs pasakodamas apie įvairius išradingiausius būdus bei prisitaikymus, kurių dėka bjauriausi padarai prasiskverbdavo į svetimą organizmą - neretai ir žmogaus - ir misdavo šiuo tol, kol kitąsyk net visiškai sunaikindavo. Paminėsiu tik vieną, ypatingą Naujųjų Manichėjų numylėtinį, - tokią musę, vadinamą raganos arkliuku.

Šis žavingas padarėlis kiaušinius dėdavo kitų vabzdžių organizmuose, prieš tai šiuos paralyžiavęs - kad išsiritusios jų lervos maistui apsčiai turėtų šviežios - *gyvos* - mėsos.

Tokias ir panašias temas Naujieji Manichėjai galėjo plėtoti be galo be krašto, pateikdami Gamtos stebuklus kaip įrodymą, kad Alfa, net jeigu ir nėra pats baisiausias blogis, tai bent absoliučiai abejingas viskam, kas žmonių standartais yra gera ar moralu. Nesibaimink, jų teiginių aš nė negaliu atkartoti - ir neketinu to daryti.

Tačiau negaliu nepaminėti dar vieno jų išpopuliarinto teiginio - Įrodymo, remiantis katastrofomis. Pateikiamas tipiškas atvejis - šitokių ar panašių pavyzdžių surastum nesuskaičiuojamą

daugybę: Alfos gerbėjai visi drauge susirenka melsti pagalbos artėjančios nelaimės akivaizdoje - ir visi žūsta griuvėsiuose, kai tuo tarpu likę namuose dauguma būtų išsigelbėję.

Vėlgi Naujieji Manichėjai surinko tomų tomus ataskaitų apie šitokias baisybes: gaisrai ligoninėse ar senelių prieglaudose, žemės drebėjimo prarytos pradinės mokyklos, išsiveržę ugnikalniai, lava užlieję ištisus miestus, visa ką niokojančios potvynių bangos... sąrašą galima tęsti be galo.

Savaime aišku, konkuruojantys Alfos garbintojai irgi nesėdėjo rankas sudėję. *Šie* ėmėsi rinkti kontrpavyzdžius - ir sukaupė ne mažesnius kiekius ataskaitų apie nuostabiausius įvykius, kurių dėka tie patys ištikimi tikratikiai *išsigelbėdavo* per šiurpiausias katastrofas.

Viena ar kita forma šitokie ginčai truko bene kelis tūkstančius metų. Tačiau galutinį atsakymą pavyko rasti tik dvidešimt pirmo amžiaus pabaigoje, kai naujausios informacinės technologijos bei statistinės analizės metodai suteikė galimybę susisteminti informaciją, be to, tuo metu jau buvo kur kas plačiau suprantama ir tikimybių teorija.

Praėjo keli dešimtmečiai, kol šis atsakymas plačiai pasklido, ir dar keli - kol kone kiekvienas mąstantis žmogus suvokė: blogis ir gėris užgriūva daugmaž vienodu dažnumu, o Visata, kas jau seniai buvo įtariama, paprasčiausiai paklūsta matematinės tikimybės dėsniams. Tad nei katastrofos, nei stebuklingų išsigelbėjimų atveju nėra prasmės ieškoti kokio nors antgamtinio įsikišimo apraiškų.

Vadinasi, Blogio problema iš tikrųjų niekad nė neegzistavo. O tikėtis, kad Visata bus amžiais geranoriška, - daugmaž tas pat, kas įsivaizduoti, jog žaidime, kur sėkmę lemia grynas atsitiktinumas, įmanoma *visada* laimėti.

Kai kurie kultų puoselėtojai dar bandė stvertis už šiaudo paskelbdami dar vieną - Alfos Absoliučiai Abejingojo - religiją; savo tikėjimo simboliu jie pasirinko varpo pavidalo atsitiktinio pasiskirstymo kreivę. Turbūt nereikia nė sakyti, kad šitokia abstrakti dievybė niekada nepritraukė gausaus išpažintojų būrio.

Jei jau prašnekome apie matematiką, pridurti galima dar kai ką. Dvidešimt pirmame (ar vis dėlto dvidešimt antrame?) amžiuje Alfai buvo suduotas dar vienas triuškinantis smūgis. Vienas

genialus žemietis, vardu Kurtas Giodelis, įrodė, jog bet kokiam žinojimui egzistuoja tam tikros griežtai apibrėžtos ribos, taigi, pati Visa Žinančios Esybės - o tai ir buvo vienas pagrindinių Alfos apibūdinimų - sąvoka loginiu požiūriu yra absurdiška. Šis atradimas mūsų laikus pasiekė nepamirštamų kalambūrų pavidalu, kaip tarkime: "Godel Deleted God" - "Giodelis ištrina Dievą". Studentai rašinėdavo graffiti ant sienų: G, O ir graikiškąją Deltą. Žinoma, buvo ir tokių, kurie buvo linkę iš tų pačių raidžių sudėlioti: "God Deleted Godel" - "Dievas ištrina Giodelį".

Vis dėlto grįžkime prie Alfos. Įpusėjus tūkstantmečiui, jis daugmaž visiškai pasitraukė iš žmonių mąstysenos. Galų gale visa mąstanti žmonija sutiko su rūsčiu didžiojo filosofo Lukrecijaus paskelbtu nuosprendžiu: *visos* religijos iš esmės esančios amoralios, kadangi jų brukami prietarai be išimties pridaro daugiau blogo nei gero.

Vis dėlto keletas senųjų tikėjimų buvo pernelyg gajūs, kad išrautum su šaknimis - jie, nors drastiškai pasikeitusiomis formomis, išgyveno iki pat Žemės žūties. Mūsų Laikų Mormonai ir Pranašo Dukterys netgi sugebėjo pasistatyti savus sėklinius laivus. Tiesą sakant, neretai susimąstau, kokia lemtis galėjo ištikti juos.

Kai Alfa prarado pasitikėjimą, dar liko Omega - visa ko Kūrėjas. Savo ruožtu Omegos atsikratyti ne taip jau lengva - Visatoje gausu dalykų, kuriuos paaiškinti gana keblu. Bet ar tikrai taip? Yra toks senas filosofinis anekdotas - jis kur kas subtilesnis, nei atrodo iš pirmo žvilgsnio. Klausimas: Kodėl čia egzistuoja Visata? Atsakymas: O kur kitur ji galėtų būti? Ką gi, o aš manau, kad *šitiek* vienam rytui visiškai pakanka.

- Ačiū, Moze, - padėkojo Mirisa; ji atrodė kiek apdujusi. - Bet visa šitai tau jau teko kažkam dėstyti anksčiau, ar ne?

- Taip, žinoma, ir net daugybę kartų. Bet pažadėk man štai ką...

- Ką?

- Aklai už gryną pinigą nepriimk *nieko* iš viso to, ko tau prišnekėjau. Netikėk tuo vien todėl, kad taip sakiau aš. Nė viena rimta filosofinė problema dar nėra iki galo išspręsta. Omega vis dar tebeegzistuoja - o kartais aš susimąstau ir apie Alfą...

VII. ŽYRANT ŽIEŽIRBŲ SPIEČIAMS

47. Žengimas į dangų

Ji vardu Karina; jai aštuoniolika metų ir, nors dabar ji pirmą kartą naktį išplaukė Kumaro valtimi, bet toli gražu nebe pirmą-kart jis spaudė ją glėbyje. Tikriausiai kaip tik ji turėjo teisę į tai, dėl ko visų šitiek ginčytasi, - vadintis Kumaro mergina.

Saulė buvo nusileidusi jau prieš geras dvi valandas, bet švietė mėnulio pilnatis; artimesnysis iš dviejų planetos palydovų, gerokai ryškesnis, gerokai artesnis nei pražuvęs Žemės Mėnulis, šalta melsva šviesa skalavo už puskilometrio likusį paplūdimį. Už pirmųjų pakrantės palmių žioravo laužo ugnelė - ten visu smarkumu tebevyko vakarėlis. Protarpiais per visiškai tylų, pačiu mažiausiu galingumu veikiančio hidroreaktyvinio variklio murmesį prasimušdavo ūžtelėjęs muzikos šuoras. Svarbiausiąjį tikslą Kumaras jau pasiekė, tad pernelyg nė nesiskubino kur nors kitur. Vis dėlto, kaip tikras jūrininkas - koks ir buvo - retkarčiais jis atšlydavo nuo merginos, tarstelėdavo vieną kitą nuorodą autopilotui ir paskubomis apžvelgdavo horizontą.

O Kumaras iš tiesų sakė tiesą, - palaimingai tingios mintys slinko Karinos galvoje. Tikrai, tas ritmingas, švelnus valties siūbavimas - nepaprastai erotiškas, o ypač jei dar guli ant pripučiamo čiužinio... Kažin, ar po *šito* dar kada nors pavyks patirti šitokį pasitenkinimą, mylintis ant kietos žemės?

Be to, Kumaras, priešingai nei kai kurie kiti jauni Tarnos vaikinai, kuriuos galėjo paminėti Karina, buvo nepaprastai švelnus ir dėmesingas. Jis nebuvo iš tų vyrų, kuriems terūpi jų pačių pasitenkinimas - visišką palaimą jis galėjo patirti tik tada, kai šis pojūtis būdavo abipusis. Kol jis manyje, galvojo Karina, jaučiuosi taip, tarsi būčiau vienintelė mergina jo visatoje - nors ir puikiai žinau, kad iš tikrųjų yra anaiptol ne taip.

Karina miglotai suvokė, kad jie vis dar iš lėto tolsta nuo kaimo, bet tai jai nerūpėjo. Ji troško, kad ši akimirka užsitęstų amžinai, kažin ar būtų prieštaravusi, jei valtis visu greičiu lėktų tiesiog į atvirą vandenyną, kur priekyje nelaukia jokia žemė - nebent apsukęs visą planetos rutulį, pasiektum kitą tos pačios, gim-

tosios salos krantą. Kumaras puikiai žinojo, ką darąs - ir netgi ne viena prasme. Nemenka dalimi beribį malonumą, kurį išgyveno mergina, lėmė tas nepajudinamas, Kumaro tiesiog skleidžiamas pasitikėjimas - jo glėbyje išnykdavo visi jos rūpesčiai, visos problemos. Ateitis liaudavosi egzistuoti - likdavo tik ištįsusi iki begalybės, laikui nepavaldi dabartis.

Vis dėlto laikas slinko, artesnysis mėnulis užkopė dangaus skliautu jau gerokai aukščiau. Aistrai atlėgus, jų lūpos vis dar mieguistai tyrinėjo meilės teritorijas, bet čia tykus variklio pukšėjimas visai nutrūko, valtis dar minutėlę slydo vandeniu ir pagaliau sustojo.

- Atvykome, - ištarė Kumaras, jo balse virptelėjo džiugus jaudulys.

Kur atvykome? - tingiai pagalvojo Karina, kai juodu nusirito vienas nuo kito. Jai dingojosi, kad į krantą ji nesižvalgė jau bent kelias valandas... jeigu tas krantas dar išvis kur nors matyti...

Ji lėtai atsistojo, tvirtai įsispirdama kojomis į siūbuojančios valties dugną, ir išplėtusi akis sužiuro į Stebuklų šalį, kuri dar visai neseniai buvo niūri, pažliugusi klampynė, viltingai, bet anaiptol ne tiksliai pavadinta Mangrovių įlanka.

Savaime aišku, ji jau ne pirmą kartą matė technologijų stebuklus; metalų lydymo įmonė bei pagrindinis replikatorius Šiaurinėje saloje buvo kur kas didesnės gamyklos, o ir atrodė įspūdingiau. Vis dėlto dabar ji išvydo skaisčiai apšviestą vamzdynų labirintą bei saugyklų rezervuarus, keliamuosius kranus bei aptarnavimo mechanizmus - visą tą judrų, gyvą organizmą, primenantį laivų statyklą, sujungtą su chemijos gamykla, tyliai ir efektyviai triūsiantį po žvaigždėmis, nors aplinkui nematyti nė vieno žmogaus - šitoks reginys jai sukėlė tikrą ir vaizdinį, ir psichologinį šoką.

Ji net krūptelėjo, kai visiškoje nakties tyloje kažkas netikėtai pliaukštelėjo - tai Kumaras švystelėjo už borto inkarą.

- Eime! - valiūkiškai tarstelėjo jis. - Noriu kai ką tau parodyti.

- Ar čia nepavojinga?

- Nė truputėlio - lankiausi čia daugybę kartų.

Ir, savaime aišku, ne vienas, dingtelėjo Karinai. Tačiau jai nespėjus nė prasižioti, jis jau stryktelėjo per bortą.

Seklus vanduo vos siekė juosmenį ir buvo kone nemaloniai

šiltas - iš jo dar nespėjo išsivadėti dienos kaitra. Susikibę už rankų, Karina ir Kumaras patraukė kranto link, įkaitusius kūnus glostė vėsus, gaivinantis nakties vėjelis. Juodu brido per smulkias, vos vos raibuliuojančias pakrantės bangeles tarsi naujieji Adomas ir Ieva, kuriems atiteko mechanizuoto Rojaus raktai.

- Nesibaimink! - maldė draugę Kumaras. - Aš įmonę pažįstu kaip savo penkis pirštus. Daktaras Lorensonas man viską paaiškino. Tačiau aš aptikau kai ką, ko, neabejoju, nežino netgi *jis*.

Juodu ėjo palei storu izoliaciniu sluoksniu padengtus vamzdynus, išsiraizgiusius per metrą nuo žemės paviršiaus; dabar jau Karina išgirdo ir gana aiškų garsą: ritmingą tvinkčiojimą siurblių, varinėjančių šaldymo skystį vandentiekio bei šilumos apykaitos vamzdžiais, supančiais juos iš visų pusių.

Netrukus jie priėjo ir garsųjį rezervuarą, kuriame buvo aptiktas skorpionas. Vandens jame matėsi visai nedaug: beveik visą jo paviršių dengė susiraizgiusių jūros dumblių kilimas. Nors Talasoje nesiveisė jokie ropliai, vis dėlto stangrūs, elastingi jūržolių stiebeliai Karinai priminė knibždantį gyvačių lizdą.

Jie ėjo pro drenažo vamzdžių eiles ir nedidelius šliuzus - šie visi dabar buvo uždaryti - kol pasiekė didelį erdvų plotą, esantį gana toli nuo pagrindinės įmonės. Jiems išeidinėjant iš centrinio komplekso, Kumaras linksmai pamojavo atvirai kyšančiai apsaugos kamerai. Vėliau niekas taip ir nesugebėjo išsiaiškinti, kodėl lemiamu momentu ši buvo išjungta.

- Šaldymo rezervuarai, - paaiškino Kumaras. - Kiekviename - šešių šimtų tonų masė. Devyniasdešimt penki procentai vandens, penki - jūros dumblių. Kas tau juokinga?

- Ne, ne juokinga, tik labai *keista* - vis dar šypsodamasi atsakė Karina. - Ar gali įsivaizduoti - mūsiškių jūrų augmenijos dalelei lemta iškeliauti į žvaigždes! Kas būtų galėjęs pagalvoti! Bet juk ne dėl *šito* atsivedei mane čionai.

- Ne, - tyliai atsakė Kumaras. - Žiūrėk...

Ji ne iš karto susigaudė, ką jis rodo. Bet sąmonė užfiksavo tai, kas blykčiojo pačiame regėjimo lauko pakraštyje, ir ji suprato.

Savaime aišku, šitas stebuklas buvo nebe naujas. Žmonės darė tai jau ištisą tūkstantmetį daugelyje pasaulių. Tačiau išvydus tai savo akimis, galėjo ne šiaip atimti žadą - pagarbi baimė kone stingdė kraują gyslose.

Kai jie prisiartino prie paskutiniojo rezervuaro, Karina įžiū-

rėjo tai jau aiškiau. Plonytis šviesos siūlelis - ne daugiau nei poros centimetrų platumo! - driekėsi tiesiog į žvaigždes, žvilgantis ir tiesus tarsi lazerio spindulys. Karina sekė jį žvilgsniu tol, kol visiškai susiaurėjęs jis dingo iš akių, tarsi masindamas įžvelgti tašką, kuriame visiškai išnyko. Vis dėlto žvilgsnis nesulaikomai slydo dar toliau, kol apkvaito galva, kol Karina pasijuto žvelgianti į patį zenitą - į vienišą žvaigždę, kuri nemirksėdama kabojo vienoje vietoje, kai tuo tarpu visos kitos, blausesnės ir gamtos sukurtos jos sesės lėtai ir tolygiai slinko į vakarus. Tarsi koks slėpiningas kosminis voras "Magelanas" nuleido į planetą spindintį voratinklio siūlą - ir netrukus jau kels viršun pageidaujamą laimikį iš apačioje plytinčio pasaulio.

Kai jie jau stovėjo prie pat paruošto ledo luisto krašto, Karinai teko nustebti ir dar kartą. Visas jo paviršius buvo padengtas žaižaruojančia auksine plėvele ir šiek tiek priminė į blizgantį popierių supakuotą dovaną, kokios teikiamos vaikams per gimtadienius arba per kasmetę Nusileidimo šventę.

- Šilumos izoliacija, - paaiškino Kumaras. - Ir tai - iš tikrųjų auksas, maždaug dviejų atomų storio sluoksnis. Be jo gera pusė luisto ištirptų anksčiau, nei nukeliautų iki skydo.

Kad ir kaip būtų su ta izoliacija, kai Kumaras užsirabždino ant paties luisto, drauge vesdamasis ir Kariną, mergina labai aiškiai pajuto basų kojų padus tvilkantį šaltį. Paėjėję gal tuziną žingsnių, juodu pasiekė luisto centrą - čia, žaižaruodamas keistu, nemetališku spindesiu, viršun driekėsi įtemptas siūlas - jei ir ne į žvaigždes, tai bent į trisdešimties tūkstančių kilometrų aukštį - iki pat stacionarios orbitos, kur plūduriavo "Magelanas".

Siūlas baigėsi cilindro formos būgnu, prigrūstu prietaisų bei valdymo varikliukų - neabejotinai tai buvo mobilus, savireguliuojantis krano kablys, kuris, sukoręs ilgą kelią žemyn per atmosferą, tvirtai įsikabindavo į krovinį. Visa įranga atrodė stulbinančiai paprasta, visai nesudėtinga; tiesa, tai buvo apgaulingas įspūdis, kokį neretai sukeldavo brandžių, išvystytų technologijų produktai.

Karina staiga suvirpėjo - bet ne nuo šalčio po kojomis, kurio beveik nė nebejautė.

- Ar esi tikras, kad mums čia saugu? - neramiai paklausė.

- Be abejo. Luistą jie visada pradeda kelti vidurnaktį - sekundės tikslumu, vadinasi laukti dar kelias valandas. Reginys tik-

rai įspūdingas, bet nemanau, kad užsibūtume čia taip ilgai.

Kumaras jau klūpojo, priglaudęs ausį prie to neįtikėtino kaspino, rišančio laivą su planeta. Jeigu tas siūlas nutrūktų, dingtelėjo Karinai nerimastinga mintis, ar laivas ir planeta nuskrietų į skirtingas puses?

- Pasiklausyk... - sukuždėjo Kumaras.

Ji net nenumanė, ko tikėtis. Gerokai vėliau, kai jau įstengė tai ištverti, Karina kartais mėgindavo vėl išgyventi tos akimirkos stebuklą. Bet taip niekad ir nesuprato, ar jai bent kartą pavyko.

Iš pradžių jai pasirodė, kad girdi neįtikėtinai žemą milžiniškos arfos gausmą - arfos, kurios stygos ištemptos tarp dviejų pasaulių. Nuo to garso stuburu nuvilnijo virpulys; Karina pajuto, kaip pasišiaušė plaukeliai ant sprando - šitokia reakcija į baimę, atkeliavusi iš pirmykščių Žemės džiunglių, išliko nuo neatmenamų laikų.

Kiek vėliau, kai ausis apsiprato su gausmu, Karina jau išskyrė ir visą spektrą pustonių, aprėpiančių visą girdimumo diapazoną - ir neabejotinai išeinančių gerokai už jo ribų. Jie liejosi, persipindami vieni su kitais, nė akimirkai nesiliaudami, bet nuolat atsikartodami - panašiai kaip jūros šniokštimas.

Kuo ilgiau ji klausėsi, tuo labiau garsas priminė jai niekad nesiliaujančią bangų, plakančių negyvenamą krantą, mūšą. Netrukus jai jau dingojosi, kad girdi šniokštimą kosminės jūros, skalaujančios visų įmanomų pasaulių krantus - garsą, gaudžiantį neaprėpiamoje Visatos tuštumoje, bauginantį savo beprasmiu bergždumu.

Netrukus šitoje neaprėpiamoje, sudėtingoje simfonijoje ji ėmė išskirti ir dar daugiau elementų. Protarpiais ją persmelkdavo staigūs, pratisi ir gūdūs raudulingi tvinksniai, tarytum kažkur tą įtemptą tūkstančių kilometrų ilgumo stygą vis užgautų milžiniški kažkieno pirštai. Kas tai, meteoritai? Ne, šito negali būti. Galbūt elektros iškrovos, sproginėjančios neramioje Talasos jonosferoje? Ir dar - o gal tai išvis tik vaizduotės vaisius, sukurtas neįsisąmonintų jos pačios baimių? - jai ėmė rodytis, kad retsykiais išgirsta labai, labai tylią demonų aimaną, o gal vaiduokliškus atodūsius visų tų ligotų, badaujančių vaikų, išmirusių Žemėje Košmariškaisiais Amžiais.

Atėjo akimirka, kai Karina suvokė nebeįstengsianti to ištverti.

- Man baugu, Kumarai, - sukuždėjo ji, krestelėdama draugą už peties. - Eime iš čia.

Tačiau Kumaras vis dar tebeklaidžiojo tarp žvaigždžių; šiek tiek pražiota burna, jis spaudė ausį prie to vibruojančio kaspino, visiškai užhipnotizuotas sirenų giesmės. Jis net nepastebėjo, kaip supykusi ne mažiau nei išsigandusi Karina nudrožė per plonyčiu aukso sluoksniu padengtą ledo lytį ir nušoko laukti jo ant maloniai šiltos kietos žemės.

Kumaras išgirdo kai ką, ko dar niekad nebuvo girdėjęs anksčiau: vis aukštėjančių gaidų akordus, rodos, kvieste kviečiančius jį klausytis. Palyginti tai būtų galima nebent su styginių fanfarų gausmu, jei kas nors sugebėtų tokį dalyką įsivaizduoti; garsas buvo neapsakomai liūdnas ir sklido iš labai toli.

Vis dėlto sulig kiekviena akimirka jis vis labiau artėjo, vis stiprėjo. Jis virpino pačias esybės gelmes - ničnieko panašaus dar niekad negirdėjęs Kumaras sustingo tarsi paralyžiuotas, kaustomas nuostabos ir pagarbios baimės. Jis kone galėjo įsivaizduoti, jog *kažkas* kaspinu atslysta jo link...

Tiesą jis suvokė vos keliomis akimirkomis per vėlai - tik tada, kai pirmoji smūgio banga priplojo jį prie auksinės plėvelės, o visas milžiniškas ledo luistas po juo sudrebėjo. Ir tada - jau patį paskutinį kartą - Kumaras Leonidas pažvelgė į trapų miegančio savo pasaulio grožį ir į siaubo perkreiptą, aukštyn pakeltą veidą mergaitės, kuri šios akimirkos nebeužmirš, kol bus gyva.

Nušokti buvo jau per vėlu. Šitaip Mažasis Liūtas ėmė kilti į tylinčias žvaigždes - nuogas ir visiškai vienas.

48. Sprendimas

Kapitonui Bėjui galvą kvaršino aibė rimtesnių problemų, tad jis tik džiaugėsi galėdamas perleisti užduotį kam nors kitam. Šiaip ar taip, tinkamesnio už Loreną Lorensoną pasiuntinio nė negalėjo būti.

Jis nepažinojo vyresniosios kartos Leonidų, ir širdis stingo vos pagalvojus apie būsimąjį susitikimą. Nors Mirisa siūlėsi jį lydėti, Lorenas apsisprendė eisiąs vienas.

Lasai labai gerbė savo vyresniuosius ir darė viską, kas įmanoma, kad šie gyventų laimingai ir patogiai, nieko nestokodami. Lalas ir Nikri Leonidai buvo įsikūrę viename mažyčių, viskuo ap-

rūpintų pensininkų kaimelių, išsibarsčiusių pietinėje salos pakrantėje. Šešių kambarių jų trobesyje veikė visi įmanomi buities darbų prietaisai, įskaitant netgi bendrosios paskirties namų ruošos robotą - vienintelį, kurį Lorenas išvis matė Pietinėje saloje. Vertindamas Žemės mastais, jis nutarė, jog abu vyresnieji Leonidai turėtų būti bebaigią septintąją dešimtį.

Po pirmųjų, slopių pasisveikinimo žodžių, visi susėdo verandoje ir užsižiūrėjo į jūrą; robotas tuo tarpu bruzdėjo aplinkui, nešiodamas gėrimus bei vaisius. Lorenas prisivertė praryti vieną kitą kąsnelį, paskui sutelkė drąsą tam, kad atliktų užduotį, už kurią sunkesnės jam nepasitaikė per visą gyvenimą.

- Kumaras... - Vardas taip ir įstrigo gerklėje, Lorenui teko pradėti iš naujo. - Kumaras vis dar laive. Aš skolingas jam gyvenimą - jis rizikavo savo gyvybe, kad išgelbėtų manąją. Tad galite suprasti, kaip jaučiuosi - padaryčiau *viską,* kas tik įmanoma...

Jis vėl nutilo, iš paskutiniųjų grumdamasis su savimi, kad susitvardytų. Ir pradėjo trečią kartą - stengdamasis kalbėti kaip įmanydamas gyviau ir moksliškiau - panašiai kaip laivo gydytoja Niuton tada, kai viską aiškino jiems visiems.

- Jo kūnas beveik visiškai nesužalotas, nes slėgis mažėjo lėtai, be to, užšalo jis kone iš karto. Vis dėlto klinikiniu požiūriu jis miręs - kaip miręs buvau ir aš vos prieš kelias savaites...

Vis dėlto abu šie atvejai labai skirtingi. Mano... kūną... ištraukti iš vandens pavyko anksčiau, nei prasidėjo negrįžtami procesai smegenyse, tad gaivinimo procesas nebuvo labai sudėtingas...

Tuo tarpu Kumaras be oro praleido kelias valandas. Fiziškai jo smegenys nepažeistos, tačiau jose neliko nė menkiausio jokios veiklos pėdsako.

Vis dėlto, pasitelkus pačias moderniausias technologijas, jį galbūt - tik *galbūt* - dar įmanoma atgaivinti. Laivo įrašuose, kuriuose surinkta medžiaga aprėpia visą Žemės medicinos mokslo istoriją, suradome panašių atvejų aprašymų - sėkmės tikimybė siekia šešiasdešimt procentų.

Taigi, mums iškyla dilema, kurią kapitonas Bėjus prašė atvirai jums išaiškinti. Mes neturime nei įrangos, nei pakankamai kvalifikuotų žmonių, kad galėtume atlikti šitokią operaciją. Bet... galbūt ir turėsime - po trijų šimtų metų...

Tarp šimtų patyrusių medikų, šiuo metu miegančių laive, esama bene dešimties smegenų specialistų. Yra ir technikų, kurie sugebėtų surinkti bet kokio tipo chirurginę ar gyvybės palaikymo įrangą, mokėtų ir ja naudotis. Visa, ką andai turėjo Žemė, vėl atiteks mums - netrukus po to, kai pasieksime Saganą Du...

Jis valandėlę patylėjo, kad jo žodžiai kaip reikiant įsismelktų į klausytojų sąmonę. Robotas pasinaudojo proga pasiūlyti savo paslaugas; Lorenas mostu nuvijo jį šalin.

- Mes mielu noru - ne, netgi su džiaugsmu, kadangi tai mažiausia, ką galime padaryti - pasiimtume Kumarą drauge. Nors ir negalime to užtikrinti, galbūt kada nors jis vėl gyventų. Taigi, norėtume, kad jūs apsvarstytumėte šį pasiūlymą; laiko apsispręsti dar yra į valias.

Senukų pora ilgai ilgai tylomis žvelgė vienas į kitą; Lorenas tuo tarpu žiūrėjo į jūrą. Kokia čia tyla ir ramybė! Koks laimingas būtų ir jis pats, jeigu gyvenimo saulėlydžio metus galėtų nugyventi čia, retsykiais aplankomas vaikų ir vaikaičių...

Kaip ir beveik visa Tarna, šis kraštovaizdis visai galėjo būti senosios Žemės sklypelis. Galbūt kryptingo planavimo dėka niekur nesimatė jokios Talasos augmenijos; visi medžiai atrodė bauginančiai pažįstami.

Vis dėlto čia kažko trūko - kažko labai svarbaus; tik dabar Lorenas susizgribo pasigedęs to jau seniai, galbūt nuo pat pirmosios išsilaipinimo planetoje dienos. Tarsi beribio sielvarto akimirka būtų staiga atgaivinusi atmintį, jis netikėtai suprato, ko jam taip stigo.

Čia nebuvo žuvėdrų: danguje ratų nesuko balti paukščiai, užtvindantys patį orą užvis liūdniausiais, užvis labiausiai jausmus žadinančiais Žemėje garsais.

Lalas Leonidas ir jo žmona vis dar neištarė nė žodžio, tačiau Lorenas kažkaip pajuto, kad jie jau apsisprendė.

- Dėkojame už pasiūlymą, trečiojo rango kapitone Lorensonai, perduokite mūsų padėką ir kapitonui Bėjui.

Tačiau laiko jį svarstyti mums nė nereikia. Kad ir ką nutartume, mes Kumarą praradome amžiams.

Net jeigu jūsų pastangas lydėtų sėkmė - o, kaip pats sakote, tokios garantijos nėra - jis atsibustų svetimame pasaulyje, žinodamas, kad niekad nebegrįš namo, kad visi tie, kuriuos jis mylėjo, mirę prieš kelis šimtus metų. O apie tai net pagalvoti per sun-

ku. Suprantame, jūsų ketinimai patys geriausi, tačiau jam tai tikrai nebūtų gerumo apraiška.

Mes žinome, ko, jei galėtų, norėtų jis pats, žinome ir ką privalu daryti. Grąžinkite jį mums. O mes atiduosime jį jūrai, kurią jis taip mylėjo.

Daugiau nebuvo ką sakyti. Loreną užplūdo ir nepakeliamas liūdesys, ir neaprėpiamas palengvėjimas.

Jis savo pareigą atliko. O jie priėmė tokį sprendimą, kokio jis ir tikėjosi.

49. Laužas ant rifo

Mažasis kajakas jau niekad nebebus užbaigtas - tačiau jam dar lemta išplaukti į pirmą ir paskutinę kelionę.

Iki saulėlydžio jis plūduriavo prie pat kranto, teškenamas švelnių jūros, nepatiriančios nei potvynių, nei atoslūgių, bangelių. Lorenas susijaudino, bet nėmaž nenustebo išvydęs, kiek daug žmonių susirinko atiduoti paskutiniąją pagarbą. Suplūdo visi, kas gyvas, iš Tarnos, bet nemažai buvo ir tokių, kurie atkeliavo iš kitų Pietinės salos vietų, netgi iš Šiaurinės salos. Nors kai kuriuos jų, ko gero, priviliojo liguistas smalsumas - šitokia neregėta, neįtikėtina nelaimė pribloškė visą pasaulį - vis dėlto Lorenas dar niekada nebuvo matęs tokio nuoširdaus sielvarto protrūkio. Jis nė nenumanė, kad lasams nesvetimi tokie gilūs jausmai, o galvoje be paliovos sukosi frazė, kurią, ieškodama paguodos, Archyvuose atkapstė Mirisa: "Mažasis viso pasaulio draugas". Šio posakio kilmė buvo negrįžtamai pražuvusi, niekas nebegalėjo įspėti, koks senų senovėje miręs humanitarinių mokslų žinovas ir kokiame amžiuje, išsaugojo jį ateities kartoms.

Kupinas bežodės užuojautos, Lorenas tik kartą apkabino ir Mirisą, ir Brantą, o tada pasišalino, palikdamas juos su visa Leonidų šeima bei gausiais giminaičiais, susirinkusiais iš abiejų salų. Jis nenorėjo susidurti su nepažįstamais žmonėmis - žinojo, ką daugelis iš jų galvoja: "Jis išgelbėjo tau gyvybę - o tu nesugebėjai išgelbėti jo". Ir šiaip jau šitą naštą jam teks vilkti visą likusį gyvenimą.

Lorenas prikando apatinę lūpą, stengdamasis nepralieti susitvenkusių ašarų - jam, paties didžiausio iš kada nors pastatytų žvaigždėlaivių vyresniajam pareigūnui, lyg ir nederėjo verkti. Jį

išgelbėjo netikėtai suveikęs vienas gynybinių sąmonės mechanizmų. Beribio sielvarto akimirkomis nepaleisti vadžių kartais padeda vienintelis būdas - pakanka iš atminties gelmių išžvejoti kokią nors visiškai pašalinę, galbūt netgi juokingą, detalę.

Taip, Visata išties pasižymi keistoku humoro jausmu; Lorenui dabar jau teko kone slopinti šypseną. Be jokios abejonės, Kumaras tikrai būtų įvertinęs šį paskutinį likimo jam iškrėstą pokštą!

- Labai nenustebk, - tąsyk perspėjo jį laivo gydytoja Niuton, atidarydama duris į laivo morgą, iš kur jiems į veidus siūbtelėjo ledinio, formalinu persisunkusio oro šuoras. - Šitaip atsitinka kur kas dažniau, nei gali pamanyti. Kartais tai lemia paskutinė konvulsija - tarsi kokia nesąmoninga pastanga paniekinti mirtį. Šiuo atveju taip nutiko tikriausiai dėl to, kad nebebuvo išorinio slėgio, o kūnas greitai sustingo į ledą.

Jei ne ledo kristalėliai, išryškinantys dailaus, treniruoto jauno kūno raumenis, Lorenas būtų pamanęs, kad Kumaras paprasčiausiai miega - ir sapnuoja palaimingus sapnus.

Mat mirties glėbyje Mažasis Liūtas tapo vyru netgi dar labiau, nei bet kada, būdamas gyvas.

Saulė nugrimzdo už žemų kalvų vakaruose, nuo jūros padvelkė vėsus vakaro vėjas. Nesukeldamas beveik nė raibulio, kajakas nuslydo vandeniu, stumiamas Branto ir dar trijų artimiausių Kumaro draugų. Lorenas paskutinį kartą pažvelgė į amžiams nurimusį veidą berniuko, kuriam buvo skolingas gyvybę.

Iki šiol dar beveik niekas neliejo ašarų, tačiau kol keturi plaukikai stūmė kajaką vis toliau ir toliau nuo kranto, susirinkusieji pagaliau pratrūko graudžiomis raudomis. Dabar jau ir Lorenas galėjo leisti sau pravirkti nesitvardydamas, jam neberūpėjo, ar kas pamatys jo ašaras.

Stiprių keturių ištvermingų plaukikų yrių stumiamas, mažasis kajakas sparčiai tolo rifo link. Kai jie praplaukė du žybčiojančius švyturius, ženklinančius vartus į atvirą jūrą, ant vandens jau sparčiai leidosi greitai tirštėjančios Talasos nakties sutemos. Kajakas išslydo pro vartus ir valandėlei pasislėpė už baltomis putomis purslojančių bangų, tingiai plakančių išorinį rifą.

Raudos nurimo; dabar visi tylomis laukė. Staiga tamsėjančio dangaus fone ištryško šviesos stulpas, liepsnos liežuviai šoktelė-

jo tiesiog iš jūros. Laužas liepsnojo skaisčiai, beveik be dūmų; Lorenas taip ir nesužinojo, kiek laiko tai truko, nes tuo metu laikas Tarnoje buvo išvis sustojęs.

Staiga liepsnos subliūško, ugnies karūna susmuko atgal į jūrą. Stojo juodžiausia tamsa - bet tik akimirkai.

Kai susidūrė ugnis ir vanduo, į dangų siūbtelėjo žiežirbų fontanas. Ištisi kibirkščių spiečiai čia pat krito atgal į jūrą, tačiau bent keletas žaižaruojančių žiburėlių nesiliovė kilę aukštyn tol, kol visai dingo iš akių.

Šitaip Kumaras Leonidas jau antrą kartą išskriejo į žvaigždes.

VIII. TOLIMOSIOS ŽEMĖS DAINOS

50. Ledo skydas

Paskutiniosios snieguolės kėlimas turėjo būti džiaugsmingas įvykis - dabar, deja, jis virto niauriu pabaigtuvių pasitenkinimu. Trisdešimties tūkstančių kilometrų aukštyje virš Talasos paskutinis ledo šešiakampis stojo į vietą - ir skydas buvo užbaigtas.

Pirmąsyk per beveik dvejus metus įsijungė laivo kvantinis variklis - tiesa, pačiu mažiausiu galingumu. "Magelanas" išsijudino iš stacionarios orbitos, kurioje prastovėjo šitiek laiko, ir ėmė palengva didinti greitį, siekdamas išmėginti dirbtinio ledkalnio, kurį turėjo išsigabenti į žvaigždes, pusiausvyrą bei vientisumą. Neiškilo visiškai jokių problemų: darbas buvo atliktas nepriekaištingai. Galų gale ir kapitonas Bėjus galėjo lengviau atsidusti - jis nė akimirkai neužmiršo, kad Ouvenas Flečeris (šiuo metu pakankamai patikimai saugomas Šiaurinėje saloje) buvo vienas pagrindinių skydo konstruktorių. Kažin, galvojo kapitonas, kokios mintys turėjo suktis Flečerio bei kitų ištremtųjų Sabrų galvose, stebint darbų pabaigos iškilmių ceremoniją?

Šventė prasidėjo video retrospektyvos peržiūra: buvo rodomi šaldymo įmonės statybų darbai, paskui - pirmosios snieguolės pakėlimas. Tada prasidėjo kvapą gniaužiantis pagreitintas kosminis šokis - didžiuliai ledo luistai, sklandžiai manevruojami į vie-

tą ir prijungiami prie be paliovos augančio skydo. Realiu laiku prasidėjęs įrašas greitai spartėjo; paskutinieji skydo šešiakampiai dėliojosi vos kelių sekundžių intervalais. Prie šio įspūdingo reginio prisidėjo ir talentingiausias Talasos kompozitorius - jis sukūrė išmoningą muzikinį akompanimentą, prasidedantį lėta pavana, o ties kulminacija trenkiantį ugninga polka; į pačią pabaigą, kai į vietą stojo paskutinysis ledo luistas, muzika vėl sulėtėjo.

Po to vaizdas iš esmės pasikeitė - įsijungė tiesioginės transliacijos kamera, įkurdinta kosmose per kilometrą priešais "Magelaną", kybantį orbitoje šešėlinėje planetos pusėje. Tik dabar buvo patrauktas milžiniškas, dieną nuo saulės spindulių ledo konstrukciją saugojęs ekranas - ir žiūrovai pirmą kartą išvydo skydą visu gražumu.

Galingų žibintų nutviekstas, didžiulis žalzganai baltas diskas žaižaravo šaltais atšvaitais; netrukus jam lemta sušalti dar tvirčiau, panėrus į galaktinę naktį, kur laikosi temperatūra, vos laipsniu kitu aukštesnė už absoliutų nulį. Ten jį šildys tik nepaprastai tolimų žvaigždžių šviesa ir paties laivo liekamasis spinduliavimas - ir dar reti energijos tvyksniai, susidūrus su smulkiausiomis kosmoso dulkelytėmis.

Kamera lėtai slinko virš šio dirbtinio ledkalnio; vaizdą lydėjo visiems puikiai pažįstamas Mozės Kaldoro balsas.

- Brangūs Talasos žmonės, dėkojame jums už dovaną. Prisidengę šiuo jūsiškio ledo skydu, mes viliamės saugiai nukeliauti į pasaulį, kuris laukia mūsų už septyniasdešimt penkių šviesmečių - ir už trijų šimtų metų.

Jei viskas klostysis sklandžiai, pasiekę Saganą Du mes vis dar gabensimės mažiausiai dvidešimt tūkstančių tonų ledo. Šitą likusį luistą paleisime kristi į planetą, o lėkdamas jis įkais taip, kad virs pirmuoju lietumi, kada nors iškritusiu tame perdžiūvusiame pasaulyje. O paskui, kad ir labai neilgai, prieš vėl užšaldamas jis kurį laiką bus dar negimusių planetos vandenynų pirmtakas.

O kada nors ateis tokie laikai, kai mūsų ainiai pažins jūras - tokias kaip jūsiškės, nors ir ne tokias neaprėpiamas, ne tokias gilias. Dviejų pasaulių vandenys susimaišys, atnešdami gyvybę į mūsų naujuosius namus. Ir mes prisiminsime jus - su meile bei dėkingumu.

51. Relikvija

- Kaip gražu, - pagarbiai ištarė Mirisa. - dabar suprantu, kodėl auksas Žemėje buvo šitaip vertinamas.

- Auksas čia mažiausiai svarbus, - atsakė Kaldoras, iš aksomu išmuštos dėžutės išimdamas spindintį daikčiuką, panašų į varpelį. - Ar gali įspėti, kas tai?

- Neabejotinai - kažkoks meno dirbinys. Bet tau jis tikriausiai reiškia kur kas daugiau, jei jau gabenaisi jį penkiasdešimt šviesmmečių.

- Taip, žinoma, tavo tiesa. Tai didingos, daugiau nei šimto metrų aukščio šventyklos tiksli kopija. Iš pradžių šitokie konteineriukai buvo septyni, visi - vienodos formos, tik vienas mažesnis už kitą - jie ir buvo sudėti vienas į kitą; šitas buvo pats mažiausias, slepiamas kituose šešiuose, o jame - pati Relikvija. Paskutinįjį mano vakarą Žemėje man jį padovanojo keletas senų brangių bičiulių.

- Visa kas pasaulyje laikina, - priminė jie man. - Tačiau šį mes sergėjome daugiau nei keturis tūkstančius metų. Tad pasiimk jį į žvaigždes drauge su mūsų palaiminimu.

Nors aš ir neišpažinau jų tikėjimo, tačiau ar galima atsisakyti šitokios dovanos? O dabar paliksiu ją čia, toje pačioje vietoje, kur į šią planetą pirmąsyk įkėlė koją žmogus; tebus tai dar viena dovana iš Žemės - tikriausiai paskutinė.

- Nesakyk šitaip, - paprieštaravo Mirisa. - Jūs paliekate šitiek daug dovanų - kažin, ar mes kada įstengsime visas jas sužiūrėti ar suskaičiuoti.

Kaldoras liūdnai nusišypsojo ir valandėlę nieko nesakė, žvilgsniu klajodamas po tokį jau pažįstamą vaizdą už bibliotekos lango. Čia jis buvo iš tiesų laimingas - tyrinėdamas Talasos istoriją, atskleisdamas daugybę tokių dalykų, kurie galbūt bus neįkainojamai vertingi, kuriant naują koloniją Sagane Du.

Lik sveikas, Motininis laive, galvojo jis. Tu tobulai susidorojai su savo užduotimi. O mūsų laukia dar ilgas kelias; lai "Magelanas" tarnauja mums taip pat ištikimai, kaip tu pasitarnavai šitiems žmonėms, kuriuos mes spėjome pamilti.

- Esu tikras: mano draugai tam pritartų; savo pareigą aš atlikau. O Relikvijai čia, Žemės muziejuje, bus kur kas saugiau nei

laive. Juk gali atsitikti ir taip, kad mes niekad nepasieksime Sagano Du.

- Ką tu kalbi, jūs būtinai jį pasieksite. Bet tu taip ir nepasakei, kas yra septintajame konteineriuke.

- Tai - visa, kas liko iš vieno iškiliausių iš visų kada nors gyvenusių žmonių - jis tapo pradininku vienintelio tikėjimo, kuris taip niekad ir nesusitepė krauju. Kaip kažin ką, jam tikrai būtų smagu sužinoti, kad, praėjus keturiasdešimčiai šimtmečių po jo mirties, vienas jo dantis iškeliaus į žvaigždes!

52. Tolimosios Žemės dainos

Atėjo kraustymosi metas - ir atsisveikinimų, ir išsiskyrimų, bedugnių kaip pati mirtis. Vis dėlto, nepaisant ašarų upelių, išlietų ir Talasoje, ir laive, visus apėmė ir gilus palengvėjimo pojūtis. Nors jau niekas niekada nebebus visai taip pat, kaip buvę, vis dėlto gyvenimas sugrįš į senas vėžes. Atvykėliai jau priminė šiek tiek per ilgai užsisėdėjusius svečius - atėjo metas traukti savais keliais.

Su tuo jau susitaikė ir prezidentas Faradainas, atsisakęs svajonės surengti tarpžvaigždines Olimpines žaidynes. Tačiau ir jis neliko be kompensacijos: šaldymo įranga iš Mangrovių įlankos buvo perkelta į Šiaurinę salą, ir pirmoji Talasos čiuožykla turėjo būti paruošta kaip tik Olimpiadai. Ar suspės žaidynėms pasiruošti sportininkai - jau visai kitas klausimas; kol kas daugybė jaunų lasų tik ištisas valandas nepatikliai stebėjo kai kurių didžiųjų praeities čiuožėjų pasirodymus.

Vieninga visų nuomone, "Magelano" išvykimo proga būtinai reikėjo surengti iškilmingą atsisveikinimo ceremoniją. Deja, tuo nuomonių vienybė ir baigėsi. Tiesa, nedideli privatūs vakarėliai buvo rengiami nuolat - ir, beje, iš dalyvaujančiųjų pareikalaudavo nemaža tiek fizinių, tiek dvasinių jėgų - tačiau dėl viešo, oficialaus pokylio niekaip nesisekė sutarti.

Merė Voldron, nėmaž neabejodama, kad pirmenybė turi atitekti Tarnai, siūlė ceremoniją surengti Pirmojo Nusileidimo vietoje. Edgaras Faradainas nė už ką nenorėjo sutikti tvirtindamas, neva, nepaisant kuklaus dydžio, prezidento rūmai tam tiktų kur kas labiau. Kažkoks gudragalvis sugalvojo kompromisą - pasak jo, geriausiai tam tiktų Krakanas, o atsisveikinimo tostams geres-

nės vietos už garsiuosius vynuogynus ir norėdamas nesugalvosi. Kol visi ginčijosi, niekaip negalėdami sutarti, projektą patyliukais užsigrobė Talasos Transliuotojų Korporacija - viena iš apsukresnių planetos žinybų.

Atsisveikinimo koncertas turėjo būti išties įsimintinas - toks, kad jo įrašų klausytųsi dar ne viena ateities karta. Nebuvo jokio vaizdinio akompanimento, kad neblaškytų dėmesio - vien tik muzika, lydima visiškai trumpo pasakojamojo teksto. Transliuotojai išrausė visą dviejų tūkstantmečių garsinį palikimą - ieškojo viso to, kas ne tik primintų praeitį, bet ir suteiktų vilties ateičiai. Galų gale išėjo ne tik Requiem, bet ir lopšinė.

Vis dar atrodė tikras stebuklas, kad po to, kai jų menas pasiekė technologinę tobulybę, kompozitoriai vis dar surasdavo, ką pasakyti naujo. Ištisus du tūkstančius metų elektronika teikė jiems galimybes naudotis visais žmogaus ausiai girdimais garsais, tad lyg ir reikėjo manyti, jog ši sritis jau išsemta iki dugno.

Ir iš tikrųjų: maždaug šimtmečiui muzika nusirito iki pypčiojimų ir čirškesio, ir elektrinio raugėjimo kratinio, bet paskui kompozitoriai įgudo naujai panaudoti savo kone begalines galias - ir dar kartą sėkmingai suliejo technologijas ir meną. Tiesa, Bethoveno ar Bacho nepranoko nė vienas iš jų, bet kai kuriems pavyko priartėti.

Klausytojų minioms koncertas priminė tokius dalykus, kurių jie patys niekada nepažinojo - kurie priklausė tiktai Žemei. Lėtas galingų varpų gausmas, tarsi neregimas dūmas kylantis iš senų katedrų varpinių; kantraus valtininko, prieš potvynio tėkmę irkluojančio namo gęstančioje vakaro šviesoje, dainos, ringuojančios kadai jau amžiams užmirštomis kalbomis; dainos armijų, žygiuojančių į mūšius, iš kurių laikas išskalavo visą skausmą bei pragaištį; susiliejęs dešimčių milijonų balsų murmesys, didžiausiems žmonijos miestams bundant pasitikti aušros; šaltas šiaurės pašvaistės šokis virš beribės, ledo sukaustytos jūros; galingų variklių, greitkeliu riaumojančių įkalnėn, į žvaigždes, griausmas. Visa tai ir daug ką kita klausytojai išgirdo nakties tamsoje plūstelėjusioje muzikoje - tolimosios Žemės dainas, įveikusias daugelio šviesmečių kelią...

Baigiamajam akcentui rengėjai pasirinko paskutinįjį iš didžių muzikinių darbų, sukurtų simfonijos tradicijomis. Klausytojams jis buvo visiškai naujas - parašytas jau po to, kai Talasa prarado

ryšį su Žeme. Šį kūrinį transliuotojai pasirinko neatsitiktinai: vandenyno tema atrodė ypač tinkama šia proga - o poveikis klausytojams buvo kaip tik toks, apie kokį ir galėjo svajoti seniai jau miręs kompozitorius.

"...jau beveik prieš trisdešimt metų rašydamas "Atlantidos apraudojimą", aš neturėjau omeny jokių atskirų įvaizdžių; mane domino ne konkrečios scenos, o tik emocinės reakcijos; siekiau, kad muzika perteiktų paslapties pojūtį, o taip pat - beribį liūdesį, visaapimantį praradimo jausmą. Toli gražu nesistengiau garsais tapyti sugriautų miestų, po kuriuos šmirinėja žuvys, paveikslų. Tačiau pastaruoju metu, kai tik išgirstu *Lento Lugubre*, nutinka kažkas keista - o kaip tik šios dalies dabar mintyse ir klausausi...

Ji prasideda 136-uoju taktu, kai nuolat žemėjantys akordai pasiekia apatinį vargonų registrą - ir tada pirmąsyk įsijungia bežodė soprano arija, iš gelmių kylanti vis aukščiau ir aukščiau... Reikia manyti, jūs žinote, kad šiai muzikinei temai kurti aš pasinaudojau milžinų banginių - tų didžiųjų jūros menestrelių, su kuriais susitaikėme per vėlai... gerokai per vėlai... - dainomis. Ariją rašiau asmeniškai Olgai Kondašin - po jos nė viena kita nebeįstengė atlikti šio pasažo be elektroninės paramos...

Kai įsijungia vokalo partija, mane apninka pojūtis, jog matau kažką, kas iš tikrųjų egzistuoja. Tarytum stovėčiau didžiulėje miesto aikštėje - beveik tokioje pat didelėje kaip švento Morkaus ar švento Petro. Aikštę supa apgriuvę pastatai, primenantys senovės Graikijos šventyklas, išvarytos skulptūros apėjusios jūrų žalėsiais, jūržolių stiebeliai lėtai siūbuoja pirmyn atgal. Ir visa ką bent iš dalies dengia storas dumblo sluoksnis.

Iš pradžių atrodo, kad aikštė tuščia, bet netrukus aš pastebiu kažką - *gluminančio*. Tiktai neklauskite, kodėl kaskart mane tai nustebina - kodėl kaskart išvystu tai pirmąsyk...

Pačiame aikštės centre kūpso kauburys, iš jo spinduliais tįsta linijos. Nežinau, galbūt tai - sugriuvusios

sienos, jau gerokai apneštos dumblu. Tačiau tas statinys ne statinys atrodo lyg ir visiškai beprasmis, ir čia aš pastebiu, kad kauburys... *pulsuoja.*

O dar po akimirkos pastebiu ir dvi milžiniškas nemirksinčias akis, įsmeigtas tiesiai į mane.

Štai ir viskas; nieko neatsitinka. Nieko *neatsitiko* čia jau šešis tūkstančius metų - nuo pat tos nakties, kai sausumos barjeras neatlaikė ir jūra siūbtelėjo pro Heraklio stulpus.

Lento paprastai būna mano mėgstamiausioji dalis, tačiau šios simfonijos tiesiog negalėjau užbaigti tokia tragiška ir nevilting a nuotaika. Todėl ir atsirado *Finale* - "Prisikėlimas".

Savaime aišku, aš žinau, kad Platono Atlantida niekada neegzistavo. Ir kaip tik dėl šios priežasties ji negali žūti. Ji visuomet išliks tarytum idealas - svajonė apie tobulybę - tikslas, kuris įkvėps visų ateinančiųjų amžių žmones. Štai kodėl simfonija baigiasi triumfo maršu, lydinčiu į ateitį.

Žinau: populiariausia maršo interpretacija byloja, jog jis vaizduoja Naująją Atlantidą, iškylančią iš bangų. Vis dėlto šitoks aiškinimas pernelyg tiesmukas; man pačiam *Finale* simbolizuoja kosmoso užkariavimą. Kai suradau šią finalinę temą ir sėkmingai sujungiau su visu kūriniu, paskui kelis mėnesius nebegalėjau išmesti jos iš galvos. Nelemtos penkiolika gaidų dūzgė ir dūzgė mano smegenyse dieną ir naktį...

O dabar "Apraudojimas" jau egzistuoja atsietai nuo manęs - jis gyvena savą gyvenimą. Netgi tada, kai Žemės nebeliks, jis vis dar didžiuliu greičiu skries Andromedos Galaktikos link, genamas penkiasdešimties tūkstančių megavatų, sklindančių iš Tolimojo kosmoso siųstuvo Ciolkovskio krateryje.

Kada nors, galbūt po šimtmečių, o gal po tūkstantmečių, kas nors jį sugaus - ir supras."

"Pasakojamieji prisiminimai" - Serdžas Di Pietro (3411 - 3509)

53. Auksinė kaukė

- Visąlaik apsimesdavome, kad jos nė būti nėra, - pasakė Mirisa. - Bet dabar norėčiau ją pamatyti - tik kartelį užmesti akį.

Lorenas valandėlę patylėjo. Paskui atsakė:

- Juk tu žinai, kad kapitonas Bėjus niekad neįsileisdavo jokių svečių.

Be abejo, ji tai žinojo; suprato netgi tokio elgesio priežastis. Nors iš pat pradžių kai kurie bandė murmėti, vis dėlto ilgainiui lasai susivokė, kad nedidelė "Magelano" įgula pernelyg užsiėmusi ir neturi kada vedžioti ekskursijų - ar slaugyti tų penkiolikos neprognozuojamų procentų, kuriuos laivo nulinės gravitacijos sekcijose ims nepakenčiamai pykinti. Net prezidento Faradaino prašymas apsilankyti laive buvo, tiesa, labai mandagiai, atmestas.

- Aš pasikalbėjau su Moze, o jis tarstelėjo žodį kitą kapitonui. Taigi, viskas sutarta. Tik neturiu niekam apie tai girtis, kol laivas pakils.

Lorenas apstulbęs įsistebeilijo į ją, paskui nusišypsojo. Mirisa visuomet kuo nors jį nustebindavo - tai buvo neatskiriama jos žavesio dalis. Ir dar - šis suvokimas smilktelėjo skausmu - nė vienas iš visų Talasos gyventojų neturi daugiau teisių į tokią privilegiją; juk kaip tik jos brolis - vienintelis lasas, kartą jau pabuvojęs laive. Kapitonas Bėjus - žmogus išmintingas; jis visuomet supranta, kada verčiau nepaisyti taisyklių. O kai laivas - vos po trijų dienų - išskris, tai jau ir nebebus svarbu.

- O kas, jei tave suries kosminė liga?

- Jūros liga manęs niekada nekamuoja...

- Tai dar nieko nereiškia...

- ...be to, aplankiau laivo gydytoją Niuton. Ji mano galimybes išvengti bet kokių nemalonumų įvertino devyniasdešimt penkiais procentais. Ir dar ji pasiūlė skristi vidurnakčio luotu - tokiu metu niekas nebesitrainios aplinkui.

- Kaip suprantu, tu apgalvojai viską, ar ne? - Lorenas net nebandė slėpti susižavėjimo. - Gerai, susitinkame antrojoje nusileidimo aikštelėje, penkiolika minučių prieš vidurnaktį.

Jis patylėjo, o paskui ne be pastangų pridūrė:

- Po to žemyn aš nebenusileisiu. Prašau, atsisveikink už mane su Brantu.

Padaryti to pats jis negalėjo - tai viršijo jo jėgas. Iš viso jis nė kojos nebekėlė į Leonidų namus po to, kai Kumaras išplaukė į paskutiniąją kelionę, o Brantas grįžo guosti Mirisos. Jau dabar beveik galėjai pamanyti, kad Lorenas niekad nebuvo įsiveržęs į jų gyvenimą.

Ir štai jis jau palieka juos visiems laikams; Lorenas vis dar žvelgė į Mirisą su meile, tačiau - jau be geismo. Visą jo esybę užtvindė kur kas gilesnis jausmas - skausmas, ir dar toks aštrus, kokio iki šiol jam dar neteko patirti.

Jis taip troško, taip karštai vylėsi išvysiąs savo kūdikį, tačiau padvigubinus ledo gavybos spartą, tai tapo visiškai nebeįmanoma. Nors jis girdėjo savo sūnaus širdutės plazdėjimą, persimaišiusį su motinos širdies tvinksniais, tačiau bent kartą paimti kūdikio ant rankų jam jau nebelemta.

Luotas susijungė su laivu saulėtoje planetos pusėje, tad Mirisa "Magelaną" pamatė, kai iki jo dar buvo likę beveik šimtas kilometrų. Nors ji puikiai žinojo, kokio iš tikrųjų dydžio yra laivas, vis vien šis priminė saulėje tviskantį žaislą.

Netgi iš dešimties kilometrų nuotolio jis atrodė neką didesnis. Ir akys, ir smegenys Mirisai primygtinai bylojo, kad tos tamsios apskritos skylės, supančios centrinę sekciją, - tik paprasčiausi iliuminatoriai. Ir tik tada, kai jie jau slydo palei pat begalinį, visą dangaus skliautą užstojantį išlenktą laivo korpusą, sąmonė susitaikė su mintimi, jog iš tikrųjų tos skylės yra didžiuliai pakrovimo bei švartavimosi liukai, į vieną kurių turės įnerti ir jų luotas.

Lorenas su nerimu stebėjo Mirisą, atsiseginėjančią saugos diržus; tai ir buvo pats pavojingiausias momentas, kai, pirmąsyk išsivadavęs iš diržų nelaisvės, pernelyg savimi pasitikintis keleivis netikėtai savo kailiu patiria, jog nesvarumo būklė - toli gražu ne tokia maloni, kaip jo įsivaizduota. Vis dėlto atrodė, kad Mirisa, švelnių Loreno stumtelėjimų padedama sklandžiai įslydusi į oro šliuzą, jaučiasi kuo puikiausiai.

- Laimė, nėra jokio reikalo lįsti į sekcijas, kuriose sukurta vieno *g* traukos jėga, tad problemos adaptuotis antrą kartą išvengsi. Apie gravitaciją gali išvis užmiršti - tol, kol vėl grįši ant tvirtos žemės.

O juk būtų visai įdomu, galvojo Mirisa, kyštelėti nosį ir į besisukančią laivo sekciją, kur įsikūrusios gyvenamosios patalpos - tačiau tuomet reikėtų susitikti su žmonėmis, veltis į nesibaigiančius mandagius pokalbius, o šito dabar jai norėjosi užvis mažiausiai. Ji netgi džiaugėsi, kad kapitonas Bėjus kol kas - dar Talasoje: tai išgelbėjo ją nuo padėkos vizito būtinybės.

Išnėrę iš oro šliuzo, jie atsidūrė vamzdiniame koridoriuje, kuris, atrodė, tiesėsi per visą laivo ilgį. Vienoje koridoriaus pusėje buvo kopėčios, o kitoje į abi puses driekėsi du lygiagretūs turėklai, kuriais lėtai slydo lanksčios kilpos, skirtos įsikibti rankomis ir kojomis.

- Kai laivas didina greitį, čia - ne pati smagiausia vietelė, - pasakė Lorenas. - Koridorius virsta vertikaliu dviejų kilometrų gylio šuliniu. Štai tada *iš tikrųjų* prireikia kopėčių, ir tenka kaip reikiant įsikibti į skersinius. O dabar tiesiog stverk štai tą kilpą - ji ir nuveiks viską už tave.

Be jokių pastangų jie nuslydo kelis šimtus metrų, paskui stačiu kampu pasuko į pagrindinį koridorių.

- Nagi, paleisk tą diržą, - tarstelėjo Lorenas, kai jie įveikė dar kelias dešimtis metrų. - Noriu kai ką tau parodyti.

Mirisa atgniaužė pirštus, ir, dar valandėlę lėtai plaukę, juodu sustojo prie ilgo siauro lango, įtaisyto tunelio sienoje. Per storą stiklą Mirisa pažvelgė į milžinišką, skaisčiai apšviestą urvą. Nors beveik visiškai praradusi dydžių pojūtį, Mirisa vis tik susigaudė, jog ši didžiulė, cilindro formos patalpa tikriausiai užima beveik visą laivo plotį - vadinasi, kolona jos centre tikriausiai driekiasi palei pat ašį.

- Kvantinis variklis, - išdidžiai paaiškino Lorenas.

Jis nė nebandė įvardyti pridengtų metalinių ar kristalo konstrukcijų, keistų formų, į patalpos sienas besiremiančių arkinių kontraforsų, pulsuojančių švieselių samplaikų ar absoliučios tamsos rutulio, kuris, juodas kaip pati tuštuma, vis dėlto tarytum sukosi... Tik po valandėlės Lorenas pridūrė:

- Tai pats iškiliausias žmogiškojo genijaus laimėjimas... paskutinioji Žemės dovana savo vaikams. Kada nors ateis tokia diena, kai, jos dėka, mes įsiviešpatausime visoje Galaktikoje.

Mirisa net krūptelėjo nuo arogancijos, kuria padvelkė jo žodžiai. Štai ir vėl prabilo tas pats senasis Lorenas - toks, koks buvo anksčiau, kol jo nesuminkštino Talasa. Ką gi, tegul bus taip,

pagalvojo Mirisa; vis dėlto kažkuri jo dalis pasikeitė visiems laikams.

- Kaip manai, - švelniai paklausė ji, - ar Galaktika tai bent pastebės?

Vis dėlto tai, ką išvydo, jai padarė įspūdį; Mirisa ilgai žvelgė į milžiniškus nesuprantamus darinius, įveikusius daugybės šviesmečių atstumą, kad atgabentų Loreną pas ją. Ji nė pati nežinojo, ar laiminti juos už tai, ką jai atnešė - ar keikti už tai, ką netrukus atims.

Koridorių labirintais Lorenas nusivedė ją toliau - gilyn į "Magelano" širdį. Pakeliui jie nesutiko nė gyvos dvasios, ir tai labai aiškiai bylojo apie laivo dydį - ir apie tai, kokia negausi jo įgula.

- Beveik atėjome, - pasakė Lorenas; prislopintas jo balsas nuskambėjo kone iškilmingai. - O štai čia - Sargybinis.

Apstulbusi Mirisa nuplaukė auksinio veido, dėbsančio į ją iš nišos, link, kol galiausiai vos į jį neatsitrenkė. Ji ištiesė ranką ir užčiuopė šaltą metalą. Vadinai, veidas tikras - ne holograma, kaip jai pasirodė iš pradžių.

- Kas tai... kas jis? - sukuždėjo ji.

- Laive mes gabenamės vertingiausią Žemės meno lobyną, - liūdnai, bet drauge ir išdidžiai pasakė Lorenas. - O šis kūrinys vaizduoja vieną pačių garsiausių Žemės žmonių. Jis buvo karalius, bet mirė labai jaunas, dar beveik vaikas...

Loreno balsas nutrūko - jiems abiem dingtelėjo ta pati mintis. Mirisa mirktelėjo, kad nutaškytų ašaras nuo blakstienų, ir tik tada perskaitė įrašą po kauke:

TUTANCHAMONAS
1370 - 1352 P.K.
(Karalių slėnis, Egiptas, A.D. 1922)

Taip, jis buvo beveik lygiai tokio pat amžiaus kaip Kumaras. Auksinis veidas žvelgė į juos per tūkstantmečius ir per šviesmečius - veidas jauno dievo, šalnos pakąsto pačiame žydėjime. Tas veidas dvelkė galia ir pasitikėjimu savimi, tačiau jam stigo arogancijos ir žiaurumo, kuriuos neišvengiamai būtų įrėžę metai, kurių jam taip ir nebuvo skirta nugyventi.

- Kodėl jis čia? - paklausė Mirisa, nors ir nujautė atsakymą.

- Šis simbolis atrodė ypač tinkamas. Egiptiečiai tikėjo, kad,

jei atliks atitinkamas ceremonijas, jų mirusieji gyvens ir toliau - kažkokiame pomirtiniame pasaulyje. Savaime aišku, tai gryni prietarai - bet mes čia pavertėme juos realybe.

Tačiau ne taip, kaip būčiau norėjusi aš, liūdnai pagalvojo Mirisa. Žvelgiant į tas gagato juodumo karaliaus-vaiko akis, žiūrinčias į ją iš blizgančio aukso kaukės, sunku buvo patikėti, kad tai tik nuostabus meno kūrinys, o ne gyvas žmogus.

Mirisa niekaip nevaliojo atplėšti akių nuo to ramaus, ir vis vien hipnotizuojančio žvilgsnio, įveikusio nesuskaičiuojamus šimtmečius. Ji dar sykį ištiesė ranką ir paglostė auksinį skruostą. Vertingasis metalas netikėtai priminė jai vieną Pirmojo Nusileidimo Archyvuose aptiktą eilėraštį - tąsyk ji paleido kompiuterinę paieškos programą, vildamasi senų laikų literatūroje rasti paguodos žodžių. Dauguma iš šimtų jai pateiktų eilučių nėmaž nepadėjo, bet šios (Autorius nežinomas - ? 1800 - 2100) tiko kuo puikiausiai:

Švytėdami jie sugrįžta į žmonių monetų kalyklą -
Vaikinai, kurie žus šlovės viršūnėje ir niekad nepasens.

Lorenas kantriai laukė, kol Mirisa susidoros su užplūdusiomis mintimis. Paskui į kone neįžiūrimą plyšelį greta tos mirties kaukės įkišo kortelę, ir apskritos durys be garso atsivėrė.

Rūbinė, gausiai prikabinta kailinių, ervėlaivyje atrodė labai jau kaip ne čia pakliuvusi, tačiau Mirisa jautė, kad šilto apdaro tikrai prireiks. Temperatūra jau dabar gerokai krito; nuo neįprasto šalčio Mirisą krėtė drebulys.

Lorenas padėjo jai įsirangyti į termoizoliacinį kostiumą - kas nulinės gravitacijos sąlygomis nebuvo taip lengva - ir juodu drauge nuplaukė prie matinio stiklo skritulio, įtaisyto tolimojoje ankštos rūbinės sienoje. Kristalinis liukas atsiknojo tarsi atvožiamas laikrodžio stikliukas, ir iš vidaus sūkuriuodamas siūbtelėjo gūsis tokio šalčio, kokio Mirisa ne tik niekad nebuvo patyrusi, bet negalėjo net įsivaizduoti. Šąlančiame ore kaipmat susitelkė perregimos drėgmės sruogelės ir ėmė šokti aplinkui lyg balzgani vaiduokliai. Mirisa dirstelėjo į Loreną tarsi sakydama: "Juk turbūt nesitiki, kad aš lįsiu *ten*!"

Jis drąsindamas suspaudė jai ranką ir patikino:

- Nesibaimink, kostiumas patikimai tave saugos, o veidas nustos jautęs šaltį jau po kelių minučių.

Ji nelabai norėjo patikėti, bet netrukus įsitikino, kad jis sakė tiesą. Baimingai įslinkusi paskui jį pro liuką, iš pradžių net kvėpuodama labai atsargiai, netrukus ji gerokai nustebo suvokusi, kad potyriai anaiptol nėra nemalonūs. Iš tikrųjų ji net pajuto, kaip kraujas ėmė sparčiau tekėti gyslomis - ir pirmą kartą suprato, kodėl žmonės savo valia ryždavosi keliauti į Poliarinius Žemės regionus.

Kaip tik ten atsidūrusi ji jautėsi ir pati - nebuvo sunku tai įsivaizduoti: jai atrodė, kad sklendžia per sustingusią, sniego baltumo visatą. Aplink ją žaižaravo koriai, kurie visai galėjo būti iš ledo, sudaryti iš tūkstančių šešiakampių narelių. Visa tai šiek tiek priminė gerokai sumažintą "Magelano" skydo versiją - tik čia detalės buvo vos metro skersmens, be to, visas jas jungė draugėn pluoštai vamzdelių ir vielos raizginiai.

Vadinasi, visi jie čia, visi miega šaltuoju miegu - šimtai tūkstančių kolonistų, kuriems Žemė tikrąja žodžio prasme vis dar tebebuvo vakarykščios dienos prisiminimas. Kažin, dingtelėjo jai, ką jie sapnuoja, nepasiekę nė pusiaukelės tame penkis šimtus metų trunkančiame miege? Ar smegenys išvis pajėgios kurti sapnus šitoje blausioje niekieno žemėje tarp gyvybės ir mirties? Lorenas sakė, kad ne, bet argi gali būti visiškai tikras?

Mirisai įrašuose teko matyti, kaip avilio viduje savo paslaptingais reikalais knibžda bitės; dabar, sekdama paskui Loreną, rankomis kabindamasi į turėklus, besikryžiuojančius milžiniško korio paviršiuje, ir ji pasijuto tarsi kokia žmogaus pavidalo bitė. Su nesvarumo būkle ji spėjo kuo puikiausiai apsiprasti, nebekamavo ir gildanti žvarba. Tiesą sakant, ji išvis beveik nebejautė savo kūno, o protarpiais vis tekdavo save patikinti, jog visa tai - ne sapnas, iš kurio ji netrukus pabusianti.

Prie korių narelių nebuvo jokių lentelių su vardais - tik kodas iš raidžių bei skaičių; Lorenas nė akimirkos nesudvejojęs pasuko prie H-354. Vos jam palietus mygtuką, šešiakampis metalo ir stiklo konteineris slystelėjo pirmyn ant sustumiamų bėgių, ir Mirisa išvydo jame miegančią moterį.

Ji nebuvo graži - nors neteisinga mėginti perprasti grožį moters, stokojančios galvą supančių plaukų puošmenos. O jos odos spalva buvo tokia, kokios Mirisa kaip gyva nebuvo regėjusi - ir kokia, ji žinojo, jau buvo tapusi retenybe Žemėje: tokia neapsa-

komai juoda, kai Mirisai pasidingojo, jog įžiūri melsvą atspalvį. Ir dar ji buvo tokia tobula, kad Mirisą smilktelėjo pavydo dūris; jos sąmonėje akimirkai šmėkštelėjo regėjimas: du susipynę kūnai, vienas - iš juodmedžio, kitas - iš dramblio kaulo; ji jau žinojo, kad šis vaizdinys persekios ją visą likusį gyvenimą.

Ji dar kartą pažvelgė į miegančios moters veidą. Netgi šimtmečiams nurimęs, jis vis vien spinduliavo ryžtą bei protą. Kažin, ar mudvi galėtume susidraugauti? - pagalvojo Mirisa. Vargu - mes pernelyg panašios.

Vadinasi, tu ir esi Kitani, tu gabeni į žvaigždes pirmąjį Loreno kūdikį. Bet ar tikrai jis bus pirmas - juk gims keliais šimtais metų vėliau nei manasis... Nesvarbu, pirmas ar antras - linkiu jums abiem kuo geriausios kloties...

Kai paskui juos užsivėrė kristalinės angos durys, Mirisa vis dar jautėsi sustingusi - bet ne vien nuo šalčio. Lorenas švelniai stumčiodamas padėjo jai nusigauti koridoriumi atgal - iki Sargybinio.

Dar vieną kartą Mirisa pirštais švelniai perbraukė tą nemirtingo auksinio vaiko veidą. Ir net krūptelėjo - akimirką jai pasidingojo, jog šis šiltas. Bet tuoj pat ji suprato, kad tai jos pačios kūnas dar ne visai prisitaikė prie normalios temperatūros.

Kūnas, ji žinojo, atšils per kelias minutes, bet kažin kiek laiko truks, kol ištirps ledas, sukaustęs širdį?

54. Atsisveikinimas

Štai ir paskutinis kartas; prieš nugrimzdamas į patį ilgiausią miegą, daugiau nebekalbėsiu su tavimi, Evelina. Aš vis dar Talasoje, tačiau jau po kelių minučių luotas, nugabensiantis mane į "Magelaną", atsiplėš nuo planetos paviršiaus; aš jau nebeturiu ką veikti - ir neturėsiu tol, kol po trijų šimtų metų vėl nusileisime planetos paviršiuje...

Mane apėmė toks gilus liūdesys - ką tik atsisveikinau su pačia brangiausia iš visų sutiktų čia bičiulių, Mirisa Leonidas. Įsivaizduoju, kaip būtum su ja susidraugavusi tu! Ko gero, ji - pati protingiausia iš visų, su kuriais susipažinau Talasoje; mudu dažnai sėdėdavome drauge ir šnekučiuodavomės - nors, baiminuosi, mūsų pokalbiai dažnai virsdavo begaliniais mano monologais, dėl kokių tu man neretai priekaištaudavai...

Savaime aišku, ji paklausė manęs apie Dievą, tačiau turbūt pats įžvalgiausias jos klausimas buvo tas, į kurį aš taip ir nesugebėjau atsakyti.

Netrukus po to, kai žuvo jos mylimas jaunėlis brolis, ji manęs paklausė:

- Kokia yra sielvarto prasmė? Ar jis atlieka kokią nors biologinę funkciją?

Kaip keista: aš pats niekad rimtai nesusimąsčiau apie tai! Galima įsivaizduoti mąstančių būtybių rases, funkcionuojančias be jokių sutrikimų, bet savo mirusiuosius prisimenančias be jokių emocijų - jeigu išvis prisimenančias. Šitokia visuomenė būtų absoliučiai nežmogiška, bet tikriausiai ne mažiau gyvybinga nei Žemės termitų ar skruzdžių bendruomenės.

Ar sielvartas gali būti atsitiktinis - galbūt net patologinis - šalutinis produktas meilės, kuri savo ruožtu tikrai atlieka ypač svarbią, esminę biologinę funkciją? Kokia keista, netgi gluminanti mintis. Vis dėlto ne kas kita, o jausmai ir daro mus žmonėmis; argi kas jų atsisakytų, net ir žinodamas, jog kiekviena nauja meilė savaime yra įkaitė negailestingų smurtautojų dvynių - Laiko ir Likimo - naguose?

Su ja mudu neretai kalbėdavomės apie tave, Evelina. Ji niekaip neįstengė suprasti, kaip vyras visą gyvenimą gali mylėti vieną vienintelę moterį, o ją praradęs - neieškoti kitos. Kartą bandžiau ją paerzinti primindamas, jog tarp lasų ištikimybė - toks pat retas reiškinys kaip ir pavydas; ji atsakė, esą jie tik išlošę, prarasdami ir viena, ir kita.

Mane kviečia - luotas jau laukia. Atėjo metas atsisveikinti ir su Talasa - amžiams. O ir tavo atvaizdas, brangioji, po truputį pradėjo blukti. Kad ir kaip sėkmingai aš sugebu dalyti patarimus kitiems, visgi pats tikriausiai per ilgai laikausi įsikibęs savojo sielvarto, o tai kažin ar gerai tavo atminimui.

Talasa padėjo man išgyti. Dabar aš jau galiu labiau džiaugtis išvis tave pažinęs, nei gedėti tave praradęs.

Mane užvaldė keista ramybė. Pirmąsyk pajutau, kad pradedu iš tiesų suprasti savo senųjų bičiulių budistų Abejingumo pasauliui sąvoką - galbūt netgi Nirvanos...

O jeigu man nelemta pabusti Sagane Du - ką gi, tebūnie taip. Čia aš savo darbą atlikau - ir jaučiuosi visiškai patenkintas.

55. Išvykimas

Trimaranas pasiekė jūržolių plausto kraštą prieš pat vidurnaktį; Brantas nuleido inkarą į trisdešimties metrų gylį. Auštant ketino paleisti pirmuosius žvalgybinius rutuliukus - ir prižiūrėti juos tol, kol Skorpvilį nuo Pietinės salos atskirs patikimai suręsta tvora. O kol barjeras dar nepradėtas statyti, jis įdėmiai stebėsiąs povandeninį judėjimą visomis kryptimis. Jei skorpionai aptiks vieną žvalgybinių rutuliukų ir parsitemps laimikį namo, - ką gi, juo geriau. Mažasis šnipas ir toliau sėkmingai veiks, neabejotinai perdavinėdamas netgi daugiau svarbios informacijos, nei jos surenka atviroje jūroje.

Dabar jau nebebuvo kas darą: liko tik tysoti švelniai siūbuojančioje valtyje ir klausytis Tarnos radijo transliuojamos muzikos, šiąnakt - neįprastai prislopintos. Protarpiais muzika nutrūkavo: įsiterpdavo pranešimas ar koks palinkėjimas, ar eilėraštis, skirtas svečių garbei. Vargu ar tą naktį išvis kas nors miegojo bet kurioje saloje; kažin, probėgšmais šmėkštelėjo Mirisai, kokios mintys dabar turėtų sūkuriuoti Ouveno Flečerio galvoje? Jo ir kitų jo bendrų tremtinių, visam likusiam gyvenimui nublokštų į svetimą pasaulį. Pastarąjį kartą ji matė juos iš Šiaurinės salos transliuojamoje laidoje - jie toli gražu neatrodė nelaimingi, veikiau priešingai, ir linksmai aptarinėjo vietines verslo galimybes.

Brantas gulėjo taip tykiai, kad ji būtų pamaniusi jį užmigus, jei jis nebūtų vis dar taip pat stipriai spaudęs jos rankos delne - juodu gulėjo greta vienas kito ir žvelgė į žvaigždes. Brantas pasikeitė - gal netgi labiau nei ji. Dabar jis jau nebebuvo toks nekantrus, tapo santūresnis. O kas užvis geriausia, jis jau pripažino gimsiantį kūdikį - tokiais žodžiais, kad jų švelnumas išspaudė jai ašarą: “Jis turės du tėčius”.

Tarnos radijas jau pradėjo galutinį ir nelabai reikalingą atgalinį skaičiavimą - neminint senovinių įrašų, tokio niekad gyvenime nebuvo girdėjęs nė vienas lasas. Kažin, ar mes išvis ką nors pamatysime? - pagalvojo Mirisa. Juk “Magelanas” - priešingoje planetos pusėje, pakibęs pačiame zenite virš plyno vandenyno. Nuo jo mus skiria visos planetos masė...

- *...nulis...* - dar spėjo ištarti Tarnos radijas - ir jo balsą akimoju nustelbė balto triukšmo riaumojimas. Brantas tiestelėjo ran-

ką prie garso reguliavimo rankenėlės ir, vos spėjo ją pasukti, persprogo visas dangus.

Kur tik pažvelgsi, visur užsiliepsnojo horizontas. Švytėjimas vienodai tvieskė visose pusėse - šiaurėje, pietuose, rytuose, vakaruose. Iš vandenyno pliūptelėję ilgi liepsnos liežuviai šoko kone iki dangaus, mirguliuodami tokia pašvaiste, kokios Talasai dar niekad neteko regėti - ir jau niekad nebeteks išvysti.

Reginys kerėjo grožiu, bet drauge ir stingdė kraują gyslose. Tik dabar Mirisa suprato, kodėl "Magelanas" buvo perstumtas į kitą pasaulio pusę. Vis dėlto tai, ką jie matė, buvo ne paties kvantinio variklio pliūpsniai, o iš jo nutekančios liekamosios energijos, absorbuojamos jonosferoje, taigi nepridarančios jokios žalos. Lorenas andai bandė kažką nelabai suprantamai aiškinti apie supererdvės smūgio bangas, čia pat pridurdamas, jog šio reiškinio kaip reikiant neperprato netgi kvantinio variklio kūrėjai.

Kažin, šmėstelėjo dar viena mintis, ką apie šituos dangaus fejerverkus mano skorpionai? Juk bent šioks toks šio šėlsmo violetinių bei ultravioletinių spindulių pėdsakas neišvengiamai turėjo prasiskverbti net į giliausias jūros dumblių girių glūdumas ir nušviesti povandeninių miestų gatveles.

Galbūt jai taip tik pasirodė, tačiau įvairiaspalviai, žaižaruojantys spinduliai, sudarantys visą pasaulį juosiančią šviesos karūną, tarsi ir ėmė lėtai slinkti dangumi. Jų energijos šaltinis palengva didino greitį - prieš amžiams palikdamas Talasą, laivas greitėdamas tebeskriejo vis labiau platėjančia jos orbita. Praslinko nemažai minučių, kol Mirisa įsitikino, kad akys tikrai jos neapgaudinėja, per tą laiką ir švytėjimo intensyvumas spėjo pastebimai prislopti.

Staiga švytintis žiedas užgeso. Vėl prabudo Tarnos radijas; pranešėjas kalbėjo gerokai pridusęs:

- ...viskas vyksta kaip numatyta... laivas šiuo metu keičia kryptį... vėliau dar sulauksime šviesos fejerverkų, tik jau ne tokių įspūdingų... visi pradiniai laivo atsitraukimo nuo planetos etapai vyks kitoje jos pusėje, bet mes dar išvysime "Magelaną" ir tiesiogiai - po trijų dienų, kai jis bus beišskriejąs iš sistemos...

Mirisa beveik nė negirdėjo radijo tarškėjimo - ji žvelgė į dangų, kuriame neskubriai vėl žiebėsi žvaigždės - žvaigždės, į kurias ji niekad nebegalės žiūrėti neprisimindama Loreno. Šią akimirką ją apleido bet kokie jausmai - jeigu dar ir liko ašarų, jos ištrykš vėliau.

Ji jautė ją apglėbusias Branto rankas ir mėgavosi jo artumu kosminės vienatvės akivaizdoje. Taip, tai tas žmogus, kuriam ji priklauso visa, ir jos širdis jau niekad nebesuplazdės kam nors kitam. Tik dabar Mirisa galų gale suprato: nors ir mylėjo Loreną už jo jėgą, Brantą ji mylėjo kaip tik už silpnumą.

Lik sveikas, Lorenai, be garso sukuždėjo jos lūpos, ir būk laimingas tame kitame pasaulyje, kurį tu ir tavo vaikai iškovosite žmonijai. Tačiau bent retkarčiais prisimink ir mane - tą, kurią sutikęs pakeliui iš Žemės, palikai per tris šimtus metų už nugaros.

Negrabiai, bet švelniai glostydamas jai plaukus, Brantas stengėsi sugraibyti paguodos žodžių, nors ir suprato, kad dabar tyla padės užvis geriausiai. Jis nejautė jokio pergalės džiaugsmo - nors Mirisa vėl visiškai priklausė jam, vis dėlto andainykštis nerūpestingas jų ryšys negrįžtamai nugarmėjo praeitin. Brantas žinojo, kad iki pat gyvenimo pabaigos tarp jų protarpiais vis šmėkščios Loreno šešėlis - šmėkla žmogaus, kuris nebus nė diena pasenęs, kai iš jų jau bus likę tik vėjyje sūkuriuojančios dulkės.

Kai po trijų dienų “Magelano” žvaigždė patekėjo viršum rytinio horizonto, ji spindėjo taip ryškiai, kad plika akimi negalėjai tiesiai į ją net pažvelgti, nors kvantinis variklis ir buvo kruopščiai sureguliuotas taip, kad didžioji jo liekamojo spinduliavimo dalis nepasiektų Talasos.

Slinko savaitės, mėnesiai, ir žvaigždė vis labiau blanko, nors jai vėl atslinkus į dienos dangų, vis dar nebuvo sunku ją surasti, jei tiksliai žinojai, kur žiūrėti. O naktimis ji dar daugelį metų neretai būdavo pati ryškiausia žvaigždė dangaus skliaute.

Mirisa spėjo pamatyti ją dar vieną, paskutinį, kartą, kol neužgeso jos pačios akių šviesa. Mat keletą dienų kvantinis variklis - kurio švytėjimą jau visiškai sušvelnino neaprėpiamas atstumas - tikriausiai buvo atgręžtas tiesiai į Talasą.

Nuo planetos “Magelaną” jau skyrė penkiolika šviesmečių, tačiau vaikaičiai be didesnio vargo parodė Mirisai, kur žiūrėti - žydra trečiojo ryškio žvaigždė mirgėjo tiesiog virš sargybos bokštelio, įtaisyto elektriniame barjere, užtveriančiame kelią skorpionams.

56. Po jungiamuoju paviršiumi

Mąstymu jie dar negalėjo pasigirti, tačiau nestokojo smalsumo - o tai jau buvo pirmas žingsnis begaliniu keliu.

Kaip ir dauguma kadaise Žemės jūrose gausiai gyvenusių vėžiagyvių, jie galėjo neribotam laikui išlipti ir į sausumą. Vis dėlto dar prieš kelis šimtmečius lyg ir nebuvo jokio poreikio lankytis krante - neaprėpiami jūros dumblių miškai tenkino visus poreikius. Ilgi, liauni jų lapai puikiausiai tiko maistui, o tvirti stiebai tapo patikima medžiaga primityviems įnagiams.

Egzistavo tik du natūralūs jų priešai. Vienas - milžiniška, tačiau itin reta vandenyno gelmių žuvis - ne kažin kas daugiau be įspūdingų gabaritų nasrų, pritvirtintų prie niekad neprisipildančio skrandžio. O kitas - nuodingos pulsuojančios medūzos - judanti milžiniško polipo atmaina - kurios retsykiais lyg mirtina banga nusirisdavo jūros dugnu, paskui save palikdamos tik išmirusią dykrą.

Neminint retsykiais pasitaikančių atsitiktinių pasižvalgymų anapus oro bei vandens jungiamojo paviršiaus, skorpionai galėjo kuo puikiausiai praleisti visą savosios rasės egzistenciją jūrose, puikiai prisitaikę gyventi gimtojoje aplinkoje. Tačiau, priešingai nei skruzdėlės ar termitai, jie nepakliuvo nė į vieną iš gausių evoliucijos aklikelių. Jie vis dar galėjo reaguoti į pokyčius.

O šitame vandenynų pasaulyje išties prasidėjo pokyčiai, nors ir labai menko masto. Iš dangaus ėmė kristi nuostabiausi dalykai. Jei sykį jau nukrito vienas kitas, vadinasi, galima laukti ir daugiau. O kai jau bus tam pasiruošę, skorpionai ir patys leisis jų ieškoti.

Laikui nepavaldžiame Talasos jūrų pasaulyje skubėti nebuvo kur; galėjo praeiti dar nesuskaičiuojama daugybė metų, kol skorpionai pagaliau prisiruoš iškelti koją į svetimą jiems stichiją, iš kurios žvalgai vis pargabendavo pačių keisčiausių žinių.

Be abejo, jiems net nedingtelėjo, kad kiti žvalgai nenuilsdami renka žinias apie juos pačius. O kai galų gale skorpionai pakilo į žygį, laiką tam pasirinko užvis netinkamiausią.

Jiems iš tikrųjų smarkiai nepasisekė, kad sumąstė iškelti koją į sausumą kaip tik tuo metu, kai prezidento rūmuose, kad ir pažeisdamas konstituciją, bet užtat itin kompetentingai šeiminin-

kavo antrą kadenciją pareigas einantis prezidentas Ouvenas Flečeris.

IX. SAGANAS DU

57. Laiko balsai

Kai gimė Kumaras Lorensonas, "Magelaną" nuo Talasos teskyrė vos kelios šviesvalandės, tačiau kūdikio tėvas jau miegojo šaltuoju miegu - ir žinia apie sūnaus gimimą jį pasiekė tik po trijų šimtų metų.

Jis pravirkdavo vien pagalvojęs, kad gilus jo miegas be jokių sapnų truko ilgiau nei visas jo pirmojo vaiko gyvenimas. Kada nors, kai pasijus valiosiąs tai ištverti, jis dar peržiūrės įrašus, laukiančius jo duomenų bankuose. Stebės, kaip jo sūnus užauga, tampa vyru, girdės ir balsą, iš šimtmečių gūdumos siunčiantį jam linkėjimus, į kuriuos jis niekad nebegalės atsiliepti.

Ir dar jis pamatys (šito niekaip neišvengsi) lėtai senstant tą jau kadai mirusią mergaitę, kurią karštai glaudė prie krūtinės - vos prieš kelias savaites. Paskutinįjį atsisveikinimo žodį jam tars suvytusios, susiraukšlėjusios lūpos - seniai virtusios dulkėmis.

Sielvartas, kad ir koks aštrus, ilgainiui apmalš. Dangų priešakyje jau skalavo naujos saulės šviesa, o visai netrukus turėjo gimti dar vienas kūdikis - tame pasaulyje, kuris jau traukia "Magelaną" į galutinę orbitą.

Skausmas kada nors išsivadės. Bet ne prisiminimai.

CHRONOLOGIJA (ŽEMĖS METAIS)

1956 Aptinkamas neutrinas

1967 Nustatoma Saulės neutrinų anomalija
2000
Patvirtinamas Saulės likimas
2100
Tarpžvaigždiniai zondai
2200

2300 Planuojama paleisti sėklinius robotus

2400
Sėklinimo pradžia
2500 (embrionai)

2600 (DNR kodai)

2700
2751 **Sėklinis laivas išskrenda į Talasą**
2800

2900
2999 **Paskutinysis tūkstantmetis**

3000		TALASA	
3100	3109	Pirmasis nusileidimas	0
3200		Tautos gimimas	100
	Paskutiniųjų	Kontaktas su žeme	
3300	**dienų**		200
	valdovai	Išsiveržia Krakano ugnikalnis	
3400		ryšys nutrūksta	300

3500	**Kvantinis variklis**			400
3600	**Galutinis išsikraustymas**		Stazė	
3617	**Žvaigždėlaivis “Magelanas”**			
3620	**Žemės žūtis**			
		3827	“Magelanas” atvyksta	718
		3829	“Magelanas” išvyksta	720
		4135	SAGANAS DU	1026

Vertė
Anita KAPOČIŪTĖ

LAIKO STRĖLĖ

Iš pradžių pabaisa leidosi išdžiūvusios upės vaga, paskui nutykino per negyvą pelkėtą lygumą. Netgi ten, kur dirva atrodė tvirtesnė, masyvios didžiulio kūno letenos grimzdo giliau nei per pėdą. Retsykiais pabaisa stabteldavo, lengvai it paukštis grįžteldavo galvą ir apžvelgdavo lygumą. Tuo metu ji dar giliau nugrimzdavo į liūną, ir po penkiasdešimties milijonų metų pėdsakus tyrinėjantys žmonės gana tiksliai nustatė tų sustojimų trukmę.

Vanduo niekada nebesugrįžo į tenykščius kraštus; kaitri saulė molį pavertė akmeniu. O paskui atslinko dykuma, palaidojusi pėdsakus po smėlio sluoksniu. Ir jau kur kas vėliau - įkandin užgesusių metų armados - čionai atėjo Žmogus.

- Kaip manai, - suriaumojo Bartonas, stengdamasis perrėkti triukšmą, - gal profesorius Fauleris paleontologu tapo vien todėl, kad yra pratęs darbuotis pneumatiniu kūju? O gal jisai pasirinko kūjį, mėgindamas praplėsti tradicinius paleontologijos metodus?

- Negirdžiu! - atsiliepė Devisas, uoliai užguldamas kastuvą. Po minutėlės jis dirstelėjo į laikrodį. - Eime, pasakysime profesoriui, kad jau metas pietauti. Kibdamas į savo prakeiktą mašinėlę, jis visuomet nusiima chronometrą.

- Neišdegs! - riktelėjo Bartonas. - Jis mus seniai pažįsta ir todėl niekada nepraleidžia progos pratęsti darbą dar bent dešimt ar penkiolika minučių. Bet mėginimas - ne kankinimas, galime pabandyti. Iki gyvo kaulo įgriso tas šėtoniškas griausmas.

Paleontologai numetė kastuvus ir nužingsniavo link šefo. Profesorius kilstelėjo galvą, pastebėjo bendradarbius ir išjungė perforatorių. Stojo tyla, trikdoma tik kompresoriaus pūškavimo.

- Metas grįžti į stovyklą, profesoriau, - prabilo Devisas ir atsainiai kyštelėjo kairiąją ranką sau už nugaros. - Jūs gi žinote, kaip pyksta virėjas, jeigu kas pavėluoja pietų.

Profesorius Fauleris, Karališkosios mokslų akademijos narys, apdovanotas ir galybe kitų garbingų vardų, nesėkmingai mėgino nusibraukti nuo veido rudą purvą. Žvelgdamas į tą įdegusį

raumeningą žaliūką, atsitiktinis lankytojas vargiai būtų įstengęs atpažinti Paleontologų draugijos viceprezidentą.

Tyrinėtojai ištisą mėnesį kovėsi su smėliu, užklojusiu suakmenėjusį molingos lygumos kūną. Išvalytas kelių šimtų pėdų sklypas atrodė it momentinė praeities fotografija - kone geriausia iš visų žinomų. Kadaise, ieškodami nykstančio vandens, čionai persikėlė gausūs paukščių bei žvėrelių pulkai; nuo tų laikų praėjo kelios geologinės epochos, tos būtybės išnyko negrįžtamai, tačiau jų pėdsakai išliko amžiams. Kone kiekvienas pėdsakas gali būti atpažintas - jei priklauso kokiai nors mokslui žinomai būtybei. O jeigu ne?

Neregėtas žvėris svėrė kelias dešimtis tonų, ir profesorius Fauleris azartiškai sekė jo pėdomis, nujausdamas stambų laimikį. Kas žino - galbūt jam pavyks pasivyti pabaisą; anais laikais šioje lygumoje tyvuliavo išdavikiškai judri pelkė, ir nieko nuostabaus, jei nematyto siaubūno kaulai ilsisi kur nors netoliese, spąstuose, kuriuos paspendė pati gamta.

Kasinėjimų epopėja vystosi velnioniškai lėtai! Tik viršutinį sluoksnį valė žemkasės, gi visa kita teko rausti rankomis. Profesorius Fauleris turėjo pakankamai priežasčių niekam nepatikėti pneumatinio kūjo; net menkiausia klaida galėjo būti lemtinga.

Ekspedicinis džipas, apdaužytas bjauriose čionykštėse duobėse, jau nuriedėjo pusę kelio link stovyklos, kai Devisas galop ryžosi prabilti apie tai, kas nedavė jam ramybės.

- Man jie nelabai patinka, tie mūsų kaimynai slėnyje. O kodėl - negaliu paaiškint. Vargu ar mes trukdome jų techniniams bandymams, tad garbieji ponai galėtų pasikviesti mus į svečius - kad ir dėl padorumo.

- O gal ten iš tiesų karinė laboratorija, - išsakė bendrą nuomonę Bartonas.

- Nemanau, - švelniai paprieštaravo profesorius Fauleris, - nes aš tik ką gavau jų kvietimą. Važiuosiu rytoj pat.

Jei šis pareiškimas nesukėlė sprogusios bombos įspūdžio, tai tik todėl, kad jie pernelyg gerai pažinojo kits kitą. Devisas kelias sekundes pamąstė, o paskui atsikosėjęs paklausė:

- Ar jie pakvietė dar ką nors?

Užuomina buvo tokia aiški, jog profesorius nusijuokė.

- Ne, kvietimas skirtas tik man. Paklausykit, vaikinai, suprantu, kad judu netveriat smalsumu, bet prisiekiu, jog žinau ne

daugiau už jus. Jei rytoj kas nors paaiškės, viską jums papasakosiu. O dabar - paskutinės naujienos. Aš kai ką sužinojau. Šiaip ar taip, man ne paslaptis, kas valdo tą ūkį.

Devisas ir Bartonas pastatė ausis.

- Ir kas gi? - pasiteiravo Bartonas. - Įtariate Atominės energijos komisiją?

- Galimas daiktas, - atsakė profesorius. - Šiaip ar taip, ši istorija prasideda nuo ponų Endersono ir Barnso.

Dabar bomba pataikė į tikslą: Devisas net iškrypo iš vėžių. Beje, įvertinus kelio ypatumus, ši aplinkybė neturėjo jokios reikšmės.

- Endersonas ir Barnsas? Šioje Dievo pamirštoje skylėje?

- Būtent, - linksmai patvirtino profesorius Fauleris. - Informacija gauta iš paties Barnso. Jis pareiškė apgailestaująs, kad neturėjo progos susitikti su manimi anksčiau, ir prašė artimiausiu metu atsilankyti.

- Tai kuo gi jie užsiima?

- Jau sakiau: ničnieko nežinau.

- Barnsas ir Endersonas, - susimąstęs nutęsė Bartonas. - Nieko apie juos nežinau - tik tiek, kad abudu yra fizikai. Kokioje srityje jiedu darbuojasi?

- Garsiausi žemų temperatūrų fizikos specialistai, - atsiliepė Devisas. - Endersonas ilgą laiką buvo vienos žinomos laboratorijos direktoriumi. Neseniai "Gamtoje" išspausdino kelis straipsnius. Jei neklystu, visi rašiniai skirti helio II problemoms.

Bartonas nė nemirktelėjo: jis negalėjo pakęsti fizikų ir niekad nepraleisdavo progos jiems įgelti.

- Nė nenutuokiu, kas per stebuklas tasai helis II, - arogantiškai pareiškė jis, - dar daugiau, anaiptol nesu tikras, jog nekantrauju ką nors apie jį sužinoti.

Tatai buvo išpuolis prieš Devisą, kuris kadaise - pasak jo paties, silpnumo minutę, - gavo mokslinį fizikos specialisto laipsnį. "Minutė" truko keletą metų, kol Devisas aplinkiniais keliais atrado paleontologiją, tačiau fizika taip ir liko pirmąja jo meile.

- Helis II - skystojo helio rūšis, egzistuojanti temperatūroje, tik keliais laipsniais aukštesnėje už absoliutų nulį. Jis pasižymi išties stebėtinomis savybėmis, tačiau tatai nieku gyvu nepaaiškina, kodėl du žymūs fizikai ūmai atsidūrė šiame nuošaliame planetos kampelyje.

Paleontologai pasiekė stovyklą. Devisas, kaip ir visuomet, skriejo nemažindamas greičio ir staigiai spustelėjo stabdį. Deja, šįsyk džipą sumėtė, ir jis rėžėsi į priešais stovintį sunkvežimį. Devisas liūdnai nukorė galvą.

- Guma visiškai nusidėvėjo. Norėčiau žinoti, kada susimylės atsiųsti naują.

- Naujas padangas jau atgabeno. Šįryt, malūnsparniu. Kartu su nuolankiausiais Endriaus atsiprašymais. Matote, jisai, kaip ir visuomet, galvojo, kad mes jas gavome jau prieš pusę mėnesio.

- Puiku! Šįvakar sumontuosiu naujas padangas.

Profesorius Fauleris sustojo.

- Ar verta taip skubintis? - niūriai išsunkė jis. - Pietums ir vėl sūdyta mėsa.

Vos atvykę į ekspedicijos stovyklavietę, jaunieji paleontologai susidomėjo neįprastai statiniais, šmėžuojančiais už penketo mylių nuo kasinėjimų vietos. Devisas be vargo atpažino aukštuosius bokštus - tatai buvo atominės jėgainės.

Jau vien ši aplinkybė iškalbingai liudijo apie tyrinėjimų svarbą. Žemėje stūkso keli tūkstančiai šitokių bokštų, ir visi jie susiję su pirmaeilės svarbos projektais.

Galima rasti dešimtis priežasčių, privertusių du žinomus mokslininkus pasislėpti šitokiame užkampyje. Kuo pavojingesni tyrimai fizikos srityje, tuo atokiau nuo civilizacijos jie atliekami.

Bet štai kas keista: kodėl šie grėsmingi bokštai ūmai išaugo greta perspektyviausios paleontologų kasinėjimų vietos? Beje, tas sutapimas galėjo būti atsitiktinis - juk fizikai iki šiol nėmaž nesidomėjo savo kaimynais ir tėvynainiais.

Devisas atsargiai braukė teptuku per vieną milžinišką pėdsaką, o Bartonas liejo skystą smalą į jau išvalytus letenų įspaudus. Jiedu nuo pat ryto pasąmoningai klausėsi, ar neburzgia besiartinančio džipo variklis. Grįždamas iš viešnagės, profesorius Fauleris žadėjo užsukti jų paimti, ir bičiulių toli gražu nedžiugino perspektyva sliūkinti dvi mylias iki stovyklos po negailestingai svilinančia saule. Be to, abu nekantravo išgirsti kokių nors naujienų.

- Kaip manai, - staiga prabilo Bartonas ir mostelėjo į bokštus, - kiek žmonių ten dirba?

Devisas išsitiesė.

- Sprendžiant iš statinių apimties, bent dešimt.

- O kas finansuoja projektą? Valstybė?

- Nebūtinai. Jie gali dirbti savo rizika. Beje, turint omeny mokslinę Endersono ir Barnso reputaciją, subsidiją projektui gauti nesunku.

- Na, ir sekasi gi jiems su ta fizika! - atsiduso Bartonas. - Pakanka įtikinti bet kurią suknistą karinę žinybą, neva išradinėji naują ginklą, ir, prašom, še tau milijoną, o gal ir du.

Jis karčiai užbaigė tiradą ir nutilo. Kaip ir kiekvienas žymus mokslininkas, Bartonas turėjo ganėtinai konkrečią nuomonę apie minėtą žinybą ir jos veiklą. Juolab kad visą gyvenimą iš principo priešinosi karinei tarnybai. Būtent šio principingumo dėka jis visus paskutiniuosius karo metus bylinėjosi su kariniu tribunolu, anaiptol nepritariančiu tokioms nepriimtinoms pažiūroms.

Tolumoje sugrumėjo variklis. Iš už kalvos išniro džipas - pašėlusiai kretėdamas ir liuoksėdamas per duobes. Tyrinėtojai nusiskubino pasitikti profesoriaus.

- Kaip sekėsi? - choru išrėkė jie.

Profesorius Fauleris mąsliai nužvelgė draugus, jo veidas liko neperžvelgiamas.

- Ar gera pasitaikė dienelė? - galop pasiteiravo jis.

- Turėkit sąžinės, šefe, - užprotestavo Devisas. - Klokit atvirai, ką tenai suuodėt.

Profesorius išsiropštė iš džipo ir nusivilko švarką.

- Atleiskite, kolegos, - sutrikęs numykė jis, - bet aš nieko negaliu jums papasakoti - visiškai nieko.

Pasigirdo protesto šūksniai, bet profesorius liko neperkalbamas.

- Prisipažinsiu, sužinojau daug įdomių dalykų, tačiau daviau žodį tylėti. Negaliu pasakyti, jog išsiaiškinau, kuo būtent jie užsiima; neabejotina viena: tatai tikra revoliucija moksle, revoliucija, vargiai nusileidžianti atominės energijos atradimui. Beje, rytoj pas mus atvyks daktaras Endersonas, pažiūrėsime, ką jūs gebėsite iš jo išpešti.

Kurį laiką du paleontologai iš nevilties bei pykčio neįstengė išspausti nė žodžio. Pirmas atsitokėjo Bartonas.

- Gerai, bet iš kur tuomet toks nepaprastas susidomėjimas mūsų darbu?

Fauleris susimąstė.

- Taip, mano apsilankymas pas juos nebuvo tik mandagumo vizitas, - galiausiai prisipažino jis. - Netrukus kreipsiuos į jus šiokios tokios pagalbos. O jei artimiausiu metu užduosit dar bent vieną klausimą, priversiu kėblinti į stovyklą pėsčiomis.

Daktaras Endersonas į kasinėjimų vietą atvyko po pietų. Paleontologai išvydo apkūnoką jauną poną, apsitaisiusį nelabai įprastai - vienintelė regima jo aprangos dalis buvo akinamai balta laboratorinė prijuostė. Beje, tokiame karštame klimate šis ekscentriškas drabužis turėjo neabejotinų pranašumų.

Iš pradžių paleontologai su Endersonu šnekėjosi ganėtinai santūriai: jie jautėsi įskaudinti ir neslėpė savo nuoskaudos. Tačiau Endersonas juos kalbino taip nuoširdžiai domėdamasis, kad veikiai jiedu pajuto atvykėliui kažką panašaus į simpatiją. Profesorius Fauleris leido kolegoms parodyti svečiui kasinėjimus, o pats nuėjo pas darbininkus.

Seniai pražuvusios epochos paveikslas fizikui paliko neišdildomą įspūdį. Bičiuliai ištisą valandą vedžiojo jį po savo valdas ir pasakojo apie padarą, kuris čia paliko savo pėdsakus, kūrė hipotezes apie būsimus radinius. Į dešinę nuo iškasto griovio vedė plati tranšėja: susidomėjęs pabaisos pėdomis, profesorius Fauleris nutraukė visus kitus tyrimus. Kiek tolėliau tranšėja nutrūko: profesoriui stigo laiko, ir jis įsakė iškasti atskiras duobes. Netikėtai paaiškėjo, jog paskutinysis šulinys tuščias. Paleontologai pradėjo kasti aplink ir sužinojo, kad gigantiškasis žvėris netikėtai pasuko į šalį.

- Čia prasideda pats įdomumas, - pasakojo Bartonas įspūdžių nuvargintam fizikui. - Ar prisimenate vietą, kur pabaisa sustojo ir, matyt, žvalgėsi po apylinkes? Man atrodo, ji kažką pastebėjo ir metėsi bėgti kita kryptimi - apie tai galima spręsti iš atstumo tarp jos pėdų įspaudų.

- Niekada neįtariau, jog tie padarai sugebėjo šitaip lakstyti!

- Tas bėgimas nebuvo labai gracingas, tačiau žvėris, skuosdamas 15 pėdų žingsniais, gebėjo išvystyti nemenką spartą. Jei pasiseks, mes dar spėsime sužinoti, ką gi jis vijosi. Man rodosi, profesorius Fauleris svajoja atrasti lemtingąjį mūšio lauką su šen bei ten išmėtytais aukos kaulais. Tuomet viskas ir paaiškės.

- Volto Disnėjaus stiliaus paveikslas, - šyptelėjo Endersonas.

Bet Devisas buvo nusiteikęs optimistiškai.

- Nieko tas žvėris nesivijo, paprasčiausiai žmonelė pašaukė jį namolio... Kartais mūsų darbas būna nedėkingas: manai atsidūręs ant atradimo slenksčio, ir staiga viskas apvirsta aukštyn kojom. Tai klodas paplautas, tai viskas suardyta per žemės drebėjimą, tai - čia visų bjauriausia! - koks nors idiotas, pats nieko neįtardamas, išnešiojo neįkainojamą radinį gabalais.

- Tegaliu pareikšti užuojautą, - linktelėjo Endersonas, - mums, fizikams, visgi lengviau. Mes žinome, kad atsakymas egzistuoja, ir anksčiau ar vėliau jį atrandame.

Jis reikšmingai patylėjo, o paskui, kruopščiai pasverdamas kiekvieną žodį, prabilo vėl:

- Viskas būtų kur kas paprasčiau, jei galėtume pažvelgti į praeitį savo akimis - užuot žingsnis po žingsnio atkūrinėję ją neišpasakytai lėtais ir netiksliais metodais. Jūs sugaišote du mėnesius, kol žvėries pėdomis nusekėte šimtą jardų, ir visgi, jei nepasiseks, galite atsidurti aklavietėje.

Stojo ilga tyla.

- Nieko nuostabaus, daktare Endersonai, kad mes domimės jūsų tyrimais, - susimąstęs prabilo Bartonas, - o kadangi profesorius Fauleris davė tylėjimo įžadus, mudu pradėjome kurpti pačias neįtikimiausias prielaidas. Nejau norite pasakyti, kad...

- Neskubinkite manęs, neverskite duoti neįvykdomų pažadų, - skubiai pertraukė paleontologą fizikas. - Aš tik pasvajojau balsu. Gi mūsų darbo pabaiga dar ganėtinai toli. Mes nieko nuo nieko neslepiame, tačiau šiuo metu įžengėme į visiškai nepažįstamą sritį, ir, kol po kojomis neužčiuopėme tvirto pagrindo, verčiau patylėti... - Endersonas nusibraukė nuo kaktos prakaitą ir netikėtai nusišypsojo. - Kalbama, kad, jūsų valdose pasirodžius geologams, profesorius Fauleris išveja pastaruosius kirtikliu?

- Jie patys išsinešdina, - nusijuokė Devisas, - iš baimės, kad bus nedelsiant įkinkyti į darbą! Bet, manding, aš jus supratau, sere. Palikite viltį, kad mums neteks laukti pernelyg ilgai.

Tąnakt šviesa paleontologų palapinėje degė ilgiau nei paprastai. Bartonas neslėpė savo abejonių, bet Devisas, remdamasis keliomis Endersono pastabomis, įsigudrino sukurti neįtikėtiną ir sąmojingą teoriją.

- Dabar man viskas aišku. Ir svarbiausia - kodėl jie pasirin-

ko būtent šią vietą. Čia mes vieno colio tikslumu pažįstame kiekvieną žemės plutos klodą per pastaruosius šimtą milijonų metų. Vadinas, galime absoliučiai tiksliai datuoti kiekvieną įvykį. Nesu tikras, kad visoje mūsų planetoje surastum kitą tokį rajoną, kur geologinis metraštis būtų išstudijuotas taip nuodugniai. Štai kodėl tvirtinu: mūsų kasinėjimai - visų tinkamiausia vieta panašiam eksperimentui.

- Nejau išties manai, kad įmanoma - bent jau teoriškai - sukurti mašiną, gebančią regėti praeitį?

- Asmeniškai aš net negaliu įsivaizduoti jos veikimo principo. Bet nepulčiau tvirtinti, kad to neįstengtų tokie mokslininkai, kaip Barnsas ir Endersonas.

- Hm... Man labiau patiktų įtikinamesnės prielaidos. Klausyk, o ar mudu negalėtume patvirtinti tavo spėlionių? Tu kažką sakei apie straipsnius "Gamtos" žurnale?

- Jau pasiunčiau užklausą į koledžo biblioteką. Manau, žurnalus gausim po kelių dienų. Kiekvieno mokslininko publikacijose galima įžvelgti tam tikrą seką; galimas daiktas, jog rašiniai padės mums užčiuopti siūlo galą.

Tačiau rašiniai tik sustiprino paleontologų įtarimus. Devisas neklydo: kone visi buvo skirti nepaprastoms helio II savybėms.

- Tai išties fantastiška medžiaga, - paaiškino Devisas, vartydamas žurnalą. - Jeigu ji galėtų egzistuoti įprastoje temperatūroje, pasaulis neatpažįstamai pasikeistų. Pradėkim nuo to, jog helis II visiškai nepasižymi klampumu. Kadaise seras Džordžas Darvinas pasakė, jog helio II vandenyne laivai galėtų apsieiti ir be burių, ir be sraigtų. Pakaktų atstumti laivą nuo kranto, ir plauk kur geidi. Vienintelis nepatogumas: pačioje kelionės pradžioje helis imtų srūti bortais aukštyn, per denį - ir bul-bul-bul-bul... mūsų laivelis - dugnan.

- Labai juokinga, - pastebėjo Bartonas, - bet kaip visa tai susiję su tavo didžiąja teorija apie laiko mašiną?

- Kol kas niekaip, - prisipažino Devisas. - Tačiau išklausyk mane iki galo, ir kas žino, gal rasi ką bendra. Du helio II srautai gali vienu metu tekėti tuo pačiu vamzdžiu priešingomis kryptimis: vienas srautas paprasčiausiai veria kitą.

- Keista savybė... vienas srautas kiaurai kitą. Tolygu vienu metu sviesti akmenį ir pirmyn, ir atgal. Man rodos, šio reiškinio nepaaiškinsi be reliatyvumo teorijos.

Devisas toliau atidžiai skaitė straipsnį.

- Čia aiškinama labai sudėtingai, ir jokios vilties, kad įstengsiu viską perprasti iki galo. Išsakyta prielaida, jog tam tikromis sąlygomis skystas helis gali pasižymėti neigiama entropija.

- Beje, aš nieko neišmanau ir apie teigiamą.

- Entropija - šilumos pasiskirstymo Visatoje matas. Pačioje pradžioje, kai visa energija buvo sukoncentruota žvaigždėse, entropija buvo minimali. Jei Visatoje įsivyrautų vienoda temperatūra, entropija pasiektų maksimumą. Ir tuomet Visata žūtų. Energija užpildytų pasaulį, tačiau ja negalėtum pasinaudoti.

- Kodėl?

- Priežastis pakankamai paprasta. Būtent dėl jos visas vandenyno vanduo neįstengia išjudinti vienos vienintelės hidroelektrinės turbinos, o mažulyčiam kalnų ežerėliui toks darbas - gryni niekai. Reikalingas lygių skirtumas.

- Dabar suprantu. Net prisiminiau, jog kažkas entropiją pavadino "laiko strėle".

- Teisingai, taip pasakė Edingtonas. Problema ta, jog kiekvieną laikrodį galima priversti eiti atgal, gi entropija - vienpusio judėjimo gatvė: laikui bėgant, ji tik didėja. Todėl Edingtonas ir pavadino ją "laiko strėle".

- Betgi tokiu atveju neigiama entropija... Ak, velniai mane rautų!

Kurį laiką bičiuliai tylėdami stebeilijo vienas į kitą. Paskui Bartonas kimiu balsu paklausė:

- O ką apie visa tai rašo Endersonas?

- Štai frazė iš paskutinio jo straipsnio: "Neigiamos entropijos atradimas ištobulins naujas revoliucines sampratas ir iš esmės pakeis pažinto pasaulio vaizdą. Šį klausimą ketiname nuodugniai išnagrinėti kitame straipsnyje".

- Ir kas gi tame kitame?

- Kito straipsnio nėra. Priežastys gali būti dvi. Pirmoji: žurnalo redakcija atsisakė jį publikuoti. Mano manymu, šiuo atveju ją galime atmesti. Ir antroji: Endersonas apskritai neparašė kito straipsnio, kadangi naujosios sampratos pasirodė besančios itin revoliucingos.

- Neigiama entropija - neigiamas laikas. Skamba neįtikimai, - samprotavo Bartonas. - O gal išties egzistuoja teorinė galimybė prasismelkti į praeitį?

- Sugalvojau! - šūktelėjo Devisas. - Ryt ryte išklokim profesoriui visas savo prielaidas ir pasižiūrėkim, kaip jis reaguos. O dabar norėčiau išsimiegoti - kol dar negavau smegenų uždegimo.

Miegojo Devisas neramiai. Vis sapnavo, neva žingsniuoja per dykumą - ir visur, kiek tik akys užmato, pliki smėlynai. Šitaip eina mylia po mylios, paskui ūmai aptinka aplūžusią kelio rodyklę. Strėlės tingiai siūbuoja vėjyje. Devisas stengiasi perskaityti užrašus. Ant vienos strėlės išvedžiota: "Į ateitį", o ant kitos - "Į praeitį".

Jiedu nesugebėjo užklupti profesoriaus iš netyčių. Kol Devisas dėstė savo teoriją, Fauleris abejingai nužiūrinėjo du susijaudinusius tyrinėtojus.

- Rytoj vėl važiuosiu tenai ir papasakosiu Endersonui apie jūsų spėliones. Kas žino, galbūt jis ims ir susimylės. O gal ir man pavyks sužinoti ką nauja. Gi dabar - prie darbo!

Tačiau jaudinanti mįslė taip užvaldė Bartono ir Deviso mintis, jog nė vienas nebeįstengė domėtis kasdieniu darbu. Paleontologai ir toliau uoliai rausė žemę, tačiau abu persekiojo mintis, jog viskas veltui. Kokie laimingi jie būtų, jei laiko mašina išties nuvertintų žemkasišką jų amatą! Tik pamanyk, juk tuomet galima būtų pažvelgti į praeitį ir atgaline tvarka atkurti visą Žemės istoriją, ir atverti didžias prabėgusių dienų paslaptis, ir išvysti gyvybės gimimą, ir atsekti visą evoliucijos eigą nuo amebos iki žmogaus!

Eilinį kartą apsilankęs pas fizikus, profesorius Fauleris sugrįžo išsiblaškęs, susimąstęs. Taip, Barnso ir Endersono tyrimai nepaprastai įdomūs. Taip, Endersonas kantriai išklausė jų hipotezę ir pagyrė už polinkį į dedukcinį mąstymą.

Štai ir viskas, ką paleontologams pavyko išpešti iš profesoriaus. Tačiau Devisui pakako ir tiek, gi Bartoną, kaip ir anksčiau, kamavo abejonės.

Praėjo kelios savaitės, ir Devisas įsitikino neklydęs.

Profesorius Fauleris vis daugiau laiko leido su Endersonu ir Barnsu; retsykiais paleontologai nematydavo jo po kelias dienas. Regis, profesorius visiškai liovėsi domėtis kasinėjimais ir vadovo

pareigas galutinai perleido Bartonui. O drauge su pareigomis - ir išskirtinę teisę naudotis pneumatiniu kūju.

Bartonas ir toliau sekė pabaisos pėdomis, kasdien įveikdamas po du ar tris jardus. Sprendžiant iš įspaudų pobūdžio, gyvūnas lėkė didžiuliais šuoliais. Galop pasidarė aišku, kad veikiai pabaisa pasivys savo auką. Dar kelios dienos - ir jie išvys paskutinį tragedijos veiksmą, vykusį prieš penkiasdešimt milijonų metų. Bet dabar tai visiškai nesvarbu; iš profesoriaus užuominų kolegos padarė išvadą, jog artėja lemiamas eksperimentas, jog dar dienelė kita - ir...

Kelis kartus juos aplankė Endersonas. Be abejo, nervinė įtampa neaplenkė ir jo. Gerai matėsi, jog mokslininkas netveria noru pasikalbėti apie savo bandymus ir tik didžiulėmis valios pastangomis prisiverčia tylėti. Bičiuliai nežinojo, ar jiems dera žavėtis svečio savitvarda, ar apgailestauti. Deviso neapleido nuojauta, kad saugoti paslaptį primygtinai reikalavo Barnsas; šią prielaidą patvirtino ir tas faktas, jog fizikas iki šiol neišspausdino nė vieno straipsnio apie savo darbus, nepatikrinęs jų bent du ar tris kartus. Nors draugus toks atsargumas siutino, jiedu negalėjo nesutikti, jog mokslininkas elgiasi išmintingai.

...Ryte Endersonas išvažiavo viena mašina su profesoriumi Fauleriu, kadangi fiziko automobilis užgeso prie pat kasinėjimų vietos. Tiesą sakant, labiausiai nukentėjo Devisas ir Bartonas; jiedviem vėl teks pėsčiomis kulniuoti pietų ir atgal. Tačiau bičiuliai buvo pasirengę taikytis su tokia lemtim, jeigu jų laukimas (sprendžiant iš užuominų) išties artėja į pabaigą.

Fauleris ir Endersonas sėdo į džipą; paleontologai stovėjo greta. Atsisveikinimas buvo slogus ir nejaukus, tarsi kiekvienas skaitytų likusiųjų mintis. Galop Bartonas su jam būdingu tiesumu tarė:

- Na, daktare, jei jau išaušo lemiamoji diena, leiskite palinkėti jums sėkmės. Viliamės gauti atminčiai brontozauro fotografiją.

Endersonas jau tiek įprato prie panašių kandžių užuominų, jog beveik nebekreipė į jas dėmesio. Jis ne itin džiugiai nusišypsojo ir atsakė:

- Beprasmiška ką nors žadėti. Viskas dar gali sugriūti, ir mes nieko nepešime.

Devisas iš įpročio koja pabilsnojo į padangas - tikrindamas,

ar tos gerai pripūstos. Padangos buvo naujutėlės, su neįprastais vingriais raštais, kokių jis dar niekad gyvenime nebuvo matęs.

- Šiaip ar taip, tikimės, kad viską mums papasakosite. Priešingu atveju sulauksime nakties be mėnulio ir įsilaušime į jūsų laboratoriją. O ten jau patys išsiaiškinsime, kokias paslaptis slepiate.

- Jei sugebėsite susigaudyti mūsų chaose, - nusijuokė Endersonas, - vadinasi, jūs tiesiog genijus. Manau, kad ir išties viskas klosis kuo puikiausiai, ir tuomet ryt vakare surengsime nedidelę puotą.

- Kada jūsų laukti, šefe? - paklausė Devisas.

- Apie ketvirtą.

- Gerai. Lauksime. Sėkmės.

Automobilis pranyko dulkių debesyje.

Bartonas darbavosi pneumatiniu kūju pačiame tranšėjos gale - dabar ji driekėsi daugiau nei per šimtą jardų nuo griovio. Pabaisos letenų įspaudai buvo tokie pat reti ir gilūs. Štai grėsmingasis žvėris pasuko į šalį, štai padidino spartą, štai ėmė liuoksėti it milžiniška kengūra. Bartonas pamėgino įsivaizduoti tokį paveikslą: tūkstančius kilogramų sverianti gyva mašina, artėjanti ekspreso greičiu. Jeigu jų prielaidos iš tiesų pasitvirtins, paleontologai netrukus galės pasigrožėti šiuo reginiu.

Į dienos pabaigą jie pasiekė tranšėjos rausimo greičio rekordą. Gruntas suminkštėjo; Bartonas mikliai skverbėsi į priekį, toli aplenkdamas Devisą. Pasinėrę į darbą, draugai pamiršo viską pasaulyje, ir tik alkis grąžino juos į realybę. Devisas pirmas pastebėjo, kad jau vakarėja, ir prisiartino prie bičiulio.

- Jau pusė penktos, - tarė jis, nutilus kūjo griausmui, - o šefas vėlinasi. Nejaugi mus pamiršo ir nuvažiavo vakarieniauti? Niekada jam neatleisčiau.

- Palaukime dar pusvalandį, - atsiliepė Bartonas. - Manau, kažkas jį sugaišino. Na, pavyzdžiui, perdegė saugikliai. Ar maža kas galėjo nutikti...

Bet Devisas nenurimo.

- Velniai rautų, ir vėl pėsčiomis kiūtinti į stovyklą? Užsiropšiu ant kalvos ir pasižiūrėsiu, ar nepasirodys mūsų profesorius.

Bartonas vėl panardino drebantį kūjį į minkštą smiltainį. De-

visas kopė į neaukštą kalvą, vainikuojančią senovinį jau seniai išdžiūvusios upės krantą. Iš ten visas slėnis vėrėsi kaip ant delno. Monotoniško peizažo fone ryškėjo bokštai-dvyniai. Nesimatė nė menkiausio dūmų debesėlio, bylojančio, jog kažkur netoliese rieda automobilis: matyt, profesorius Fauleris tebevieši Endersono ir Barnso laboratorijoje.

Devisas švilptelėjo iš nepasitenkinimo. Po tokios sunkios dienos vilktis pėsčiomis dvi mylias, be to, pavėluoti vakarienės! Jis nusprendė, jog ilgiau laukti nebėra prasmės, ir jau ėmė leistis šlaitu žemyn, tik ūmai kažkas patraukė vaikino dėmesį, ir jis vėl apžvelgė lygumą.

Virš dviejų bokštų - vienintelės iš čia regimos laboratorijos dalies - plūduriavo ūkana. Devisas suprato, jog per dieną bokštus galėjo įkaitinti saulė. Įkaitinti, betgi ne raudonai! Įsižiūrėjęs įdėmiau, paleontologas - didžiai savo nuostabai - pastebėjo, kad ūkana yra bemaž ketvirčio mylios skersmens pusrutulio formos!

Staiga ji sužibo, tarsi iš vidaus nutvieksta keista šviesa. Nei akinančio švytėjimo, nei liepsnos - tik fosforinis šešėlis nuslydo dangumi ir akimoju viską išlydė. Ūkana pranyko, o drauge su ja pranyko ir abu aukštieji bokštai.

Devisui pakirto kojas. Jis susmuko ant žemės ir išsižiojo, laukdamas sprogimo bangos.

Sprogimas nebuvo itin stiprus: virš žemės nusirito tęsiamas duslus gausmas ir nutyko ramiame ore. Aptemusioje Deviso sąmonėje tik dabar šmėstelėjo mintis, jog pneumatinis kūjis liovėsi kalenęs. Ko gero, Bartonas taip pat išgirdo sprogimą, - vadinas, garsas anaiptol nebuvo tylus.

Visiška tyla. Saulės įkaitintame slėnyje niekas nejudėjo. Devisas palaukė, kol sugrįš jėgos, ir svyruodamas nusileido nuo kalvos.

Bartonas sėdėjo tranšėjos dugne, rankomis užsidengęs veidą. Išgirdęs draugo žingsnius, paleontologas kilstelėjo galvą. Devisą nustebino jo akių išraiška.

- Vadinasi, ir tu išgirdai? - paklausė Devisas. - Man rodos, visa laboratorija išlėkė į orą. Eime, delsti nevalia.

- O ką aš turėjau išgirsti? - bukai paklausė Bartonas.

Devisas apstulbęs pažvelgė į draugą. Ir tik dabar suprato, jog Bartonas nieko negalėjo girdėti: pneumatinio kūjo griausmas užgožė visus pašalinius garsus. Katastrofos nuojauta tolydžio

augo; jis jautėsi senovės graikų tragedijos herojumi, bejėgiu prieš nenumaldomą likimą.

Bartonas atsistojo, ir Devisas suprato, jog bičiulis ties isterijos riba. Bet kai tasai galop prabilo, jo balsas skambėjo stebėtinai ramiai.

- Kokie idiotai mes buvome! - pratarė Bartonas. - Įrodinėjome Endersonui, kad jis stato mašiną, galinčią išvysti praeitį. Įsivaizduoju, kaip jis iš mūsų juokėsi.

Devisas prisiartino prie tranšėjos krašto ir pažvelgė į tik ką atkastą suakmenėjusios dirvos sklypelį, kurį pirmąkart po penkiasdešimties milijonų metų nutvieskė saulės spinduliai. Ir nelabai tenustebo, pastebėjęs amžiams įsispaudusius automobilio ratų pėdsakus - neįprastus vingrius raštus, tuos pačius, kuriuos apžiūrinėjo ryte. Įspaudai buvo mažumą išskydę, juos paliko džipas, lėkęs pašėlusiu greičiu.

“Viskas aišku: pabaisa vijosi džipą”, - automatiškai pagalvojo Devisas, nors ir suvokė, kokia absurdiška ši mintis.

Matyt, viskas vyko būtent šitaip, kadangi vienoje vietoje protektoriaus įspaudą gožė pabaisos pėdos. Pėdsakai buvo giliai įspausti į molį, tarsi milžiniškas žvėris ruoštųsi lemiamu šuoliu užgriūti beviltiškai sprunkantį grobį.

Vertė
Irmina DOMEIKIENĖ

GELBĖJIMO BŪRYS

Ką kaltinti? Štai jau trečią dieną Alveronas stengiasi išspręsti šį klausimą ir niekaip neranda atsakymo. Ne tokia subtilia ar ne tokia jautria siela apdovanotos tautos sūnus nesikamuotų, pasitenkintų tuo, jog niekas negali būti atsakingas už likimo išdaigas. Bet Alveronas ir jo tauta valdė Visatą nuo pat istorijos aušros, dar anais tolimais laikais, kai neregimos jėgos, padėjusios Pradžią, aptvėrė kosmosą Laiko Barjeru. Jiems buvo duotos visos žinios, o beribis žinojimas sąlygojo beribę atsakomybę. Jei Galaktikos valdyme pasitaikydavo klaidų ir netikslumų, kaltė užgulda vo Alveroną ir jo tautą. O čia ne šiaip klaida - viena didžiausių tragedijų istorijoje.

Komanda dar nieko nežino. Netgi Rugonas, artimiausias jo draugas, laivo vado pavaduotojas, težino dalelę tiesos. Betgi iki pasmerktų pasaulių beliko mažiau nei milijardas mylių. Po kelių valandų jie nusileis trečiojoje planetoje.

Alveronas dar sykį perskaitė Bazės pranešimą, o paskui judesiu, kurio nepastebėtų jokia žmogaus akis, spustelėjo mygtuką "Visuotiniam dėmesiui". Mylios ilgio cilindre - Galaktinės Sargybos Laive K.9000 - daugelio tautų atstovai paliko savo darbus ir pasiruošė klausytis, ką pasakys kapitonas.

- Neabejoju, visiems jums norisi žinoti, - pradėjo Alveronas, - kodėl mums įsakyta nutraukti žvalgybą ir su tokiu pagreičiu skubintis į šią kosmoso dalį. Matyt, kai kurie iš jūsų supranta, ką reiškia tokia perkrova! Mūsų laivas atlieka paskutinį šuolį, jau šešiasdešimt valandų generatoriai dirba ties savo galimybių riba. Gerai, jei sugebėsime savo jėgomis sugrįžti į Bazę.

Artėjame link saulės, kuri netrukus taps nauja žvaigžde. Sprogimas įvyks po septynių valandų plius-minus viena valanda. Tyrimui mums lieka daugiausiai keturios valandos. Visos dešimt sistemos planetų pasmerktos, be to, trečiojoje pastebėta civilizacija. Šis faktas nustatytas viso labo prieš keletą dienų. Mums teko liūdna pareiga susisiekti su pasmerkta civilizacija ir, jei galima, nors ką išgelbėti. Žinau, su vienu laivu per tokį trumpą laiko

tarpą neką tenuveiksime. Bet iki sprogimo jau niekas nesuskubs mums į pagalbą.

Jis patylėjo, ir galingame laive, kuris be garso skriejo link nepažįstamų pasaulių, ilgai viešpatavo tyla - nei judesio, nei garso. Alveronas žinojo, apie ką galvoja jo draugai, ir pamėgino atsakyti į neištartą klausimą.

- Jūs nesuvokiate, kaip galėjo nutikti tokia katastrofa, visų didžiausia katastrofa, kokią tik galime atminti. Viena galiu pasakyti tiksliai: galaktinė sargyba dėl to nekalta. Jūs žinote, kad mūsų laivynas, kurį sudaro bemaž dvylika tūkstančių laivų, gali ištyrinėti kiekvieną iš aštuonių milijardų saulės sistemų vidutiniškai kartą per milijoną metų. Diduma pasaulių per tokį trumpą laiko tarpą menkai tepasikeičia.

Maždaug prieš keturis šimtus tūkstančių metų sargybos laivas K.5060 išstudijavo sistemos, į kurią skrendame, planetas. Niekur nebuvo protingos gyvybės, nors trečiojoje planetoje knibždėjo gyvūnija, o dar dvi kadaise buvo gyvenamos. Žvalgybininkai, kaip ir pridera, pateikė ataskaitą ir paskyrė kitą sistemos žvalgymo terminą - iki jo dar liko šeši šimtai tūkstančių metų.

Bet, pasirodo, per neįtikėtinai trumpą laiko tarpą, prabėgusį po paskutiniojo patikrinimo, sistemoje atsirado protinga gyvybė. Pirmasis jos požymis - nepažįstami radiosignalai, užfiksuoti Kulato planetoje, sistemoje X 29.35, Y 34.76, Z 27.93. Pelengavimo įranga nustatė: signalai sklinda iš sistemos, į kurią vykstame. Iš čia iki Kulato du šimtai šviesmečių, vadinasi, radijo bangos keliavo du šimtmečius. Kitaip tariant, bent du šimtus metų viename iš tų pasaulių egzistuoja civilizacija, valdanti elektromagnetinių bangų siuntimo techniką bei visa, kas su ja susiję.

Buvo nedelsiant atliktas teleskopinis sistemos tyrimas; paaiškėjo, kad saulė nestabili, atsidūrusi priešnovos stadijoje. Sprogimas galėjo įvykti kiekvieną minutę - jei dar neįvyko, kol radijo bangos keliavo iki Kulato. Prireikė šiek tiek laiko, kol į tą sistemą iš Kulato II nukreipė supergalingus lokatorius. Jie patvirtino, jog sprogimo dar nebuvo, tačiau iki jo beliko keletas valandų. Jei Kulatas skrietų bent dalele šviesmečio toliau nuo šitos saulės, mes nė nebūtume sužinoję, kad čia egzistavo civilizacija.

Kulato vyriausybės vadovas tučtuojau susisiekė su Sektoriaus Baze, ir man įsakė nedelsiant skrieti link sistemos. Mūsų

užduotis - išgelbėti ką galima, jei kas nors dar tebėra gyvas. Tiesą sakant, mes manome, jog civilizacija, turinti radiją, gali apsisaugoti nuo kylančios temperatūros.

Mūsų laivas ir du pagalbiniai kateriai ištyrinės paskirtas planetos dalis. Kapitonas Torkalis vadovaus PK-1, kapitonas Orostronas - PK-2. Jų žinioje - mažiau nei keturios valandos. Iki šio termino pabaigos abu privalo sugrįžti į laivą. Jei pavėluos, mes išskrisime be jų. Abu kapitonus kviečiu į valdymo skyrių - čia jie tuojau pat gaus išsamias instrukcijas.

Viskas. Po dviejų valandų nersime į atmosferą.

Planetoje, kadaise vadintoje Žeme, geso paskutinieji liepsnos liežuviai: daugiau degti nebebuvo kam. Iš galingų miškų, kurie, pasibaigus miestų erai, stačiai paskandino planetą, beliko nuodėguliai, ir iš gedulingųjų laužaviečių į dangų dar kilo dūmai. Tačiau lemtingoji valanda dar neišmušė, akmenys nesilydė. Pro ūkanas neryškiai šmėžavo žemynai, tačiau jų kontūrai laive esantiems stebėtojams nieko nereiškė. Gelbėtojų žemėlapius neatpažįstamai pakeitė dešimtys ledynmečių ir keli tvanai.

Kai K.9000 skriejo pro Jupiterį, žvalgybininkai išsyk pamatė, jog šiuose pusiau dujiniuose suspausto angliavandenilio vandenynuose, audringai kunkuliuojančiuose neįprastai karštuose saulės spinduliuose, negali būti jokios gyvybės. Saturnas ir kitos išorinės planetos liko nuošalėje. Alveronas suprato, jog pasauliai, esantys arčiau Saulės nei Žemė, jau lydosi. Ko gero, liūdnai pagalvojo jis, nepažintos rasės tragedija jau įvyko. Širdies gilumoje jis manė, jog taip netgi geriau. Laivas galėjo priimti vos kelis šimtus žmonių, ir kapitoną kankino mintis apie atranką.

Į valdymo skyrių įėjo Rugonas, ryšių specialistas ir kapitono pavaduotojas. Visą pastarąją valandą jis bergždžiai stengėsi sugauti Žemės signalus.

- Pavėlavome, - niūriai pranešė jis. - Iššukavau visus diapazonus, eteris tyli, neskaitant mūsų stočių transliacijų ir dviejų šimtų metų senumo Kulato programos. Šioje sistemoje nebeliko jokių radijo spinduliavimo šaltinių.

Jis gracingai ir lengvai, kaip neįstengtų jokia dvikojė būtybė, prisiartino prie didžiulio videoekrano. Alveronas tylėjo; Rugono atnešta naujiena jam nebuvo netikėta.

Ekranas užėmė vieną valdymo skyriaus sieną; milžiniškas

juodas stačiakampis kūrė bedugnės gelmės įspūdį. Trys laibi Rugono čiuptuvai, nepritaikyti sunkiam darbui, bet nepakeičiami prie valdymo pultų, perbėgo derinimo svertais, ir ekranas atgijo tūkstančiais šviesos taškų. Rugonas darbavosi toliau, ir žvaigždžių spiečius pasitraukė į šalį, užleisdamas vietą Saulei.

Žemės gyventojai neatpažintų šio klaikaus disko. Šviesulys nebuvo baltas, jo paviršių užtraukė milžiniški žydrai violetiniai debesys, iš kurių į kosmosą veržėsi ilgi liepsnos liežuviai. Vienoje vietoje iš fotosferos link mirguliuojančių karūnos spurgų nudryko gigantiškas kyšulys, tarsi saulėje būtų išaugęs ugninis pusės milijono mylių aukščio medis, kurio šakos - liepsnos upės, skriejančios per kosmosą šimtų mylių per sekundę greičiu.

- Manyčiau, - galiausiai pratarė Rugonas, - jog astronomas mums pateikė pakankamai tikslius skaičius. Šiaip ar taip...

- Nesirūpink, mums niekas negresia, - patikino jį Alveronas. - Aš kalbėjausi su Kulato observatorija, jie dar sykį patikrino duomenis. Kai mums pranešė, jog terminas nustatytas vienos valandos tikslumu, tą reikia suprasti šitaip: mes turėsime papildomą valandą, ir jau mūsų reikalas, pasinaudosime ja ar ne.

Jis dirstelėjo į valdymo pultą.

- Metas nerti į atmosferą. Prašyčiau vėl ekrane parodyti planetą. Štai šitaip, pirmyn!

Laivu nusruveno virpulys, čaižiai suskambo ir tuojau pat nutilo pavojaus signalai. Ekrane pasirodė du ploni įtaisai - abu niurktelėjo žemyn ir nulėkė link milžiniško Žemės disko. Kelias mylias jiedu skriejo drauge, paskui atsiskyrė, ir vienas ūmai pranyko planetos šešėlyje.

Pagrindinis laivas, kurio masė bent tūkstantį kartų viršijo bet kurio katerio masę, lėtai grimzdo jiems įkandin, į šėlstančią audrą, sugriovusią žmonių apleistus namus.

Pusrutulyje, virš kurio skriejo Orostrono kateris, viešpatavo naktis. Jis, kaip ir Torkalis, privalėjo fotografuoti, atlikti matavimus ir perduoti duomenis į laivą. Mažame žvalgybos aparate nebuvo vietos nei keleiviams, nei pavyzdžiams. Jeigu jis sutiks šio pasaulio gyventojus, pas jį nedelsdamas atsiskubins K.9000. Deryboms laiko nebus. Blogiausiu atveju gelbėtojai griebsis jėgos; aiškinsis vėliau.

Apleistas, ištuštėjęs kraštas maudėsi klaikioje mirguliuojančioje šviesoje; pusę planetos aprėpė milžiniška šiaurės pašvais-

tė. Tačiau ekrano vaizdas nepriklausė nuo apšvietimo, ir Orostronas aiškiai regėjo plikas uolas, kurios, regis, niekada nepažinojo gyvybės. Ši dykuma turėtų kur nors baigtis! Jis įjungė didžiausią greitį, kokiam galėjo ryžtis šioje tankioje atmosferoje.

Kateris švilpė per viesulą, ir štai akmeninė lyguma atsistojo piestu. Priešaky, viršūnėmis smigdama į dūmų debesis, dunksojo kalnų grandinė. Orostronas nukreipė į horizontą lokatorių; ekrane akimoju grėsmingai išaugo kalnai. Jis staigiai pasuko į viršų. Sunku įsivaizduoti nesvetingesnį kraštą - kokia jau čia gyvybė! Ar nevertėtų pakeisti kursą? Kapitonas nusprendė skrieti ankstesniu, ir po penkių minučių jam buvo atlyginta.

Toli apačioje pasirodė nusklembtas kalnas; kažkokie sumanūs inžinieriai nurėžė visą jo viršūnę. Plačiai išskėtusi kojas, plokščiakalnyje stovėjo įmantri metalinių sijų konstrukcija. Orostronas sustabdė katerį, paskui spirale ėmė leistis link kalno.

Lengvutė Doplerio efekto migla išsisklaidė, vaizdas ekrane išryškėjo maksimaliai. Ant atramų, žvelgdami į dangų keturiasdešimt penkių laipsnių kampu, gulėjo dešimtys milžiniškų metalinių veidrodžių. Jie buvo mažumą įgaubti, ir kiekviename įmontuotas kažkoks sudėtingas aparatas. Šis galingas, didingas statinys buvo skirtas kažkokiam tikslui: visi veidrodžiai žvelgė į vieną tašką danguje ar už jo.

Orostronas grįžtelėjo į savo bičiulius.

- Man šis kūrinys primena observatoriją, - pratarė jis. - Ar anksčiau esat matę ką nors panašaus?

Klartenas, daugiačiuptuvis specialistas iš kamuolinio spiečiaus Paukščių Tako pakraštyje, pasiūlė kitą hipotezę:

- Tai ryšio aparatūra. Reflektoriai fokusuoja elektromagnetinius spindulius. Tokią įrangą esu matęs šimtuose planetų. Galbūt čia kaip sykis toji stotis, kurios signalą priėmė Kulate. Nors vargu, tokių didelių veidrodžių spindulys turėtų būti labai siauras.

- Tuomet aišku, kodėl, artėjant link planetos, Rugonas neįstengė sugauti jokių impulsų, - pridūrė Hansuras-2, vienas iš Thargono dvynių.

Orostronas paprieštaravo:

- Jeigu čia radijo stotis, ji skirta tarpplanetiniam ryšiui. Pažvelkite, kur nukreipti veidrodžiai. Negaliu patikėti, kad tauta, kuri tik du šimtmečius naudojasi radiju, galėtų kirsti kosminius tolius. Manoji tauta tam sugaišo šešis tūkstančius metų.

- Mums prireikė vos trijų tūkstančių, - švelniai įsiterpė Hansuras-2, keliomis sekundėmis aplenkdamas savo dvynį.

Klartenas susijaudinęs sumosavo čiuptuvais, užkirsdamas kelią beįsiplieskiančiam ginčui. Kol likusieji kalbėjo, jisai įjungė automatinio perėmimo įrangą.

- Yra! Paklausykite!

Jis spragtelėjo jungiklį, ir kabiną užplūdo veriamas spiegimas. Garso tonas be atvangos keitėsi, jame aiškiai slypėjo kažkokia sistema, tačiau kurgi jos prasmė?

Minutėlę visi keturi įtemptai klausėsi, paskui Orostronas tarė:

- Tatai negali būti kalba! Jokia gyva būtybė neįstengtų šnekėti taip sparčiai.

Hansuras-2 pritarė kapitonui.

- Tatai televizijos programa. O kaip manote jūs, Klartenai?

Tasai sutiko.

- Taip, be to, kiekvienas veidrodis perduoda savo programą. Įdomu, kam? Matyt, kažkur tenai, kur nukreiptas spinduliavimas, yra kažkokia kita šios sistemos planeta. Tą nesunku patikrinti...

Orostronas iškvietė K.9000 ir pranešė apie atradimą. Rugonas su Alveronu baisiai susijaudino ir tučtuojau pervertė astronominius žinynus.

Išvada buvo netikėta ir neguodžianti. Nė viena iš likusių devynių planetų net neprisiartino prie transliacijos kanalo. Regis, milžiniškieji reflektoriai į kosmosą nukreipti apčiuopomis.

Išvada tegalėjo būti viena, ir pirmas ją išklojo Klartenas.

- Jie turėjo tarpplanetinį ryšį, - pratarė jis. - Bet dabar stotis apleista, ir niekas nebeprižiūri siųstuvų. Planetų nebėra, o antenos nukreiptos po senovei.

- Tiek to, tuojau viską išsiaiškinsime, - pratarė Orostronas. - Aš leidžiuosi.

Jis lėtai nuskraidino katerį iš pradžių iki metalinių veidrodžių lygio, paskui dar žemiau ir nutūpė uolėtoje aikštelėje. Už šimto jardų nuo katerio po plieninių fermų raizgalyne kiūtojo baltas akmeninis statinys. Jame nebuvo langų, tik daugybė durų - visos į atvykėlius atgręžtoje sienoje.

Žiūrėdamas, kaip jo bičiuliai velkasi apsauginius kostiumus, Orostronas pasigailėjo negalįs eiti su jais. Tačiau kažkas privalo pasilikti kateryje ir palaikyti ryšį su laivu. Taip įsakė Alveronas

- įsakė labai išmintingai. Niekada nežinai, kas tavęs laukia planetoje, kurią tiri pirmąkart, juo labiau tokiomis aplinkybėmis.

Trys žvalgai atsargiai žengė iš perėjimo kameros ir pareguliavo antigravitacinius savųjų kostiumų laukus. Paskui mažasis būrelis pasuko link pastato: kiekvienas judėjo taip, kaip buvo pratusi jo tauta. Priekyje ėjo dvyniai Hansurai, jiems įkandin Klartenas. Ko gero, jo gravitacinis prietaisas ožiavosi: Klartenas netikėtai parpuolė, baisiausiai pralinksmindamas bičiulius. Orostronas regėjo, kaip visi trys akimirkai stabtelėjo prie artimiausių durų, paskui lėtai jas atvėrė ir dingo.

Orostronas kantriai laukė, o aplinkui šėlo audra, ir danguje vis ryškiau žiebėsi pašvaistė. Sutartu laiku jis iškvietė pagrindinį laivą ir išklausė trumpą Rugono pranešimą. Įdomu, kaip kitame pusrutulyje sekasi Torkaliui, bet su juo susisiekti neįmanoma - ryšį slopino Saulės trukdžių treškesys ir griausmas.

Klartenas ir Hansurai gana greit įsitikino, kad jų prielaidos iš esmės teisingos. Čia buvo apleista radijo stotis. Iš milžiniškos salės kelerios durys vedė į nedidelius kambarius. Pagrindinėje patalpoje eilėmis rikiavosi aparatai, šimtuose pultų mirksėjo žiburėliai, blausiai švytėjo didžiulių radijo lempų tinklai, formuojantys neaprėpiamą alėją.

Klartenui visa tai nepadarė jokio įspūdžio. Pirmasis jo gentainių sukurtas radijo aparatas jau seniai virto iškasena, kuriai dabar per milijardą metų. Tauta, viso labo keletą amžių naudojanti elektrines mašinas, negalėjo varžytis su tomis, kurios elektrą atrado Žemės planetos egzistencijos aušroje.

Būrys toliau tyrė pastatą ir viską įrašinėjo. Reikėjo išspręsti dar vieną mįslę. Apleista stotis transliuoja programas: iš kur jos perduodamos? Centrinį pultą aptiko gana greit. Jis vienu metu transliavo dešimtis programų, tačiau studijos derėjo ieškoti kitame aibės kabelių gale - visi jie vedė į požemius. Rugonas stengėsi perprasti programų turinį; kas žino, gal padės. Nėra jokios prasmės kulniuoti palei kabelius, kurie, galimas daiktas, driekiasi per visą žemyną.

Būrys neužgaišo tuščioje radijo stotyje. Čia jie nieko daugiau nebegalėjo sužinoti; juk žvalgai ieškojo ne tiek mokslinės informacijos, kiek gyvybės. Po kelių minučių kateris pakilo iš plokščiakalnio ir nuskriejo į lygumas, kurios veikiausiai plyti už kalnų. Gelbėtojams liko bemaž trys valandos.

Žvelgdamas į tolumoje nykstančius milžiniškus veidrodžius, Orostronas ūmai krūptelėjo. Ar jam tik pasivaideno, ar veidrodžiai išties mažumą pakrypo, tarsi kompensuodami Žemės sukimąsi? Jis nebuvo tikras ir nusprendė, jog tai apskritai nesvarbu. Valdantys mechanizmai toliau dirba pagal nustatytą programą, štai ir viskas.

Po ketvirčio valandos jie išvydo miestą, dryksantį palei upę, iš kurios beliko bjaurus išdžiūvęs randas. Jis vingiavo tarp aukštų statinių, nardydamas po niekam nebereikalingais tiltais.

Įgula neabejojo, kad miestas apleistas. O tikrinti pastatų nebėra kada, žvalgų žinioje viso labo dvi su puse valandos. Orostronas nusileido prie paties didžiausio statinio. Jo manymu, jei kas ir pasislėpė, tai tik pačiuose tvirčiausiuose pastatuose, kuriuose galima pratūnoti iki pat galo.

Apsaugoti nuo kataklizmo nepajėgs nei giliausi urvai, nei planetos gelmės. Ir jei čionykštė tauta persikėlė į tolimąsias planetas, mirties nuosprendis tebus atidėtas kelioms valandoms, kurias sugaiš nirtulingos bangos, kol perskros visą sistemą.

Iš kur Orostronas galėjo žinoti, kad žmonės miestą apleido ne prieš kelias dienas ar savaites, o prieš gerą šimtą metų. Miesto kultūra išgyveno daugybę stadijų ir, helikopteriams tapus universalia susisiekimo priemone, liko pasmerkta. Kelionė į bet kurį Žemės kampelį tetruko kelias valandas, ir žmonės per kelis dešimtmečius sugrįžo į laukus bei miškus, kurių ilgėjosi visuomet. Naujoji civilizacija valdė mašinas ir resursus, apie kuriuos žmonija anksčiau nė nesvajojo, tačiau vis vien pasidavė prigimtinei žemės traukai ir apleido ilgus amžius ją slėgusias plienines ir betonines sienas.

Išliko miestai - mokslo, valdymo ar pramogų centrai, gi likusius paprasčiausiai pamiršo, nes buvo pernelyg sudėtinga juos griauti. Gal pusantros dešimties stambiausių sostinių bei senovinių universitetinių centrų menkai tepasikeitė ir galėjo prastovėti dar ne vieną šimtą metų. Tačiau miestai, kurių gyvenimą sąlygojo garas, geležis ir antžeminis transportas, nyko drauge su juos maitinusiomis pramonės šakomis.

Kol Orostronas laukė raketoje, jo bičiuliai lėkė begaliniais koridoriais bei salėmis, be atvangos fotografuodami aplinką, kuri nieko nebegalėjo papasakoti apie čia gyvenusias būtybes. Bibliotekos, posėdžių salės, tūkstančiai oficialių patalpų buvo tuštu-

tėlės, viską dengė storas dulkių sluoksnis. Jei žvalgai nebūtų kalnuose matę radijo stoties, jie būtų pamanę, jog planeta išmirė prieš daugelį šimtmečių.

Orostronas nekantriai laukė bičiulių ir vis stengėsi įsivaizduoti, kur galėjo pasitraukti ši tauta. Gal žmonės numatė, jog išsigelbėti nebepavyks, ir nusižudė? O gal pasistatė milžiniškas slėptuves planetos gelmėse ir dabar tūno jose, laukdami pabaigos... Matyt, jam niekada nepavyks šito sužinoti.

Orostronas lengviau atsiduso pastebėjęs, kad jau metas skristi atgalios. Veikiai paaiškės, kuo baigėsi Torkalio žygis. Jis nekantravo grįžti į laivą, kadangi jautėsi vis prasčiau. Orostronas tolydžio klausė savęs: o jei Kulato astronomai suklydo? Jis nurims tik tada, kai aplink iškils patikimos K.9000 sienos. Dar geriau būtų kuo skubiau nerti į kosmosą, kuo toliau nuo šios grėsmingos saulės.

Kai tik į šliuzą įžengė bendrakeleiviai, Orostronas pakėlė mažąjį aparatą į dangų ir pasuko link K.9000. Paskui atsigręžė į draugus.

- Na, ką suradote? - paklausė jis.

Klartenas išsitraukė ritinėliu susuktą drobę ir ištiesė ją ant grindų.

- Štai kaip jie atrodė, - tyliai pratarė jis. - Dvikojai, ir rankos tik dvi. Tačiau darbavosi neblogai. Viso labo dvi akys - šiaip ar taip, priešakyje. Mums pasisekė, tatai kone vienintelis likęs pavyzdys.

Senovinis portretas šaltai žvelgė į tris žvalgus, o tie savo ruožtu atidžiai apžiūrinėjo jį. Likimo ironija - portretą išgelbėjo tas, kad jis nebuvo vertingas. Kai miestą evakavo, niekam ir į galvą nešovė pasiimti oldermeną Džoną Ričardsą (1909-1974). Pusantro šimto metų ant jo gulė dulkės, kai tuo tarpu atokiai nuo senųjų miestų naujoji civilizacija kilo į aukštumas, kokių neregėjo nė viena ankstesnė kultūra.

- Štai kone viskas, ką radome, - tęsė Klartenas. - Matyt, miestas apleistas prieš daugelį metų. Bijau, kad mūsų ekspedicija patyrė fiasko. Jei šioje planetoje ir liko gyvų būtybių, jos pernelyg gerai pasislėpė, kad jas surastume.

Vadas buvo priverstas sutikti.

- Užduotis neįvykdoma, - patvirtino jis. - Jei savo žinioje turėtume savaitę, o ne kelias valandas - kitas reikalas. Kas juos

supaisys, galbūt jie pasislėpė po vandenynu. Mes apie tai nepagalvojome.

Jis dirstelėjo į prietaisus ir pakoregavo kursą.

- Po penkių minučių būsime laive. Alveronas skrenda sparčiai. Gal Torkalis ką nors surado?

K.9000 sklendė kelių mylių aukštyje virš saulės nutvieksto vandenyno kranto. Prisiartino Orostronas. Iki kontrolinio laiko liko pusė valandos, nevalia gaišti nė minutės. Jis meistriškai nuvairavo savo katerį į paleidimo skyrių, žvalgai perėjo slėgio pokyčio kamerą ir įžengė į laivą.

Jų laukė. Tatai natūralu, bet Orostronas tučtuojau pastebėjo, kad žygio draugus į skyrių atginė ne vien smalsumas. Nė vienas dar nepratarė nė žodžio, o jis jau žinojo, kad nutiko nelaimė.

- Torkalis negrįžo. Jis prarado savo būrį, juos reikia gelbėti. Eime į valdymo skyrių.

Iš pradžių Torkaliui pasisekė labiau, nei Orostronui. Jis skriejo prieblandos zona, vengdamas svilinančių saulės spindulių, kol pasiekė didelį ežerą. Šis buvo visiškai jaunas, vienas iš paskutiniųjų žmogaus rankų darbo kūrinių; vos prieš šimtą metų jo vietoje plytėjo dykuma. Ir po kelių valandų čia vėl viešpataus dykuma: vanduo jau virė, į dangų kilo garo stulpai. Tačiau garas negalėjo paslėpti pakrantėje stūksančio didelio balto miesto žavesio.

Torkalis nusileido aikštėje - jos pakraštyje tvarkingai rikiavosi skraidymo aparatai. Primityvūs, tačiau meistriškai pagaminti įrenginiai; trauką užtikrino besisukančios mentės. Nesimatė jokių gyvybės požymių, tačiau atrodė, jog gyventojai turėtų būti kažkur netoliese. Kai kuriuose languose dar degė šviesa.

Iš raketos išlipo trys Torkalio palydovai. Būriui vadovavo laipsniu bei kilme viršiausias Cinadris; kaip ir pats Alveronas, jis gimė vienoje iš senųjų Viduriniųjų Saulių planetų. Su juo ėjo Alarkenas - sūnus tautos, kuri buvo viena iš jauniausių Visatoje ir kažkodėl labai tuo didžiavosi, - bei keistas Paladoro sistemos gyventojas, bevardis, kaip ir visa jo gentis, be jokios individualybės, stačiai judanti, bet vis vien priklausoma savosios tautos sąmonės ląstelė. Nors jisai ir jo gentainiai jau seniai išsiskirstė po Galaktiką, tirdami nesuskaičiuojamus pasaulius, kažkokia nesu-

vokiama grandis ir toliau siejo juos draugėn - siejo taip tvirtai, tarsi visi jie būtų gyvos žmogiškojo kūno ląstelės.

Kalbėdamas Paladoro gyventojas naudojosi įvardžiu "mes". Paladoro kalboje nebuvo ir negalėjo būti pirmojo vienaskaitos asmens.

Milžiniškos nuostabaus statinio durys sutrikdė žvalgybininkus, nors jas būtų įveikęs net kūdikis. Cinadris negaišo laiko ir per savąjį siųstuvą iškvietė Torkalį. Paskui visi trys atsitraukė į šalį, ir vadas perkėlė katerį į reikiamą poziciją. Akimirksninis ryškiausios liepsnos pliūpsnis - galingas dvivėres duris nutvieskė šviesa, balansuojanti ties regimo spektro riba, ir kliūtis pranyko. Akmens mūras dar alsavo karščiu, o būrys nedelsdamas įsiveržė į pastatą, nušviesdamas sau kelią žibintais.

Tačiau pastarųjų nė nereikėjo. Žvalgai atsidūrė milžiniškoje salėje, nutviekstoje palubėje kybančių lempų eilėmis. Vienoje pusėje prie salės glaudėsi ilgas koridorius, o tiesiai priešais juos į viršutinius aukštus kilo laiptai.

Cinadris sudvejojo. Paskui nusprendė, jog visiškai vis vien, kur eiti, ir nusivedė bičiulius į koridorių.

Sustiprėjo nuojauta, jog kažkur netoliese yra gyvybė. Atrodė, kad jie visai netrukus sutiks šio pasaulio gyventojus. Jeigu tie bus nusiteikę priešiškai (tai būtų ganėtinai natūralu), teks pasinaudoti paralyžiatoriais...

Susijaudinę žvalgai įžengė į kitą patalpą. Ir lengviau atsiduso: čia buvo tik mašinos, sustingusios ir nebylios mašinų eilės. Tolumoje nyko iš metalinių dėžių sukrautos sienos. Daugiau nieko, jokių baldų, tiktai tos dėžės ir paslaptingos mašinos.

Alarkenas, pats mikliausias iš trijulės, jau tyrinėjo dėžes. Kiekvienoje gulėjo tūkstančiai plonų, bet labai tvirtų plokščių su galybe skirtingų angų. Paladorietis paėmė vieną kortelę, o Alarkenas įamžino interjerą, stambiu planu nufotografavo mašinas. Erdvios patalpos, vienas iš šio pasaulio stebuklų, jiems nieko nereiškė. Ir niekieno akys daugiau nebepamatys nuostabių, kone sudvasintų elektroninių skaičiavimo įrenginių bei penkių milijardų perfokortų, kuriose įrašyti visi duomenys apie kiekvieną planetoje gyvenusį žmogų.

Akivaizdu, jog šiuo pastatu naudojosi visai neseniai. Vis labiau jaudindamiesi, žvalgai nusiskubino į kitą patalpą. Ir išvydo milžinišką biblioteką, milijonus knygų, sukrautų nesuskaičiuoja-

muose stelažuose. Čia - nors atėjūnai negalėjo šito žinoti - buvo saugomi visi kada nors žmonių priimti įstatymai ir visos jų pasitarimuose pasakytos kalbos.

Cinadris mąstė, ką gi daryti toliau, kai Alarkenas atkreipė jo dėmesį į vieną stelažą, esantį per šimtą metrų nuo jų. Skirtingai nei kiti, šis buvo pustuštis, o ant grindų voliojosi knygos, tarsi kas skubėdamas būtų jas išmėtęs. Jokių abejonių: visai neseniai čia lankėsi dar kažkas. Jautrūs Alarkeno jutimų organai aiškiai regėjo ant grindų paliktus ratų pėdsakus, nors likusieji nieko nepastebėjo. Jis matė netgi kojų įspaudus, bet, nieko neišmanydamas apie šio pasaulio gyventojus, negalėjo pasakyti, į kurią pusę jie veda.

Nepaprastai sustiprėjo gyvos būtybės artumo pojūtis - beje, toji būtybė buvo netoliese laiko, o ne erdvės požiūriu. Alarkenas balsu išsakė tą, ką galvojo visi:

- Veikiausiai knygos buvo labai vertingos, ir kažkas paskutinę minutę nusprendė jas išgelbėti. Vadinasi, kažkur, galbūt visai netoliese, yra slėptuvė. Jei paieškosime, veikiausiai rasime ženklų, kurie nuves mus tenai.

Cinadris sutiko, tačiau paladoriečio ši mintis nesužavėjo.

- Netgi jei taip, - atsiliepė jis, - slėptuvė gali būti bet kuriame planetos kampelyje, o mums beliko viso labo dvi valandos. Tačiau, jei norime ką nors išgelbėti, negaiškime laiko.

Ir būrys vėl leidosi į priekį, pakeliui stabtelėjęs pasiimti kelių knygų. Galbūt šios pravers mokslininkams Bazėje - nors menkai tikėtina, kad jas pavyks išversti. Paaiškėjo, kad pastatas sudarytas iš sąlyginai nedidelių patalpų, ir visos jos dar visai neseniai buvo užimtos. Kone visur viešpatavo tvarka ir švara, bet dviejose ar trijose patalpose siautėjo chaosas. Žvalgus itin nustebino vienas kambarys - iš visko sprendžiant, kažin koks kabinetas, - nuniokotas klaikiausiai iš visų. Grindys nusėtos popieriais, baldai sulaužyti, iš lauko pro išdaužtus langus veržėsi dūmai.

Cinadris sunerimo.

- Negali būti, jog čionai įsiskverbė koks nors pavojingas gyvūnas! - sušuko jis, nervingai sukiodamas paralyžiatorių.

Alarkenas neatsakė. Jis išleido keistą garsą, kuris jo tautos kalboje reiškė juoką. Prabėgo kelios minutės, kol žvalgas įstengė paaiškinti, kas gi jį taip pralinksmino.

- Nemanau, kad čia pasidarbavo gyvūnas, - pratarė jis. - At-

sakymas kur kas paprastesnis. Įsivaizduokite, kad visą gyvenimą dirbote vienoje patalpoje, metai po metų kilojote nesibaigiančius popierius. Staiga jums sako, kad niekada daugiau jų nepamatysite, jūsų darbas baigtas, galite išeiti visiems laikams. Dar daugiau, niekas jūsų čia nepakeis. Pabaiga, taškas. Kaip jūs pasielgtumėt, Cinadri?

Cinadris kelias sekundes pamąstė.

- Na, tikriausiai viską sutvarkyčiau ir išeičiau. Juk taip buvo visuose likusiuose kambariuose.

Alarkenas nusijuokė vėl:

- Neabejoju, jūs taip ir padarytumėt. Bet yra žmonių, kurių psichologija verčia elgtis kitaip. Dievaži, būtybė, kuri čia dirbo, man būtų patikusi.

Jis nieko daugiau nepridūrė, ir palydovai dar kurį laiką suko galvas, stengdamiesi perprasti Alarkeno žodžius, o paskui juos pamiršo.

Žvalgai net nustėro, kai Torkalis įsakė jiems sugrįžti. Buvo surinkta daug informacijos, tačiau gelbėtojai neaptiko nieko, kas galėtų nuvesti juos pas pradingusius šio keisto pasaulio gyventojus. Stulbinanti mįslė, ir, regis, ji jau niekada nebus įminta. Liko vos keturiasdešimt minučių, paskui K.9000 išskris.

Jie pasuko atgalios ir pusiaukelėje link katerio pastebėjo pusapvalį tunelį, vedantį į pastato gelmes. Architektūrinis tunelio sprendimas skyrėsi nuo visko, ką jie čia matė, ir nuožulnios grindys baisiausiai nudžiugino žvalgus: galybė jų kojų pavargo nuo marmurinių laiptų, kuriuos pastatyti tegalėjo dvikojai. Cinadris kentėjo labiausiai iš visų; paprastai jis vaikščiodavo dvylika kojų, bet nelaimės atveju galėjo bėgti ir dvidešimčia - tiesa, šito dar niekas nebuvo matęs.

Būrys sustojo ir nužvelgė tunelį. Visi galvojo tą patį. Landa, vedanti į Žemės gelmes! Kitame jos gale galima surasti šio pasaulio gyventojus ir nors ką nors išgelbėti nuo pražūties. Dar yra laiko pasikviesti pagalbon pagrindinį laivą.

Cinadris pasiuntė signalą savo vadui, ir Torkalis sustabdė katerį tiesiai virš pastato. Gali nutikti, kad jie neturės laiko vingiuoti visais šiais koridoriais, nors pasiklysti neįmanoma - visas labirintas neklystamai įamžintas paladoriečio atmintyje. Jei prireiks, Torkalis išsprogdins jiems tiesų kelią per visus dvylika aukštų. Nors ne, jie netrukus išsiaiškins, kas slypi tunelio gale...

Tą sužinojo po trisdešimties sekundžių. Tunelis baigėsi labai keista cilindrine patalpa su patogiomis minkštomis sėdynėmis pasieniuose. Kito įėjimo nebuvo, tik per tunelį, ir Alarkenas sugaišo kelias sekundes, kol sumojo, kam skirta ši kabina. Gaila, kad nebėra laiko ja pasinaudoti, pamanė jis. Jo mintis sutrikdė Cinadrio riksmas. Alarkenas staigiai atsigręžė ir išvydo, kaip jiems už nugarų be garso užsiveria siena.

Netgi baimė nesutrukdė Alarkenui su pagarba pagalvoti: "Kad ir kas jie buvo, puikiai išmanė automatiką!"

Pirmas prabilo paladorietis. Jis čiuptuvu mostelėjo į sėdynes.

- Mes manome, kad geriau būtų prisėsti, - pratarė jis.

Daugybinė Paladoro sąmonė jau analizavo padėtį ir žinojo, kas bus toliau.

Ilgai laukti neteko. Pro lubų groteles pasigirdo tykus gausmas, ir paskutinį kartą Žemės istorijoje suskambo negyvas, bet visgi žmogiškas balsas. Nors žodžiai buvo nepažįstami, uždaryti žvalgai įspėjo jų prasmę.

- Prašau įvardinti stoteles ir užimti vietas.

Tuo pat metu ant vienos sienos nušvito skydas. Ateiviai išvydo neįmantrų žemėlapį - per dešimtį linija sujungtų ratelių. Prie kiekvieno ratelio - užrašas, o prie užrašo - du skirtingos spalvos mygtukai.

Alarkenas klausiamai dirstelėjo į savo vadą.

- Nelieskite, - perspėjo Cinadris. - Galbūt tokiu atveju durys atsivers pačios.

Jis klydo. Šį automatinį metro statę inžinieriai rėmėsi prielaida, jog kiekvienas, užėjęs į vagoną, neabejotinai kur nors keliauja. Jei keleiviai neišlips jokioje tarpinėje stotelėje, vadinas, jie traukia į galinę.

Vėl pauzė: relė ir tiratronai laukė komandos. Per tas trisdešimt sekundžių žvalgai būtų galėję atidaryti duris ir išeiti - jei būtų žinoję, kaip tą padaryti. Jie nežinojo, ir žmonių sukurtos mašinos veikė toliau.

Pagreičio impulsas nebuvo labai stiprus; minkšti apmušalai buvo skirti ne apsaugai, o patogumui. Tik vos pastebima vibracija bylojo apie greitį, kuriuo jie lėkė į Žemės gelmes, nė nenutuokdami, kiek truks ši kelionė. O po trisdešimties minučių K.9000 pasitrauks iš saulės sistemos.

Nežinia kur švilpiančioje kabinoje ilgą laiką viešpatavo tyla.

Cinadris ir Alarkenas įtemptai mąstė. Mąstė ir paladorietis - tiesa, savaip. Individualios mirties sąvoka jam neegzistavo, nes vieneto žūtis kolektyviniam protui reiškė ne daugiau, kaip žmogui - iškritęs plaukas. Tačiau jis galėjo, nors ir ne be vargo, suvokti individualaus proto - pavyzdžiui, Alarkeno ir Cinadrio - kančias, ir stengėsi padėti bendražygiams.

Alarkenas susisiekė su Torkaliu; signalas buvo labai silpnas ir sparčiai slopo. Jis skubiai papasakojo, kas nutiko, ir girdimumas kone išsyk pagerėjo. Torkalis sekė jiems įkandin, skriedamas viršum žemės, kurios gelmėse žvalgai lėkė į nežinomybę. O paskui vadas pranešė dar nerimastingesnę naujieną: jie artėjo link jūros. Kol viršuje tebėra žemė, lieka bent šiokia tokia viltis sustabdyti mašiną ir išlipti. Bet kai žvalgai atsidurs po vandenynu, jų nebeįstengs išgelbėti jokie didžiojo laivo protai ar mechanizmai. Patikimesnių spąstų neišgalvosi.

Cinadris atidžiai studijavo sieninį žemėlapį. Dabar jo prasmė aiški. Palei ratelius jungiančią liniją šliaužė šviesos dėmelė. Ji jau įveikė pusę kelio iki pirmosios stotelės.

- Aš spustelsiu vieną iš šių mygtukų, - galiausiai pareiškė Cinadris. - Nieko bloga nenutiks ir, galimas dalykas, mums pavyks ką nors sužinoti.

- Sutinku. Nuo kurio pradėsite?

- Jie viso labo du, nieko, jei iš pradžių suklysime. Veikiausiai vienas sustabdo kabiną, o antrasis ją paleidžia.

Alarkenas beveik nesitikėjo, kad jiems pasiseks.

- Ji pajudėjo pati, mes nieko nespaudėme, - pratarė jis. - Bijau, kad kabina visiškai automatizuota, iš čia jos valdyti negalima.

Cinadris jam nepritarė.

- Matyt, šie mygtukai susiję su stotelėmis. Kam gi dar jie skirti, jei ne tam, kad keleiviai galėtų sustabdyti kabiną? Klausimas tas, kaip pasirinkti reikiamą.

Jis svarstė teisingai. Kabiną galima buvo sustabdyti kiekvienoje tarpinėje stotelėje. Jie keliauja viso labo dešimt minučių, ir viskas bus gerai, jei pavyks išlipti dabar. Bet taip jau nutiko - Cinadris spustelėjo ne tą mygtuką.

Šviesos dėmelė, nemažindama greičio, lėtai persirito per apšviestą ratuką. Tuo pat metu pasigirdo Torkalio balsas:

- Jūs tik ką pralėkėte po miestu, dabar sukate link jūros. Kita stotelė tik už tūkstančio mylių.

Alveronas nebesitikėjo, kad šioje planetoje pavyks surasti gyvybę. K.9000 išnaršė pusę Žemės rutulio, nuolat leidosi kone iki pat paviršiaus, norėdamas patraukti čiabuvių dėmesį. Bet Žemė tarytum išmirė. "Jei kas nors iš jos gyventojų ir liko gyvas, - pagalvojo Alveronas, - jie slepiasi gelmėse. Nepaisant to, žemiečiams vis vien gresia neišvengiama žūtis, ir mums jų išgelbėti nepavyks".

Ruganas jam pranešė apie nelaimę. Laivas nutraukė bevaises paieškas ir per audrą metėsi atgal link vandenyno, virš kurio požeminės kabinos pėdomis toliau sekė mažytis Torkalio aparatas.

Apačioje vėrėsi grėsmingas vaizdas. Tokių bangų Žemė nebuvo mačiusi nuo pat savo gimimo laikų. Kelių šimtų mylių per valandą greičiu švilpiantis viesulas ginė vandens kalnus. Netgi atokiai nuo žemyno ore skraidė medžių kamienai, namų nuolaužos, metalo lakštai; tokios audros neįveiktų joks žemiečių lėktuvas, tačiau gūrančių gigantiškų bangų griausmas gožė netgi viesulo kauksmą.

Laimei, dar neprasidėjo stiprūs žemės drebėjimai. Giliai po vandenynu glūdėjo stulbinantis inžinerinis statinys, asmeninis Prezidento metro, kuris, nepaisydamas katastrofos, nepriekaištingai veikė toliau. Jam buvo lemta sulaukti paskutiniosios Žemės egzistencijos minutės. Kitaip tariant, jei astronomai neklydo, gyvuoti jam liko truputį daugiau nei ketvirtį valandos. Alveronas labai norėjo tiksliai žinoti, kiek daugiau... Tik po valandos į spąstus pakliuvęs būrys vėl išnirs iš po vandenyno, ir tik tada bus galima pradėti kokius nors gelbėjimo darbus.

Alveronas gavo griežčiausias instrukcijas, tačiau ir be jų nebūtų drįsęs rizikuoti jam patikėtu milžinišku laivu.

Tuo tarpu Alarkenas ir Cinadris, įkalinti per mylią po vandenyno dugnu, palinko prie savo siųstuvų. Penkiolika minučių nėra daug, kai reikia susumuoti visą savo gyvenimą. Gerai, jei spės padiktuoti atsisveikinimo pranešimus, kurie tokią akimirką atrodo svarbesni už viską pasaulyje.

Paladorietis tylėjo ir nejudėjo. Kiti du, atsidavę savo likimui ir asmeniniams reikalams, apie jį netgi pamiršo. Todėl net krūptelėjo iš netikėtumo, kai jis savo beaistriu balsu ūmai kreipėsi į bendražygius:

- Mes manome, kad jūs užsiėmę tam tikrais darbais, susiju-

siais su jūsų tikėtina žūtim. Bet, ko gero, jūsų darbas bergždžias. Kapitonas Alveronas viliasi mus išgelbėti, jei, pasiekę žemyną, sugebėsime sustabdyti kabiną.

Pirmą sekundę Cinadris ir Alarkenas jautėsi pernelyg sukrėsti, kad įstengtų atsiliepti. Paskui Alarkenas išspaudė:

- Iš kur jūs žinote?

Kvailas klausimas; jis pats akimoju prisiminė, jog už K.9000 sienų liko daugybė paladoriečių, vadinas, jo palydovas žino viską, kas vyksta laive. Nelaukdamas atsakymo, Alarkenas tęsė:

- Alveronas taip nepasielgs! Jis negali šitaip rizikuoti!

- Jokios rizikos, - paprieštaravo paladorietis. - Mes jam pasakėme, ką reikia daryti. Tai labai paprasta.

Alarkenas ir Cinadris pagarbiai pažvelgė į draugą; jiedu suprato, kas nutiko. Kritinėmis minutėmis atskiri elementai, sudarantys Paladoro sąmonę, galėjo susijungti taip darniai, kaip ir įprastų smegenų ląstelės. Ir susikurdavo protas, kuriam lygių nebuvo visoje Visatoje. Keli šimtai ar tūkstančiai elementų išspręsdavo bet kokią užduotį. Labai retai prireikdavo bendrų kelių milijonų vienetų pastangų, ir per visą istoriją tebuvo žinomi du atvejai, kai į vieną grandinę susijungė milijardai Paladoro sąmonės dalelių, pasirengusių atremti grėsmę, kilusią visai tautai. Paladoro protas buvo vienas iš galingiausių Visatos resursų, visos jo galios prireikdavo itin retai, bet vien mintis apie tai, kad jis yra, kitoms tautoms kėlė didį pasitikėjimą. “Kiek ląstelių apsijungė, kad išspręstų šią užduotį? - klausė savęs Alarkenas. - Ir kodėl Paladoras susidomėjo tokiu, tiesą sakant, nereikšmingu nutikimu?”

Klausimas liko neatsakytas, tačiau Alarkenas būtų pats radęs atsakymą, jei tik būtų žinojęs, kad nepaprastam Paladoro protui būdinga kone žmogiška garbėtroška. Kadaise Alarkenas parašė knygą, kurioje įrodinėjo, kad galiausiai visos išmintingos tautos paaukos individualią sąmonę, ir išauš diena, kai Visatoje liks tik grupinės proto rūšys. Paladoras, rašė jisai, - pirmoji iš jų; dera pripažinti, jog šie žodžiai nepaprastai pamalonino milžiniškas dispersines smegenis.

Jiems nespėjus pateikti kitų klausimų, per eterį atskriejo paties Alverono balsas:

- Kalba Alveronas! Mes pasiliekame šioje planetoje, kol iki mūsų atsiris sprogimo banga, ir, galimas daiktas, mums pavyks

jus išgelbėti. Jūs keliaujate į pakrantės miestą. Lėkdami tokiu greičiu, ten būsite po keturiasdešimties minučių. Jei nesugebėsite sustoti, išsprogdinsime tunelį priešais jus ir jums už nugaros, tokiu būdu nutraukdami energijos tiekimą. Paskui pramušime šachtą. Vyriausiasis inžinierius tvirtina, jog su mūsų įranga viską atliks per penkias minutes. Neprabėgs nė valanda, ir jūs būsite saugūs - nebent saulė susprogtų anksčiau.

- Bet jeigu ji susprogs, žūsite ir jūs! Jums nevalia šitaip rizikuoti!

- Nesirūpinkite, mums niekas negresia. Sprogus saulei, praeis ne viena minutė, kol sprogimo banga pasieks maksimumą. O mes laukiame naktinėje planetos pusėje, prisidengę galingu ekranu - aštuoniais tūkstančiais mylių uolienos. Kai tik pastebėsime pirmuosius sprogimo požymius, trauksimės iš saulės sistemos, laikydamiesi planetos šešėlyje. Įjungę maksimalią trauką, šviesos greitį pasieksime greičiau, nei pasišalinsime iš šešėlio kūgio, o tuomet saulė mums jau nebaisi.

Cinadris dar nedrįso tikėtis. Jam tučtuojau dingtelėjo dar viena mintis:

- Betgi mes naktinėje pusėje - kaip sužinosite, kad sprogimas prasidėjo?

- Labai paprastai, - atsakė Alveronas. - Ši planeta turi mėnulį, kuris dabar matomas iš šio pusrutulio. Nukreipėme į jį teleskopus. Jei ryškumas ūmai išaugs, starteris automatiškai įjungs maksimalų galingumą, ir mus išsvies iš sistemos.

Prikibti nėra prie ko. Atsargusis Alveronas numatė viską. Prabėgs ne viena minutė, kol sprogusios saulės liepsna išlydys galingą akmens bei metalo skydą. Per tą laiką K.9000 iš tiesų sugebės išvystyti išganingąjį šviesos greitį.

Alarkenas mygtuką nuspaudė iš anksto, kai iki kranto buvo dar toli. Jis nesitikėjo akimirksninio efekto, teisingai manydamas, jog kabina nestabčioja tarp stotelių. Bet po poros minučių, didžiam visų trijų belaisvių džiaugsmui, vibracija liovėsi, ir liftas sustojo.

Be garso prasiskyrė siena. Visi trys iššoko laukan, durims nespėjus atsiverti iki galo. Tunelis lėtai kilo aukštyn ir nyko tolumoje. Jie žvelgė priekin, kai ūmai pasigirdo Alverono balsas:

- Nejudėkite! Sprogdinam!

Suvirpėjo žemė, sugrumėjo akmenys. Dar kartą - ir už šimto

jardų priešais juos tunelis ūmai pradingo. Jį perkirto vertikali šachta.

Būrys nusiskubino tenai ir sustojo pakraštyje. Šachta buvo tūkstančio pėdų pločio ir tokia gili, jog žibintų šviesa nesiekė dugno. Trijulė dirstelėjo į viršų - veržliai skriejantys audros debesys retsykiais atidengdavo mėnulį - pasakiškai ryškų, kokio nebuvo regėjęs nė vienas žemietis. Ir dar nuostabesnis reginys: aukštai virš žemės sklendė K.9000, o galingi jo spinduliuotuvai, tik ką pragręžę milžinišką šulinį, dar švytėjo tamsiai raudonai.

Nuo laivo atsiskyrė tamsus siluetas ir mikliai niurktelėjo link žemės. Torkalis leidosi pas savo draugus, ir štai Alveronas jau sveikina juos valdymo skyriuje. Jis mostelėjo ranka į didelį videoekraną ir ramiai tarė:

- Pažvelkite, mes suspėjome pačiu laiku.

Žemynai lėtai zmeko nuo pakrantę šturmuojančių mylios aukščio bangų smūgių. Paskutinieji Žemės gyvenimo paveikslai: milžiniška lyguma, nutvieksta sidabriniu neįtikėtinai ryškaus mėnulio švytėjimu. Per lygumą link tolumoje dunksančių kalnų grandinės ritasi žvilgančios bangos. Jūra nugalėjo, tačiau jos triumfas truks neilgai, veikiai nebeliks nei jūros, nei sausumos. Pagrindiniame skyriuje susirinkę žiūrovai tylėdami stebėjo šiurpų paveikslą, o už minutėlės prasidėjo nesulyginamai klaikesnė katastrofa.

Staiga virš sidabru tviskančio landšafto sužibo aušra: mėnulis pavirto antra saule. Maždaug trisdešimt sekundžių pasmerktą kraštą glostė stulbinanti, nenatūrali šviesa, ir pulte tučtuojau tvykstelėjo signaliniai žiburiai. Maksimali trauka! Alveronas atplėšė akis nuo ekrano ir dirstelėjo į pultą, tikrindamas prietaisų parodymus. Kai vėl atsigręžė į videoekraną, Žemės jau nebesimatė.

Kai K.9000 pasiekė Persefonės orbitą, galingi jo generatoriai tyliai uždusо nuo klaikios perkrovos. Bet tai jau nebesvarbu, dabar saulė jiems nebaisi. Ir nors laivas bejėgiškai skriejo į dyką tarpžvaigždinės gelmės naktį, jo keleiviai neabejojo, kad po poros dienų bus išgelbėti.

Likimo ironija. Dar vakar jie buvo išgelbėtojai, skubantys padėti jau nebeegzistuojančiai tautai. Alveronas eilinį kartą susimąstė apie žuvusį pasaulį. Bergždžiai stengėsi įsivaizduoti jo

klestėjimą, kai miestų gatvėse kunkuliavo gyvybė. Kad ir kokie primityvūs buvo tie žmonės, jie taip pat galėjo įnešti savo indėlį į Visatos lobyną. Jei būtų pavykę su jais susisiekti! Bet gailėtis jau vėlu; gerokai anksčiau, nei į planetą atvyko gelbėtojai, žemiečiai patys pasilaidojo geležiniame savosios planetos branduolyje. Dabar jie ir jų kultūra visiems laikams liks mįsle.

Alveronas nudžiugo, kai į skyrių įėjo Rugonas ir nutraukė jo liūdnas mintis. Laivui apleidus saulės sistemą, ryšių tarnybos viršininkas visas savo jėgas skyrė vienam darbui: jis stengėsi iššifruoti programas, kurias transliavo Orostrono atrasta stotis. Užduotis ne iš sunkiųjų, bet prireikė specialios aparatūros, kurios montavimas taip pat atėmė šiek tiek laiko.

- Na, ir ką gi jūs aptikote? - paklausė Alveronas.

- Šį tą išsiaiškinome, - atsakė bičiulis. - Bet čia slypi mįslė, kurios aš niekaip negaliu perprasti. Mes greit nustatėme videotransliacijų pobūdį ir sugebėjome pritaikyti impulsus mūsų aparatūrai. Regis, visoje planetoje buvo išdėstytos kameros. Kai kurios stovėjo miestuose, ant aukštuminių pastatų stogų. Jos be perstojo sukosi, rodydamos panoramą. Mūsų įrašytose programose galima išskirti per dvi dešimtis skirtingų landšaftų.

Be to, vyko dar kažkokios transliacijos - ne garsinės ir ne video. Regis, buvo perduodami perdėm moksliniai duomenys, gal prietaisų parodymai ar kažkas panašaus. Vienu metu keliais dažniais. Betgi visa tai turėjo būti kažkam skirta! Orostronas laikosi nuomonės, jog žmonės išeidami paprasčiausiai pamiršo išjungti stotį. Betgi programos pernelyg jau neįprastos! Esu linkęs pritarti Klartenui - turiu omenyje, tarpplanetinį ryšį. Paskutiniojo patikrinimo metu likusiose planetose apskritai nebuvo gyvybės; vadinas, į kosmosą tegalėjo pakilti šios planetos tauta. Jūs sutinkate?

Alveronas godžiai klausėsi.

- Taip, skamba įtikimai. Betgi mes žinome, jog transliacijos kanalas nebuvo nukreiptas į kurią nors sistemos planetą. Aš pats tikrinau.

- Žinau, - atsakė Rugonas. - Ir noriu suprasti, kodėl galinga tarpplanetinė relinė stotis perdavinėjo žūstančios planetos vaizdus - kadrus, nepaprastai dominančius mokslininkus bei astronomus. Kažkas iš peties pasidarbavo, įrengdamas visas tas pa-

noramines kameras. Esu tikras, tai tikslingai ir kryptingai perduodama transliacija.

Alveronas pašoko nuo kėdės.

- Jūs manote, kad sistemos pakraštyje buvo dar viena mūsų nepastebėta planeta? - paklausė jis. - Betgi jūsų hipotezė neabejotinai klaidinga. Stoties spinduliavimas apskritai nesutampa su saulės sistemos plokštuma. O jei ir būtų sutapęs - pažvelkite.

Jis įjungė videoekraną ir pasukiojo derinimo rankenėles. Aksominės kosmoso uždangos fone kybojo balkšvai žydras kamuolys, tarsi sudarytas iš aibės koncentriškų įkaitusių dujų apvalkalų. Nors tokiu atstumu negalėjai įžiūrėti judėjimo, buvo akivaizdu, jog kamuolys neišpasakytai greit plečiasi. Jo centre žėrėjo akinantis taškas: baltasis nykštukas, kuriuo pavirto sistemos saulė.

- Matyt, jūs neįsivaizduojate šio kamuolio dydžio, - pratarė Alveronas. - Štai, pažvelkite.

Jis taip padidino vaizdą, kad ekrane liko tik vidurinioji novos dalis. Abipus branduolio ryškėjo du krešuliai.

- Tatai dvi gigantiškos sistemos planetos. Jos dar egzistuoja - tiesa, kažkokiu kitu pavidalu. O nuo jų iki saulės buvo keli šimtai milijonų mylių. Nova plečiasi toliau, nors jos dydis jau dusyk viršija saulės sistemos skersmenį.

Rugonas atsakė neišsyk.

- Galbūt jūs teisus, - galop pratarė jis. - Mano hipotezė netinka. Ir visgi tatai nieko nepaaiškina.

Jis ėmė žingsniuoti po skyrių. Alveronas kantriai laukė. Jis žinojo, kokia stipri bičiulio intuicija - jos dėka ryšininkas dažnai išspręsdavo užduotis, neįveikiamas jokiai logikai.

Ir štai Rugonas prabilo vėl.

- O ką pasakysite apie tokią prielaidą? - neskubiai pradėjo jis. - Tarkime, jog mes visiškai neįvertinome šios tautos! Juk suklydo Orostronas, nusprendęs, kad tauta, kuri radiju naudojasi vos du šimtmečius, nėra pažįstama su tarpplanetinių skrydžių technologijomis. Man apie tai papasakojo Hansuras-2. Gali būti, kad klystame visi. Aš peržvelgiau medžiagą, kurią radijo stotyje surinko Klartenas. Jam visa tai atrodė ne kažin koks pasiekimas, tačiau šitiek nuveikti per tokį trumpą laiko tarpą - tiesiog nuostabu! Stotyje buvo įrenginių, kuriuos naudoja nesulyginamai

labiau išsivysčiusios tautos. Alveronai, gal galime pasekti transliacijos kryptį iki galo ir patikrinti, kam ji adresuota?

Alveronas susimąstė. Nevalia teigti, kad Rugono klausimas jį užklupo iš netyčių, tačiau atsakyti nėra lengva... Pagrindiniai varikliai nutilo galutinai, taisyti juos nebėra prasmės. Tačiau energijos atsargų dar liko, vadinas, galima šį tą sugalvoti. Teks improvizuoti ir atlikti ganėtinai sudėtingus manevrus, kadangi laivas tebeskrieja milžinišku greičiu. Taip, Rugono pasiūlymas vertas dėmesio, įgulai darbas išeis į naudą, pataisys nuotaiką, kritusią po patirtos nesėkmės. Be to, paaiškėjo, kad artimiausias laivas su technikais atskries tik po trijų savaičių...

Inžinieriai, kaip paprastai, draugiškai atrėžė “ne”. Ir, kaip paprastai, darbą atliko per pusę termino, kurį iš pradžių atmetė kaip absoliučiai nerealų. Laivas labai lėtai palaipsniui sumažino greitį. Išbrėžęs didžiulį milijonų mylių skersmens lanką, K.9000 pakeitė kursą, ir aplinkinių žvaigždynų paveikslas pasikeitė.

Manevras truko trejetą dienų, bet galiausiai laivas nuskriejo kursu, lygiagrečiu iš Žemės pasiųstam spinduliui. Jie lėkė į tuštumą, be atvangos toldami nuo akinančios sferos, kadaise buvusios Saule. Tarpžvaigždinių skrydžių požiūriu K.9000 beveik nejudėjo.

Rugonas ištisas valandas sėdėjo prie savo prietaisų, elektroniniais spinduliais čiuopdamas priešais plytintį kosmosą. Per daugelį šviesmečių - nė vienos planetos... Retsykiais pas jį užsukdavo Alveronas ir kas kartą išklausydavo tokį pat atsakymą:

- Nieko naujo.

Intuicija Rugoną apgaudavo vieną kartą iš penkių; jis jau klausinėjo savęs: ar nepasitaikė kaip sykis toks atvejis?

O po savaitės masės detektorių strėliukės šastelėjo link skalės galo ir virpėdamos sustojo. Rugonas niekam nieko nesakė - net kapitonui. Ryšininkui reikėjo įtikinamų įrodymų. Jis palaukė, kol atgis artimojo veikimo lokatoriai, ir videoekrane pasirodys pirmas miglotas atvaizdas. Paskui kantriai ir nuodugniai ištyrė reginį, stengdamasis perprasti jo prasmę. Ir tik tuomet, kai galutinai įsitikino, jog realybė pranoko pačias drąsiausias jo prielaidas, pakvietė į ryšių skyrių draugus.

Videoekrane plytėjo įprasta bekraštė žvaigždėta erdvė - saulė už saulės iki pat ištyrinėtos Visatos galo. Ekrano centre išskydo blausi tolimo ūko dėmelė.

Rugonas padidino vaizdą. Žvaigždės pasitraukė, ekraną užpildė mažasis ūkas ir liovėsi buvęs ūku. Visi, buvę skyriuje, draugiškai aiktelėjo iš nuostabos.

Kosmose per daugelį mylių nudryko darnios kolonos, tūkstančiai švytinčių taškelių, primenančių marširuojančią armiją. Jie sparčiai judėjo, tačiau neiškrypo iš gretos, tarsi būtų vieninga visuma, tarsi nulietos grotos. Štai rikiuotė pasitraukė į ekrano kraštą, ir Rugonas vėl pajudino derinimo svertą.

Galiausiai jis prabilo.

- Mes matome tautą, - švelniai pratarė ryšininkas, - kuri radiju naudojasi vos du šimtus metų, tautą, kurią manėme pasitraukus į planetos gelmes, kad tenai pražūtų. Ilgai tyrinėjau šią armadą. Tai didžiausias laivynas, apie kokį kada nors teko girdėti. Kiekvienas šviesos taškelis - laivas, dydžiu pranokstantis mūsiškį. Žinia, jie labai primityvūs; tai, ką regime ekrane - jų raketų liepsna. Taip, jie drįso raketomis pakilti į tarpžvaigždinę erdvę! Jūs suprantate, ką tai reiškia! Praeis šimtmečiai, kol šie žmonės pasieks artimiausią žvaigždę. Matyt, visi Žemės gyventojai leidosi į šią kelionę - vildamiesi, kad ją užbaigs tolimi jų ainiai.

Kad įvertintumėt visą jų žygdarbio mastą, prisiminkite, kiek amžių sugaišome mes, kol nugalėjome kosmosą, ir kiek metų praėjo dar, kol galiausiai pasiekėme žvaigždes. Netgi žūties akivaizdoje - ar būtume įstengę šitiek nuveikti per tokį trumpą laiko tarpą? Juk tatai viena iš pačių jauniausių Visatos civilizacijų! Prieš keturis šimtus tūkstančių metų jos dar nebuvo. Kuo ji taps po milijono metų?

Po valandos Orostronas atsiskyrė nuo paralyžiuoto K.9000, kad užmegztų ryšį su priešaky skriejančia didžiąja armada. Mažytė jo torpeda mikliai išnyko tarp žvaigždžių. Alveronas nulydėjo ją žvilgsniu ir atsigręžė į Rugoną. Ir tas išgirdo žodžius, kuriuos įsiminė daugeliui metų.

- Įdomu, kas tai per tauta? - pratarė Alveronas. - Stulbinantys inžinieriai, tačiau be filosofijos, be meno? Orostrono pasirodymas jiems bus didžiai netikėtas ir skaudžiai užgaus jų savimeilę. Keista, kaip atkakliai visos izoliuotos civilizacijos tiki esančios vieninteliai protingos gyvybės atstovai Visatoje. Bet šie žmonės turėtų būti mums dėkingi: mes sutrumpinsime jų kelionę daugeliu amžių.

Alveronas pažvelgė į Paukščių Taką - ekraną kertantį sidab-

rinės miglos dryžį. Ir mostu aprėpė visą Galaktiką nuo Centrinių Planetų iki vienišų Pakraščio saulių.

- Žinai, - tarė jis Rugonui, - aš net prisibijau šitų žmonių. O gal jiems nepatiks mūsų mažytė Federacija?

Jis vėl mostelėjo į žvaigždžių spiečius, trykštančias nesuskaičiuojamų saulių šviesa.

- Kažin kas man kužda, jog tatai labai energinga tauta, - pridėjo Alveronas. - Su jais derėtų elgtis mandagiau. Juk kiekybinis mūsų pranašumas ne toks jau didelis - viso labo milijardas prieš vieną...

Rugonas nusijuokė, atsiliepdamas į kapitono pokštą. Po dvidešimties metų tie žodžiai jau nebeatrodė juokingi.

Vertė
Irmina DOMEIKIENĖ

JUPITERIS-PENKI

Profesorius Forsteris buvo toks mažas, kad jam teko pagaminti ypatingą kosminį skafandrą. Bet, kaip dažnai nutinka, mažą ūgį su kaupu kompensavo kunkuliuojanti energija ir linksmas būdas. Kai susipažinau su juo, profesorius jau dvidešimt metų stengėsi įgyvendinti savo svajonę. Dar daugiau, jis sugebėjo įtikinti galybę blaiviai mąstančių veikėjų, Pasaulinės tarybos deputatų bei mokslinių trestų vadovų, kad tie finansuotų jo projektą ir paruoštų jam laivą. Žinia, ir paskui nutiko nemažai įsidėmėtinų įvykių, bet šį profesoriaus pasiekimą iki šiol laikau pačiu nuostabiausiu ir neįtikimiausiu...

"Arnoldas Toinbis" startavo iš Žemės su šešių žmonių įgula. Neskaitant profesoriaus ir jo pagrindinio padėjėjo Čarlzo Eštono, į ekspediciją išvyko įprasta trijulė - pilotas, šturmanas, inžinierius, o taip pat du aspirantai, Bilas Houkinsas ir aš. Mudu su Bilu pirmąkart skridome į kosmosą, ir nuotykis atrodė toks patrauklus, jog nėmaž nesijaudinome, ar suspėsime grįžti į Žemę iki kito semestro pradžios. Tarp kitko, mūsų mokslinis vadovas taip pat nesijaudino. Ir man, ir Bilui jis sukurpė ganėtinai dviprasmiškas charakteristikas, tačiau profesorius vis vien mus priėmė - mat žmones, daugmaž išmanančius marsietiškus rašmenis, galėjai suskaičiuoti ant vienos rankos pirštų (atleiskite už nuvalkiotą štampą).

Kadangi raketa skrido į Jupiterį, o ne į Marsą, liko visiškai neaišku, kuo čia dėti marsietiški rašmenys. Bet mudu šį tą žinojome apie profesoriaus teoriją ir kūrėme itin gudragalviškus planus. Jie pasitvirtino - dalinai - dešimtąją skrydžio dieną.

Profesorius pasikvietė mus į savo kabiną ir pasitikdamas perliejo vertinančiu žvilgsniu. Netgi prie nulinės traukos jėgos, kai mudu kabindavomės į viską, kas pasitaikė po ranka, ir panėšėjome į plaukiojančius vandens dumblius, profesorius Forsteris įsigudrindavo išlikti orus. Jis pažvelgė į Bilą, paskui į mane, tada vėl į Bilą, ir man pasidingojo (žinoma, aš galėjau suklysti), kad jisai galvoja: "Už ką man šitokia bausmė?" Pasigirdo gilus atodūsis, nedviprasmiškai reiškiantis: "Dabar jau vis vien per vėlu.

Nieko nebepadarysi", - ir profesorius prabilo - lėtai, kantriai, kaip visuomet, kai ką nors aiškindavo. Šiaip ar taip, tokiu tonu jis paprastai kalbasi su mumis. Tiesa, dabar man dingtelėjo į galvą, jog... tiek to, nenukrypkim į šalį.

- Iki šiol, - pradėjo jis, - aš paprasčiausiai neturėjau laiko papasakoti jums apie mūsų ekspedicijos tikslą. Bet, galimas daiktas, jūs jau įspėjote?

- Man rodos, aš įspėjau, - atsakė Bilas.

- Nagi, pasiklausykime. - Profesoriaus akyse sutvisko šelmiški žiburėliai.

Norėjau sulaikyti Bilą, bet ar kada bandėte kam nors įspirti nesvarumo būklėje?

- Jūs ieškote įrodymų, tai yra, papildomų įrodymų savo teorijai apie nežemiškų kultūrų difuziją.

- O kodėl, jūsų manymu, aš jų ieškau Jupiteryje?

- Tiksliai nežinau, bet man atrodo, jūs tikitės ką nors aptikti viename iš jo palydovų.

- Puiku, Bilai, puiku. Jupiteris turi penkiolika palydovų, be to, bendras jų paviršiaus plotas apytiksliai lygus pusei Žemės paviršiaus. Kur pradėtumėte paieškas, jei turėtumėt savaitėlę kitą? Man būtų labai įdomu sužinoti.

Bilas neryžtingai žvilgtelėjo į profesorių, tarsi įtardamas pastarąjį sarkazmu.

- Aš nedaug tenutuokiu astronomijoje, - pratarė jis. - Bet, rodos, tarp tų penkiolikos palydovų yra keturi dideli mėnuliai. Aš pradėčiau nuo jų.

- Jūsų žiniai, kiekvienas tų mėnulių - Ijo, Europa, Ganimedas ir Kalista - dydžiu lygus Afrikai. Ar tyrinėtumėt juos abėcėlės tvarka?

- Ne, - išsyk atsakė Bilas. - Pradėčiau nuo to, kuris arčiausiai planetos.

- Ko gero, nebeverta gaišti laiko ir tikrinti jūsų gebėjimą mąstyti logiškai. - Profesorius atsiduso, aiškiai nekantraudamas pradėti paruoštą kalbą. - Be to, jūs baisiai klystate. Didieji palydovai mums nereikalingi. Juos seniai nufotografavo, o dalį paviršiaus išstudijavo tiesiogiai. Ten archeologui nėra nieko įdomaus. Gi mes su jumis skrendame į objektą, kurio dar niekas netyrinėjo.

- Nejau į patį Jupiterį! - aiktelėjau aš.

- Ką jūs, kam gi tokie kraštutinumai! Tačiau būsime taip arti Jupiterio, kaip iki šiol nebuvo niekas.

Jis patylėjo.

- Kaip žinia, - beje, kažin ar jūs žinote, - keliauti tarp Jupiterio palydovų kone taip pat sunku, kaip tarp planetų, nors atstumas gerokai mažesnis. Priežastis - itin galingas gravitacinis laukas, kurio dėka palydovai sukasi apie Jupiterį stebėtinai greit. Artimiausias planetos palydovas skrieja kone Žemės greičiu, ir, norint iš jo pakliūti į Ganimedą, tektų sunaudoti beveik tiek pat kuro, kiek ir kelionei iš Žemės į Venerą, nors skrydis truktų viso labo pusantros dienos. Štai tą skrydį mes ir atliksime. Iki šiol niekas to nedarė, mat neturėjo kuo pateisinti išlaidų. Jupiterio-Penki skersmuo vos trisdešimt kilometrų, jame nesitikėta rasti nieko įdomaus. Pakliūti į išorinius palydovus kur kas lengviau, ir visgi kai kurie iš jų tebėra neaplankyti - kam veltui eikvoti kurą!

- Tai kodėl gi jį eikvojame mes? - nekantriai pertraukiau aš.

Maniau, kad iš profesoriaus sumanymo nieko neišeis, bet dėl to beveik nesisielojau: kad tik būtų įdomu ir ne itin pavojinga.

Ko gero, verta prisipažinti (Beje, ar tikrai verta? Juk daugelis tą nutyli!), jog tuo metu aš absoliučiai netikėjau profesoriaus Forsterio teorija. Žinoma, supratau, kad jis yra puikus savosios srities specialistas, tačiau viskam yra ribos, ir pačios fantastiškiausios jo idėjos man atrodė stačiai kvailos. Ne, iš tiesų, įrodymai buvo tokie netvirti, o išvados - tokios revoliucingos, jog norom nenorom suabejosi.

Galbūt jūs dar atmenate, kaip nustebo pasaulis, kai pirmoji ekspedicija į Marsą aptiko ne vienos, o dviejų senovinių civilizacijų pėdsakus. Abi pasiekė aukštą išsivystymo lygį, tačiau abi žuvo seniau nei prieš penketą milijonų metų. Žūties priežastis nenustatyta iki šiol. Šiaip ar taip, jas pražudė ne karas, nes abi civilizacijos sėkmingai egzistavo drauge. Vienos tautos atstovai biologiškai panėšėjo į vabzdžius, o antrosios - į roplius. Matyt, Marso aborigenai buvo vabzdžiai. Žmonės-reptilijos (jų civilizacija paprastai vadinama “kultūra X”) į planetą atvyko vėliau.

Kad ir kaip ten būtų, šitaip teigė profesorius Forsteris. Tiksliai žinoma, kad jie atskleidė kosminių skrydžių paslaptį: kryžiškų jų miestų griuvėsiai buvo aptikti net Merkurijuje. Pasak Forsterio, tos civilizacijos bandė įsavinti visas mažąsias planetas; Žemė ir Venera joms netiko dėl didelės traukos jėgos. Profesorius

mažumą nusiminė, jog Mėnulyje nepavyko rasti jokių "kultūros X" pėdsakų, tačiau buvo tikras, kad juos būtinai suras.

Anot visuotinai priimtos teorijos, "kultūra X" iš pradžių atsirado kažkokioje mažoje planetoje ar palydove. Žmonės-reptilijos užmezgė taikų ryšį su marsiečiais - tuo metu vienintelėmis, neskaitant jų pačių, protingomis Saulės sistemos būtybėmis, - bet vėliau jų civilizacija žuvo kartu su marsietiškąja. Tačiau profesorius Forsteris pateikė kur kas drąsesnę hipotezę. Jis neabejojo, kad "kultūra X" į Saulės sistemą atvyko iš tarpžvaigždinės erdvės, ir piktinosi, jog šia teorija netiki niekas daugiau; beje, piktinosi ne taip jau smarkiai, nes buvo iš tų žmonių, kurie laimingi jaučiasi tik tuomet, kai priklauso mažumai.

Klausydamas profesoriaus pasakojimo, žvelgiau pro iliuminatorių į Jupiterį. Tai buvo didingas reginys. Štai ekvatorinės debesų juostos, o štai, visai greta planetos, nelyginant mažos žvaigždutės, - trys palydovai. Kuris iš jų Ganimedas, pirmoji stotelė mūsų kelyje?

- Jei Džekas teiksis atkreipti į mus dėmesį, - tęsė profesorius, - aš paaiškinsiu, kodėl mes leidomės į tokią tolybę. Jūs žinote, kad praėjusiais metais aš gana ilgai rausiausi griuvėsiuose, stūksančiuose tamsiojoje Merkurijaus zonoje. Galbūt susipažinote su ataskaita, kurią šiuo klausimu perskaičiau Londono ekonomikos institute. Galbūt patys sėdėjote auditorijoje. Atmenu, paskutinėse eilėse kažkas be atvangos šurmuliavo... Tai štai: tuomet aš nutylėjau, kad Merkurijuje aptikau svarbų įrodymą, padėsiantį atskleisti "kultūros X" kilmės paslaptį. Taip, taip, aš nieko nepasakiau, nors baisiai knietėjo duoti atkirtį tokiems bukagalviams, kaip daktaras Hotonas, nuolat bandantiems prasigyventi mano sąskaita. Negalėjau rizikuoti, nes mažumą baiminausi, jog kas kitas nuvyks ten anksčiau, nei įstengsiu suorganizuoti ekspediciją.

Tarp mano radinių buvo puikiai išsilaikęs bareljefas, vaizduojantis saulės sistemą. Be abejo, tatai ne pirmas tokios rūšies radinys - kaip veikiausiai žinote, astronominių motyvų neretai pasitaiko ir marsietiškajame, ir "kultūros X" mene. Bet čia šalia kelių planetų, įskaitant Marsą bei Merkurijų, buvo padėti kažkokie nesuprantami ženkleliai. Man regis, tie simboliai kažkaip susiję su "kultūros X" istorija. Ir, kas visų įdomiausia, ypatingas dėmesys kažin kodėl skirtas mažajam Jupiteriui-Penki, kone pačiam nežymiausiam iš Jupiterio palydovų. Esu tikras, jog būtent

ten galima rasti visos “kultūros X” problemos sprendimo raktą, - štai kodėl ir skrendu tenai.

Atmenu, tuomet profesoriaus pasakojimas mudviem su Bilu nepadarė didesnio įspūdžio. Tarkime, jog “kultūros X” atstovai iš tiesų lankėsi “Penkiukėje” ir netgi paliko ten savo dirbinių. Žinoma, būtų įdomu juos atkasti, tačiau vargu ar jie bus tokie svarbūs, kaip mano profesorius. Matyt, mūsų reakcija jį nuvylė. Tačiau jis buvo pats kaltas, nes, kaip veikiai įsitikinome, šį tą nuo mūsų visgi nuslėpė.

Maždaug po savaitės nusileidome Ganimede, stambiausiame Jupiterio palydove, vieninteliame, kuriame veikia nuolatinė bazė-observatorija ir geofizinė stotis su pusšimčiu darbuotojų. Visi jie apsidžiaugė svečiais, tačiau mes užtrukome neilgai, tik pasipildėme kuro atsargas, nes profesorius nekantravo skristi toliau. Aišku, visi susidomėjo, kodėl mes vykstame būtent į “Penkiukę”, tačiau profesorius tylėjo, o mes nedrįsome atskleisti Forsterio planų - jis nenuleido nuo mūsų akių.

Tarp kitko, Ganimedas - labai įdomi vieta, ir atgaliniame kelyje mums pavyko susipažinti su juo artimiau. Tačiau straipsnį apie tą Jupiterio palydovą esu pažadėjęs kitam žurnalui, todėl čia šios temos nerutuliosiu. (Pasistenkite nepražiopsoti eilinio “Nacionalinio astrografinio žurnalo” numerio.)

Šuolis iš Ganimedo į “Penkiukę” truko kiek ilgiau nei pusantros dienos. Buvo truputį šiurpoka stebėti, kaip be atvangos auga Jupiteris, grasindamas užtvindyti visą dangų. Menkai teišmanau astronomiją, tačiau manęs neapleido mintis apie siaubingą gravitacinį lauką, į kurį nenumaldomai kritome. Ar maža kas galėjo nutikti! Tarkime, baigsis kuras, ir mes neįstengsime sugrįžti į Ganimedą, o gal netgi nukrisime į Jupiterį.

Norėčiau aprašyti tą reginį: priešaky besisukantis gigantiškas kamuolys, apjuostas tūžmingų audrų juostomis... Atvirai šnekant, aš netgi mėginau, tačiau mano draugai literatai, perskaitę rankraštį, patarė išbraukti tą atkarpą. Beje, jie užpylė mane ir kitokiais patarimais, kurių nusprendžiau nepaisyti, antraip šis pasakojimas apskritai nebūtų išvydęs dienos šviesos.

Laimei, dabar išspausdinta tiek spalvotų Jupiterio “portretų”, kad jūs negalėjote jų nematyti. Galbūt jums teko regėti ir tą paveikslą, kuris tapo visų mūsų nelaimių priežastimi. (Netrukus viską suprasite.)

Galiausiai Jupiteris liovėsi augęs; mes pasiekėme "Penkiukės" orbitą, dar šiek tiek - ir pasivysime mažulytį mėnulį, veržliai skriejantį aplink savo planetą. Visi susigrūdome į kabiną, kad kuo geriau matytume tikslą, - šiaip ar taip, visi, kuriems pakako vietos. Mudu su Bilu stovėjome prie įėjimo, stengdamiesi nors ką nors įžiūrėti per likusiųjų galvas. Kingslis Sirlas, pilotas, ramiai sėdėjo savo krėsle, inžinierius Erikas Fultonas mąsliai kramtė ūsą ir žvelgė į kuro matuoklį, o Tonis Gruvsas darbavosi prie savo lentelių.

Profesorius tarsi priaugo prie teleperiskopo okuliaro. Staiga jis krūptelėjo ir tyliai aiktelėjo. Paskui be žodžių linktelėjo Sirlui ir užleido jam vietą prie okuliaro. Toks pat vaizdelis. Sirlą pakeitė Fultonas. Kai krūptelėjo Gruvsas, mudu su Bilu netekome kantrybės ir taip pat prasispraudėme prie okuliaro.

Nežinau, ką būtent tikėjausi išvysti, bet, šiaip ar taip, jaučiausi nusivylęs. Erdvėje priešais mus kybojo nepilnas mėnuo, naktinis jo sektorius vos matėsi atspindėtoje Jupiterio šviesoje. Ir viskas.

Bet štai mano akys pradėjo skirti smulkmenas - taip nutinka, kai pakankamai ilgai žiūri pro teleskopą. Palydovo paviršių dengė laibos susikertančios linijos, ir staiga jose pastebėjau tam tikrą dėsningumą. Taip, taip, tos linijos formavo geometriškai taisyklingą tinklelį, visai kaip Žemės gaublio paralelės ir meridianai. Matyt, aš taipogi švilptelėjau iš nuostabos, nes Bilas be ceremonijų nustūmė mane ir pats prigludo prie okuliaro.

Ak, koks patenkintas atrodė profesorius Forsteris, kai mudu užpylėme jį klausimais.

- Žinoma, - paaiškino jis, - man tatai nėra taip netikėta, kaip jums. Aš turėjau ir kitų duomenų, ne tik Merkurijuje rastą bareljefą. Ganimedo observatorijoje dirba vienas mano draugas - patikėjau jam savo paslaptį, ir kelias pastarąsias savaites jis uoliai darbavosi mano labui. Pašalinis žmogus nustebtų, kaip menkai observatorija tesidomėjo palydovais. Visų galingiausi prietaisai nukreipti į ūkus anapus Galaktikos, o likusieji - į Jupiterį ir tik į Jupiterį.

Žinia, observatorijos darbuotojai išmatavo "Penkiukės" skersmenį, padarė kelias bendras nuotraukas, bet tai ir viskas. Nuotraukos nebuvo labai ryškios, jose nesimatė linijų, kurias dabar išvydome mes, antraip, be jokios abejonės, šiuo klausimu būtų

susidomėta anksčiau. Kai paprašiau savo bičiulio Loutono nukreipti į "Penkiukę" šimto centimetrų reflektorių, jis išsyk jas aptiko. Be to, pastebėjo vieną dalyką, į kurį jau seniai derėjo atkreipti dėmesį. "Penkiukės" skersmuo - viso labo trisdešimt kilometrų, tačiau ryškumas nieku gyvu neatitinka tokios menkos apimties. Kai palygini jos atspindėjimo gebėjimą arba aldeb... al...

- Albedą!

- Dėkui, Toni. Kai palygini jos albedą su kitų mėnulių albedais, paaiškėja, kad ji kur kas geriau atspindi šviesą. Atspindi, kaip poliruotas metalas, o ne kaip uoliena.

- Čia tai bent! - šūktelėjau aš. - "Kultūra X" apgaubė "Penkiukę" išoriniu apvalkalu! Ko gero, jis panašus į kupolus, regėtus Merkurijuje, tik gerokai didesnis.

Profesorius pažvelgė į mane su užuojauta.

- Jūs vis dar neįspėjote! - pratarė jis.

Man regis, tatai buvo nelabai teisinga. Pasakykite atvirai: ar, manimi dėtas, jūs būtumėt išgalvojęs ją geresnio?

Po trijų valandų mes nusileidome didelėje metalinėje lygumoje. Žvelgdamas pro iliuminatorių, pasijutau nykštuku. Ko gero, skruzdėlė, kopianti į gigantišką naftos rezervuarą, būtų mane supratusi. O čia dar Jupiterio masė viršum galvos. Netgi įprasta profesoriaus savikliova tarsi užleido vietą pagarbiai nedrąsai.

Lyguma nebuvo visiškai glotni. Ją raižė plačios linijos - gigantiškų metalinių plokščių sandūros. Šias linijas - tiksliau, jų formuojamą tinklą, - mes ir regėjome iš kosmoso.

Už trijų šimtų metrų stūksojo kažkas panašaus į kalvelę. Pastebėjome ją dar iš kosminio laivo, tyrinėdami mažąjį palydovą iš viršaus. Iš viso tokių kyšulių buvo šešetas. Keturi stirksojo lygiais tarpais vienas nuo kito išilgai ekvatoriaus, du - ašigaliuose. Piršosi mintis, jog mes regime landas, vedančias į metalinio apvalkalo vidų.

Žinau, daugeliui atrodo, jog vaikštinėti su kosminiu skafandru po planetą su menka traukos jėga, be atmosferos - itin malonus užsiėmimas. Tie žmonės klysta. Privalai tiek daug visko atminti, tiek sykių viską patikrinti ir imtis tokių atsargos priemonių, jog romantikai tiesiog nebelieka vietos. Kad ir kaip ten būtų, šitaip nutinka man. Tiesa, šįsyk, ropšdamasis iš šliuzo, buvau toks susijaudinęs, jog nebeatminiau visiškai nieko.

"Penkiukės" traukos jėga tokia menka, kad vaikščioti ten neįmanoma. Susirišę it alpinistai, mes slydome per metalinę lygumą, pasinaudodami reaktyvinių pistoletų atatranka. Grandinės galuose įsitaisė patyrę kosmonautai Fultonas ir Gruvsas, akimoju slopinantys bet kokią neapgalvotą iniciatyvą.

Po kelių minučių pasiekėme tikslą - platų ir žemą kupolą, kurio apimtis siekė bemaž kilometrą. O gal tai buvo milžiniškas oro šliuzas, gebantis priimti visą kosminį laivą? Šiaip ar taip, prasiskverbti vidun įstengtume tik kokio nors laimingo atsitiktinumo dėka - juk, be jokios abejonės, mechanizmai senų seniausiai sugedo, o jei ir nebūtų sugedę, mes vis vien nesugebėtume jais pasinaudoti. Ar gali būti liūdniau: stovėti ant didžiausio archeologinio atradimo slenksčio ir jaustis tokiais bejėgiais!

Apėjome maždaug ketvirtį kupolo apskritimo, kai ūmai pamatėme metaliniame apvalkale žiojinčią angą. Ji buvo nedidelė, vos dviejų metrų skersmens, ir tokios taisyklingos formos, jog mes net neišsyk sumojome, kas gi čia. Paskui radiofone išgirdau Tonio balsą:

- Betgi ši anga ne dirbtinė. Už ją turėtume būti dėkingi kažkokiam meteoritui.

- Negali būti! - paprieštaravo profesorius Forsteris. - Ji pernelyg taisyklinga.

Tonis nenusileido.

- Dideli meteoritai visuomet palieka apvalias angas, nebent smūgis būtų nukreiptas liestine. Pažvelkite į kraštus - išsyk matyti, kad įvyko sprogimas. Ko gero, pats meteoritas išgaravo drauge su apvalkalu, ir mes nesurasime jokių skeveldrų.

- Ką gi, gal ir jūsų teisybė, - įsiterpė Kingslis. - Kiek metų šiai konstrukcijai? Penketas milijonų? Stebėtina, kad mes neradome kitų kraterių.

- Galimas daiktas, jūs įspėjote. - Profesorius buvo toks laimingas, jog net nesiginčijo. - Šiaip ar taip, aš eisiu pirmas.

- Gerai, - atsiliepė Kingslis; jam, kaip kapitonui, tokiais klausimais derėjo tarti paskutinį žodį. - Išvyniosiu dvidešimt metrų lyno ir pats sėdėsiu pakraštyje, kad galėtume palaikyti radijo ryšį. Antraip apvalkalas ekranuos bangas.

Ir profesorius Forsteris pirmas įžengė į "Penkiukės" gelmes - ši teisė jam atiteko pelnytai. O mes susigrūdome apie Kingslį, kad šis mums perduotų, ką sako profesorius.

Forsteris nuėjo netoli. Kaip ir derėjo tikėtis, pirmojo apvalkalo viduje glūdėjo antrasis. Atstumo tarp jų pakako, kad galėtum stovėti visu ūgiu, ir, žibintu pasišviesdamas į visas puses, profesorius visur regėjo sąramas bei stovus, bet, deja, nieko daugiau.

Praėjo dar dvidešimt keturios kankinančios valandos, kol mums pavyko prasiskverbti toliau. Atmenu, į pabaigą nebeištvėriau ir paklausiau profesoriaus, kaipgi jis nesusiprotėjo pasiimti sprogmenų. Forsteris apmaudžiai dėbtelėjo į mane.

- To, ką turime laive, pakaktų, kad visi iškeliautume į aną pasaulį, - atsakė jis. - Tačiau sprogdinti - vadinas, rizikuoti ką nors suardyti. Verčiau pasistenkime išgalvoti kitą būdą.

Tai bent ištvermė. Beje, aš jį supratau. Ką reiškia viena diena, kai ieškai jau dvidešimtį metų?

Išeitį surado - ar galėjote pagalvoti? - Bilas Houkinsas. Prie šiaurinio šios mažos planetėlės ašigalio jis aptiko didžiulę (bent šimto metrų skersmens) spragą. Ten meteoritas pramušė abu išorinius apvalkalus. Tiesa, už jų glūdėjo ir trečiasis, tačiau vieno sutapimo - tokių pasitaiko, jei kantriai lauki kelis milijonus metų, - dėka į tą angą pataikė kitas meteoritas, mažėlesnis, pramušęs ir jį. Trečia anga buvo visai nedidelė, į ją šiaip ne taip tilpo skafandru vilkintis žmogus. Mes vienas po kito nėrėme vidun.

Ko gero, per visą savo gyvenimą nesu patyręs tokio keisto jausmo, kaip tada, kai pakibau po tuo gigantišku skliautu, nelyginant voras po Švento Petro bazilikos kupolu. Žinojome, kad mus supa milžiniška erdvė, tačiau neišmanėme, kokio ji dydžio, nes žibintų šviesa nepadėjo nustatyti atstumo. Čia nebuvo nei dulkių, nei oro, tad spinduliai paprasčiausiai liko neregimi. Nukreipsi spindulį į kupolą - šviesus ovalas slysta vis tolyn, išskysta ir galop pradingsta visiškai. Pašviesi "žemyn" - matyti kažkokia blyški dėmė, bet taip toli, jog nieko nesuprasi.

Veikiami vos pastebimos traukos jėgos, mes lėtai kritome, kol mus sulaikė lynai. Virš savęs regėjau mirguliuojantį ratuką - tą vietą, pro kurią įėjome; žinia, tolokai, bet vis lengviau ant širdies.

Sūpavausi ant troso, tamsoje aplink mirguliavo blyškios žvaigždelės - mano bičiulių žibintai, ir tuomet man dingtelėjo netikėta mintis. Pamiršęs, jog visi radiofonai suderinti viena banga, ėmiau ir suklykiau:

- Profesoriau, man regis, čia visai ne planeta! Čia kosminis laivas.

Ir tuojau pat nutilau, jausdamasis visišku kvailiu. Sekundėlę viešpatavo įtempta tyla, paskui ją išstūmė nedarnus šurmulys - visi prabilo sykiu. Vis dėlto aš išgirdau profesoriaus Forsterio balsą ir išsyk supratau, kad jis nustebęs ir patenkintas.

- Visiškai teisingai, Džekai. Šiuo laivu "kultūra X" atskrido į mūsų Saulės sistemą.

Kažkas - berods, Erikas Fultonas - nepatikliai krenkštelėjo.

- Juk tai fantastika! Bent trisdešimties kilometrų skersmens kosminis laivas!

- Kas jau kas, o jūs turėtumėt tą išmanyti, - netikėtai ramiai pastebėjo profesorius. - Įsivaizduokite, jog kažkokia civilizacija sumanė kirsti tarpžvaigždinę erdvę - kaip išspręsti užduotį? Tik šitaip: surinkti kosmose valdomą planetoidą, nors šiam darbui teks sugaišti ne vieną šimtmetį. Juk laive turi būti visko, ko gali prireikti kelioms kosmonautų kartoms, vadinas, jis turi virsti savarankišku pasauliu. Štai kodėl laivas toks didžiulis. Kas žino, kiek saulių jie apskriejo, kol surado mūsiškę ir jų paieškos baigėsi? Matyt, jie turėjo ir kitų laivų, mažesnių, kuriais leidosi į planetas, gi tuo tarpu bazė visuomet likdavo kažkur kosmose. Jie pasirinko šią orbitą aplink visų didžiausią planetą, kur galima buvo ramiai palikti laivą ilgiems amžiams - ar tol, kol jo prireiks vėl. Pati paprasčiausia logika: jei paleisi bazę skrieti aplink Saulę, ilgainiui planetų trauka taip pakeis jos orbitą, jog vėliau nebesurasi. Gi čia negalėjo nutikti nieko panašaus.

- Sakykit, profesoriau, - paklausė kažkuris, - jūs visa tai žinojote dar prieš ekspediciją?

- Numaniau. Tokią išvadą piršo visi faktai. Penktasis palydovas visuomet pasižymėjo tam tikromis keistenybėmis, tačiau iki šiol į jas kažkodėl niekas neatkreipė dėmesio. Kodėl šis mažulytis mėnulis skrieja taip arti Jupiterio, bent septyniasdešimt kartų arčiau, nei visi likusieji mažieji palydovai? Astronomijos požiūriu tai kvaila. O dabar - gana plepėti. Mūsų laukia darbas.

Ak, koksai buvo tas darbas! Mūsų septyneto daliai teko didžiausias archeologinis visų laikų atradimas, mums derėjo išstudijuoti ištisą pasaulį - tegul mažutį, tegul dirbtinį, bet visgi pasaulį. Ką galėjome nuveikti? Nebent greitosiomis atlikti žvalgybą, juk medžiagos čia pakaktų kelioms tyrinėtojų kartoms.

Visų pirma nuleidome į angą galingą prožektorių, pakabintą ant ilgo kabelio, jungiančio jį su laivu. Prožektorius turėjo ne tik apšviesti vidinę palydovo dalį (iki šiol negaliu prisiversti vadinti "Penkiukę" laivu), bet ir pabūti mums švyturiu. Paskui nusileidome palei kabelį iki kito lygio. Esant tokiai menkai traukos jėgai, kritimas iš vieno kilometro aukščio nieko nereiškė; mes apsiginklavome spyruokliuojančiais smaigais, kurie lengvai nuslopino vos juntamą smūgį.

Nevarginsiu jūsų, aprašinėdamas visus "Penkiukės" stebuklus, juk iki šios dienos išspausdinta pakankamai daug nuotraukų, žemėlapių ir knygų. (Beje, kitą vasarą leidykla "Sidžvikas ir Džeksonas" išleis ir mano knygą.) Labiausiai norėčiau perteikti jums pojūčius žmonių, kurie pirmi apsilankė tame keistame metaliniame pasaulyje. Bet, patikėkite, aš tiesiog nebeatmenu, ką jaučiau, kai mes išvydome pirmąją įėjimo šachtą, tarsi pridengtą milžinišku grybu. Ko gero, įvykęs stebuklas mane taip apstulbino ir sujaudino, jog smulkmenos paprasčiausiai pasimiršo. Ir visgi prisimenu, kokį įspūdį man padarė konstrukcijos apimtys. Šito negali perteikti jokios fotografijos. "Penkiukės" kūrėjai, atvykę iš planetos su nedidele traukos jėga, buvo tikri milžinai, bemaž keturių žmogaus ūgių. Greta jų statinių mes atrodėme it pigmėjai.

Tą pirmąjį kartą nenusigavome toliau viršutinių lygių ir nematėme tų mokslo stebuklų, kuriuos atvėrė vėlesnės ekspedicijos. Mums darbo pakako ir gyvenamuosiuose skyriuose; net jei būtume galėję išgyventi kelis gyvenimus, vis vien nebūtume visko užbaigę. Matyt, praeityje vidinį rutulį apšvietė dirbtinė saulės šviesa, kurios šaltiniu buvo trigubas apsauginis apvalkalas, neleidžiantis atmosferai išgaruoti į kosmosą. Rutulio paviršiuje jupiteriečiai (taip praminėme "kultūros X" atstovus) uoliai atkūrė palikto gimtojo pasaulio sąlygas. Gali būti, kad jie turėjo lietų ir rūkus, dienas ir naktis, besimainančius metų laikus. Drauge su savimi į tremtį jie išsigabeno netgi mažutę "jūrą". Vanduo išliko, virtęs lediniu bemaž trijų kilometrų pločio lauku. Teko girdėti, jog, užtaisius išorinių apvalkalų spragas, bus atlikta vandens elektrolizė ir atkurta "Penkiukės" atmosfera.

Kuo daugiau matėme, tuo labiau mums patiko būtybės, į kurių valdas įsiveržėme pirmąkart po penketo milijonų metų. Jie buvo milžinai, jie atskrido iš kitos saulės sistemos, bet juose įžvel-

gėme daug žmogiškų bruožų. Ir neapsakomai gaila, jog mūsų civilizacijos apsilenkė - matuojant kosminiais matais, jas skyrė vos kelios sekundės.

Veikiausiai dar niekam archeologijos istorijoje nesisekė taip, kaip mums. Visų pirma, kosminis vakuumas apsaugojo laivą nuo sunaikinimo. Antra, jupiteriečiai - šito jau nieku gyvu negalėjome tikėtis, - ėmėsi tirti Saulės sistemą, bazėje palikę nemenkus lobius. Vidinio rutulio paviršiuje viskas atrodė taip, tarsi ilga laivo kelionė būtų pasibaigusi tik vakar. Gali būti, jog klajūnai nusprendė išsaugoti bazę kaip šventovę, kaip atminimą apie apleistą tėvynę, o gal manė, kad jiems tų daiktų dar prireiks.

Šiaip ar taip, viskas atrodė taip, kaip anuomet. Retsykiais net pabūgdavau. Drauge su Bilu fotografuoju nuostabius raižinius, ir staiga širdį sugniaužia kažkoks belaikiškumo jausmas. Ir baimingai dairaus aplink: rodos, tuojau atsivers šios strėlinės durys, įeis milžinai ir tęs akimirkai nutrauktą darbą.

Ketvirtąją dieną atradome menų galeriją. Kitaip nepasakysi, tai buvo būtent galerija. Kai Gruvsas ir Sirlas po trumpos pietinio pusrutulio apžvalgos pranešė apie šį radinį, mes nusprendėme sutelkti į jį visas savo jėgas. Juk, pasak kažkokio išmintingo žmogaus, mene slypi tautos širdis. Mes vylėmės, kad jis padės mums įminti “kultūros X” mįslę.

Statinys buvo didžiulis - netgi tokiems milžinams, kaip jie. Metalinis, kaip ir visi likę “Penkiukės” statiniai, bet anaiptol ne bedvasiai praktiškas. Bokštas smigo į viršų, siekdamas pusiaukelę iki šio pasaulio stogo, ir iš tolo, kol nesimatė jokių smulkmenų, pastatas panėšėjo į gotišką katedrą. Kai kurie autoriai, sutrikdyti šio atsitiktinio panašumo, tą pastatą vadina šventykla, tačiau mes ten neradome jokių religijos pėdsakų. Kitas reikalas - Menų Šventykla, ne veltui šis pavadinimas įsišaknijo taip tvirtai.

Apytiksliai apskaičiuota, jog vien šioje saugykloje yra nuo dešimties iki dvidešimties milijonų eksponatų, bylojančių apie ilgą šios tautos (veikiausiai kur kas vyresnės už žmoniją) istoriją. Būtent čia aptikau nedidelę apvalią patalpą. Iš pradžių pamaniau, jog čia susikerta šeši radialiniai koridoriai. Žvalgybon leidausi vienas, nepaisydamas profesoriaus įsakymo, ir dabar ieškojau trumpiausio kelio atgal, pas draugus. Abipus manęs atgalios slinko nebylios tamsios sienos, žibinto šviesa šoko lubomis priešakyje. Lubos buvo išmargintos įkirstais rašmenimis, ir aš taip ati-

džiai juos tyrinėjau, vildamasis aptikti pažįstamus derinius, jog nepastebėjau nieko aplink. Staiga pamačiau statulą ir nukreipiau į ją žibintą.

Pirmasis įspūdis, kurį palieka didingas meno kūrinys, visuomet nepakartojamas. Šįsyk įspūdis buvo juo stipresnis, nes aš pirmas iš žmonių pamačiau, kaip atrodė jupiteriečiai, - taip, taip, priešais mane stovėjo jupiterietis, neabejotinai kaltas iš natūros, kaltas tikro meistro ranka.

Siaura gyvatiška galva atgręžta į mane, nereginčios akys žvelgė tiesiai į manąsias. Dvi viršutinės rankos priglaustos prie krūtinės, kitos dvi laikė instrumentą, kurio paskirtis neįspėta iki šiol. Galinga uodega - ko gero, kūno atrama, nelyginant kengūros, - nudryko grindimis, tarsi pabrėždama ramybės įspūdį.

Jis nei kūnu, nei veidu nepanėšėjo į žmogų. Visiškai nebuvo šnervių, o ant kaklo matėsi kažkas panašaus į žiauninius plyšius. Ir visgi toji statula nepaprastai mane sujaudino. Niekad nemaniau, kad dailininkas geba šitaip nugalėti laiką, įveikti barjerą, skiriantį dvi kultūras. “Ne žmogus, tačiau koks žmogiškas!” - pasakė apie skulptūrą profesorius Forsteris. Žinoma, mus daug kas skyrė nuo šio pasaulio kūrėjų, tačiau mes vis vien buvome nepaprastai artimi.

Juk sugebame iš šuns ar arklio - anaiptol ne giminingų būtybių - snukio įspėti jų jausmus. Tad ir šiuo atveju man pasidingojo, kad suprantu priešais stovinčią būtybę. Regėjau išmintį. Regėjau tą tvirtybę, tą ramią, savikliovišką jėgą, kuria, pavyzdžiui, persmelktas įžymusis Džovanio Belinio dožo Loredano portretas. Tačiau nujaučiau ir liūdesį, liūdesį tautos, kuri atliko neišmatuojamą žygdarbį - ir veltui.

Iki šiol lieka paslaptimi, kodėl ta skulptūra buvo vienintelis jupiteriečio atvaizdas. Vargu ar ta išprususi tauta šiuo atžvilgiu galėjo turėti kokį nors tabu. Galbūt mes sužinosime priežastį, kai iššifruosime užrašus ant mažosios salės sienų.

Beje, statulos paskirtis suprantama. Ją pastatė, kad, įveikusi laiką, skulptūra pasveikintų tą, kuris kada nors eis jos kūrėjų pėdomis. Veikiausiai būtent todėl ji kur kas mažesnė už savo originalą. Matyt, ateiviai jau tuomet įspėjo, jog ateitis priklauso Žemei ar Venerai, vadinas - būtybėms, kurios greta jupiteriečių atrodytų it nykštukai. Jie suprato, kad fiziniai skirtumai gali tapti tokiu pat barjeru, kaip ir laikas.

Po poros minučių susiradau draugus ir kartu su jais iškeliavau į laivą, skubėdamas papasakoti apie savo atradimą profesoriui, kuris ganėtinai nenoriai nutraukė darbą, kad mažumėlę pailsėtų, - kai nusileidome "Penkiukėje", profesorius Forsteris miegojo vos po keturias valandas per parą. Kai išsiropštėme pro angą ir vėl atsidūrėme po žvaigždėmis, metalinę lygumą užliejo auksaspalvė Jupiterio šviesa.

- Čia tai bent! - išgirdau radiofone Bilo balsą. - Profesorius perstūmė laivą.

- Nesąmonė, - atrėžiau aš. - Laivas stovi, kur stovėjęs.

Bet tuomet grįžtelėjau galvą ir supratau, kodėl Bilas suklydo. Mes sulaukėme svečių.

Už poros kilometrų nuo mūsų laivo stūksojo tiksli jo kopija - kad ir kaip ten būtų, šitaip pasirodė man. Skubiai perėjome oro šliuzą ir pamatėme, jog profesorius, nepaisydamas nuovargio, jau linksmina atvykėlius. Jie buvo trys, tarp jų - didžiai mūsų nuostabai ir, atvirai šnekant, pasitenkinimui - viena daili brunetė...

- Susipažinkite, - kažkokiu blausiu balsu pratarė profesorius Forsteris. - Čia misteris Rendolfas Meizas. Mokslo populiarinimo knygų autorius. O čia... - Jis grįžtelėjo į Meizą: - Atleiskite, neišgirdau pavardės...

- Mano pilotas, Donaldas Hopkinsas... mano sekretorė, Merijena Mitčel.

Prieš tardamas "sekretorė", Meizas akimirką patylėjo - pauzelė buvo beveik nepastebima, tačiau pakankama, kad mano smegenyse tvykstelėtų signalinė lemputė. Aš neišdaviau savo jausmų, tačiau Bilas metė į mane žvilgsnį, kuris iškalbingiau už žodžius bylojo: "Jei galvoji tą patį, ką ir aš, man dėl tavęs gėda".

Meizas buvo aukštas, pliktelėjęs, liesas vyriškis, spinduliuojantis neabejotinai apsimestinį geranoriškumą - taip elgiasi žmonės, kuriems draugiškas tonas tėra profesinis įprotis.

- Matyt, šis susitikimas jums toks pat netikėtas, kaip ir man, - perdėtai maloniai pratarė jis. - Nieku gyvu nesitikėjau, kad mane kas nors aplenks. Net nekalbant apie visa tai...

- Kodėl jūs čionai atskridote? - paklausė Eštonas, stengdamasis nepasirodyti itin įtarus.

- Kaip sykis aiškinau profesoriui. Merijena, prašau paduoti man segtuvą. Dėkui.

Jis ištraukė iš segtuvo pluoštą puikių paveikslų astronominė-

mis temomis ir padalino mums. Tai buvo planetų vaizdai iš jų palydovų, siužetas ganėtinai paplitęs ir nuvalkiotas.

- Be abejo, jūs matėte aibes panašių fotografijų, - tęsė Meizas. - Bet šios ne visai įprastos, joms kone šimtas metų. Jas nupiešė dailininkas Česlis Bounstelas, jos buvo išspausdintos "Laife" 1944 metais, kai apie tarpplanetinius skrydžius žmonija galėjo tik svajoti. O dabar "Laifo" redakcija pavedė man apskrieti Saulės sistemą ir pasižiūrėti, ar dailininko fantazija toli prasilenkė su tikrove. Šimtųjų pirmosios publikacijos metinių proga reprodukcijos vėl pasirodys žurnalo puslapiuose, o greta puikuosis realios nuotraukos. Gerai sugalvota, tiesa?

Išties neblogai. Tačiau antroji raketa kėlė šiokių tokių keblumų... Ką apie tai galvoja profesorius? Aš dirstelėjau į mis Mitčel, kukliai stovinčią nuošalyje, ir nusprendžiau, jog nėra to blogo, kas neišeitų į gera.

Mes būtume tik apsidžiaugę netikėta pagalba, jei ne prioriteto klausimas. Nė neabejojome, jog Meizas nedelsdamas išfilmuos visas savo juostas ir visu greičiu nušvilps atgalios į Žemę, numojęs ranka į redakcijos užduotį. Kaip jam sukliudyti - ir ar verta? Reklama ir spaudos parama mums tik į naudą, tačiau mes nusprendėme patys pasirinkti laiką ir veiklos pobūdį. Netikėtai paklausiau savęs, ar galima profesorių laikyti taktišku žmogumi, ir nusprendžiau, jog bėdos neišvengsime.

Tačiau pirmai pradžiai diplomatiniai santykiai klostėsi visai patenkinamai. Profesoriui šovė puiki mintis - kiekvienas iš mūsų buvo susietas su kuriuo nors Meizo grupės nariu ir turėjo atlikti gido bei prižiūrėtojo pareigas. Tokiu būdu tyrinėtojų skaičius padvigubėjo, darbas užvirė kur kas sparčiau. Juk tokiomis sąlygomis pavojinga vaikštinėti po vieną, ir anksčiau tatai gerokai trukdė stumtis į priekį.

Kitą dieną profesorius papasakojo mums, kokios politikos nusprendė laikytis.

- Tikiuosi, apsieisime be nesusipratimų, - mažumą raukydamasis pratarė jis. - Mano manymu, lai vaikšto, kur nori, ir filmuoja, kiek lenda, kad tik nieko neimtų ir su savo nuotraukomis nesugrįžtų į Žemę anksčiau už mus.

- Neįsivaizduoju, kaip galėtume jiems sukliudyti, - prieštaravo Eštonas.

- Matote, aš vyliausi šito išvengti, bet teko paduoti paraišką

dėl “Penkiukės”. Vakar vakare radaru susisiekiau su Ganimedu, ir, ko gero, dabar mano paraiška jau Hagoje.

- Betgi paraiškos dėl astronominių kūnų neregistruojamos. Maniau, šis klausimas išspręstas dar praėjusiame amžiuje, kilus problemoms dėl Mėnulio.

Profesorius vylingai nusišypsojo.

- Jūs pamirštate, jog šįsyk kalbame ne apie astronominį kūną. Mano paraiškoje minimas išgelbėtas turtas, ir pateikiau ją Pasaulinės mokslų organizacijos vardu. Jei Meizas ką nors išsiveš iš “Penkiukės”, tai bus vagystė iš PMO. Rytoj labai švelniai išdėstysiu Meizui, kas ir kaip, kol jam dar nešovė kokia nors dviprasmiška mintis.

Keista buvo galvoti apie Penktąjį palydovą kaip apie išgelbėtą turtą, ir aš pamėginau įsivaizduoti, kokie juridiniai ginčai įsiplieks, kai sugrįšime namo. Bet kol kas profesoriaus ėjimas užtikrino mums tam tikras teises, tad Meizas nedrįs rinkti suvenyrų - kad ir kaip ten būtų, mes taip manėme.

Ėmiausi visokeriopų gudrybių, kad pasiekčiau savo, - keliaujant tyrinėti “Penkiukės”, mane kelis kartus paskyrė Merijenos porininku. Meizas nėmaž neprieštaravo, o ir kodėl būtų turėjęs prieštarauti: kosminis skafandras, kad jį kur velnias, - visų patikimiausia jaunos moters apsauga.

Žinia, pirmai progai pasitaikius nusivedžiau ją į menų galeriją ir parodžiau savo radinį. Merijena ilgai žiūrėjo į statulą, nutviekstą mano žibinto spinduliu.

- Kaip nuostabu, - galiausiai iškvėpė ji. - Tik įsivaizduokite, ji milijonus metų laukė čia, tamsoje! Betgi ją reikia kaip nors pavadinti.

- Jau padaryta. Aš pavadinau skulptūrą “Pasiuntiniu”.

- Kodėl?

- Suprantate, ji man išties nelyginant pasiuntinys ar, jei norite, šauklys, atnešęs mums žinią iš praeities. Skulptoriai žinojo, kad anksčiau ar vėliau čionai kas nors užklys.

- Ko gero, jūs teisus. Pasiuntinys. Ką gi, visai neblogai. Kažkaip didinga ir kilnu. Ir tuo pat metu liūdna. Ar jums taip neatrodo?

Įsitikinau, jog Merijena labai protinga moteris. Stačiai stebėtina, kaip gerai ji mane suprato, su kokia atida apžiūrinėjo viską,

ką jai rodžiau. Tačiau labiausiai ją apstulbino ir sužavėjo "Pasiuntinys", Merijena nuolat sugrįždavo prie jo.

- Žinote, Džekai, - pratarė jinai (regis, kitą dieną po to, kai Meizas buvo atėjęs pasižiūrėti skulptūros), - jūs turite pargabenti šį kūrinį į Žemę. Tik įsivaizduokite, kokia bus sensacija!

Aš atsidusau.

- Profesorius su džiaugsmu ją pargabentų, tačiau statula sveria per toną. Mums nepakaks degalų. Jai teks lukterėti iki kito karto.

Merijena nustebo.

- Betgi čia daiktai nieko nesveria, - paprieštaravo ji.

- Tai visai kas kita, - paaiškinau aš. - Yra svoris, ir yra inercija. Inercija... Na, nesvarbu. Šiaip ar taip, mes negalime išsivežti statulos. Kapitonas Sirlas kategoriškai atsisakė.

- Kaip gaila, - atsiduso Merijena.

Tą pokalbį prisiminiau tik mūsų starto išvakarėse. Mes ištisą dieną triūsėme it prisukti, tvarkėme įrangą (be abejo, dalį palikome būsimoms ekspedicijoms). Išnaudojome visas filmavimo juostas. Pasak Čarlio Eštono, jei dabar sutiktume gyvą jupiterietį, nebegalėtume įamžinti šio fakto. Man regis, visi troškome bent trumpučio atokvėpio, kad galėtume nevaržomi panagrinėti savo įspūdžius ir atsitokėti nuo susitikimo su svetima kultūra.

Meizo laivas "Henris Liusas" taip pat pasirengė skrydžiui. Susitarėme startuoti drauge; tai buvo profesoriaus mintis - jis nė už ką nebūtų palikęs Meizo "Penkiukėje" vieno.

Taigi, viskas buvo parengta, bet tuomet, peržiūrinėdamas mūsų įrašus, aš staiga pasigedau šešių eksponuotų juostelių. Tų, kuriose įamžinome Menų Šventyklos užrašus. Pamąstęs prisiminiau, jog tas juosteles įteikė man, o aš padėjau jas ant karnizo Šventykloje, ketindamas pasiimti vėliau.

Startas dar negreit, profesorius ir Eštonas kietai miega, atsigriebdami už visas nemiegotas naktis, tai kodėl gi man tylutėliai neišslinkus ir nenubėgus parsinešti juostelių? Žinojau, kad už jų prapuldymą gausiu pylos, o dabar sugaišiu kokį pusvalanduką - ir viskas bus gerai. Tad, dėl viso pikto perspėjęs Bilą, vienui vienas išėjau į Menų Šventyklą.

Žinia, prožektoriaus čia jau nebuvo, ir "Penkiukės" gelmėse viešpatavo slogi tamsa. Prie įėjimo palikau signalinį žibintą, liuok-

telėjau ir pasileidau kristi. Po dešimties minučių rankose jau laikiau pamirštas juosteles.

Troškimas dar sykį atsisveikinti su "Pasiuntiniu" buvo natūralus. Kas žino, kiek metų prabėgs, kol pamatysiu jį vėl, o tasai ramus ir paslaptingas kūrinys nepaprastai mane traukė ir viliojo.

Kad ir kaip būtų gaila, jisai viliojo ne tik mane. Pjedestalas buvo tuščias, statula dingo.

Žinoma, aš galėjau nepastebėtas sugrįžti ir niekam nieko nesakyti - taip būčiau išvengęs nemalonių pasiaiškinimų. Tačiau buvau toks įsiutęs, jog visų mažiausiai galvojau apie atsargumą. Grįžęs į laivą, tučtuojau pažadinau profesorių ir išklojau, kas nutiko.

Jis atsisėdo, trindamas užmiegotas akis, ir misterio Meizo bei jo palydovų adresu pasakė keletą žodelių, kurių kartoti nesiimsiu.

- Vieno nesuprantu, - suraukė antakius Sirlas, - kaip jie ją ištraukė? O gal neištraukė? Mes būtume juos pastebėję.

- Ten šitiek nuošalių kampelių. Jie ištaikė minutę, kai greti-mai nebuvo nė vieno iš mūsų, ir išsinešė ją. Darbas ne iš lengvųjų, netgi prie čionykštės traukos jėgos, - kone žavėdamasis pastebėjo Erikas Fultonas.

- Dabar ne metas svarstyti jų gudrybes! - sušuko profesorius. - Mes turime penketą valandų, kad sugalvotume kokį nors planą. Anksčiau jie nepakils. Juk mes tik ką praskriejome priešpriešos su Ganimedu tašką. Ar aš teisus, Kingsli?

- Taip. Visų geriausia startuoti, kai atsidursime kitoje Jupiterio pusėje, - kitokia skrydžio trajektorija pareikalautų pernelyg daug kuro.

- Puiku. Vadinasi, mes dar turime laiko. Ką siūlote?

Dabar, žiūrint atgal, man retsykiais atrodo, jog mes pasielgėme keistokai ir ne visiškai taip, kaip pridera civilizuotiems žmonėms. Vos prieš du ar tris mėnesius nebūtume sugalvoję nieko panašaus. Tačiau buvome be galo pavargę, baisiausiai supykę, be to, toli nuo likusios žmonijos viskas atrodė kažkaip kitaip. Įstatymų nebuvo, beliko patiems atstatyti teisingumą...

- Gal sutrukdykime jiems pakilti? Pavyzdžiui, sugadinkime variklį? - pasiūlė Bilas.

Sirlas kategoriškai atmetė šią idėją.

- Viskam yra ribos, - atsakė jis. - Jau nekalbant apie tai, jog

Donas Hopkinsas - mano draugas. Jis man niekada neatleistų, jei sugadinčiau jo laivą. Ypač jei paskui paaiškėtų, kad laivo nebeįmanoma sutaisyti.

- Pavokime kurą, - lakoniškai pasiūlė Gruvsas.

- Teisingai! Matot, iliuminatoriai tamsūs, vadinasi, visi miega. Junkis ir pumpuok.

- Puiki mintis! - įsiterpiau aš. - Bet iki jų raketos du kilometrai. Kokio ilgio mūsų vamzdis? Šimto metrų?

Į mano žodžius niekas nekreipė dėmesio; visi toliau svarstė Gruvso idėją. Per penketą minučių buvo išspręsti techniniai klausimai, beliko vilktis skafandrus ir imtis darbo.

Užsirašydamas į profesoriaus Forsterio ekspediciją nė neįtariau, jog kada nors virsiu senovinio nuotykinio romano veikėju, nešiku afrikiečiu, ir tempsiu krovinį ant galvos. Ir dar kokį krovinį - vieną šeštąją kosminio laivo dalį! (Turint omeny menką profesoriaus Forsterio ūgį, naudos iš jo buvo nedaug.) Penktajame palydove laivas su pustuščiais bakais svėrė apie du šimtus kilogramų. Palindome po juo, įsisprendėme - ir atplėšėme nuo aikštelės. Žinia, atplėšėme ne išsyk, juk laivo masė liko nepakitusi. Paskui nutempėme į priekį.

Darbas buvo kur kas sunkesnis, nei manėme, ir eiti teko ganėtinai ilgai. Bet štai pagaliau antrasis laivas stovi šalia pirmojo. "Henrio Liuso" įgula nieko nepastebėjo, visi kietai miegojo - manydami, jog ir mes miegame it užmušti.

Mažumėlę uždusau, bet džiūgavau kaip mokinukas, kai Sirlas su Fultonu ištempė iš mūsų oro šliuzo vamzdį ir tylutėliai prijungė jį prie "Henrio Liuso" kuro bakų.

- Mūsų planas nepakartojamas tuo, - paaiškino man Gruvsas, - kad jie negali mums sukliudyti - šiam tikslui reikėtų išeiti laukan ir atjungti vamzdį. Viską išpumpuosime per penkias minutes, o jie sugaiš dvi su puse minutės vien tam, kad apsivilktų skafandrus.

Staiga mane persmelkė baimė.

- O jeigu jie įjungs variklius ir pamėgins startuoti?

- Tuomet iš mūsų visų liks tik šlapia vieta. Betgi ne, iš pradžių jie išlįs patikrinti, kas nutiko. Aha, štai įsijungė siurbliai.

Vamzdis išsipūtė, nelyginant slėgio veikiama gaisrininkų žarna, - vadinas, į mūsų bakus plūstelėjo kuras. Man atrodė, jog tuoj tuoj nušvis "Henrio Liuso" iliuminatoriai, ir laukan iššoks

sutrikusi įgula - netgi mažumą nusivyliau, kai nenutiko nieko panašaus. Matyt, jie miegojo labai kietai, jei net nepajuto veikiančių siurblių keliamos vibracijos. Bet štai perpumpavimo operacija baigėsi, Sirlas su Fultonu atsargiai atjungė vamzdį ir partempė jį į šliuzą. Regis, mums pavyko, tačiau jautėmės - ir atrodėme - ganėtinai kvailai.

- Na? - paklausėme profesoriaus.

- Grįžkime į laivą, - pamąstęs atsakė jis. Nusivilkome skafandrus ir susigrūdome į kabiną. Profesorius įsitaisė prie siųstuvo ir išbeldė pavojaus signalą. Tada lukterėjome kelias sekundes, kol įsijungs kaimynų laivo automatika.

Atgijo televizorius, į mus baimingai dėbsojo Meizas.

- A, Forsteris! - burbtelėjo jis. - Kas atsitiko?

- Mums - nieko, - šaltai atsiliepė profesorius. - O štai jūs kai ko netekote. Dirstelkite į kuro matuoklį.

Ekranas ištuštėjo, o iš garsiakalbio pasigirdo nedarnūs šūksniai. Bet štai vėl pasirodė Meizas - piktas ir sunerimęs nejuokais.

- Kas yra? - piktai suriko jis. - Ar čia jūsų darbas?

Profesorius leido jam pasikarščiuoti, paskui atsakė:

- Man rodos, bus geriau, jei atvyksite pas mus į derybas. Juolab kad eiti jums visai netoli.

Meizas akimirkai neteko žado, bet visgi išpoškino:

- Ateisiu!

Ekranas ištuštėjo vėl.

- Jam teks atsisakyti savo sumanymo! - piktdžiugiškai iškošė Bilas. - Kitos išeities nėra!

- Viskas ne taip paprasta, - atšaldė jo įkarštį Fultonas. - Jei Meizas panorėtų, jis su mumis net nesikalbėtų, o per radiją išsikviestų kuro tiekėją iš Ganimedo.

- Ir kas jam iš to? Sugaištų kelias dienas ir prarastų krūvą pinigų.

- Užtat pasiliktų statulą. O pinigus susigrąžintų per teismą.

Tvykstelėjo signalinė šliuzo lemputė, ir į kabiną įsispraudė Meizas. Sprendžiant iš veido išraiškos, pakeliui jis jau spėjo viską pasverti ir nusiteikti taikiai.

- Na, na, - geranoriškai pradėjo Meizas. - Ir kodėl gi jūs pradėjote visas šias nesąmones?

- Jūs puikiai žinote, kodėl, - šaltai atsakė profesorius. - Aš gi

be užuolankų jums paaiškinau, jog iš "Penkiukės" nieko nevalia išsigabenti. Jūs pasisavinote turtą, kuris jums nepriklauso.

- Betgi paklausykite! O kam jis priklauso? Juk neimsite tvirtinti, kad šioje planetoje viskas - jūsų asmeninė nuosavybė?

- Čia ne planeta - čia laivas, vadinasi, šiuo atveju taikysime įstatymą apie išgelbėtą turtą.

- Ganėtinai ginčytinas klausimas. Ar nemanote, kad vertėtų palaukti, kol jūsų pretenzijas patvirtins teismas?

Profesorius elgėsi mandagiai, bet aš mačiau, kad jis tvardosi iš paskutiniųjų.

- Štai kas, misteri Meizai, - grėsmingai ramiai pratarė jis. - Jūs pasigrobėte patį svarbiausią mūsų radinį. Aš beveik galėčiau atleisti jums už šį poelgį, nes jūs niekada nesuprasite archeologo ir nesuvoksite, ką padarėte. Grąžinkite statulą, mes grąžinsime jums kurą ir pamiršime, kas nutiko.

Meizas mąsliai pasitrynė smakrą.

- Nesuprantu, kodėl keliate tiek triukšmo dėl kažkokios statulos, juk čia apstu visokio gero.

Ir tuomet profesorius padarė klaidą.

- Kalbate it žmogus, kuris pavogė iš Luvro "Moną Lizą" ir tikisi, kad niekas jos nepasiges, nes aplink kabo šitiek daug kitų paveikslų! Toji skulptūra tokia unikali, kad su ja nevalia lyginti nė vieno Žemės meno kūrinio. Štai kodėl ji turi būti sugrąžinta.

Derantis nevalia išsiduoti, jog esi gyvybiškai suinteresuotas būsima sutartim. Meizo akys godžiai sužibo, ir aš tariau sau: "Aha! Jis užsispirs". Prisiminiau Fultono žodžius apie kuro tiekėją iš Ganimedo.

- Leiskite man pusvalandį pagalvoti, - pratarė Meizas, sukdamas durų link.

- Prašom, - sausai atsiliepė profesorius. - Bet tik pusvalandį, nė minutėlės ilgiau.

Meizas anaiptol nebuvo kvailys: nepraėjo nė penkios minutės, ir jo laivo antena lėtai pasisuko, nukrypdama į Ganimedą. Aišku, mes bandėme perimti pokalbį, tačiau jis dirbo su įslaptintuvu. Kaip matyti, tie laikraštininkai nelabai tepasitiki vieni kitais.

Atsakymas atėjo po kelių minučių - taip pat įslaptintas. Laukdami įvykių tąsos, mes surengėme karinį pasitarimą. Profesorius pasiekė tokią stadiją, kai žmogus veržiasi kiaurai, nieko

nebepaisydamas. Jis suvokė padaręs klaidą ir dėl to niršo dar labiau.

Matyt, Meizas kažko baiminosi, nes grįžo su pastiprinimu. Jį lydėjo pilotas Donaldas Hopkinsas - akivaizdu, jog ši istorija jam nėmaž nepatiko.

- Viskas suderinta, profesoriau, - iškilmingai pranešė Meizas. - Blogiausiu atveju namolio grįšiu ir be jūsų pagalbos, nors tatai truks mažumėlę ilgiau. Neneigsiu, geriau būtų susitarti, tokiu būdu sutaupytume ir laiko, ir pinigų. Štai paskutinis mano žodis: jūs grąžinate kurą, o aš atiduodu jums visa kita... e-e... visus suvenyrus, kurių prisirinkau "Penkiukėje". Tačiau "Moną Lizą" pasilieku sau - net jei dėl to į Ganimedą nusigausiu tik kitą savaitę.

Iš pradžių profesorius išsunkė keletą prakeiksmų, kuriuos priimta laikyti kosminiais, nors, garbės žodis, jie maža kuo tesiskiria nuo žemiškųjų. Matyt, išsikeikus Forsteriui palengvėjo, ir po minutėlės jis perdėtai pagarbiai tarė:

- Maloningasis misteri Meizai, jūs esate nepataisomas sukčius, vadinasi, su jumis neprivalau būti mandagus. Esu pasirengęs imtis prievartos, įstatymas mane pateisins.

Mes užėmėme strategines pozicijas prie durų. Meizo veide šmėstelėjo lengvutis nerimas - visai lengvutis.

- Liaukitės vaidinę melodramą, - išdidžiai pareiškė jis. - Dabar dvidešimt pirmas amžius, o ne tūkstantis aštuonišimtieji metai, be to, čia ne Laukiniai Vakarai.

- Laukiniai Vakarai - tatai tūkstantis aštuoni šimtai aštuoniasdešimtieji metai, - pataisė jį pedantiškasis Bilas.

- Manykite, kad esat suimtas, o mes tuo tarpu nuspręsime, kaip elgtis toliau, - tęsė profesorius. - Misteri Sirlai, palydėkite jį į kabiną B.

Meizas nervingai sukikeno ir prisiglaudė prie sienos.

- Liaukitės, profesoriau, tai vaikiška! Jūs negalite manęs sulaikyti prieš mano valią. - Jis dirstelėjo į "Henrio Liuso" kapitoną, be žodžių prašydamas pagalbos.

Donaldas Hopkinsas nubraukė nuo kitelio neregimą dulkelę.

- Aš negeidauju kištis į visokiausius kivirčus, - į erdvę pratarė jis.

Meizas piktai nudelbė savo pilotą ir nenorom pasidavė. Mes aprūpinome jį knygomis ir užrakinome.

Kai Meizui už nugaros užsitrenkė durys, profesorius kreipėsi į Hopkinsą, pavydžiai stebeilijantį į mūsų kuro matuoklius.

- Jei neklystu, kapitone, - mandagiai prabilo jis, - jūs nenorite būti savo darbdavio machinacijų bendrininku?

- Aš neutralus. Mano darbas - atvairuoti laivą čionai ir atgal į Žemę. Visa kita aiškinkitės patys.

- Dėkui. Man rodos, mudu puikiai suprantame kits kitą. Galbūt grįžkite į savo laivą ir paaiškinkite padėtį. Mes su jumis susisieksime po poros minučių.

Kapitonas Hopkinsas nerūpestingai nužingsniavo link durų. Ties slenksčiu stabtelėjo ir atsigręžė į Sirlą.

- Beje, Kingsli, - tarstelėjo jis, - ar nepagalvojote apie kankinimą? Jei nuspręsite iškvosti savo belaisvį, būkit mieli, praneškite man, - turiu keletą įdomių idėjų.

Taip taręs, jis išėjo, palikdamas mus su mūsų įkaitu.

Kiek suprantu, profesorius tikėjosi tiesioginių mainų. Tačiau jis neįvertino vieno dalyko - Merijenos charakterio.

- Taip jam ir reikia, - nukirto ji. - Beje, o koks gi skirtumas? Jūsų laive Rendolfui nė kiek ne blogiau, nei mūsų, ir jūs nieko neišdrįsite jam padaryti. Praneškite man, kai Meizas jums nusibos.

Aklavietė! Mes aiškiai persistengėme ir visiškai nieko nepešėme. Meizas buvo mūsų rankose, tačiau kas mums iš to?

Profesorius niūriai stebeilijo pro iliuminatorių, atgręžęs mums nugarą. Milžiniškas Jupiterio diskas tarsi rėmėsi kraštu į horizontą, užstodamas kone visą dangų.

- Reikia ją įtikinti, kad mes nejuokaujame, - tarė Forsteris.

Jis atsigręžė į mane.

- Kaip manote, ji išties myli tą šunsnukį?

- Hm... Rodos, taip. Žinoma, taip.

Profesorius susimąstė. Paskui kreipėsi į Sirlą:

- Eime į mano kajutę. Noriu šį tą su jumis aptarti.

Jiedu išėjo, gana ilgai kažką tarėsi, o kai sugrįžo, veiduose švytėjo piktdžiuga, tarsi abu iš anksto kažin kuo džiaugtųsi, o profesorius rankoje laikė skaičiais išmargintą popieriaus lapą. Priėjęs prie siųstuvo, jis iškvietė “Henrį Liusą”.

- Klausau. - Sprendžiant iš Merijenos tono, ji laukė mūsų skambučio. - Na, kaip, apsigalvojote? Žinote, visa tai jau pradeda įgrįsti...

Profesorius griežtai pažvelgė į ją.

- Mis Mitčel, - prabilo jis. - Matyt, jūs suabejojote, kad mes kalbame rimtai. Todėl nusprendžiau jums parodyti... hm... kad

mes nejuokaujame. Netrukus jūsų šefas atsidurs ganėtinai pavojingoje padėtyje ir baisiai įsigeis, kad kuo greičiau jį išvaduotumėt.

- Tikrai? - abejingai pasiteiravo Merijena, bet man pasidingojo, kad jos balse suskambo nerimas.

- Ko gero, jūs ne itin gerai išmanote dangaus mechaniką, - saldžiu balsu tęsė profesorius. - Ar atspėjau? Gaila, labai gaila. Beje, jūsų pilotas patvirtins viską, ką dabar pasakysiu. Teisingai, misteri Hopkinsai?

- Klokite, - pasigirdo perdėm neutralus balsas.

- Klausykite atidžiai, mis Mitčel. Iš pradžių leiskite priminti, kad jūsų padėtis šiame palydove ne visai įprasta, netgi pavojinga. Pakanka dirstelti pro iliuminatorių, kad įsitikintumėt... Jupiteris visai šalia. Ar reikia priminti, kad Jupiterio traukos laukas gerokai pranoksta likusiųjų planetų gravitaciją? Ar tą jūs suprantate?

- Taip, - patvirtino Merijena - jau nebe taip šaltakraujiškai. - Tęskite.

- Puiku. Mūsų pasaulėlis aplekia Jupiterį per dvylika valandų. Tai štai, remiantis visiems žinoma teorema, kūnas, krintantis iš orbitos, traukos jėgos centrą pasieks per nulis sveikų šimtą septyniasdešimt septynias tūkstantąsias periodo. Kitaip tariant, kūnas, iš čia krintantis į Jupiterį, planetos centrą pasieks maždaug per dvi valandas ir septynias minutes. Be abejo, kapitonas Hopkinsas gali patvirtinti, kad sakau gryniausią tiesą.

Po neilgos pauzelės išgirdome Hopkinso balsą:

- Žinia, negaliu laiduoti, jog pateikti skaičiai yra absoliučiai tikslūs, bet manau, kad iš esmės viskas teisingai. Jei ir yra kokia klaidelė, tai visai nedidelė.

- Nuostabu, - tęsė profesorius. - Žinoma, jūs suprantate, - jis geraširdiškai nusijuokė, - kad kritimas į planetos centrą - atvejis perdėm teorinis. Jeigu čia iš tiesų švystelėtum kokį nors daiktą, viršutinius Jupiterio sluoksnius jis pasiektų kur kas greičiau. Viliuosi, kad jums nenusibodo manęs klausytis?

- Ne, - tylutėliai atsiliepė Merijena.

- Puiku. Juo labiau, kad kapitonas Sirlas teikėsi paskaičiuoti, kiek gi iš tiesų truks kritimas. Viso labo valandą ir trisdešimt penkias minutes - galima paklaida lygi dviem ar trim minutėms. Deja, už absoliutų tikslumą garantuoti mes negalime, cha-cha!

Be abejo, jūs pastebėjote, kad mūsų palydovo traukos jėga labai menka. Antrasis kosminis greitis čia lygus tik dešimčiai metrų per sekundę. Meskite šitokiu greičiu kokį nors daiktą, ir jis apskritai čionai nebesugrįš. Teisingai, misteri Hopkinsai?

- Visiškai teisingai.

- O dabar pereikim prie reikalo. Po minutėlės ketiname išvesti misterį Meizą pasivaikščioti. Kai tik mūsų gerbiamas svečias atsidurs tiksliai po Jupiteriu, nuimsime nuo jo skafandro reaktyvinius pistoletus ir... e-e... suteiksime tam sukčiui šiokį tokį pagreitį. Žinia, galėsime be vargo pasivyti jį savo laivu ir priimti atgalios - kai tik jūs atiduosite mums pavogtą turtą. Aišku, iš mano kalbos turėjote suprasti, jog šioje operacijoje viską lems laikas. Valanda ir trisdešimt penkios minutės - stebėtinai trumpas laiko tarpas, ar ne?

- Profesoriau! - aiktelėjau aš. - Jūs taip nepasielgsite?

- Nutilkite! - riktelėjo jis. - Taigi, mis Mitčel, ką gi jūs pasakysite?

Merijena pašiurpusi ir nepasitikėdama stebeilijo į mus.

- Jūs paprasčiausiai blefuojate! - sušuko jinai. - Netikiu, kad galėtumėt taip pasielgti! Įgula jums neleis!

- Apgailestauju. Kapitone Sirlai, misteri Gruvsai, prašau eiti pas suimtąjį ir vykdyti mano nurodymus.

- Klausau, sere, - iškilmingai atsiliepė Sirlas.

Meizas atrodė išsigandęs, bet nė nemanė nusileisti.

- Ką dar sumanėte? - paklausė belaisvis, kai jam į rankas įbruko skafandrą.

Sirlas nukabino jo reaktyvinius pistoletus.

- Vilkitės, - paliepė jis. - Mes einame pasivaikščioti.

Tik dabar sumojau, ką sumanė profesorius. Žinoma, tai blefas, grandiozinis blefas, jis nešvystels Meizo į Jupiterį. Taigi net jei būtų sumanęs švystelti, Sirlas su Gruvsu jam neleistų. Betgi Merijena perpras apgaulę, ir mes vėl nieko nepešime.

Pabėgti Meizas negalėjo; be reaktyvinių pistoletų jis liko bejėgis. Palydovai čiupo jį už rankų ir nusitempė, nelyginant pririšamą aerostatą. Jie vilko suimtąjį link horizonto - ir link Jupiterio.

Pažvelgiau į gretimą laivą ir pamačiau, jog Merijena stovi prie iliuminatoriaus, žvilgsniu lydėdama tolstančią trijulę. Profesorius Forsteris taip pat ją pastebėjo.

- Tikiuosi, mis Mitčel, jūs suprantate, jog mano žmonės nusitempė ne tuščią skafandrą. Patarčiau jums apsiginkluoti teles-

kopu. Po minutėlės jie dings už horizonto, tačiau jūs galėsite pamatyti misterį Meizą, kai jis pradės... hm... kilti.

Garsiakalbis tylėjo. Atrodė, jog kankinantis laukimas niekada nesibaigs. Gal Merijena nusprendė išmėginti profesoriaus ryžtą? Aš stvėriau binoklį ir nukreipiau jį į dangų virš tokio neįtikimai artimo horizonto. Ir staiga geltoname milžiniško Jupiterio disko fone išvydau trumputį šviesos tvyksnį. Skubiai pareguliavau ryškumą ir pamačiau tris į dangų kylančias figūras. Mano akivaizdoje jos išsiskyrė: dvi pristabdė ir ėmė kristi atgalios į "Penkiukę", o trečioji toliau skriejo stačiai link grėsmingo dangaus kūno.

Aš pasibaisėjęs atsigręžiau į profesorių:

- Jie tai padarė! Maniau, kad jūs blefuojate!

- Be jokios abejonės, mis Mitčel buvo tokios pat nuomonės, - šaltai atrėmė profesorius. - Tikiuosi, man nereikės aiškinti, kuo gali baigtis jūsų delsimas. Regis, jau minėjau, kad kritimas į Jupiterį iš mūsų orbitos truks viso labo devyniasdešimt penkias minutes. Bet, tiesą sakant, pakaks ir keturiasdešimties minučių, paskui bus jau per vėlu...

Jis išraiškingai nutilo. Garsiakalbis taip pat tylėjo.

- O dabar, - tęsė profesorius, - norėdamas išvengti bereikalingų ginčų, aš išjungiu imtuvą. Pokalbį pratęsime tik tada, kai jūs atiduosite statulą... Ir likusius daiktus, apie kuriuos taip neapdairiai prasitarė misteris Meizas. Viso labo.

Prabėgo dešimt ilgų minučių. Aš pamečiau Meizą iš akių ir jau klausiau savęs, ar ne metas surišti profesorių ir pulti įkandin jo aukos, kol dar netapome žudikais?... Betgi laivą valdo tie patys žmonės, kurie savo rankomis įvykdė nusikaltimą. Į pabaigą aš visai susipainiojau.

Ir tuomet lėtai atsivėrė "Henrio Liuso" liukas, o jame pasirodė dvi skafandrais vilkinčios figūros, prilaikančios mūsų kivirčų objektą.

- Visiška kapituliacija. - Profesorius lengviau atsiduso. - Neškite ją čionai, - per radiją paliepė jis. - Aš atversiu šliuzą.

Jis akivaizdžiai nesiskubino. Aš visąlaik dirsčiojau į laikrodį - prabėgo jau penkiolika minučių. Oro šliuze kažkas sugrumėjo, sužvango, paskui atsivėrė durys ir įėjo kapitonas Hopkinsas. Jam įkandin sekė Merijena, stulbinančiai panaši į Klitemnestrą* - trū-

*Klitemnestra - Argo karaliaus Agamemnono žmona, tapusi jo žudike.

ko tik kruvino durklo. Baiminausi sutikti jos žvilgsnį, o profesoriui kad nors kas! Jis nužingsniavo į šliuzą, patikrino, ar viskas sugrąžinta, ir grįžo, iš pasitenkinimo trindamas rankas.

- Na, taip, - linksmai prabilo jis. - O dabar prisėskite, išgersim ir pamiršim šį nemalonų nesusipratimą.

- Jūs išprotėjote! - pasipiktinęs sušukau aš, baksnodamas į laikrodį. - Jis jau pusiaukelėje link Jupiterio!

Profesorius Forsteris apmaudžiai dėbtelėjo į mane.

- Nekantrumas - įprasta jaunatvės yda, - pratarė jis. - Nematau jokių priežasčių skubintis.

Tuomet pirmąkart prabilo Merijena; iš jos veido buvo matyti, jog moteris persigandusi nejuokais.

- Betgi jūs pažadėjote, - sukuždėjo jinai.

Ūmai profesorius pasidavė. Jam priderėjo tarti paskutinį žodį, ir Forsteris visiškai netroško pratęsti kankynę

- Nusiraminkite, mis Mitčel, ir jūs, Džekai, - Meizas toks pat saugus, kaip ir mes. Jį galime pasiimti bet kurią minutę.

- Vadinasi, jūs man sumelavote?

- Anaiptol. Viskas, ką jums sakiau - gryniausia tiesa. Tačiau jūs padarėte neteisingą išvadą. Kai paminėjau, jog kūnas, švysteltas iš mūsų orbitos, į Jupiterį nukris po devyniasdešimt penkių minučių, aš - prisipažinsiu, ne be savanaudiškų paskatų - nutylėjau vieną svarbią sąlygą. Reikėjo pridurti: "Kūnas, Jupiterio atžvilgiu esantis ramybės būsenoje". Jūsų draugas, misteris Meizas, skriejo orbita drauge su palydovu ir tokiu pat greičiu, kaip palydovas. Maždaug dvidešimt šešis kilometrus per sekundę, mis Mitčel. Taip, mes švystelėjome jį iš "Penkiukės" Jupiterio link. Bet pagreitis, kurį jam suteikėme, - gryni niekai, praktiškai jisai tebeskrenda ankstesne orbita. Jis gali prisiartinti prie Jupiterio - kapitonas Sirlas viską apskaičiavo - visų daugiausiai per šimtą kilometrų. Vijos gale, prabėgus dvylikai valandų, jis atsidurs tame pačiame taške, iš kurio startavo, ir be jokios mūsų pagalbos.

Įsiviešpatavo ilga, labai ilga tyla. Merijenos veide spindėjo ir apmaudas, ir palengvėjimas, ir pyktis žmogaus, kurį mulkino. Galiausiai ji pasigręžė į kapitoną Hopkinsą.

- Jūs, be jokios abejonės, viską žinojote! Kodėl nieko man nepasakėte?

Hopkinsas priekaištingai dirstelėjo į ją.

- Jūs manęs neklausėte, - atsakė jis.

* * *

Mes pasiėmėm Meizą po valandos. Jis skriejo pro mus viso labo tik dvidešimties kilometrų aukštyje, ir mums nieko nereiškė surasti jį pagal skafandro švyturėlį. Vyruko radiofonas neveikė, ir dabar aš supratau kodėl. Meizas buvo pakankamai protingas, kad suvoktų, jog jam niekas negresia, ir, jei radijas būtų veikęs, jis būtų susisiekęs su saviškiais bei atskleidęs mūsų apgaulę. Nors, kita vertus, kas žino! Juo dėtas, aš tikrai būčiau pasidavęs, nors ir visiškai tiksliai žinočiau, kad man nieko nenutiks. Ko gero, jis turėjo jaustis klaikiai vienišas...

Pasivijome Meizą, skriedami pačiu mažiausiu greičiu, ir įsitempėme jį vidun. Didžiai mano nuostabai, belaisvis neiškėlė mums jokios scenos: gal pernelyg džiaugėsi sugrįžęs į jaukią kabiną, o gal nusprendė, jog prakišo garbingoje kovoje ir nebeverta apmaudauti ant nugalėtojo. Manau, antras variantas arčiau tiesos.

Na, štai, ko gero, ir viskas, neskaitant to fakto, jog atsisveikindami mes dar kartą nušluostėme Meizui nosį. Juk komercinis jo laivo krovinys pastebimai sumenko, vadinas, ir degalų reikėjo mažiau, tad perteklių mes be sąžinės graužaties pasilikome sau. Būtent jo dėka gebėjome pargabenti "Pasiuntinį" į Ganimedą. Žinia, profesorius už degalus išrašė Meizui čekį, tad viskas baigėsi pakankamai teisėtai.

Ir dar vienas charakteringas epizodas, kurį privalau jums papasakoti. Pačią pirmą dieną, kai Britų muziejuje atsidarė naujas skyrius, aš nuėjau tenai pasižiūrėti į "Pasiuntinį": norėjau patikrinti, ar naujoje aplinkoje jo poveikis bus toks pat nepakartojamas. (Na, tai štai: viskas buvo visai kitaip, tačiau įspūdis visgi ganėtinai stiprus, ir nuo šiol aš visą muziejų vertinu kažkaip kitaip.) Salėje buvo gausu lankytojų, ir tarp jų pastebėjau Meizą su Merijena.

Baigėsi tuo, jog visi trys užsukome į restoraną ir labai maloniai praleidome laiką. Dera atiduoti Meizui pagarbą, jis nekerštingas. O Merijena mane nuliūdino.

Dievaži, niekaip nesuprantu, ką ta moteris jame surado.

Vertė
Irmina DOMEIKIENĖ

TURINYS

Pasaulinės fantastikos Aukso fondas

Arthur C. Clarke

TOLIMOSIOS ŽEMĖS DAINOS

Mokslinis fantastinis romanas ir apsakymai

**Tik kelios salos bekraščiame vandenyne -
Talasos planeta buvo tikras rojus,
kuriame prieš daugybę
šimtmečių įsikūrė Motininiu laivu
atvykusi žmonių kolonija,
kai mokslininkai nustatė, kad gan greitai
Saulė pavirs nova.
Štai tuomet Talasos danguje apsireiškia
milžiniškas žvaigždėlaivis
"Magelanas", gabenantis savo triumuose
milijoną šaltuoju miegu miegančių
paskutiniųjų Žemės gyventojų...**

